

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

KD

56268

HN 26SH 7

KD

56268

FROM
THE LIBRARY
OF
JOHN WILLIAMS
WHITE

A GIFT TO
HARVARD COLLEGE
LIBRARY

ARISTOPHANES VIGJÁTÉKAI.

III.

0

ARISTOPHANES VIGJÁTÉKAI

FORDITOTTA

ARANY JÁNOS.

A MAGYAR TUD. AKADÉMIA ÁLTAL GR. KARÁCSONYI JUTALOMMAL KITÜNTETETT
FORDÍTÁS.

3

HARMADIK KÖTET:

A NŐK ÜNNEPE. — A NŐURALOM. — PLUTOS.

BUDA-PEST, MDCCCLXXX

KIADJA A MAGYAR TUD. AKADÉMIA.

KD56268

~~Ga 110.704.35~~

HARVARD COLLEGE LIBRARY

AUGUST 1, 1919

FROM THE LIBRARY OF
JOHN WILLIAMS WHITE

Eupolis atque Cratinus, Aristophanesque poëtae,
Atque alii, quorum *comoedia prisca* virorum est,
Si quis erat dignus describi, quod *malus*, aut *fur*
Quod *moechus* foret, aut *sicarius*, aut alloqui
Famosus, *multa cum libertate* notabant.

Horat. Serm. I, 4.

Franklin-Társulat nyomdája.

A NŐK ÜNNEPE.

Aristophanes. III. Arany.

1

SZEMÉLYEK:

MNESILOCHOS, Euripides rokona.

EURIPIDES.

SZOLGA Agathonnál.

AGATHON, költő.

Agathon *Karénekloi*.

NŐ HIRNÖK.

ÜNNEPLŐ NŐK KARA.

Első

Második stb. } NŐ.

KLEISTHENES.

Egy *pritan*.

Egy *nyilas* (poroszló).

Néma személyek.

Előadatott: Olymp. 92. 2. Kr. e. 410.

BEVEZETÉS.

Sem azt nem tudjuk, hogy e darab mikor került színre, sem azt, hogy mely darabokkal s milyen sikerrel versenyzett. De mégis úgy látszik, hogy Kr. e. 410-ben januárius havában, a Lenæa nevű ünnepen adták elő. Mások szerint előadása ideje a 411-dik évbeli Dionysziákra esik.

Aristophanes e vígjáték motivumául a Thesmophoria ünnepet használja, melyet a nők Demeter és Persephone tiszteletére ünnepeltek. Ez ünnep ősz közepén volt és öt napig tartott. Az első nap a *Stenia*, mikor az asszonycsapatok nap lementével Halimrusba vándoroltak, a mely község Athéntől másfél órányira délre, a mai Trachones nevű tanya helyén volt. A második a *Thesmophoria Halimusban*, a hol bizonyos mysteriumokat végeztek. A harmadik az *Anodos* vagyis a *Fölmenet*, a városbeli ünnep első napja, melyen nagy processióban Halimusból Athénbe vonultak és szent asszonyok fejükön hordották (dobozokban) Demeter törvényeit. Innét van az egész ünnepnek a neve: a *Törvényhordás*, és vígjátékunknak tulajdonképeni címe: *A törvényhordást ünneplő*, vagy egyszerűen: *a törvényhordó asszonyok*. A városi ünnep szentélyébe érven, mely valószínűleg az Akropolis keleti lejtőjén állott, bizonyos szertartásokat végeztek, melyeknek *Skira* a nevük, s titkos határozatokat hoztak, a mikre

Aristophanes a Nőuralom 18. versével czéloz. A negyedik, azaz a városbeli ünnep második vagy *középső* napja a *Nesteia* (a *Bőjt*), mely titkos gyűlésnek és vezeklésnek volt szánva. Az utolsó nap a *Kalligencia*, mely név, úgy látszik eredetileg a most már megengesztelt Demetert jelentette, a ki megengedi, hogy a nők szép magzatokat szüljenek.

Aristophanes a *Nesteia* napját választotta e vígjáték számára, míg ellenben egy másik hasonló nevű darabban a különféle mulatsággal járó utolsó napot vette alapul. Minő volt a második *Thesmophoriazusákban* a cselekvény haladása, az a ránk maradt töredékekből ki nem érthető.

Hogy hogyan fogadta Euripides, a kivel a jelen darab is csúfot űz, a komikus költészet sértéseit, látni *Melanippe-jének* egyik töredékéből, mely így szól:

Sok ember űzi a gúnyolás művészetét
A tréfa kedvéért. De én utálom a
Bohót, ki bölcsök ellen féktelen szavú,
És számot nem tesz férfiak között,
De a nevetés honában olcsón ellakik
S begyűjti szépen a gálya-hozta kincseket.

A NŐK ÜNNEPE.

I.

(*Útca.*)

MNESICHOLOS (*félre*).

Oh Zeus, mikor küldsz már fecskét...! ¹ Megöl
Ez ember lótvá-futva hajnal óta. (*fenn:*)
Szabad — mielőtt kifúnám lépemet —
Tudnom: hová hurezolsz, Euripides?

EURIPIDES.

5 Mi szükség hallanod a mit szemeddel
Fogsz látni mindjár'?

MNESILOCHOS.

Hogy' volt? kezd elöl.
Nem szükség hallanom?

EURIPIDES.

Nem, a mit látni fogsz.

¹ «Mikor jön meg a fecske?» *közmondás* e helyett: mikor
esz egy jó, nyugodt napom?

MNESILOCHOS

Látnom se' hát?

EURIPIDES.

Nem, a mit hallanod kell.

MNESILOCHOS.

Mily oktatás ez! Bár ügyes beszéd.

10 Se' lássak én, se' halljak, úgy-e bár?

EURIPIDES.

Mivel természetök különböző,

A nem látás-, nem hallásnak; tudod már?

MNESILOCHOS.

Különböző?

EURIPIDES.

Így váltak egykor el:

Midőn az Aether elsőb is külön vált

15 S nemzett magából mozgó lényeket,

Előbb a látás műszerét teremte

A napkerék-utánozó szemet;

Úgy fura halló tölcser, a fület.

MNESILOCHOS.

Se' látok e «tölcser» miatt, se' hallok?

20 Zeus uccse beh jó hogy ezt is tudom!

Lám, mily derék a böles társalkodás!

EURIPIDES.

Sokat tanulnál még tőlem ilyet.

MNESILOCHOS.

Úgyde

Azt hogy' találnád még ki, ennyi jóhoz,
Hogy megtanúljak sánta lenni is?

EURIPIDES.

25 Jer csak, s figyelj rám.

MNESILOCHOS.

No s ?...

EURIPIDES.

Lát'd azt az ajtót?

MNESILOCHOS.

Ugy gondolom, Herakles uccse.

EURIPIDES.

Hallgass.

MNESILOCHOS.

Hisz' hallgatók. S az ajtó ?...

EURIPIDES.

Csitt! figyelj.

MNESILOCHOS.

Figyelmezek és hallgatók. S az ajtó ?...

EURIPIDES.

Ottan lakik Agathon,¹ hírneves

30 Tragoedia-költő...

¹ A *Békákban* dicséri Dionysos. Itt erősen gúnyolják.
Lásd: *Békák* 83. v.

ARISTOPHANES.

MNESILOCHOS.

Ki az az Agathon?

EURIPIDES.

Van egy Agathon...

MNESILOCHOS.

Az a barna, köpczös?

EURIPIDES.

Nem, másik ez. Hát nem láttad soha?

MNESILOCHOS.

Lompos szakállu?...

EURIPIDES.

Nem láttad soha?

MNESILOCHOS.

Bizony nem én, tudtommal legalább.

EURIPIDES.

85 Élhetted is pedig — csak nem tudod.¹

Hanem vonúljunk félre, mert ihol

Jön a cselédje, mirtust hoz, tüzet:

Áldozni fog tán a *költés* előtt.

SZOLGA.

Csend és figyelem! az egész népség

40 Csukja be száját, mert odabent, az

¹ Mint cinaedust.

Uraság házában, a Múzsasereg
Dalt költeni megjelenék már.
Fogja meg a lég szende fuvalmit,
Tenger azúrkék habja ne zúgjon....

MNESILOCHOS.

45 Bum, bum!

EURIPIDES.

Hallgass. Mit szólsz te belé?

SZOLGA.

Madarak nemei mind üljenek el,
Erdőn-futosó fenevad lába
Leragadjon mind....

MNESILOCHOS.

Bum, bum bele, bum!

SZOLGA.

Mert mézajakú gazdám, Agathon,
50 Most akar épen....

MNESILOCHOS:

Üzödni talán?

SZOLGA (*szétttekint*).

Ki beszél itten?

MNESILOCHOS.

«Szende fuvalmak.»

SZOLGA.

.... Rakni le bordát színműve alá;

S görbíti az új vers-bókonyokat,¹
 Egyet esztergál, másikat enyvez,
 55 Gyárt mondatokat, csereberél szót,
 Olvaszt viaszat s gyúr gömbölyüvé,
 Önti be, mintáz

MNESILOCHOS.

S buja kéjt hajhász.

SZOLGA (*meglátja*).

Miféle paraszt az, a párkánynál ?

MNESILOCHOS.

Ollyan, ki neked s a mézajakú
 60 Gazdádnek is a párkányotokat
 Kész volna begyúrni, befordítani
 S teleönteni ezzel a mintát.²

SZOLGA.

Ej, ej öreg, be' nagy kópé lehattél
 Ifjabb korodban !

EURIPIDES (*a szolgának*).

Hagyd pokolba ezt

65 Szolgám, hanem fuss, hívd elő Agathont.

SZOLGA.

Kérned se' szükség : mindjárt jő maga.
 Mert verselésbe fog, s így télidőn

¹ Bókony, a hajó görbe bordája, melyre a deszkát szegezik. ² Káromkodás rejlik alatta.

Nem könnyű ám csavarni vers-szakot
Hacsak ki nem jön a jó napmelegre.

EURIPIDES (*önbajára gondolva*).

70 De mit tegyek most?

SZOLGA.

Várj, mindjárt kijön.

EURIPIDES.

Oh Zeus, tanácsolj, mit tegyek ma én!

MNESILOCHOS.

Az istenekre! már én is szeretném
Tudni, mi a baj. Mit nyögsz? mit epedsz?
Tőlem ne titkold, hisz' süved¹ vagyok.

EURIPIDES.

75 Nagy bajt szitáltak nékem a nyakamba!

MNESILOCHOS.

Mi az?

EURIPIDES.

Ma lesz eldöntve: él-e még
Euripides, vagy immár veszve van.

MNESILOCHOS.

Hogyan? de hisz' ma törvényszék sem ítél.
Tanács sem ül, lévén ma harmadik,²
80 Vagyis középső Thesmophoria.³

¹ A német *sógor* régi magyar neve. ² Azaz a Pyanepsion (fél okt. — fél nov.) hónap (tizen-) harmadik napja. ³ Nők ünnepe, Demeter és Persephone tiszteletére. Lásd a Bevezetést.

EURIPIDES.

Hisz' éppen attól várom vesztemet ;
 Az asszonyok mind rám bősztültek, és
 Ünnepeken ma gyűlést tartanak
 Az én fejemre.

MNESICHOLOS.

Hogy ? miért ?

EURIPIDES.

Mive.

85 Böcsmérlem őket a tragoediámban.

MNESILOCHOS.

Poseidon uccse, méltán is lakolnál.
 S minő kibúvód van most ez alól ?

EURIPIDES.

Fölkérem a szinműíró Agathont,
 Menjen közéjük ünnepelni . . .

MNESILOCHOS.

Mért ?

EURIPIDES.

90 Vegyen részt a gyűlésben, és ha kell,
 Védjen beszéddel.

MNESILOCHOS.

Nyilván vagy titokban ?

EURIPIDES.

Titokban, — asszonyköntöst véve föl.

MNESILOCHOS.

Ez furcsa — és hozzád illő fogás ;
Mert cselszövésben mienk a lepény.¹

EURIPIDES.

95 Hallgass.

MNESILOCHOS.

Mi baj ?

EURIPIDES.

Agathon jó.

MNESILOCHOS.

Melyik az ?

EURIPIDES.

Az, a kit a gép ² fordít kifelé.

MNESILOCHOS.

De vak vagyok hát, mert nem látok ott
Férfit, csak egy Kyrénét ³ látok ott.

EURIPIDES.

Légy csendesen : dalt készül mondani.

MNESILOCHOS.

/ 100 A hangya-nyomról czinczog, ⁴ vagy miről ?

AGATHON (ének).

Vegyetek szent fáklyavilágot,

¹ *Közmondás* : Mienk a díj, pálma. Lásd: *Lovagok* 280.
² Lásd: *Acharniak* 375. v. ³ Hetaerának a neve. Agathon asszonyias voltára czéloz. ⁴ Jellemzi Agathon költészete sekélyes modorát.

Lejteni, szűzek, szabad hazában,
Dallal a föld istennőinek.¹

AGATHON KARA.

Melyik istennek daloljunk?
105 Mondjad! mert az én hű tisztem
Az isteneket dicsérni.

AGATHON.

Nosza, Múza, üdvözöljed
Az arany ív' ajazóját
Phoibost, ki földén Simoisnak
110 E hely körfalait raká.

KAR.

Üdv tehát, Phoibos, ki magasztos
Énekiddel szent jutalmat
Nyersz a műversenyen!

AGATHON.

Csernemző hegyek istennőjét
115 Zengjétek, Artemist a szűz vadászt.

KAR.

Fogadom, hirdetve Létó
Dicsőséges leányát
A násztalan Artemist.

¹ Érti Démétert és leányát. ² Az egész ének Trojára látszik vonatkozni, s hihetőleg Agathon valamelyik tragoediájából véte-tett. Tróját Poseidon és Apolló építették. A dal oda illik, mikor a görögök Trója alatt Tenedoszhoz vonultak, s a trójai nép örven-dett a vélt megszabadulásnak.

AGATHON.

Létót is, ázsiai kobzon,
 120 Ütemes lábbal s ütem-ellenesen,
 Phryg' Kellemek intése szerint.

KAR.

Aldom Létó királynét,
 S a kobzot a dal anyját,
 A ferfi-hanggal ékest,
 125 Mire fény lövell az isteni szemekből
 Lelkesedett rögtön-dalainkra.
 Ezért Phoibos királyt magasztald
 Imádva! Üdv, Létó dicső fia!

MNESILOCHOS.

Mily édes e dal, szent Genetyllidák! ¹
 130 Mily asszonyos, mily nyelvcsók zamatú,
 És mily körülnyalt, — hogy hallgatva már
 Bizsergés fogta el az üllepem'!
 S azt kérdem, ifju — ha az vagy — tetőled
 Mit a Lykurgeiában ² Aeschylus:
 135 «Honnan, *hugom*? mi a honod? mezed?
 Mily felfordult világ ez? a koboz
 És szoknya hogy' fér meg? lant, fejkötővel?
 Olajtartó ³ az övvel? mily badar!
 Fegyverhez a tükörnek mi köze?»
 140 S magad, fiam, mi vagy? mint férfi nőtől?
 Hol hát a férfi tag, köpeny, saru?
 Vagy nő tehát? akkor hol a kebel?...

¹ Nemtők, Aphrodite kíséretében. ² Elveszett tragoedia.
 Ez férfias, mert a tornai kenekelésre használták.

- Felelsz? vagy nem felelsz?.. No, majd dalodból
Veszem ki, hogyha nem szólasz magad.

AGATHON.

145 Oh öreg, öreg, hallám az irígység
Gáncsát, — de nem fáj a mérges fulánk.
Nem hordom én ok nélkül e ruhát:
Mert drámaíró, a mi jellemet költ,
Magát is abba kell helyeznie.
150 Így, a ki női¹ drámákat szerez,
Testében is kell lenni nőiesnek

MNESILOCHOS.

És így, ha Phaedrát költesz, lóra ülsz?²

AGATHON.

Mert, ha ki férfiast költ: az anyag
Már *benne* megvan; de a nem-levőt
155 Csak mímeléssel böngészheti össze.

MNESILOCHOS.

Mikor Satyrt költsz, hívj engem tehát
Hogy majd segítsék nyélbe ütni hátul.

AGATHON.

Különben is rút nézni, hogyha költő
Szőrös, parasztos. Látod, Ibykos,
160 Alkaios és Anakreón, a téji,
Kik a dallamnak ízét megadák,

¹ Kétértelműleg: *nőjellem* a drámában, és *asszon*, *is* drámák. ² V. ö. *Darászok* 478. v.

Mitrát ¹ viseltek, jónilag puhán ;
 De Phrynichos is (ezt hallád magad)
 Szép egy személy volt, s szépen öltözött,
 165 Azért valának a drámái szépek,
 Mert, a ki milyen, olyan verset ír.

MNESILOCHOS.

És így Philokles, mert rút, rútat ír,
 És így Xenokles, mert rossz, rosszat ír,
 És így Theognis, ² mert fagyos, fagyost ír.

AGATHON.

170 Azt, okvetetlen. Én tehát *sokat*
Helyezek magamra

MNESILOCHOS.

Mit, az égre, mit ? ³

EURIPIDES.

No, ne vonyíts : ilyen koromban én is
 Úgy tettem, a mikor verselni kezdék.

MNESILOCHOS.

Nem is irígylem a nevelésedet !

EURIPIDES.

175 Hadd mondjam el hát, mér' jövék.

MNESILOCHOS.

No, mondjad.

¹ Ázsiai fejrevaló. Lásd 255. v. ² Tragikus költők. ³ Gonosz
 vágás az erkölcsére.

EURIPIDES.

Agathon! «illik a bölcshez, rövid
Szavakba tömni értelmet sokat.»¹
Én, kit veszélynek új csapása ért,
Jöttem ma esdekelní

AGATHON.

Mi bajod?

EURIPIDES.

180 Ma engem a nők, az ünnepjökön
El akarnak veszteni, hogy sok rosztat
Mondok felőlök.

AGATHON.

S mit segíthetünk *mi*?

EURIPIDES.

Mindent. Ha elvegyűlve titkon a
Nők közt, de úgy, hogy nőnek tartsanak,
185 Védnél beszédben: akkor mentve volnék;
Méltón beszélni *hozzám* csak te tudsz.

AGATHON.

S mért nem magad mégý védni tenmagad'.

EURIPIDES.

Megmondom. Egy az: ismernek nagyon,
Ősz is vagyok, szakállas: ámde te
190 Csínos, borotvált arczu, szép fehér,
Nőhangu, gyöngéd, nézni kellemes.

¹ Euripides töredéke.

AGATHON.

Euripides . . .

EURIPIDES.

No mit?

AGATHON.

«Örülsz a létnek: azt hiszed *atyád* nem?»¹

EURIPIDES.

Én azt.

AGATHON.

Ne várd hát, hogy a *te* bajod'

195 Mi veszszük által; örült nem vagyunk.

Hanem czipeld te a sajátodat;

Mert a veszélyt nem másra játszani

Át az igazság, de kiállni tetteleg.

MNESILOCHOS (*talán félre*).

Te meg gyalázatos! tág üllepű vagy,

200 Nem pusztá szóval, de «kiállva tetteleg».

EURIPIDES.

S ugyan mitől félsz odamenni hát?

AGATHON.

Vesztemre mennék, jobban mint te.

EURIPIDES.

Hogyhogy?

¹ Euripides sora.

AGATHON.

Úgy jőne ki, hogy a nők éji titkát
Lopom meg s asszony-élvet rablok ott.

MNESILOCHOS.

205 Hogy még te «lopnál!» «adsz» magad, bizisten.
Hanem, Zeus uccse, nem rossz az ürügy.

EURIPIDES.

Hát megteszed?

AGATHON.

Ne várd.

EURIPIDES.

Úgy jaj nekem,
Hármas jaj! elveszett Euripides!

MNESILOCHOS.

Süvem, barátom, el ne hagyd magad'!

EURIPIDES.

210 De mit tegyek?

MNESILOCHOS.

Hagyd *ezt* a nyavalyába!
S velem parancsolj tetszésed szerint.

EURIPIDES.

No vesd le hát — ha már átengeded
Magad' nekem — azt a zekét.

MNESILOCHOS.

Le van.

De mit csinálsz velem?

EURIPIDES.

Szakálladat

215 Levágom, itt alul leperzselem.¹

MNESILOCHOS.

Tedd, a mi tetszik; — vagy nem kell vala
Magam' kezedbe adnom.

EURIPIDES.

Hej, Agathon,
— Mindig van nálad — adj csak egy borotvát.

AGATHON.

Válaszsz a tokból.

EURIPIDES.

Mily nagylelkű vagy. —
220 Most ülj le, fúdd fel a jobbik pofád'! (*kezdi lorotrálni.*)

MNESILOCHOS.

Jujúj!

EURIPIDES.

Mit ordítasz? Majd felpeczkelem
A szádat, csak ne hallgass!

MNESILOCHOS.

Jujujújj! (*felugrik s tovább fut.*)

EURIPIDES.

Hé, hé, hová futsz?

¹ Női szokás. Lásd *Lysistrata* 755. v.

MNESILOCHOS.

Az oltár mögé:¹

Déméter uccse, nem hagyom magam'

225 Megnyúzni.

EURIPIDES.

S nem nevetség tárgya léssz

Félig-borotvált arczczal?

MNESILOCHOS.

Bánom én!

EURIPIDES.

Az istenekre! jöszte vissza, és

Ne hagyj így cserbe.

MNESILOCHOS (*visszajön*).

Én boldogtalan!

EURIPIDES.

Tartsd jól; ne kushadj; mit ürögsz-forogsz?

MNESILOCHOS.

230 Hühüm!

EURIPIDES.

Mit ühm-getsz? Már megvan, ne félj.

MNESILOCHOS.

Szegény fejem, csupasz-vitéz² levék!

¹ Mint a kit üldöznek. Eredetiben: az Erinysek temploma.
 A görög táborban *csupasznak* (psilos) nevezték a vért és paizs nélkül harczolókat.

EURIPIDES.

Azzal ne gondolj ; már szép vagy : szeretnéd
Magad' megnézni ?

MNESILOCHOS.

Adj hát egy tükört.

EURIPIDES (*tükört tart*).

Látod magad' ?

MNESILOCHOS.

Nem istenuccse én,

235 Csak Kleisthenest.¹

EURIPIDES.

Állj fel ; *tartsd* : pörkölöm le !

MNESILOCHOS.

Oh én boldogtalan, — malacz leszek !

EURIPIDES.

Hozzon ki fáklyát — mécset valaki !
Hajolj le. Őrizd a szerszámodat.

MNESILOCHOS.

Lesz gondom, uccsegen ; de meg ne süss.
240 Jaj ! jaj ! vizet, vizet szomszédaim ;
Mindjárt belékap az alszögbe is !

EURIPIDES.

Ne félj.

¹ Asszonyos puha ember, cinaedus.

MNESILOCHOS.

Ha tüzzel-vassal jössz nekem . . . ?

EURIPIDES.

No, már se' baj : a nagyján átesél.

MNESILOCHOS.

Tyühé, be' nagy tűz ! füstös lessz a párkány.

EURIPIDES.

245 Ne busulj : majd letörlik azt szivacsosal.

MNESILOCHOS.

Meg is siratja a ki ott pacsmagol !

EURIPIDES.

Ha már *magad'* nem adtad át, Agathon,
Add kölcsön azt a nőruhát s övet,
Mert azt, hogy nincsen, úgy se' mondhatod.

AGATHON.

250 Nem bánom, itt van egy, használd.

EURIPIDES.

Melyik ?

AGATHON.

Melyik ? . . Előbb vedd rád e sárga köntöst.

MNESILOCHOS.

Szent Aphrodite, mily kedves bakbúze van !

AGATHON (*Eurip.-nek*).

Te most övezd fel.

EURIPIDES.

Adj övet.

AGATHON.

Nesze.

MNESILOCHOS.

No, most a lábbelim' hozd rendbe még.

EURIPIDES.

255 Most mitra ¹ kell és fejszalag.

AGATHON.

Ihol

A fejkötőm, a melyben háltni szoktam.

EURIPIDES.

Zeus uccse, már ez alkalmas nagyon.

MNESILOCHOS.

De jól fog állni?

AGATHON.

Pompásan, bizisten.

EURIPIDES.

Palástot adj még.

¹ Turbánféle keleti fejdísz, melyet Görögországban csak a nők és asszonyos puha férfiak viseltek.

AGATHON.

Ott van, a nyugágyon.

EURIPIDES.

260 Most már czipő kén'.

AGATHON.

Nesztez az enyém.

MNESILOCHOS.

De feljön?

EURIPIDES.

Még örülsz, hogy mily nyugalmas.

AGATHON.

Azt lásd magad. — De már van mindened :
Engem tehát fordítsatok be ¹ gyorsan. (*El.*)

EURIPIDES.

E férfi most már szemre-főre asszony ; —
265 Csakhogy, ha szólsz majd, hangod nőies
Legyen, hogy elhigyék.

MNESILOCHOS.

Azon leszek.

EURIPIDES.

Most hát eredj.

MNESILOCHOS.

Apollon uccse, én nem,
A míg hitet nem adsz.

¹ A gépen.

EURIPIDES.

Mire?

MNESILOCHOS.

Hogy kimentesz

Ha bajba esném — bár török-szakad.

EURIPIDES.

270 No «esküszöm Aetherre, Zeus lakára . . .»¹

MNESILOCHOS.

Mért nem a Hippokrates² fiaiera?

EURIPIDES.

Hát esküszöm minden istenre, csöstül.

MNESILOCHOS.

Eszedbe jusson ám, hogy «szíved esküdt»,³Nem *nyelved* esküdt: azt nem esketém meg.(A szonyok üvöltenek. A templom betolatik).⁴

EURIPIDES.

275 No, csak siess, mert a gyűlés jelét

Immár kitűzték az ünnep helyén.

Én távozom. (El.)

MNESILOCHOS.

Jer, Thratta,⁵ most' kövess.

¹ Euripidesből. *Békák* 100. és 305. v. ² Rondaságról gúnyol-
tatnak. Pizskos, rossz házuk lehetett. ³ Euripides szavai, meg-
fordítva. Lásd: *Békák* 101. v. ⁴ Ez egyike az igen ritka régi görög
színpadi utasításoknak, mely a színváltozás módjára is világot
vet. ⁵ Thraciai rabnő, ki vele volt.

Nézd, Thratta, mennyi tenger fáklya ég
 S hogyan gomolyg a füstje fölfelé! —
 280 Szép Thesmophorok,¹ oh fogadjatok
 Jöttömbe' s visszatérve, kegyesen! —
 Menj, Thratta, vedd le a tokot s belőle
 Lepényt, hogy az istennőknek áldozom. —
 Déméter, oh imádott kedves úrnőm,
 285 És Persephatta,² engedj sokszor és
 Sokat áldoznom neked, lévén miből;
 Vagy legalább most rajta ne kapjanak!
 Meg' a leányom hadd akadjon egy
 Dús férjre, a ki másképp együgyű,
 290 Csak lisztes zsákjain csügg szíve-lelke. —
 Hová is üljek, hogy a szónokot
 Halljam? hová? — Te Thratta, menj haza,
 Rabnőnek itt tilalmas hallgatózni.

II.

NŐHIRNŐK.

Csend és figyelem! csend és figyelem! Könyörögjetek
 a Thesmophoroknak, Déméternek és a Leánynak,³ és Plu-
 tosnak, és Kalligeneiának,⁴ s az Ifjuság-nevelőnek, és
 Hermesnek, és a Charisoknak: hogy ez a gyűlés, e mai
 összejövés, folyjon a legszebb, legjobb rendben, Athenae
 város, és a mi magunk', előmenetére, javára. S ki leg-
 üdvösbet fog javasolni e nőközségnek: annak szava győz-

¹ Déméter és leánya. ² Persephone (Proserpina). ³ Perse-
 phone. ⁴ Némelyek szerint Déméter dajkája, mások szerint ő maga,
 valamint az *Ifjuságnevelő* is.

zön. Kérjétek imával ezt, és mimagunknak minden jókat.
 Ié paeon! ié paeon! Béke velünk!

NŐK KARA.

Fogadjuk; és az istenek neméhez felkönyörgünk,
 295 Hogy szálljanak le kegygyel. —
 Nagynevű Zeus, s te aranykobozú, ki
 A szent Delost birod,¹
 És te, hadverő leány,
 Te kékszemű, aranykopjás, e féltett város öre,²
 300 Jertek elő ma;
 És te, nevekben-dús, vadölő szűz,
 Kit szült aranyarczu Létó;³
 S te, felséges Poseidon,
 Hullámok fejedelme, jer
 305 Haldús örvényeidből;
 S tengeri Néreus lányai mind, és tí, hegyi Nymphák! —
 Most az arany lant
 Zengjen vissza imáink szózatihoz,
 S tanácskozzunk sükerrel
 310 Mi Athenaenek nemes leányi.

HIRNÖK.

Könyörögjétek az olympi isteneknek
 És istennőknek, a pythóiaknak
 S pythói-nőknek, a delosiaknak
 S delosi-nőknek, s mind a többinek! —
 315 Ha bárki vést kohol e nő-közönség
 Ellen, vagy a médnek s Euripidesnek
 Békét ajánl a nők sérelmivel,

¹ Apollon. ² Athena (Minerva). ³ Artemis (Diana).

- Vagy zsarnokságra tör, vagy zsarnokot
 Készül behozni, vagy idegen gyereket ¹
- 320 Becsempészt felád, vagy a kerítő
 Rabasszony, a ki fülbe súg urának,
 Vagy küldetésben járva, mást hazud;
 Vagy az, ki férjes nőt gonoszra csábít
 És a mit ígért volt, nem adja meg;
- 325 Vagy a mely aggnő bért ad a legénynek,
 Vagy hűtlen *elvesz* mástól bérleány,
 Vagy az, ki csaplár, csaplárnő levén
 Törvényes itczét, pintet megrabol:
 Átok fejére! vesszen mind maga
- 330 Mind háza-népe. — Mínekünk pedig
 A többinek — könyörgjünk — adjanak
 Minden szerencsét s jót az istenek!

KAR.

- Veled könyörgünk, hogy imád teljék be városunkra,
 Teljék be községünkre is;
- 335 S ki legüdvösbet tanácsol,
 Győzzön beszéde;
 De ki csalfán, nyereségért, veszedelmezt javasol,
 S törvény-szabta hitét szegi, vagy községi határozatot
 És törvény-erejű szokást felforgatni erőlködik,
- 340 S titkos elleneinknek megmond, vagy *médet* akar be-
 hozni
 A honba, vagy a várost megbecsteleníti.....² Hanem
 Mind ezt, hatalmas Zeus, érvényesítsd, hogy
 Legyenek velünk az istenek, bár asszonyok vagyunk is.

¹ A gyermektelen nők sokszor idegen csemetét loptak be a családba, férjük híre nélkül. ² *Átok reá* — de ezt nem mondja ki.

HIRNÖK.

Mindenki hallja meg. A nők Tanácsa
 345 Elvégezé (Timoklea elnökölt,
 Lysilla jegyzé, Sostrate javasla) ¹
 Gyülést hirdetni ünnep második
 Napjára, ² mert ráérünk jobban ekkor,
 S Euripidesről végzenünk előbb is,
 350 Hogyan lakoljon : mert csúffá tevé
 Egész nemünket. — Ki akar beszélni?

EGY NŐ.

Én.

HIRNÖK.

Tedd fel ezt ³ elebb, aztán beszélhetsz.
 Hallgass, figyelj nép : már hákog, miként
 A rhétorok. Hosszan akar beszélni.

A NŐ.

355 Nem a dicsőség vágya kész felállni
 S beszélni, oh nők, istenimre! de
 Régóta fájlalom, szegény fejem,
 Sárral dobálva látni bennetek'
 Euripidestől, a kofa' fiától,
 360 És rátok annyi rosszat hallani.
 Mert hisz mi rosszat ránk nem kent ez ember?
 Hol nem gyalázott, a meddig csak egy
 Tragoedia-kar van, és néző közönség?
 Nevünk előtte korcs, férfit-buvó,
 365 Áruló, fecskelocska, borszipák,

¹ Szokott formula, e hármat minden végzés- vagy törvény-javaslatnál megnevezni. ² Lásd a Bevezetést. ³ Koszorút, mint a szónokok.

- Semmirevaló, férjek nagy veszedelme;
 Kik, ha belépnek színházból jövet,
 Ránk sanda szemmel nézve, azt lesik
 Nincs-é szobánkban elbújt kedvesünk.
- 370 Csinálni meg, mint másszor, nem szabad
 Semmit nekünk! úgy elkapatta ez
 A férjeinket! hogy csak koszorút
 Ha fon szegény nő, már «szerelmes», és ha
 Egy tört edényt, a mint jár-ke, ledob:
- 375 Már kérdi férje: «kinek tört a fazék?»¹
Korinthy vendégednek, bizonyos!»
 Beteg egy leány: a bátyja mondja tüstént:
 «Nem tetszik e leánynak a színe!»
 Hagyján! de még ha egy gyermektelen nő
- 380 Fiat csempészne, sincs titkolni mód;
 Mert mindig ott ül a férj, ágya mellett.
 Az agglegények közt meg, kik előbb
 Leányt vevének, úgy bevádola,
 Hogy egy se' nősül e szavak miatt:
- 385 «Vén vőlegénynek zsarnok a neje».²
 Ezért ma már a női termeket
 Zárral, pecséttel szokták b'ztosítani,
 Úgy őrzene, sőt még legényijesztő
 Komondor nagy kutyát is tartanak.
- 390 Ez mind mehetne, csak hogy — mint előbb
 Gazdaszonykodni szoktunk, csenve titkon
 Lisztet, olajt, bort — most az sem szabad:
 Mert férjeink már holmi átkozott

¹ A mit a nők eltörtek, elhullattak, az, a babona szerint, *elhunyt barátainak* esett (mint nálunk is *pokolba*). A *korinthy vendég*, Bellerophon, Euripidesnél, a *Stheneboia* cz. darabban.

² Euripides töredéke.

- Rejtélyes kulcsot hordanak magok,
 395 Lakónit, a mely három makkra jár.
 Így is ki tudtuk nyitni a reteszt,
 S pecsétnyomónk lett három obolért :
 De most e búszerző Euripidestől
 Szú-ette fát ¹ tanultak hordani
 400 Pecsét gyanánt. — Én hát javaslom, *ennek* ²
 Főzzük ki vesztét bár hogy és mikép,
 Vagy méreg által, vagy akármí csellel,
 Csak vesszen. Ennyit nyíltan mondhatok,
 A többit a jegyzővel iratom le.

KAR.

- 405 Soha én ennél nem hallottam
 Furfangosabb eszű nőt,
 Sem hatalmasb szónokot.
 Mert igazság mind a mit mond,
 S minden eszmét meghányt-vetett,
 410 Fontra tön elméje mindent,
 S körmönfonott jól meggondolt beszédeket talált ki,
 Úgyhogy, bárha most Xenokles szólna Karkinos fia,³
 Mindnyájatoknak, azt hiszem,
 Úgy tetszenék : épen semmit se' mondott.

MÁS NŐ.

- 415 Kevés az, a miért felállok.
 Helyeslem e nő vádjait különben,
 Csak a magam baját panaszlom el.
 A férjem elhalt Kyproshan, s reám

¹ Utánozhatatlannak vélték a szú-rágta fadarabból készült pecsétnyomót. ² Euripidesnek. ³ Lásd az egész családot: *Darüssók* 1441 s a köv. sorokban.

- Öt gyermeket hagyott, kiket magam
 420 Koszorúfonásból tartok nehezen.
 Eddig megéltünk volna, úgy a hogy,
 De most ez a tragoediáiban
 A népet elhitette: nincsen isten,
 Úgy hogy felényi árúm sem kel el.¹
 425 Most hát tanácslom, s kérlek összesen:
 Lakoltassátok annyi bűneért,
 Mert sok vadat tesz, oh nők, ellenünk,
 Mint a ki vad gyökéren² nőtt maga.
 De most piacra kell sietnem, és ott
 430 Megfenni hús megrendelt koszorút. (el).

KAR.

- Lám, ez ismét új bizonyság, még ügyesb az előbbinél,
 Nem is idéetlenül nyelvelt ez a nő,
 Esze van neki, és értelme ravasz,
 Nem is oktalan, sőt hiteles minden szava.
 435 Hadd lakoljon meg hát ezen
 Rágalmakért példásan a rosz ember!

MNESILOCHOS.

- Hogy ennyi bántás szörnyen feldühít
 Euripidesre, oh nők, nem csuda,
 Sem, hogy epétek felforr e miatt.
 440 Én is gyűlölöm — úgy legyen szerencsés
 Gyermekszülésben³ — azt a férfiút,
 Hisz épen örült is volnék, ha nem.
 De legyünk őszinték egymás közt — hiszen

¹ Minden áldozatoknál, ünnepen stb. koszorút viseltek.

² Melyeket anyja árult. ³ Vagy egyszerűen: «A gyermekimben.»
 De amaz komikusabb volna, az eredeti ezt az értelmet sem zárja ki.

- Magunk vagyunk és nem mehet ki a szó.
- 446 Mit vetjük őt mi mindenben okúl,
S mit duzzogunk, ha két-három hibát
Megtudva, ránk mond, kik ezret teszünk?
Tulajdon én is — hogy másról ne szóljak —
Tudok magamra sok-sokat: mi közt
- 450 A legkülönb, mikor háromnapos
Menyecske lévén, mellettem feküdt
A férjem épen; kedvesem pedig,
Ki már csicsézett hétéves koromban,
Jön és kaparja ¹ ajtónkat kívül.
- 455 Egyszerre tudtam és titkon leszálllok.
Azt kérdi férjem: «hová mégy?» — «Hova?
Nagy csikarásom van, fáj a hasam,
Megyek bajomra.» — «Úgy hát eredj.»
S ő tört nekem kaprot, zsályát, borókát:
- 460 Én meg, az ajtó sarkát meglocsolva,²
Ki, a legényhez, — s nekidöltem az
Oltárnak,³ a babérba' megfogózva.
Ezt sohse mondta, lám, Euripides;
Sem, hogy, ha más nincs, jó rabszolga is
- 465 Meg öszvérhajcsár, azt se mondja ránk;
Sem, hogy, ha végig hanczúztuk az éjt,
Reggelre fokhagymát rágunk, nehogy
Férjünk, ha megtér a bástyák megöl,⁴
Kiszagolja és rosztat gyanítson. Ezt
- 470 So'se mondta ő, lám. Hogy Phaedrát gyalázza,

¹ Nem kopogtat, mert azt a férj is észrevenné, csak kö-
römmel csendesen kaparja. ² Hogy ne csikorogjon. ³ Az ajtó előtt
oszlopalakú oltár, Apollo szobrával, melyen babérkoszorú. V. ö.
Darüssok 838. v. ⁴ Hol éjjel örködni kellett. A fokhagyma, *este*
éve, tanúság volna a nő ártatlansága mellett; mert illat és kenet
nélkül nem eshetett a kéjelgés.

- Mit tartozik ránk? — Azt se' mondta el,
 Mikor palástját — mily szép fénye van —
 Mutatva a nő férjének: alatta
 Bujt a legény ki; nem bizony sehol.
- 475 Mást is tudok még: tíz napig vajúdott
 Az asszony, a míg vásárolt fiat:
 A férj szaladgál méhnyitó szerért,
 A gyermeket meg egy aggnő fazékban
 Csené be, a száját, hogy ne sikoltson,
- 480 Viaszszal tömve meg. Int a banya,
 •S menj, menj!• kiált a nő: «férjem! szülök már.»
 (No, mert rugdosták — a fazék hasát.)
 A férj örömmel fut ki; benn, kivették
 A szájdugót, s visított a gyerek.
- 485 A vén gaz asszony meg, ki hozta volt,
 Fut vigyorogva a férjhez s kiáltja:
 •Fiad, fiad¹ lett, képed mássa ez,
 Te vagy, szakasztott, — még a teste is
 Tiéd, — olyan kis görbe makkopáncs.» —
- 490 Nem tesszük ezt mind? — Artemisre! tesszük;
 Aztán Euripidesre duzzogunk,
 Holott nem ér nagyobb rossz, mint tevénk!

KAR.

- Ez mégis bámúlatos,
 Honnan csöppent e gaz jószág, s mely vidék nevelte föl
- 495 Ezt a vakmerő teremtest?
 Mert, hogy ezt szemünkbe, és még ily orozátlanul ki-
 mondja,
 Soh'se hittem volna el, hogy merje köztünk valaki.

¹ Eredetiben *oroszlánod*: de e hosszú szó, ismételve, alkalmatlan.

Ámde minden lehető már, és nagyon való e régi

Példaszó :

500 «Megnézd minden kő alatt : nem rejt-e mérges» — szó-
nokot.¹

Csak nincs is a földön gonoszb teremtés, mint az
asszony

Ha szemtelen természetű, kivéve még — az asszony.

3-ik NŐ.

Nincs is jó dolgokat bizony, Aglauros ² uccse, oh nők,
Hanem vagy megbabonáztak, vagy más baj ért, hogy
ezt a

505 Hitvány dögöt hagyjátok így mindnyájunkon kifogni.
Ha hát *van*, a ki tart velünk³ ha *nincs* pedig, mi
és a

Rabasszonyok, tüzes hamut kerítve valahonnan,
Kopaszszuk meg, jerünk, alól ; tanulja meg, hogy asz-
szony

Létére asszonyok felől máskor rosztat ne mondjon.

MNESILOCHOS.

510 Ne bántsatok, jó nők, alul ! hiszen, ha szólni mertem,
Ha polgárnők vagyunk jelen s van itt szólás-szabadság,
S a mit tudék Euripides felől igazt, kimondtam :
Ezért nekem most csúfosan koppasztva kell lakolnom ?

3-ik NŐ.

Hogy ne lakolnál te, mikor oly embert védni mertél
515 S mellette szólni egymagad, ki nekünk annyit ártott,

¹ A közmondásban *skorpió* vagy ilyesmi lehetett. ² Kekrops
leánya. ³ Hát jön. Ilyesmi maradt el az indulat hevében.

Szándékosan mind oly mesét keresve, melyben a nő
 Hitvány: csupa Menalippékat s Phaedrát; — Péne-
 lopét
 Bezzeg nem írt ám egyet is, mert ez hű volt s erényes.

MNESILOCHOS.

Okát adom; mert a mai nők közt írúl se' lelnél
 520 Penelopét; hanem Phaedrát bizony mind, mind a hány
 van.

3-ik NŐ.

Hallátok ezt, nőtársaim? mit monda e gaz asszony
 Mindnyájunk ellen újra most?

MNESILOCHOS.

Zeus uccse, még koránt sem
 Mondhattam el, a mit tudok! vagy többet mondjak, az
 kell?

3-ik NŐ.

De nincs is ám! a mit tudtál, kitálatád egészen.

MNESILOCHOS.

535 Ezred részét se' még bizony; a mit mi tenni szoktunk:
 Hisz' azt se' mondtam, látod-é, hogy nádesővel ¹ lopóz-
 Titkon a bort [zúk

3-ik NŐ.

Vessz meg, czudar!

MNESILOCHOS.

Se', hogy az Apaturiákról ²
 Való húst a kerítőnek adván, macskára fogjuk.

¹ Eredetiben egy bőrvakaró eszköz, melynek hosszú csöves
 nyele volt. ² Ünnepe.

3-ik NŐ.

Jaj, jaj, hová legyek! hazudsz.

MNESILOCHOS.

Se' azt, midőn az asszony

580 Fejszével vágta le urát,¹ nem mondtam; azt se' a ki
 Méreggel őritette meg; se' a melyik a vályu
 Alá elásta

3-ik NŐ.

Pukkadj meg!

MNESILOCHOS.

. . . . Achárni nő az apját.

3-ik NŐ.

Hát képes, ezt csak hallani?

MNESILOCHOS.

Se' hogy mikor *fiat* szültRab-asszonyod, te a magad *lyányával* kicserélted.

3-ik NŐ.

585 A két istenre!² nem soká beszélsz nekem te illet:
 Kitépem minden szál hajad'.

MNESILOCHOS.

Hozzám ne nyúlj, bizisten!

3-ik NŐ.

No, majd megládd!

¹ *Klytaemnestra* eszébe fog jutni az olvasónak, ki így vágta le a férjét, Agamemnont. ² Castor és Pollux.

MNESILOCHOS.

No, majd megládd.

3-ik NŐ.

Ne a zekém, Philine.¹

MNESILOCHOS.

Rám tedd csak a kezéd', ha én, Artemis uccse . . .

3-ik NŐ.

Mit, no?

MNESILOCHOS.

Ki nem szorítom a lepényt belőled, a mit ettél!

KAR.

540 Ne szitkozódjatok tovább: amott jó nagy sietve
 Felénk egy asszony. Míg tehát ez ide ér s jelen lesz,
 Hallgassatok, hogy rendiben megérthessük mi hírt hoz.

KLEISTHENES (jő.)²

Szeretteim, nők, jellem-rokonim!
 Mert hogy szeretlek, arczom is³ mutatja,
 545 Ki nők bolondja s védőtök vagyok.
 Most is, hogy egy rátok vonatkozó
 Nagy dolgot megtudék, mely pletyka-tárgy
 A közteren, jövök hírt mondani
 Hogy óvakodva résen álljatok,
 550 Nehogy szörnyű baj érjen védtelen.

¹ Egyik nőtársa neve, mert *rabnő* nem lehet jelen. V. ö. 293. v. ² Ezt nézték nőnek. Asszonyos férfi. ³ Símára beretvált.

KAR.

S mi a baj, gyermekem ? mert hisz' gyereknek
Kell mondanom, míg állad ily csupasz.

KLEISTHENES.

Euripidesről mondják, hogy ide
Küldé, nem t'om miféle vén süvét.

KAR.

555 Mi végre aztán ? mi a szándoka ?

KLEISTHENES.

Hogy a miről itt tanakodni és
Végezni fogtok, minden szót kilessen.

KAR.

Hogy' lappanghatna, férfi nők között ?

KLEISTHENES.

Megpörzsölé, megkoppasztá s egészen
560 Növét csinálta ám Euripides.

MNESILOCHOS.

Hisztek szavának ? Volna férfi oly
Oktondi, hogy a koppasztást kiállja ?
Én, isten az atyám, nem gondolok.

KLEISTHENES.

S majd én jövök hirt adni, hogyha nem
565 Hallom olyantól, a ki tudja szentül !

KAR

Szörnyű dologról hoztál hirt nekünk.

Most, asszonyok, hát nem kell ámolyogni,
 Hanem keresni a férfit, s kutatni
 Hol rejtezik, ha köztünk lesben ül.
 570 Te is segits nyomozni, pártfogónk, hogy
 Hálánk irántad kétszeres legyen.

KLEISTHENES.

Hadd lám. (*Egy nőhöz:*)
 Ki vagy te, hé?

MNESILOCHOS (*félre*).

Hová legyek?

KLEISTHENES.

Mind sorra veszlek.

MNESILOCHOS (*félre*).

Én boldogtalan!

4-ik NŐ.

Engem kérdesz?

KLEISTHENES.

Igen.

4-ik NŐ.

Kleonym' neje.

KLEISTHENES.

575 Ismeritek ezt az asszonyt, kicsoda?

KAR.

Ismerjük ezt jól; a többit kutasd.

KLEISTHENES.

Hát a gyerekek ott az, kicsoda?

4-ik NŐ.

Dajkám, bizisten.

MNESILOCHOS (*félre:*)Én elillanok.¹

KLEISTHENES.

Hová osonsz, hé? Itt maradj! Mi baj?

MNESILOCHOS.

580 Ereszsz p...elni!

KLEISTHENES.

Orczátlan személy vagy.

Végezd tehát no: mert megvárlak itt.

KAR.

Várd meg bizony, s vedd jól szemügyre, mert
Csak ez van itten, kit nem ösmerünk.

KLEISTHENES.

Soká vizellsz, hé!

MNESILOCHOS.

Csillagom, nehéz a

585 Vizelletem: tormát találtam enni.

KLEISTHENES.

No csak ne tormázz. Jössz már vissza, hé? (*hizza.*)

¹ A szó ezt is jelentheti, azt is: *oda vagyok*. A következő sor mutatja, hogy szökni akar Mnesilochos.

MNESILOCHOS.

Mit rángatod szegény beteg fejem'!

KLEISTHENES.

Ki hát a férjed?

MNESILOCHOS.

Férjem' kérdezed?

Izé tudod már a kothókisi ...¹

KLEISTHENES.

590 Kizé? miféle?

MNESILOCHOS.

Hát izé ... ki hajdan

Izét, izének a fiát

KLEISTHENES.

Bolond vagy.

Voltál-e már itt másszor?

MNESILOCHOS.

Minden évben,

Zeus uccse!

KLEISTHENES.

S ki a sátor-czimborád?

MNESILOCHOS.

Izé, no ... (*félre.*) Jaj nekem!

KLEISTHENES.

Badar beszéd.

¹ Egyik attikai község (demos) neve.

5-ik NŐ.

595 Eredj csak: én majd kérdőre veszem
Mult évi ünnepünkről. S férfi lévén
Távozz', ne hallgasd. *Te* pedig felelj:
Mi volt az első szertartás tavaly?
Hadd lám: mi volt?

MNESILOCHOS.

Mi? hát ittunk nagyot.

5-ik NŐ.

600 S a második, mi?

MNESILOCHOS.

Ráíttunk nagyobbbat.

5-ik NŐ.

Hallottad mástól. És a harmadik?

MNESILOCHOS.

Xenylla rocskát kért, mert éj-edény
Nem volt.

5-ik NŐ.

Badarság! — Jer, jer Kleisthenes,
Ez a *te* férfid.

KLEISTHENES.

Mit tegyek vele?

5-ik NŐ.

605 Vetköztesd le; mert nem jár a szava.

MNESILOCHOS.

Engem? kilencz gyermeknek édes anyját?

KLEISTHENES.

Oldd csak hamar az öved', gyalázatos!

5-ik NŐ.

Ugyancsak izmos, vaskos nőszemély!
De keble nincs, Zeus uccse, mint nekünk.

MNESILOCHOS.

610 Mert sohse szültem, magtalan vagyok.

5-ik NŐ.

Nos? hisz kilencz gyermeknek anyja voltál?

KLEISTHENES.

Állj egyenest: mit dugsz ott hátra, hé?

5-ik NŐ.

Hátul kifittyent; még ugyan derék!

KLEISTHENES.

Hol van?

5-ik NŐ.

Megint előre csuszszana.

KLEISTHENES.

615 Nincs itt bizony.

5-ik NŐ.

Már itt buvik megint.

KLEISTHENES.

Tán isthmusod¹ van, ember? úgy vonod
Fel és alá, mint a korinthiak.²

¹ Földszoros, különösen Korinthusnál. ² A hajókat, egyik tengerből a másikba.

5-ik NŐ.

*Ez a gazember mocskolt minket úgy
Euripides kedvéért!*

MNESILOCHOS (*félre*).

Jaj nekem:

620 Mily galibába keverém magam'!

5-ik NŐ.

Nos, mit tegyünk most?

KLEISTHENES.

Örizzétek ezt,
De jól, hogy el ne szökjék; én pedig
Megyek feladni a prytanisoknak. (*El.*)

KAR.

Mi pedig most már fáklyát gyújtván, s derekunk' fel-
övezve vitézül,
625 Vessük le zekénket, s induljunk nyomozódni, ha nem
töre-é be
Más férfi közénk, s az egész Pnyxet, minden sátrat, ki-
bejárót,
Vizsgálva körülfutkosni, szoros kutatással venni szem-
ügyre.

FÉL KAR.

Rajta hát mind, gyors inakkal, s nézzünk szét első-
ben is
Halkan mindenütt; csak aztán késni nem kell, mert idő
630 Nincs sokáig kászolódnunk, hanem futni kell körül.
Rajta hát, mindent nyomozz, kutass ki hamar,
Nincs-e rejtve még más férfi lesbe' itten valahol.

- Vesd szemed mindenfelé,
 Erre, arra, itt is, ott is mindent végy szemügyre jól.
 635 Mert ha napfényre jut a szentségtörő,
 Megbűnhődik, intő példa gyanánt
 Mind a többi gonosztevő-, botránykereső-
 S istentelen erkölcsüeknek.
 El is ösmeri nyiltan, hogy *vannak* az istenek, és még
 640 Ő tanít majd minden embert, félni a halhatlanokat,
 Vallást és törvényt igazán követni,
 S arra törekedni csak szüntelen, a mi jó,
 Ezt hogyha nem cselekszik, így legyen:
 A kit közülök bűnbe' marasztanak,
 645 Az, mind dühös örült, eszeveszett
 Állittassék közlátványul férfi-, nő-, s mindenkinek,
 Hogy az isten így veri a törvénszegőt.

(Fordulat történik. *)

KAR.

Mindent jól szemügyre vettünk, felkutattunk gondosan,
 S nem találánk férfit lesben senki másikat sehol.

6-ik NŐ.

- 650 Ajaj!
 Hé, hé, hová futsz? hé, megállj, megállj!
 Jaj, jaj nekem! ni, elkapá ölemből
 A kisedem' s tovább szaladt vele.

MNESILOCHOS.

- Ordits: de ennek nem rágsz több papát, ha
 655 El nem bocsáttok; mert mindjár' a czombján

* Azaz a *kar* körüljár, mintha keresné a férfit. *Eredeti* utasítás.

«Átütve kardom vér-erét, az oltárt
Leönti vérrel».¹

6-ik NŐ.

Jaj, szegény fejem!

Nők, nem segítetek? nem riadtok harcra
És győzelemre? sőt elnézitek

660 Hogy' foszt meg az egyetlen magzatomtól?

KAR.

Jaj óh, jaj óh

Végzet' hatalmas Női!² mit látok újra,

Mi szörnyű látományt?

Vakmerőség, szentelenség mit mindent el' nem követ!

665 Ime, mily dolgot cselekvék, milyet újra, kedvesim!

MNESILOCHOS.

Megpuhítom én azt a nagy makacsságot bennetek!

KAR.

Hát nem rettentő dolog már ez, vagy annál is nagyobb?

6-ik NŐ.

Rettentő bizony, mikor, ni, elrablá a gyermekem'!

KAR.

Mit mondjon az ember az ilyenre,

670 Hogy ez ily dolgot mer szentelenül?

MNESILOCHOS.

Nincs ám még vége koránt sem!

¹ Tragoediából való sorok. ² *Moirák* (rómaiaknál parcák).

6-ik NŐ.

De nem is viszed ezt haza ép bőrrel;
 Sem szárazon el nem osonsz innét
 Kérkedni, mi nagy dolgot mivelél:
 675 Hanem itt nyom az átok.

MNESILOCHOS.

Azt ne adják semmikép az istenek, imádkozom.

KAR.

Mely isten, melyik a halhatatlanok
 Közöl, védne ily gonosztettidért?

MNESILOCHOS.

Hiába is fecsegték: nem adom ki.

KAR.

680 Monnó ¹ istenre! nem soká paczkázol és lesz kedved az
 Istentelen beszédhez itt:
 Mert majd gonosz *tettel* fizetjük ám mi is
 A gonosz *szót*, a hogy illik,
 S ízihe másféle bajt kerít a nyakadba egy
 685 Szerencse-fordulat. (*Egy nőnek.*) [gonoszt
 Fogd meg e rabnőkkel, ² mindjárt! 's fát kell hozni, s e
 Megperzselni; tűzzel-vassal elpusztítani mielőbb!

6-ik NŐ.

Jerünk hát rözse-hozni, Mania.³

¹ Mindkét. Lásd fentebb: 535. v. ² Talán csak *tírsnőkkel*, mert fönt az van mondva, hogy *rabnők* nem lehettek jelen. Aristophanes nem is mond *rabnőket*, csak nőket (ῥάτρες), hanem a commentator véli, hogy a még nyílt ajtón hívtak be rabnőket.
³ Rabnő neve, az igaz.

(Mnesilochosnak:)

Mindjárt üszökké válsz, megmutatom.

MNESILOCHOS.

690 Gyújts hát no, égess! — De te meg, baba,
Vesd le csak a kis inged', — mert csupán
Anyád' okolhatd a halálodért.

(Még akarja ölni)

Mi ez? ni, tömlő lett, borral teli,
A kis leányból, még ugyan *czipős*! — ¹
695 Oh, fránya nők, világ iszákosi,
Beh mindenből kisüttök egy ivást!
Csaplár-vidítók, férjek nagy baja,
Edények átká s a szövő-padé! ²

6-ik NŐ.

Hányj csak reá sok rőzsét, Mania!

MNESILOCHOS.

700 Hányjad tehát, no! — Te pedig felelj:
Te szülted ezt?

6-ik NŐ.

Én, s hordozám egész
Tíz hónapig.

MNESILOCHOS.

Te?

6-ik NŐ.

Én, Artemis uccse.

¹ A tömlő (mint állatbőr) lábaira valószínűleg gyermek-czipő volt húzva. ² T. i. rosztól megy a házi munka részegen.

MNESILOCHOS.

Négy¹ itcze, vagy hogy? szólj csak.

6-ik NŐ.

Mit tévél?

Megmeztelenítéd, orczátlan, az én kis,
705 Ekkorka gyermekem?

MNESILOCHOS.

Mekkorka?

6-ik NŐ.

Egy csepp.

MNESILOCHOS.

Ugyan hány éves? három — négy Choé-s?²

6-ik NŐ.

Körülbelől, — no még a Bacchus-ünnep.
De add csak vissza.

MNESILOCHOS.

Apollónra, én nem!

6-ik NŐ.

Úgy hát megégetünk.

¹ Eredetiben *három*, de az nem lényeges. ² Hányszor érte meg a *Choé* (kancsó) ünnepet, mely évenként tartatott. Lásd *Acharn.* 909. v. Erre feleli a nő, hogy *körülbelül*, csak még azt az időt adva hozzá, a mi a Bacchus-ünnep (Dionysziák) óta eltelt, melynek a *Choe* egy része volt.

MNESILOCHOS.

Égessetek!

710 De a leányod' tüstént átdöföm.

6-ik NŐ.

Ne bánts, könyörgök; inkább én velem
Tégy, a mi tetszik.

MNESILOCHOS.

Jó egy anya vagy.

Hanem leányod' mégis átdöföm.

6-ik NŐ.

Jaj, gyermekem! Medenczét, Mania,
715 Hadd fogjam fel szülöttem drága véré.

MNESILOCHOS.

No tartsd, alá: ez egyben kedvezek.¹

6-ik NŐ.

Vessz meg: beh szívtelen vagy, és irigy!

MNESILOCHOS *(az üres tömlőt feltartva).*Ez áldozatbőr a papné² sajátja.7-ik NŐ *(a papné).*

Mi a papné sajátja?

MNESILOCHOS.

Ez, nesze.

¹ Valószínűleg mégis földre folyatta a bort, azért szidja az asszony. ² Az áldozat-barom bőrét, szarvát stb. a *papok* nyerték Itt, mint minden, a pap is nő.

7-ik NŐ (*a tömlőnek* :)

720 Szegény Mika!¹ ugyan ki hámozott meg?

(*a 6-ik nőnek* :)

Ki foszta meg szerelmes magzatodtól?

6-k NŐ.

Ez a gonosz, ni. De ha már te itt vagy,
Őrizd meg *ezt*;² én Kleisthenes után
Megyek s bevádlok a prytanisoknál. (*El.*)

MNESILOCHOS (*magában*).

725 Hadd lám: menekvés útja mi lehet?
Mi csel? mi furfang? — Az, ki ebben ok,
Ki engem e csávába hengeríte,
Az még sehol sincs. — Egy mód jut eszembe
Palamédesből:³ no, én is evező-

730 Lapátra írok és kidobom. De nincs lapát.
Honnan vegyek hát evezőt? s hogyan?
Hátha, beirván e kis szobrokat,
Lapát helyen kidobnám? E bizony jó.
Fából van a kép is, mint a lapát.

735 Oh én *kezeim*,
Hasznos, *kezelés* lessz e ma nekem!
No tehát, te gyalúlt kis deszka darab,
Fogadd töröm vonásit,
Nyomoruságom hírnökit; — oh jaj,

740 Beh félre szaladt ez az R,

¹) Leánynév. ²) Menilochost, ki az oltárhoz menekült volt.

³) Euripides tragoediája, hol Palamedes evezőre írja le szerencsétlen esetét, s azt dobja ki a tengerbe.

S milyen, milyen vargabetű lett; — (*kidobálja*)
 Most minden utat nosza fussatok el,
 Erre is, arra is! Szaporán ám.

KAR.

[*Parabasis.*

Mi pedig, tévén egy fordulatot,¹ nosza mondjunk jót
 mimagunkról.

743 Bár annyi gonosz vádat kiabál mindenki az asszonyi
 nemre:

Hogy az emberiség mily átka vagyunk s tőlünk ered a
 mi gonosz van.

Visszavonás, patvar, zendülés, búbanat, háboru; No s ha
 Mi vagyunk a «gonosz», igazán mi vagyunk: mért
 vesztek hát feleségül?

Mért nem hagytok ki se' menni, de még kikukucsál-
 nunk sem az ajtón?

750 Hanem őrzitek oly féltékenyen ezt a «gonoszt», hogy
 menjen el a nő.

Egy kis időre hazúlról, s otthon ne találjátok: dühös-
 őrrült

Módra dühöngtök, bár még hálát kén' adnotok áldoza-
 tokkal,

Ha ugyan igazán a «gonosz» tűnt el, hogy nem lelitek
 sehol otthon.

Ha pedig játszó-ünnepeinken másutt hálunk kimerülve:
 755 Mindenki legott szalad e «gonoszt» hamar ágyról-
 ágyra keresni;

Vagy az ablakból ha kipillantunk, a «gonoszt» kikilátni
 szeretné,

¹ A közönség felé, az úgynevezett Parabasis.

S ha pirulva megint visszahuzódott, még jobban vágyik az újra
 Netalán kikukucsáló «gonoszat» meglátni. Világos ezekből
 Hogy *mi* vagyunk a sokkal jobb fél. Mire látnivaló a bizonyosság.
 760 Bizonyítsuk meg, melyikönk a rozszabb. No, mi azt mondjuk, hogy a férfi,
 Ti pedig, hogy mi vagyunk. Lássuk hát, állítsunk szembe nevenként
 Külön egy asszonyt, külön egy férfit, s vonjunk párhuzamot aztán.
 Nausimachénál ¹ semmirekellőbb Charminos: ² tettei szólnak.
 Minden esetre továbbá Kleophon ³ hitványabb, mint Salabaccho. ⁴
 765 Egy Aristomachéhoz mérni magát pedig, a marathóni jeleshez,
 Vagy Stratonikéhez, közzületek meg sem kísérti ma senki.
 Hát ugyan Eubúlénál derekabb ki van a múlt évi Tanácsból
 Kik tisztöket általadák másnak? ⁵ maga sem meri mondani egy is.
 Így mi nemünket sokkal jobbnak tarthatjuk a férfiakénál.

¹ Kéjhölgy. Egyébiránt Nausimache és a még következők elvont fogalmak személyesítései. ² Charminos vezér, kit kevéssel e darab előadása előtt, a Syme szigetnél tengeri ütközetben legyőztek a spartaiak. ³ Kleophon vezér és demagog. L. Békák 639. v. ⁴ Salabaccho kéjhölgy másutt is előfordul. Lásd Lovagok 740. v. ⁵ A négyesűz férfiúnak gyáván átengedék.

770 De nem is hajt a városba kocsin nő egy se', talentu-
 mot, ötven
 Számra, közös pénzből ki lopott? hanem a legfőbb a
 mit orozhat :
 Férje búzájából ha kosárnyit elcsen, a mit «visszatesz
 az nap.»¹

De mi ököztük kimutathatnánk
 Sokat, a ki az ily dolgot miveli,
 775 Valamint azt, hogy ők nálunk
 Has-imádóbbak, csupa zsebmetszők,
 Oltári-bohók, ember-rabolók.
 Az örökséget megtartani is
 Rosszabbak, mint mi bizonynyal :
 780 Mert ime nekünk az ősi szövő-
 Székünk, guzsalyunk,² kosarunk megvan,
 S áldozat-ernyőnk :
 Hanem a mi derék férfiainknak
 Vesztibe ment ám soknak guzsalya :
 785 Oda házából a kopja, nyelestül,
 Sok más pedig a vállá hegyéről
 Maga eldobta
 Harczok mezején a napernyőt.³
 Szemrehányást mi tehetnénk joggal, asszonyok, sokat
 790 S méltán a mi férjeinknek : *egy* azonban legnagyobb.
 Tudnillik, ha városának valamely asszony derék
 Férfiat szül, hadvezért vagy hadnagyot, tisztelni kén',
 Első-ülést adni annak Sténián és a Skirán,⁴
 S mind a többi ünnepen, mit ülni szoktunk, asszonyok.

¹ Gondolja *csak* a nő, de nem teszi. ² Eredetiben a szövő
zuboly v. *zugoly* fája. Mérték szerint az is beillenék, de (a görög
 szövő eszközök különbsége miatt) nem adna jó képet a kopjához.

³ Természetesen a *paizst* érti. ⁴ Női ünnepek. Lásd a Bevezetést.

795 A mely nő pedig rossz s gyáva férfiat világra szül,
 Rossz tengernagyot, kormányost: azt, lenyírve hajtővig,
 Hátrább kén' ültetni csúfra annál ki derék s vitéz
 Férfiat szült. Mert kinek vón' rendin az, óh városom,
 Hogy Hyperbolosnak ¹ anyja tündöklő fehérben, és
 800 Leeresztett hajjal ott ül, a hol egy Lamachosé,²
 S uzsorára adja pénzét? a kinek, ha kölcsön ad
 Senki fia sem tartoznék hogy fizessen kamatot,
 Sőt, elvéve minden pénzt, gúnynyal ezt kén' mondani:
 «Illet a *kamat*, nagyon, ki ily *kamasz* ³ szülője vagy!»

III.

MNESILOCHOS.

805 Kancsal levék,⁴ úgy várom: még se jő.
 Mi gátolhatja? — Nem lehet különben:
 «Palamedését» szégyelli, hogy fagyos.⁵
 Melyik dramája vonná hát ide?....
 Az *új*, tudom már: a «Heléna»; ezt
 810 Utánzom; úgy is kész a nőruhám.

7-ik NŐ.

No, mit nyüzsgösz és vizslatsz úgy megint?
 Megkeserülöd, meglásd, a Helenát,
 Ha meg nem ülsz, míg eljő a prytan.

¹ Lásd: *Béke* 648. v. ² Lásd: *Acharniak*. ³ A görög nyelv a *kamatot szülött* (tokos) szóval fejezi ki, ebben a szójáték. ⁴ T. i. a szemforgatás miatt. ⁵ V. ö. 729. v. Euripidesnek a kis szobor-deszkára írott üzenet eszébe juttatta *Palamedes* cz. drámáját.

MNESILOCHOS (*Heléna szerepében*).

«Nilusnak ez már szép szűz folyama,
815 Mely égi csöpp helyt Aegyptus fejr
Mezőit s barna népét öntözi.»¹

7-ik NŐ.

Hekate uccse, kópé vagy; de nagy!

MNESILOCHOS.

«S nem névtelen hazámnak földje, Spárta,
Atyám meg Tyndareus —»

7-ik NŐ.

Neked, te dög,
820 Apád az volna? Phrynonidas² biz'a!

MNESILOCHOS.

«S nevem Heléna —»

7-ik NŐ.

Már nő vagy megint,
Míg még rováson első nősködésed?

MNESILOCHOS.

«Sok lélek elhúnyt általam Skamander
Folyásinál —»

7-ik NŐ.

Bár magad is bizony!

MNESILOCHOS.

825 «S én itt vagyok, de hajh, boldogtalan

¹ Euripides Helenájából, némi változással. ² Nem hiszem, hogy *igazi* apját nevezné (azt nem is tudja), hanem valami *bélyegzett* embert mond, mert ez szokása költőnknek.

Férjem, Meneláos, csak nem jó sehol!
Mért élek én hát?...

7-ik NŐ.

A hollók hibája.

MNESILOCHOS.

«De úgy csiklandja szívem' valami:
Ne csald meg, oh Zeus, csillanó reményem!»

(*Euripides, mint Menelaos, jő.*)

EURIPIDES.

830 «Ki birja íme várhajlék uralmát,
Hogy elfogadjon hullám- és vihar-
Zaklatta, hajótörött vendégeket?»

MNESILOCHOS.

«Proteus hajléka ez.»

7-ik NŐ.

Mit? Proteásé? ¹

Oh, a boldogtalan! Hazud, bizisten,
835 Tíz éve már, hogy meghalt Proteás.

EURIPIDES.

«S mi tartomány, hol sajkánk parthoz ért?»

MNESILOCHOS.

«Aegyptus.»

EURIPIDES.

«Oh, balsors! hová jutánk!»

¹ Egy athénai vezér, kit ismert az asszony. A furcsaság e módját v. ö. a *Windsori vig nők* IV. f. 1. jelenetével, hol a *declinatiót* így forgatja el *Quicklyné* a maga értelme szerint.

7-ik NŐ.

Hiszed egy szavát, szakadjon meg? Bolondot
Darál: ez itt a Thesmophoria.

EURIPIDES.

840 «És honn-e Proteus, vagy házon kívül?»

7-ik NŐ.

Még egyre szédülsz,¹ földi, nincs különben:
Hallád bizony, hogy meghalt Proteás,
Mit kérdezed hát: «honn-e vagy kívül?»

EURIPIDES.

«Meghalt tehát, jaj! s hol van síri halma?»

MNESILOCHOS.

845 «Emléke a kő, melyen im ülök.»

7-ik NŐ.

Verjen meg az isten, és tudom meg is ver,
A mér' az oltárt² sírnak nevezed!

EURIPIDES.

«De mért honolsz e sírnak ormain,
Lepledben, oh hölgy?»

MNESILOCHOS.

«Kényszerítenek

850 Proteus fiával nászban egyesülnöm.»

¹ Mint a hajón a viharban. ² T. i. Mnesilochos az oltárhoz menekült volt.

7-ik NŐ.

Mit úsztatod megint a jövővényt,
Czudar? — Gonosz járatba' jött ide,
Ellopni a nők aranynéműit.

MNESILOCHOS (*a. nőnek*).

«Ugass, ha tetszik, szórd rám szitkaid'»

EURIPIDES.

855 «Szép hölgy, ki e rád vészt zúgó banya?»

MNESILOCHOS.

«Proteus leánya, Theonoe.»

7-ik NŐ.

Nem, bizisten;
Gargettosi Antitheos leánya
Vagyok, Kritylla; te pedig gazember.

MNESILOCHOS.

«Beszélj akármit: nem megyek soha
860 Nőtől öcsédhez, s nem árulom el
Férjem Menelaost, ki Trójába' van.»

EURIPIDES.

«Némben, mi szó ez? vesd rám szemsugárid'»

MNESILOCHOS.

«Szégyellem: arczom meggyaláztatott.»

EURIPIDES.

«Mi ez? mi néma szótlanság fog el?
865 Oh istenek, mi látvány ez! Ki vagy, nő?»

MNESILOCHOS.

«S ki vagy *te*? Okra kérdehetem viszont.»

EURIPIDES.

«Hellén vagy-é, vagy e földön honos?»

MNESILOCHOS.

«Hellén. De szólj, *te* mily nemzetbeli?»

EURIPIDES.

«Helénához hasonlítsz főleg, asszony.»

MNESILOCHOS.

870 «S *te* Menelaoszhoz — *te* káposzta-torzsa.»¹

EURIPIDES.

«Megismeréd a legboldogtalanb
Halandót.»

MNESILOCHOS.

«Oh, ki épen jó időben
Jössz hitvesedhez, férjem! oh gyere
Ölelj, ölelj meg, vesd körém karod',
875 Hadd csókollak meg. S vigy innen, hamar,
Vigy, vigy el engem!»

7-ik NŐ.

Megisratja ám

Ki elvisz: úgy ütöm hozzá e fáklyát!

¹ Ismét czélzás a zöldségkoka eredetre (s talán a termetre is).

EURIPIDES.

«Te tiltanál meg, hogy en-társamat,
Tyndar leányát, Spártába vigyem?»

7-ik NŐ.

380 Beh nagy gazember vagy, látom, te is!
Czinkossa ennek. Nem hiába, hogy rég
Aegyptizáltok. De mindjárt kap ez:
Ahol jön a prytan, meg a nyilas!¹

EURIPIDES.

Ez már gonosz. Odébb kell állanom.

MNESILOCHOS.

385 Hát én szegény fejem?

EURIPIDES.

Maradj te nyugton:

Nem hagylak el, még lélekzem, soha,
Ha engem el nem hágy ezer cselem. (El.)

MNESILOCHOS (*magában*).

No, ez a háló semmit sem fogott.

PRYTAN (*jő*).

Ez a gazember, kit Kleisthén' bevádolt? —

390 Hé, csak ne kushadj. — Rántsd le csak nyilas,
Kötözd meg, állítsd hegedűbe, s őrizd,
Senkit közel se hagyj hozzája menni,
S ki csak közel jár, a korbácscsal üsd!

¹ Poroszló, úgynevezett *skytha*, rendesen idegen.

7-ik NŐ.

Zeus uccse, most is majdnem elvivé
 895 Egy ember, egy sok fából faragó.¹ (El.)

MNESILOCHOS.

E jobb marokra, oh prytan, melyet
 Tudom kitartasz pénznek szívesen :
 Nyujts egy kegyet, habár halálra-szántnak !

PRYTAN.

Minő kegyet?

MNESILOCHOS.

Engedd, hogy a nyilas
 900 Pörén kötözzön a bitóhoz engem :
 Ne álljak így, szoknyába', fejkötőbe'
 Vén ember, a varjak csufjára itt,
 A kik megesznek !

PRYTAN.

Úgy állsz, a Tanács
 Végezte : lássák, mily ravasz valál. (El.)

MNESILOCHOS.

905 Jaj, szoknya, szoknya mit tévél velem !
 És nincs menekvéshez remény sehol !

KAR.

Nosza most lejtsünk, a mint e helyen a nőknek játszi
 szokása,
 Mikor a két istennőnek az év szent orgia-innepit üljük,
 Melyeket még Pauson ² is ül, s böjtől, ünneptől ünnepig
 egyre,

¹ Ravasz. ² Szegény koldus ember, de most jóllakhatik.

910 Könyörögve az istennőknek, hogy bár gyakran lenne
Gyors lábbal kanyarodj' karikába, [ilyen böjt
Fűzd karba karod',

A táncz ütemét ropja ki minden,
Lépted könnyű legyen, sebes !

915 S vigyázni kell mindenfelé-forgó szemekkel
A kar berendezését.

Egyszersmind Olymp' istennemzetét
Zengjed, énekben dicsőítsd, ihletett Kar módjaként !
De ki azt várja, hogy rosztat beszéljek,

920 Bárha nő, a férfiakról szent-helyen : csalódní fog,
Ámde most, mint megint új dolgot ¹ elsőbb
Szép körtánczunk illedelmes állását rendezni kell.

[Strophe.

Lépdelj előre, és danold a Széplantút, s az íj-vonó
Szűz Artemis királynét ! ²

925 Üdv, Messzelövő ! adj győzedelmet !
Hérát ³ a nászkötőt is, mint illik, énekeljük,
Ki részt vesz a karok játékiban,
S násznak őrzy kulcsát.

[Antistrophe.

Hermest is a legeltetőt, és Pánt hívom Nympháival :

930 Mosolyogjanak gyönyörrel,
Lejtő seregünkre, és kegy-osztva.
Most rajta hát, a páros tánczban forogni kecscesel !
Játszódjunk, asszonyok, a mint szokás,
Hisz' böjtölünk eléggé !

[Epodos.

935 De rajta ! penderítsd ütemre lábaid' !
Harsogva keljen a dal !

¹ T. i. nem a szokott vigjátéki (*kordax*), hanem komolyabb tánczot. ² Apollót, és Diánát. ³ A római *Juno*.

S te légy magad vezérünk
 Repkény-koszorúzza Bacchos!
 Én kardalokban neveid' zengem dicsérve:
 940 Évios, oh Dionysos, Bromios, Semelé fia,
 Ki gyönyörködöl a hegyi nymphák
 Kar-énekében: «Évoë, Évoë!»
 Velök dalolva, lejtve. S felriadoz körülted
 Viszhanggal a Kythairon;
 945 S a bércz lombja sötét árnyaival s a völgy
 Szakadékai zúgnak,
 S körösleg a borostyán leveles indája zöldell.

IV.

IJÁSZ.

Mos' bégj magadnak itt az ájeron!

MNESILOCHOS.

Oh kérlek, íjász....

IJÁSZ.

Nú! nekem ne kérj.

MNESILOCHOS.

950 Tágíts a peczken!

IJÁSZ.

Éppeg abba' járom!

MNESILOCHOS.

Oh jaj, szegény fejem! még rászorítod!

IJÁSZ.

Jobban szórítsak? azt kell?

MNESILOCHOS.

Jajja-jaj!

Hogy veszz meg!

IJÁSZ.

Halgas, átkozott ereg! —

Gyéként ¹ hozom, hogy őrt álljam neked. (*El.*)MNESILOCHOS (*magában*).

- 955 Ez a legjobb, mit vélem valaha
 Euripides tett. — Aj de, istenek
 S Zeus szabadítóm! újra van remény.
 Nem hágy magamra, sőt ni, jelt ada,
Perseus ² alakban futva, hogy legyek
 960 Andromédája. Nos, bilincsem, az van.
 Szabadításomra jő, már bizonyos,
 Mert nem repülne máskint oly nagyon.

EURIPIDES (mint PERSEUS).

«Szerettim, szűzek, szerettim! hogyan
 Lópoddzam be, hogy» — a Skytha ne sejtse?

(*Ecchónak:*)

- 965 «O, hallod? kiáltlak, te a szirtüregben!
 Ints kegygyel, és hagyd e nőhöz mennem.»

MNESILOCHOS (mint ANDROMEDA).

Ádáz, ki engem megkötött,
 Legsánandóbb teremtest!

¹ Gyékény pokróczot, a mire *lefekhessék*. ² Ez is Euripides tragoediája.

Bajjal menekvém a rohadt banyától, mégis elveszék :

970 Mert e skytha örömfül

Áll megint és «jajra-búra, hollók étkeül kitett».

No lásd : «nem körtánczban

S nem leánytársim közt állok itt

Kezemben kövecses¹ kosár :

975 Hanem kemény bilincsbe verve» Glauketes-²

«Czethalnak élelméül fekszem itt.»

«Ne vidám nászi dallal, hanem börtön-jajokkal

Sirassatok, leányok !

Ki annyi szenvedést átszenvedék, szegény szegény fejem,

980 Rokonimtul is, jogtalan, annyit,

Férfi-gyalázatot,

Könnytele hádeszi siralom lángjait.»

Oh jaj, oh jaj, ehé !

Ő, ki elébb is megborotvált,

985 Majd sárga ruhát adott rám,

Majd ide küldött e templomba,

Közibe asszonyi népnek.

«Hajh sors, könyörületlen daemon !»

Jaj elátkozott fejemnek !

990 Ki tekint az én kegyetlen

Gyötrelmeimre és jelen bajomra ?

«Bárcsak az aetheri lángnyilu csillag³

Sujtana agyon» — s velem ezt a barbart !

«Mert nem ohajtom nézni tovább az

995 Égi örök napot» így kiakasztva,

S fojtva «ez örült fájdalom által,

Gyors utain a halálnak.»

¹ Játsszó kövecscsel rakott. ² Athenaei tányérnyaló, igen falánk. Előfordúl *Béke* 938. v. ³ A villám különös körülírása. Euripidesi töredékekkel zavarja egybe Mnesilochos saját panaszát.

EURIPIDES (*Echo szerepében.*)

«Üdv, szép leány! Kepheus¹ atyád' pedig»
A mér' kitett, pusztítsa el az isten.

MNESILOCHOS.

1000 «S ki vagy te, hogy megszántad kínomat.»

EURIPIDES.

«Echo, a szóknak viszhangos» kakukja
Ki e tulajdon helyen magam is
Küzdök tavaly Euripides javára.²
De gyermekem, tudod most mit csinálj?
1005 Jajgass veszettül.

MNESILOCHOS.

S te veszett-ebül.³

EURIPIDES.

«Én gondom az. De kezd rá a beszédet.»

MNESILOCHOS.

«Szent Éjszaka, oh,
Mi soká hajtod lovaidd fogatát!
A szent aether csillagos ormain

¹ A mythos nagyon ismeretes, de pár szóval elmondom. Kepheus király országát egy tengeri szörnyeteg pusztítja, és, jóslat szerint, fogja azt mindaddig, míg saját leánya feláldozásával meg nem engeszteli. A király tehát leányát, Andromedát, egy sziklához a tengerpartra lánczoltatja, hogy a szörnyeteg elkap hassa, de ezt a Pegasus szárnyas lovon érkező *Perseus* megöli, s a leányt megmenti. ² Akkor adták elő Euripides *Andromedáját*. ³ Középfok helyett. E magyar szójáték azért került ide, mert az eredetiben Euripides hátsógondolat nélkül mondja, hogy jajgasson a sülte; ez pedig *szidalom* vagy fenyegetés gyanánt mondja vissza.

1010 Kocsikázva, Olymp'
Felséges térein által.»

EURIPIDES (*mint Echo*).

Térein által.

MNESILOCHOS.

«S mi okon nyert Andromeda kínból
Ily kitűnő részt»

EURIPIDES.

Ily kitűnő részt.

MNESILOCHOS.

1015 S szörnyü halálból?»

EURIPIDES.

Szörnyü halálból.

MNESILOCHOS.

De megölsz, banya, ha így feleselgetsz !

EURIPIDES.

Így feleselgetsz.

MNESILOCHOS.

Zeus uccse, unom

Tolakodásod, de nagyon.

EURIPIDES.

De nagyon.

MNESILOCHOS.

Hagyd folytatni magán-éneket,
1020 Tégy velem oly jót: hagyd el.

ARISTOPHANES.

EURIPIDES.

Hagyd el.

MNESILOCHOS.

Vigyen a patvar!

EURIPIDES.

Vigyen a patvar.

MNESILOCHOS.

No, mi lelt?

EURIPIDES.

No, mi lelt?

MNESILOCHOS.

Fecsegő!

EURIPIDES.

Fecsegő!

MNESILOCHOS.

Majd kapsz! . . .

EURIPIDES.

Majd kapsz.

MNESILOCHOS.

Keserűt.

EURIPIDES.

Keserűt.

IJÁSZ (*visszajő*).

Hé, mit fecseged?

EURIPIDES.

Hé, mit fecseged?

IJÁSZ.

1025 Prytanis hívom.

EURIPIDES.

Prytanis hívom.

IJÁSZ.

Mit a baj?

EURIPIDES.

Mit a baj?

IJÁSZ.

Hunнан jövi hang? ¹

EURIPIDES.

Hunнан jövi hang?

IJÁSZ.

Mi fecsegsz?

EURIPIDES.

Mi fecsegsz?

IJÁSZ.

Maj' bégsz!

EURIPIDES.

Maj' bégsz.

IJÁSZ (*Mnesilochoszhoz* :)

Csúfolod engem?

T. i. Euripidest (mint Echót) nem látja, s azt gondolja Mn. beszél.

EURIPIDES.

Csúfolod engem?

MNESILOCHOS.

Zeus uccse, nem én :

1080 Az az asszony amott!

EURIPIDES.

Az az asszony amott.

IJÁSZ.

Hun az a nyomorult?

MNESILOCHOS.

Ott szalad épen.

IJÁSZ.

Hé, hé, hova fuss?

EURIPIDES.

Hé, hé, hova fuss?

IJÁSZ (*Mnesilochosnak* :)

Fogsz el az asszont?

EURIPIDES.

Fogsz el az asszont?

IJÁSZ.

Mukkanni mered?

EURIPIDES.

Mukkanni mered?

IJÁSZ.

1085 Fogjál a czudart!

EURIPIDES.

Fogjál a czudart. (El.)

IJÁSZ.

Fecsegő átkosza banyája!

EURIPIDES (*mint Perseus*).

«Mi barbar földre értünk, istenek,
Szárnyas bokával? Mert az aetheren
Hasítanak útat röpke lábaim,

1040 S Argosba szállok, én Perseus, vivén a
Gorgon-fejet.»

IJÁSZ.

Áj, mit beszéld, az irnok
Gorgó fejről?

EURIPIDES.

A Gorgon leányt¹

Beszélem.

IJÁSZ.

Én is a Gorgót beszélek.

EURIPIDES.

«De hajh! mi partot látok s mennyei
1045 Szűzet kikötve rajta, mint hajót?»

MNESILOCHOS.

«Oh, szánj meg, ifju, egy boldogtalant,
S oldd fel bilincsem'!»

¹ Medusát.

IJÁSZ.

Halgasd, ne fecseg!
Átkosza makverő, meghalni mingyá!

EURIPIDES.

«Oh szűz, be szánlak, így látván kikötve!»

IJÁSZ.

1050 Nem szíz van a, csak vén bines, zsvíván,
Gazember.

EURIPIDES.

Ész nélkül beszélsz skytha,
Kepheus leánya, Andromeda ő.

IJÁSZ.

Akár nézz a csekit! Hát van kicsi?

EURIPIDES.

Segíts leszállni,¹ skytha; nyujts kezet;
1055 Hadd ölelem meg! Szenvedélye van
Mindenkinek, lásd: s engem e leány
Szerelme szállt meg.

IJÁSZ.

Azt én nem irígylek:
Fordíts elől a hátulsót neki,
Azt nem irígylek, osztán úgy csinálj.

EURIPIDES.

1060 Mért nem hagyod, megoldván,² oh skytha,
«Ölébe s a nász-ágyba hullanom!»

¹ A Pegasusról, hihetően. ² T. i. Andromeda lánczeit.

IJÁSZ.

Ha úgy szeretnéd játszani az öregnek:
Fúrd hátul a doczkába ¹ egy likat.

EURIPIDES.

Inkább eloldom.

IJÁSZ.

Korbács is kapod!

EURIPIDES.

1065 De mégis megteszem.

IJÁSZ.

Látsz ezt a kard?

Mingyá levágok a fejed vele!

EURIPIDES (*félre*).

«Jaj, mit tegyek? hogy fordítsam beszédem'»? ²

Be nem veszi barbár természete.

«Mert a butára hasztalan pazarlod,

1070 Bölcs ötletid' » ; más, őhozzá-való

Ügyes fogást kell itt előkeresnem. (*El.*)

IJÁSZ.

Gaz róka, lám, hogy rám akarta szedni!

MNESILOCHOS (*Eur. után*).

Ne feledd, Perseus, minő veszélybe' hagysz!

IJÁSZ.

Te is korbácsot kapni akarod?

¹ Deszka, melyhez kötve van Mn. ² A «—» helyek Euripides szavai.

KAR.

- 1075 *Pallás* karszerető szüzet
 Illő hívni szokás szerint,
 A hajadont, ide Karba ;
 E város hatalom-bíró
 Védpaizsát, egyedül való
- 1080 «Kulestartó» fejedelmét.
 Jelenj meg, tyrannos-gyűlölő, a mint kell !
 E község, ez az asszonyi,
 Hív téged : nosza hát jövel,
 Hozván ünnepi békét!
- 1085 S vígan berketeket ti is
 Foglaljátok el, oh kegyes
 Istennők,¹ hova férfi-
 Szem nem hathat, az ünnepi
 Szent titkokba, hol arczotok
- 1090 Fénylik fáklavilágban.
 Jertek jöjjetek, esdekelünk
 Oh felséges thesmophorok !
 Hogyha előbb kegyesen valaha :
 Most jertek alá, esdve könyörgünk, ide hozzánk!

V.

EURIPIDES.

- 1095 No asszonyok, ha mindenkorra békét
 Akartok kötni vélem : most lehet,
 Hogy semmi rosszat nem mondok soha
 Reátok aztán. Ily békét ajánlok.

¹ Déméter és leánya.

KAR.

S mi a feltétel ez ajánlatért?

EURIPIDES.

1100 Itt áll bitóhoz kötve a süvem.
 Ha öt kiadjátok : rossz szót soha
 Rátok nem ejtek ; ha *nem* : mostani
 Gazdálkodástok majd elárulom
 Csatából megjövő férjeiteknek.

KAR.

1105 Mi a magunk részéről ráleszünk :
 Csak ezt a barbart tudd reábeszélni.

EURIPIDES *(most már kerítő banya, ki egy tánczos és egy fuvolás leányt vezet.)*

Én dolgom az, — s tiéd Elaphion ¹
 Azt tenni, a mit mondtam jövet,
 Menj át elébb is, aggasd fel ruhád';
 1110 Te meg, Terédon, fújj egy perzsa dalt.

IJÁSZ.

Mit tilli-tulli? Ki dudálja nékem?

EURIPIDES.

Ez a leány tart próbát, jó nyilas,
 Tánczolni hívták, férfiak közé.

IJÁSZ.

Tánczolja, is próbálja : nem haragszok.
 1115 Mily fürge van, mint pokrócz közt a bolha!

¹ A tánczosnő neve.

EURIPIDES.

Vesd csak le, lányom, a felső ruhád',
 Ül e vitéz skythának térdire
 És nyujtsd ki lábad', hogy húzzam le a
 Czipődet.

IJÁSZ.

Úgy bizom, jó lesz bizom :
 1120 Liánka, ülj le, ülj le ; jó bizom.
 Juj, beh kemény van, mint kettő retek !

EURIPIDES (*a fuvolásnak*).

Fujj csak frisebbet. — Félsz még a nyilastól ?

IJÁSZ.

Mint a czipó, neki !

EURIPIDES.

Tokban maradjon!
 Megbánja, hogyha fel s alá motoz !

IJÁSZ.

1125 Jah, szépen tánczol a makkját körül !

EURIPIDES.

Elég. Vedd a felöltőt, és gyerünk :
 Ideje menni.

IJÁSZ.

Meg se csókol engem ?

EURIPIDES.

Miért ne ? Csókold meg.

IJÁSZ.

Hühüm ! huhüm !

Be édes a nely, mint az attikos méz !

1180 Nem hálod nékem ?

EURIPIDES.

Jó'jszakát, nyilas :

Az nem lehet. —

IJÁSZ.

De mégis, jó anyó,

A kedvemér', no !

EURIPIDES.

Adsz egy drachma díjt ?

IJÁSZ.

Adom, bizom, bizom !

EURIPIDES.

Hát tedd le a pénzt.

IJÁSZ.

De nem van. Itt a nyiltartóm, vegyél !

EURIPIDES (*a leányra*).

1185 De visszahozd ám !

IJÁSZ.

Gyer, kövesd, babám.

Te addig őrizz ezt a vént, anyó.

Hogy is hínak neked ?

EURIPIDES.

Artemisia.

IJÁSZ.

No, nem felejték: Artamuxia. (*El, a tánczosnővel.*)

EURIPIDES.

Hermes, csel atyja, eddig jól segítsz.

(*Az íjász után :*)

1140 No csak vigyed, hé, a leányt, siess —
 (*magában*)

Én addig ezt eloldom. Te meg aztán
 Fuss ám, ha kint vagy, emberül haza
 Az anyjokodhoz és a gyermekidhez.

MNESILOCHOS.

Én dolgom az, ha egyszer ment vagyok.

EURIPIDES.

1145 Szabad vagy. Illa hát, míg a nyilas
 Itt nem fog újra!

MNESILOCHOS.

Azt teszem bizony. (*Elmennek.*)IJÁSZ (*visszatér.*)

Anyó, be kedves a tiéd lián! —
 Mérges se' van, szelíd. — Hun a banya?
 Jaj, vége nékem! Hun öreg rab onnét?
 1150 Anyó! anyó, hej! Nem szép van, banya!
 Artamuxia!

Rám szedte vén anyó. Lódulj te is! (*Tánczosnő el.*)

(Meglátva tegzét a földön :)

No, nem hiába *puz'ra* : adtam *pusz-ra*.

Jéh ! mit csináljam ? Hun banya ? .. Banya ! ...

1155 Artamuxia !

KAR.

Azt a banyát kérded, ki a sipos

Lányt hozta ?

IJÁSZ.

Ühüm ! Láttál ?

KAR.

Arra ment

Nagy-futva, és utána egy öreg.

IJÁSZ.

Öregnek sárga szoknya volt ?

KAR.

Az, az.

1160 Még tán eléred, arra, ha sietsz.

IJÁSZ.

Gonosz banyának ! Merre is szaladta ?

Artamuxia !

KAR.

Menj arra fel csak. Merre futsz ? Amarra

Kergesd ! Ellenkező irányba futsz.

IJÁSZ.

1165 Jaj engem ! Futsz kell. Artamuxia ! ... (EL.)

KAR.

Te szaladj, te szaladj, s egyenest a manóba vitorlázz ! —
Hanem a játék mára elég volt,
Ideje most már hogy haza menjen
Kiki házához. — A thesmophorok
Pedig ünnepünket
Minden jóval viszonozzák !

A NÖURALOM.

SZEMÉLYEK.

PRAXAGORA, athenaei nő.

Első
Második stb. } nők.

NŐK KARA.

BLEPYROS, Praxagora férje.

Egy szomszédja.

CHREMES, athenaei polgár.

Egy polgár.

Második polgár.

Női HIRNÖK.

Első
Második } *vén asszony.*
Harmadik }

Egy leány.

Egy ifjú.

Praxagora nőcselédje.

Előadatott: Olymp. 96. 4. Kr. e. 392.

BEVEZETÉS.

Hogy mikor került e darab színre, arról nincs biztos tudomásunk ; de a mi a 193. s köv. versekben mondva van:

*Hogy a szövetség szöbe jött: „különben
Elvész a város!“ azt mondák sokan ;
Hogy létre jött: dühöngtek ; a ki meg
Rábírt, a szónok, elment, oda van stb.*

ebből azt lehet következtetni, hogy két évvel a boeotiai szövetség megkötése után, tehát 392-ben, s a mint a *Békák* 404. verséhez való scholionból kiderül, alighanem a Dionysiákon adták elő.

A nőkérdés, mely különböző országokban különbözőleg van fogalmazva, melyet másnak gondol az, a ki védi, másnak az, a ki ellenzi, nem egészen a jelenkor eredeti gondolata, hanem részben már az ókorban is ismerték, a mint azt Aristophanesnek e vigjátéka is bizonyítja.

Voltak olyanok, a kik azt állították, hogy e vigjáték Platon idealis állama ellen van intézve. Tudni való ugyanis, hogy Platon a nőközösséget teszi államának egyik elvévé. De kétségtelen, hogy a nagy philosophus műve sokkal később keletkezett; sőt inkább ő maga hivatkozik a vigjátékra, mikor azt mondja, hogy *az efféle elvekből csúfot üztek a vigjátékírók* stb. Hogy Platon a maga eszméjével nem első s nem egyedül áll a görögök közt, azt az akkori szellemi életéről szóló gyér maradványokból is sejthetni. A felvilá-

gosúlt közönség mindenből kérdést csinált, mindent okoskodás tárgyává tett. A politikában különféle elméletek támadtak, s nevezetesen a spártai alkotmány, melyben egyik-másik dolog a vígjátékunkbeli nőélethez hasonlított, oly annyira derék intézménynek látszott, hogy bátran föltehetjük, hogy a nőemancipatio s az e problémához szegődő sok képtelenség valamint nyilvános értekezésekben, úgy magántársalgásban is beszéd tárgya volt. Itt hallhatta Aristophanes azokat az eszméket, a melyekből az e vígjátékában látható felfordult világot oly remekül megalkotta.

Hogy az itt előforduló sokféle nyersséget és trágárságot nem a mi erkölcsi mértékünkkel szabad mérnünk, annak okát már Aristophanes életrajzában adtuk.

A NÓURALOM.

I.

Uteza, Virradta előtt.

PRAXAGORA.

Oh fényszeme a korong-hajtotta mécsnek,¹
Mely ékesen függsz, feltűnő helyen,
(Hirdesse nyelvünk származásod' is :
Hajtott korongon fazekas keze,
5 S orrodban a nap fénye tündököl)
Áraszsz ki lángjelt, a mint megbeszéltük!²
Mert csak te vagy meghittünk, a midőn
Hálószobánkban Aphrodite kéj-
Fogásit gyakorolva, ott világítasz,
10 S a görnyedő test titkait leső
Szemed a szobából egy se tiltja ki,
Egyedül világítasz a czombok tilos
Zugába, irtván a felsarjadó szört ;

¹ Tragikai affectatio. Úgy kezdi, mintha a *naphoz* beszélne, s comice a *mécshez* fordítja. *Agyag* mécs, tehát korongon készült. ² Hogy t. i. lámpafény lesz a jeladás a gyülekezésre.

- S midőn a gabna- s Bacchusnedv-teli
 15 Foly'sót ¹ titokban felnyitjuk, jelen vagy, -
 Segédkezet nyújtsz, s nem szólsz senkinek,
 Légy e tanácsba is hát béavatva
 Mit a Skirán ² végeztek társaim. —
 De, a kinek kén', im egy sincs jelen ;
 20 Virrad pedig már, és legitt beáll
 A népgyűlés : el kén' foglalni addig
 A Sphyromachos-féle ³ székeket
 — Tudjátok ? — és beülni titkosan.
 Mi tartja vissza őket ? tán szakálluk
 25 Nincs még felvarrva, mint mondám, nekik ?
 Vagy tán nehéz a férjük köntösét
 Ellopniok ? — De itt jó, látom, épen
 Egy mécsvilág : no, húzódjunk belebb :
 Mert hátha férfi lessz az átmenő.

(Asszonyok jönnek.)

1-ső ASSZONY.

- 30 Jó lesz sietni: mert a híradó ⁴
 Másodszor kukorékolt, hogy jövünk.

PRAXAGORA.

- Én meg virasztva várlak az egész
 Éjen keresztül. Most még ezt a szomszéd-
 Asszonyt hívom, kaparván ⁵ ajtaját,
 35 Hogy férje meg ne sejtse.

¹ Hosszú kamrák, hol a búzát s bort tartották. ² Női ün-
 nep. ³ Sphyromachos indítványozta, hogy színházban a nők külön
 üljenek a férfiaktól. ⁴ A kakas bizonynyal. ⁵ Nem kopogtat, csak
 csendesen vakarja az ajtót.

2-ik NŐ (*a házból kijöve*).

A czipőm'

Kötözve, hallám ujjaid neszét,
Mert nem aludtam : a férjem — tudod
Galambom, a kivel lakom, hajós —
Hajtott az ágyban mívelő éjtszaka ;
40 Csak most tudám elcsenni zubbonyát.

1-ső ASSZONY.

De látom, ott jő Sostraté is immár,
Meg Kleinarété, meg Philaineté.

PRAXAGORA.

Sietve, hé!... Hogy' esküdött Glyke,
Hogy a ki legkésőbb marad, fizessen
45 Egy kanna bort s hozzá egy mérceze borsót.¹

1-ső ASSZONY.

Ott jő Melestiche, Smikythionné,
Csizmában — a!² Alkalmasint csak ő
Tudott férjétől szabadulni könnyen.

2-ik NŐ.

Geusistrate a csaplárné is ott jő,
50 Kézébe' lámpa, ládd-e? nos meg aztán
Philodóratosné, meg Chairetadesné.

¹ Szerették rágicskálni bor mellett. ² Anachronismus; de
férfi lábbelit kellett mondani, *egy* szóval.

PRAXAGORA.

Látok közelgni más nőt is sokat,
Mind' a ki számot tesz a városunkban.

3-ik NŐ.

Biz' én nagy ügygyel-bajjal szökhetém ki
55 Galambom: mert a férjem az egész
Éjjel kaholt, jóllakva szárdinával.

PRAXAGORA.

No, üljetek le, ha mind itt vagyunk,
Hadd kérdezem ki: megtettétek-é
Mindazt, mit a Skirán határozánk?

4-ik NŐ.

60 Én meg. A hónom-alja¹ bokrosabb
Bármely bozótnál, a mint végezénk;
Aztán bekentem, míg férjem gyülésbe'
Volt, több napon olajjal testemet
S a napra álltam, hogy barnítsa meg.

5-ik NŐ.

65 Én is. Kihánytam ollót és beretvát
Szobámból, hogy minél szőrösb legyek,
S minél kevésbbé asszonyhoz hasonló.

PRAXAGORA.

Hát a szakállat elhoztátok-e
Mindnyájan, a mint meg volt állapítva?

¹ Kézfelnuyjtással is szavaztak. Ilyenkor a meztelen kar kilátszott, mert a ruha ujjatlan volt.

4-ik NŐ.

70 Hekate uccse, még szép az enyém, ni!

5-ik NŐ.

Epikratesnek ¹ sincs *ennél* különb!

PRAXAGORA.

No, hát ti!

4-ik NŐ.

Hoztak : fejjel intenek.

PRAXAGORA.

A többi, látom, minden rendbe' van :

Lakóncezipo,² bot, férfi zubbony, a mint

75 Meg vala beszélve.

6-ik NŐ.

Én a buzogányt is

— A Lamiásét ³ — elhozám, ihol,

Midőn aludt.

1-ső ASSZONY.

Ez hát ama hires

Buzogány, a mely alatt f . . gik ! Kapóra,

Zeus engem uttarcs' ! — Most a Százszemű ⁴

80 Subáját öltve föl, terelheti,

Mint bárki más, a község barmaid.⁵

¹ Nagy szakállu rhetor. ² Lásd *Darázsok* 1112. v. ³ Szegény fahordó embernek mondja a scholion, de a magyarázók ezt is elbizakodott demagognak vélik. ⁴ Argos. ⁵ Kétes a magyarázat. Egyik szerint *Lamias* demagog volna, a *község barmaid* pedig maga a nép.

PRAXAGORA.

Beszéljetelek hát, mit tegyünk tovább
Míg még az égen csillag látható.

Mert a gyűlés, a melybe készülünk

85 Csak virradattal kezdődik.

1-ső ASSZONY.

No, úgy

Már széket is kell foglalnunk, bizony,

A kő¹ alatt, szemközt a prytanokkal.

7-ik NŐ.

Én meg bizony gyapjút hozék, hogy ott,
Míg gyűl a népség, fonjak egy kicsit.

PRAXAGORA.

90 «Míg gyűl», te golyhó?

7-ik NŐ.

Azt én, Artemisre!

Hát nem csak úgy hallgathatom fonás

Mellett? Ruhátlan a sok gyermekem.

PRAXAGORA.

Még fonni készül!... bár köröm-hegyén
Sem kell mutatni, hogy nő, a gyűlésben.

95 No, szép is volna — majd ha tömve lesz

A Pnyx — ha egyik a szószékre állna

S onnan fitítná ki — Phormisioszt!²

¹ A szószék. ² Nagy bozontos szakállu ember. A metaphorát nem fejtegetem.

De, ha beülünk jól beburkolózva
 Előre, senki ránk nem ismer ott;
 100 S ha felkötő szakállunk' lebecsátjuk:
 Ki férfinak nem gondol, a ki lát?
 Agyrrhios¹ is lám Pronom'¹ szakállát
 Viselte lopva, bár nő volt elébb:
 Most legnagyobbat játszik Athenaeben,
 105 S ezért — a tetsző napra esküszöm! —
 Ezért merünk ily borzasztó merényt:
 Ha e város kormányát valahogy
 Kezünkre kapnók s jót tennénk vele;
 Mert most se' szél nem hajt, sem evező.²

7-ik NŐ.

110 «S miként fog a nők némberes valója»³
 Beszélni néphez?

PRAXAGORA.

Pompásan, bizony:
 Hisz' lám, az ifjak közt is, kit minél
 Gyakrabban élnek,⁴ annál szónokabb:
 S nekünk ez osztályrészünk, sors szerint.

7-ik NŐ.

115 Nem t'om: de szörnyű az, ha nincs gyakorlat.

PRAXAGORA.

Hisz' ép azért gyültünk elébb ide
 Hogy bétanuljuk, mit kell mondani.

¹ *Agyrrhios*, a Thrasibulus helyébe választott hajóhadvezér, de asszonyos ember. *Pronomos* egy nagy szakállu fuvalás. ² *Sehogyse* boldogulunk. A hajózástól vett metaphora. ³ *Tragoedia* töredék. ⁴ A szónoki mesterfogásokkal egy időben terjedt a feslett-ség útálatos neme.

Kösd fel szakállad' — egy-kettő — hamar!
S a többi is mind, ki beszédre készül.

8-ik NŐ.

120 S melyőnk ne tudna, dőre, *csak* beszélni?

PRAXAGORA.

No, csak te kösd fel, és válj férfivá;
Én is lerakván koszorúimat,
Majd felkötöm, ha szólni akarok.

2-ik NŐ.

Jer csak, galambom Praxagora, nézd,
125 Nézd mily nevetség, lelkem, e dolog!

PRAXAGORA.

Mi a «nevetség»?

2-ik NŐ.

Mintha fél-sülésben
A tintahalnak kötnének szakállt!

PRAXAGORA (*komolyan*).

No, áldozó-tiszt, hordd körül a macskát.¹ —
Eredj elébb. — Ne fecsegj, Aripkrades!²
130 Ülj a helyedre. — Ki akar beszélni?

8-ik NŐ.

Én.

PRAXAGORA.

Tedd fel a koszorút, isten neki.

¹ *Malaczo*t szoktak a népgyűlés előtt áldozni. Itt *comice* macskát. ² Buja férfi. Lásd *Darázso*k 1239. v. Nincs ott; valame-lyik nőnek adja e nevet Pr., vagy a közönség felé szól ki.

8-ik NŐ.

Fel van.

PRAXAGORA.

Beszélj hát.

8-ik NŐ.

S ne igyam ¹ elébb ?

PRAXAGORA.

Még «inni» !

8-ik NŐ.

Hát mér' tettem koszorút ? ²

PRAXAGORA.

Tisztulj előlem ! — Ott is így tennél velünk.

8-ik NŐ.

135 Mit? hát nem isznak a gyűlésbe' ?

PRAXAGORA.

«Isznak?»

Mindjár' neked.

8-ik NŐ.

De, Artemisre ! isznak,

Szinbort pedig. Mert ha tanácsukat

S a mit végeznek, jól eszünkbe veszszük :

Mind dőre az, mint részeg emberé.

140 Vagy áldoznának és könyörgénének

Zeus uccse, annyit, ha nem volna bor ?

¹ A nőket Arist. mindig ivással gúnyolja. ² Lakomán felkoszorúzva szoktak inni.

S hogy' szitkozódnak, mint ki jól ivott!
Végül, az ittest ¹ hajdú hordja ki.

PRAXAGORA.

Menj, ülj helyedre: egy batkát sem érsz.

8-ik NŐ.

145 Ne is nőtt volna hát ez a szakáll
Zeus uccse, ha szomjan elszáradok!

PRAXAGORA.

Akar beszélni még más?

9-ik NŐ.

Én igen.

PRAXAGORA.

Tégy hát koszorút, mert már foly a vita.
Csak jól beszélj ám, férfi módra, hé,
150 S botodra támaszkodva, mint szokás.

9-ik NŐ (*szónokilag*).

«Szerettem volna, hogy más, jártasabb
Adjon tanácsot, s én üljek nyugodtan:
De most, ha rajtam áll, nem tűröm el
Hogy a csaplárné bor helyen vizet
155 Töltsön verembe.² Nem, két-isten uccse!» . . .³

PRAXAGORA.

«Két-isten uccse!» Hol jár az eszed, hé?

¹ A garázdát. ² A görögök gipszszel vagy szurokkal bélelt vermekben is tartották a bort, olajat. ³ Ceres és leánya, kikre csak nők esküdtek.

9-ik NŐ.

Mi baj no ? hisz nem kértem innya tőled ! ¹

PRAXAGORA.

Nem ám, de «két istenre» esküvél,
Bár *férfi* vagy s különben jól beszélsz.

9-ik NŐ.

160 Ohó : Apollon ² uccse ! . . .

PRAXAGORA.

Fogd be a szád' :
Mert én egyet se lépek a gyűlésbe
Mig minden ilyest jól be nem gyakorlunk.

9-ik NŐ.

Addsz'a koszorút : hadd kezdem újra még,
Mert azt hiszem, hogy már most jól tudom.
165 «Énnékem ugyan, székkülő asszonyok ! . . .»

PRAXAGORA.

No «asszony» ismét : *férfiak*, szegény !

9-ik NŐ.

Epigon ³ hibája ott : őrá tekintve
Azt gondolám, hogy nők előtt beszélek.

PRAXAGORA.

Eredj te is dolgodra, ülj le innen :
170 Látom magamnak kell helyettetek

¹ Az előbbi nő ebben hibázott. Ez csudálkozik, mit vétett. ² Ez már *férfi* eskü. ³ A nézők közt. Puha, asszonyos férfi.

- Átvenni a szót. Kérem isteninket,
 Hogy eltaláljam a mi leghelyesb. (*Szónokilag.*)
 «Énnékem épen annyi e haza
 Mint nektek : ámde boszankodva és
 175 Fájlalva tűröm sok-minden baját.
 Elöljárói, látom, a kiket tesz,
 Mindig roszak; s ha tán egy jó akad
 Egy napra : tízre rosz következik.
 Mást tenni? az még több gonoszt csinál.
 180 Hanem nehéz egy békétlen tömegnek
 Tanácsot adni, mely nem szíveli
 Barátit, bálványozza ellenit.
 Volt oly idő, hogy népgyűlést se' tartánk
 Egyáltalában, s egy Agyrrhios¹
 185 Gaz volt előttünk : most, hogy *van* gyűlés,
 Az, a ki pénzt kap, isteníti őt,
 Ki nem kap, az halálra érdemesnek
 Kiáltja mind' a bérért szavazót.»

1-ső ASSZONY.

Jól mondod, Aphrodite² uccsegen !

PRAXAGORA.

- 190 Mit, Aphrodite, balga ? No hiszen
 Szép lesz, ha a gyűlésben így beszélsz.

1-ső ASSZONY.

Ott nem beszélek.

¹ Lásd fentebb 102. v. Értelme : a ki gaz volt, egyszerűen annak neveztük, nem imádtuk mint most a demagóg Agyrrhiost.

² *Női* esküvés.

PRAXAGORA.

Itt se' szokj' reá. —

Hogy a szövetség¹ szóba jött: «különben
Elvész a város!» azt mondák sokan ;

195 Hogy létre jött: dühöngtek ; a ki meg
Rábirt, a szónok,² elment, oda van.

Hajót szerelni: tetszik a szegénynek,
Ellenzi a dús, a földmívelő.³

Dohogtok a korinthisakra : ámde

200 Most jók irántunk: nép, légy jó te is.

Argos⁴ tudatlan: de Hieronym' bölcs.

Látszott menekvés: de elkülditek

Thrasybult⁵ magát is, és nem hívja senki.

1-ső ASSZONY.

Bölcs *férj* ám ez !

PRAXAGORA.

No, most jól dicsérsz. —

205 «Mind ennek, oh nép, te vagy az oka ;

Mióta díjat húzván a közösből

Azt nézi csak mind, mit nyerhet maga :

Biczékel a köz-ügy, mint Aisimos.⁶

De *van* menekvés még, ha szót fogadtok :

210 A nőkre kell a várost biznotok,

¹ A boeotiai. ² Ez Konon volt. «Oda van», Kis-Azsiában, hol elfogatott, elveszett. ³ A *szegény* alatt a *tengerparti* népet kell érteni, mely hajózásból vagy *az után* élt ; *földmívelő* alatt a mezei vagy hegyvidéki földbirtokost, melynek más volt az érdeke. ⁴ Az argosiakat tudatlannak tartjátok, de Hieronymost, pedig *argosi*, bölcsnek. ⁵ «Látszott menekvés», mikor Thrasybulos megszabadította Athenæet a zsarnokoktól : de őt messze hadakba küldétek, s itt-hon a demagogok garázdálkodnak. ⁶ Sánta ember.

Én ezt javaslom: mert ők otthon is
Jó felvigyázók, sáfárok nekünk.

TÖBB NŐ.

Helyes! helyes! halljuk! Zeus uccse, halljuk!

PRAXAGORA.

- Mert, hogy minálunk jobb szokásuak,
 215 Bebizonyítom. A gyapjút ma is
 Forrázva mossák ős szokás szerint
 Valamennyien, s nem lát az ember új
 Kísérletet sehol. Vajon Athenae
 Nem megmaradna ha ezt tartaná,
 220 Ha mindig újon nem törné fejét?
 Ők ülve rántják a húst, mint előbb;
 Fejen hordják a terhet, mint előbb!
 Thesmophoriát¹ úgy ülnek, mint előbb;
 Lángost, lepényt úgy sütnék, mint előbb;
 225 A férjök' úgy boszantják, mint előbb;
 Titkon legényt járatnak, mint előbb;
 Orozva nyálnak-falnak, mint előbb;
Tisztán a bort megiszszák, mint előbb;
 Hanyatt fekünni készek, mint előbb.
 230 Bízunk reájok, férfiak, a várost!
 Ne is beszéljünk, ne kérdjük tovább,
 Mit fognak tenni: hagyjuk egyszerűen
 Kormányra lépni, azt tekintve csak
 Hogy harczosinkat — anyjaik levén —
 235 Jobban kimélik majd. Ki lenne pontosb
 Élelmező tiszt, mint ép' a szülő?²

¹ Lásd: *Nők ünnepe*. ² Az vonná meg az élelmet saját kedves fiától?

Pénzügyben is legkönnyebben segít
 Magán az asszony; azt rá nem szedik :
 Mert ő szokott rászedni másokat.

240 A többit elhagyom. Ha szót fogadtok,
 Ugy boldog élet vár rátok, tudom. •

1-ső ASSZONY.

Jó volt, ügyes volt, Praxagora édes !
 Honnan tanúltad ily jól meg, fiam ?

PRAXAGORA.

Futáskor ¹ a Pnyx-en laktunk urammal :
 245 A szónokoktól ott ragadt reám.

1-ső ASSZONY.

No, nem hiába vagy hát bölc, okos.
 Meg is teszünk vezérnek, mihelyest
 Kivitted, a mit most szándékozol.
 De hátha majd beléd vesz Kephalos ²
 250 S szid a gyűlésben : mit felelsz neki ?

PRAXAGORA.

Azt, hogy bolond.

1-ső ASSZONY.

Hisz azt mindenki tudja.

PRAXAGORA.

Meg azt, hogy örült.

¹ Mikor a vidékről mind a város falai közé menekültek.
 Ez a peloponnesusi háború alatt igen gyakori volt. Lásd : *Acharniak*.

² Demagóg, fazekas.

1-ső ASSZONY.

Azt is tudja minden.

PRAXAGORA.

Meg, hogy cserépedényt rozsat csinál:

De a város dolgát jól¹ végezi.

1-ső ASSZONY.

255 Hát majd, ha Neokleides szid, a csipás.²

PRAXAGORA.

«Eblikba nézzen!» azt mondom neki.

1-ső ASSZONY.

S ha majd döfölnek?

PRAXAGORA.

Vissza döfölöm,

Úgy is van ebben bő gyakorlatom.

1-ső ASSZONY.

Azt nem tudom még, hogy ha majd poroszló

260 Hurezol ki, mit csinálsz?

PRAXAGORA.

Csípőre tett

Kézzel bevárom, így: fogjon meg aztán!

1-ső ASSZONY.

Mind rárivallunk, hagyja el, ha bánt.

¹ Ironia. ² Fájós szemű, kiknek az alábbi tréfát szokták mondani. Lásd alább 397. v. és *Plutos* 711. v.

2-ik NŐ.

Ezt már eszünkbe véstük jól: hanem
 Arról nem értekeztünk, hogy mikép
 265 Kell a karunkat majd emelni ¹ ottan?
 Mi eddig a lábunkkal szoktuk azt.

PRAXAGORA.

Bajos dolog: de kell szavazni még is,
 Vállig kinyujtva, pusztán, egy kezét.
 No, most a szoknyát ² fell kell tűzni jól
 270 S felkötni gyorsan a lakón sarut
 Mint férjetektől láttátok, mikor
 Gyűlésbe készül, vagy *ki*, másuva.
 Aztán, ha mind ez megvan, a szakállt
 Felkötni szépen, és ha majd ez is
 275 Föl leszen illegetve pontosan:
 A férfi zubbonyt, mit elcsentetek,
 Kell nyakba vetni; aztán botra dölve
 Úgy menni, út közben egy öreges
 Nótát danolva, mint a vén paraszt
 280 Földmívesek.

2-ik NŐ.

Jól mondod. Mi pedig
 Jerünk előre: mert, úgy sejtem én,
 Más asszonyok falukról egyenest
 A Pnyxbe gyűlnek.

PRAXAGORA.

Hát siessetek,

¹ Szavazásra. Női pusztá kar elárulja őket. (Ujja nem volt a köntösnek.) ² Hogy ki ne lássék a női chiton.

Mert ott az a szokás, hogy a ki jókor
 285 Ott nincs, fa pitykét ¹ sem visz ám haza.

KAR.

Itt az idő: indulni kell, oh *férfiak*! mer' így kell
 Egymást neveznünk szüntelen, hogy el ne csúszszon a
 szánk;

Mert nem kicsiny ám a veszély, ha rajta kapna a nép,
 Hogy a sötétben ellene ily nagy merénnyt koholtunk.

FÉL KAR.

[*Strophe.*

290 Jerünk gyűlésbe, *férfiak*! mert a thesmothéta mind
 Azzal fenyeget, hogy a ki hajnal előtt, poros
 Lábbal, be nem érkezik, fokhagyma ebédü
 És torma tekintetű: nem kap triobolust.²
 Hát jó Charitímidés, és Smikythas és Drakes, csak
 rajta, utánam!
 295 Vigyázva magadra, hogy semmit ne felejts, hogyan s
 mit kell cselekedned;

S vegyétek el a jegyet³

Aztán közel ülni mind, és kar-főlemelve megszavazni
 akármit

A mit csak a mi barátnéink javasolnak —

Mit mondok, ehol! *barátnak* kelle neveznem.

MÁSİK FÉLKAR.

[*Antistrophe.*

300 Siessünk visszanyomni a városból érkezteket,
 A kik, mikor *egy* obol volt a napidíj csupán,
 Ültek bizony otthon, és hajták az üres szót

¹ Eredetiben: fa *szeg*. Szóval nem kap napidíjat. ² Három obolost. Ennyi volt a napi díj. ³ A gyűlésbe menő jegyet kapott, mely öt napidíjra jogosította. A későn jövő nem kapott.

Felkoszorúzva: de *most* bezzeg tolakodnak ám!

Hajdan, mikor a derék Myrónides ült az árchon-székbe',
ki mert vón'

305 Pénzt venni el, a miért a város ügyébe szól? Jött min-
denik, egy kis

Tömlőbe' ivóvizet,

Hozván, s kenyeret, vörös hajmát, meg olajbogyót ket-
tőt avagy hármát.

Most három obolt akar mind nyerni, mihelyt közös

Ügyben valamit teszen, — mint a ki sarat ¹ hord.

II.

BLEPYROS (*a házból jő*).

310 Mi ez? hová tűnt anyjokom vajon?

Reggel felé jár, s ő még sincs sehol.

Régóta fáj már, fektemben, hasam:

Venném sötétben a cipőmet és

Zekémet, és a mint tapogatom

315 De nem találom — ez meg, e Ganajdi ²

Hogy már az ajtót zörgeté nagyon:

Ugy kaptam *ezt* fel, a nőm zubbonyát,

S az ő papucsát a lábamra is.

De hol van itt egy csendes félre-hely?

320 Vagy mindenütt jó ilyen éjtszaka;

Hisz senki sem lát, ha leguggolok. —

Oh én számár, hogy vén létemre asszonyt

¹ Napszámos, az építésnél. ² V. ö. *Lovagok* 841. v. Itt a ben-
rekedt alkalmatlanságra érti.

Vettem! megérdemelnék száz botot.

Mert semmi jóba' nem jár, hogy kiment.

325 De most végezzük, a miért kijöttem,

EGY SZOMSZÉD.

Ki az? nem a szomszédom Blepyros?

De istenuccse. — Mondjad csak, mi az

A sárga rajtad? Nem Kinesias ¹

Keverť nyakon tán valahogy?

BLEPYROS.

Nem ám;

330 Hanem az asszony sárga köntösét,

A mit visel, kapám fel, úgy jövék ki.

SZOMSZÉD.

Hát a tied hol van?

BLEPYROS.

Tudom is én!

Váltig kerestem az ágyam körül.

SZOMSZÉD.

Aztán miért nem kértded annyukodtól?

BLEPYROS.

335 Ugy istenuccse! nem volt itthon ám.

Hanem kisurrant észrevétlenül:

Most — félek — újít valami gonoszt.

¹ Dithyramb-költő. Lásd *Lysistrate*.

SZOMSZÉD.

Poseidon uccse, hé, úgy jártam én is
 Epen, a hogy te : az én társam is
 340 Eltünt, zekémme a mit viselek.
 S ez még mehetne : de a lábbelim,
 Azt sem találtam, nem lelem sehol.

BLEPYROS.

Dionysra ! én se' a lakón-sarum' ;
 De, mert nagyon fáj a hasam, czipőjét
 345 Rántám fel és kijöttem, nehogy a
 Pokróczba menjen, mert még tiszta új.

SZOMSZÉD.

Mi rejlik ebben ? Tán reggelire
 Hivatta nőbarátja valamé'k ?

BLEPYROS.

Úgy tartom én is ; mert, tudtomra, nem rossz.

SZOMSZÉD.

350 Hanem te szíjjat nyögsz olyan soká :
 Nekem pedig gyűlésbe kell sietnem,
 Ha megkapom zekémet, mer' csak egy van.

BLEPYROS.

Magamnak is, ha elvégzem : de most
 Vaczkor szegezte tán belém az ételt.

SZOMSZÉD.

355 A Thrasybúlosé,¹ mit a lakón
Követségnek felelt?

BLEPYROS.

Az, Bacchus uccse,
Szorít ugyancsak.² Ámde mit tegyek?
Mert nem csak ez gyötör, hanem hová
Fér majd az étel, ha megint eszem,
360 Miután az ajtót így elzárta e
Nem-tom-miféle vaczkorfalvi ember!
Ki futna orvosért nekem? s melyikhez?
Ki a leghíresb al-felügyelő?...
Aj, úgy: Amynon. De tán nem jön el.
365 Antisthenest kell hívni minden áron:
E férfi tudja, már nyögésiből,
Hogy a szorongó alfel mit kíván.
Oh Eileithyia³ szent úrnőm, ne hagyj
Ketté repedni, sem, hogy így betömve,
370 Legyen belőlem vigjátéki úrszék!

CHREMES (jő).

Hé, mit csinálsz? csak *nem* úr-dolgot?

BLEPYROS.

Én?

Zeus uccse, már nem, már állok fel épen.

¹ A lacedaemoni követség ellen kellett volna beszélni, de lekenyerezve, azzal menti magát, hogy elrekedt, mert vaczkort evett. ² Nem a híres vezér. ³ A szomszéd, valószínűleg távozik; leg-
alább szó sincs róla ezen túl. ³ Ilithyia, a szülők istennője.

CHREMES.

S mi az nyakadban? a nőd zubbonya?

BLEPYROS.

Mert a sötétben ezt kapám magamra.

375 De hát te honnan jössz?

CHREMES.

A népgyűlésből.

BLEPYROS.

Hát vége van már?

CHREMES.

Még reggel, bizony.

De mily nevetség volt, — oh Zeus, ne hagyj! —
Hogy fecsecent szélyel a veres kötél!¹

BLEPYROS.

De három oblod' megkaptad?

CHREMES.

Ha járna:

380 Hanem ma egyszer elkéstem, s bizisten
Szégyellem — senkitől úgy, mint szütyőmtől.²

BLEPYROS.

S mi volt az ok?

CHREMES.

Tengernyi sokaság

¹ Vörös festékbe mártott kötél, melyet kifeszítve, hajtották vele a (fehér köntösű) népet, piacról a gyűlésbe. V. ö. *Acharn.* 22. v. ² Kis zsák. Szégyelli, mert üres, nem vehetett belé lisztet a napidíjon.

Tódúlt a Pnyxbe, mennyi még soha ;
 S mind vargamester — annak néztük, úgy
 385 Hozzávetőleg : mert a népgyűlés
 Egyéb se' volt, mint egy «fehértömeg». ¹
 Így én se' kaptam díjt, más sem, sokan.

BLEPYROS.

Hát én se' kapnék már, fölmenve ?

CHREMES.

Honnan ?

Zeus uccse, nem, ha második kakas-
 390 Szókor jövől is.

BLEPYROS.

Jaj, szegény fejem !

«Sirass meg *élve*, Antilochos, inkább»
 A három obolért «mert végem vagyok!» ²
 De hát mi ügy folyt, hogy ily néptömeg
 Gyűlt oly korán be ?

CHREMES.

Hát mi más, ha nem

395 Hogy a prythanok a város java
 Iránt megkérdezik a népet. Erre
 Neokleides ³ előmász, a csipás,
 A nép pedig ráröfönt (oh de hogy' !):
 •Ez mer beszélni a gyűlés előtt,
 400 Ez mentené meg a várost, ki a
 Sajat pilláit sem menthette meg!»

¹ A szó, mely eredetiben még affectáltabb, valami tragoediából van parodiázva. ² Aeschylus töredéke. ³ Lásd fentebb 225.

Ő meg körül néz és nagyot kiált:
 «Mit kellett volna tennem?...»¹

BLEPYROS.

«Összetörni

Hagymát aszattal,² ebtejet belé,
 405 S esténkint azzal kenni a szemed' —
 Feleltem volna én, ha ott vagyok.

CHREMES.

Aztán előállt Euaion, a nagy bölcs,
 Pörén — a mint a többség látta őt,
 De ő azt mondá, hogy *van* zubbonya, —³
 410 És szónokolt nagy-népszerűen, így:
 «Látjátok, én is rá vagyok szorúlva
 Négy státer-ára üdvre: ⁴ hát javaslom,
 Mentsétek a hazát s polgárait.
 Mert, hogyha a kallósok új gubát
 415 Adnának, a kinek nincs, télire:
 Oldalnyilallás nem kínozna senkit.
 S kinek sem ágya nincs, se' paplana,
 Hadd menne hálni — megfürödve jól —
 Szűcs boltba; s ha becsukná ajtaját,⁵
 420 Fizetne három bunda büntetést.»

BLEPYROS.

No, Bacchus uccseg', ez jó! Hátha ezt
 Még hozzátette vón': «a liszt-kofák

¹ Euripidesből. ² Bűzaszat. *assa foetida*. Az orvosság kiette volna a szemét., ³ Szóval, igen rongyos demagog. ⁴ Azaz egy jó zubbonya. *Stater* ezüst pénz, annyi mint négy drachma, a mi pénzünk szerint körülbelöl 1 frt 50 kr. ⁵ A szűcs.

Minden szegénynek három mércze lisztet!
 Jaj lesz különben!» Ki rá nem szavaz,
 425 Hogy Nausikydest ¹ így közhasznosítsa?

CHREMES.

Utána ennek egy csinos, fehér
 Ifjú szökött fel, — szép mint Nikiás ² —
 Beszélni, és ki merte mondani
 Hogy át kell adni a várost a nőknek.
 430 Lett nagy zajongás, és a varga nép ³
 «Helyest» kiábált; míg a mezei
 Nép visszamorgott....

BLEPYROS.

Esze volt, bizisten!

CHREMES.

De nem bírt ám velök. Az vérszemet vön
 A zajra, s folytatá, a nőkre sok
 435 Jót mondva, *rád* ⁴ meg sok rosztat.

BLEPYROS.

No, mit?

CHREMES.

Azt, hogy gazember vagy....

BLEPYROS.

De hát te?

¹ Lisztáros, molnár. ² Unokája ama szerencsétlen hadvezérnek, ki Siciliában elveszett. ³ T. i. a nők, kik oly fehércéptűek, mint az árnyékban dolgozó varga. L. 384. v. ⁴ A férfiakra. De mily ügyes komikai játék ez!

CHREMES.

Várj csak.

Meg tolvaj...

BLEPYROS.

Én csak?

CHREMES.

Meg hogy, Zeus uccse, kém,
 Árulkodó vagy

BLEPYROS.

Én csak?

CHREMES.

Meg, bizisten, *(a nézőkre:)*
 Ez a tömeg, ni!

BLEPYROS.

Hát ki mondja, hogy nem?

CHREMES.

440 Ellenben, úgymond, a nő ildomos
 Élelmes állat; a titkot se' szokta
 Thesmophoriáiból kihordani,
 Mint a tanácsból te meg én, örökké.

BLEPYROS.

No, Hermes uccseg, ebben igazat szólt.

CHREMES.

445 Aztán, hogy a nők egymásnak od'adnak
 Köntöst, aranyt, ezüstöt, kelyheket
 Négyszem között, hol senki sincs tanú,

S meg visszaküldik, nem sikkasztanak :
Hanem *mi*, úgymond, legtöbbünk teszi...

BLEPYROS.

450 Poseidon uccse, még tanúk előtt is !

CHREMES.

Nem árulkodnak, nem pörölnek, a nép-
Uralmat alá nem ássák, — így beszélt,
Mondván a nőkre jót, szépet sokat.

BLEPYROS.

S mi lett a végzés ?

CHREMES.

Rájok bízni a
455 Várost ezekre ; mert már csak ez egy
Van hátra.¹

BLEPYROS.

Ez lett a végzés ?

CHREMES.

Ez ám.

BLEPYROS.

S most mind az a nők tiszte, mi előbb a
Polgároké volt ?

CHREMES.

Úgy van.

¹ A sokféle kísérlet után.

BLEPYROS.

E szerint
Ítélni ¹ sem én járok, hanem a nők?

CHREMES.

460 Nem is *te* tartod a házat, hanem nőd.

BLEPYROS.

Reggel sem én nyögök, ha menni kell?²

CHREMES.

Nem istenuccse: az már nőd baja.
Te honn maradsz, nyögés nélkül, poszogni.

BLEPYROS.

Az lesz keserves ám, a *mi* korunkban,
465 Ha majd övök az állam gyeplője
S erővel kényszerítnek....

CHREMES.

No s, mire?

BLEPYROS.

Ölelni őket.

CHREMES.

De ha nem telik?

BLEPYROS.

Nem adnak ennünk.

¹ Mint úgy nevezett *heliasta* (naposbíró). Lásd: *Darázsok*.

² Akár van kedve, akár nincs.

CHREMES.

Úgy tedd meg, bizony:
Hogy reggelit kapj és hozzávalót.

BLEPYROS.

470 Erővel, szörnyű az.

CHREMES.

De, ha a város
Üdvére szolgál, mégis tenni kell.
Öregjeink azt szokták mondani,
Hogy minden esztelen, bolond tanács
Közjóra fordul még, elébb-utóbb:
475 Fordúljon, adja Pallas, hát ez is! —
Élj boldogúl, megyek.

BLEPYROS.

Te is, Chremes.

*(Elmennek, Blepyros a házba.)*KAR *(a gyűlésből visszajöve).*

Haladj, ballagj! —
Nem jő, vajon, a férfiak közül vagy egy utánunk?
Fordulj, vigyázz, tekints körül, őrizd magad
480 (Mert annyi a rossz ember!)
Nehogy mögöttünk valaki a termetünk' kilesse;
Kopogjon a lábad tehát, a mint tud, a mikor lépsz,
Mert szégyent hozna ránk ez a dolog, hahogy kísülne,
A férfiak körében.
485 Szorúljatok hát össze jól, s vizslassatok köröskörül
Majd jobb felé, majd bal felé,
Nehogy merényünket veszély kövesse.

- Hanem siessünk; mert közel vagyunk a helyhez immár
 Honnét elindulánk, midőn a népgyűlésbe mentünk;
 490 S ott látszik a ház, honnan a vezér való, ki ezt a
 Tervet kilelte, mellyet a polgárok elfogadtak;
 Úgy hogy nem is jó már nekünk itt felkötött szakállal
 Soká időzni: mert ha így meglát valami ember,
 Felád minden bizonynyal.
 495 Jer hát, vonulj a fal mögé árnyékba mind, s onnan
 Fél szemmel sandalítva ki; [tekints
 Aztán sietve most megint válj' azzá, a mi voltál;
 Csakhogy ne késsél, mert ihol jön immár a gyűlésből
 Vezérünk: rajta hát kiki, s ne tűrje ott az állán
 500 Azt a paizst; ¹ az ott jövők immár régen lehányták.

III.

PRAXAGORA (*más nőkkkel*).

- Ím, jól ütött ki eddig asszonyok,
 Mit köz tanácsban elhatározánk.
 De most, sietve, míg nem látja senki,
 Zubbonyt lehányni, félre a sarut,
 505 Oldd meg befűzött bocskorszíjjaid,
 Botot hajíts el. És te, karvezér,
 Hozd rendbe őket újra; én pedig
 Besurranok, s míg férjem észrevenné
 Sietek helyére lopni köntösét
 510 S a többi lomját, mit honnan kihoztam.

¹ A szakállat.

KAR *(átöltözve)*.

Ím, már telyesítve a mit mondál; te pedig most újra
parancsolj:

Mi segítségedre legyünk hiven, abban mit jónkra
cselekszel?

Mert ildomosabb nőt, nem tudom én hogy láttam volna
tenálad.

PRAXAGORA.

Ti maradjatok itt, hogy az épen megszavazott új
hivatalomban

515 Tanácsitokat igénybe vegyem, mindnyájatokét; mivel
ott is,

A népzavar és veszedelmek közt, helyt mertetek állni
körültem.

(Be akar menni. Blepýros kijő.)

BLEPYROS.

Hé, Praxagora, honnan?

PRAXAGORA.

Mi közöd

Hozzá, fiam?

BLEPYROS.

Mi? már *nekem*? . . . Derék!

PRAXAGORA.

Nem gondolod tán, hogy legénytül . . .

BLEPYROS.

Azt nem —

520 Hogy egytül.

PRAXAGORA.

Arra könnyű a bizonyosság.

BLEPYROS.

Hogyan?

PRAXAGORA.

Kenettől illatos hajam?

BLEPYROS.

No s? a ne'kül talán nem is lehet?

PRAXAGORA.

Velem nem, édes!

BLEPYROS.

Mért menél ki hát

Hajnalba, titkon, ellopván zekém' is?

PRAXAGORA.

525 Nőtársam és barátom, ki vajúdik,
Küldött utánam, éjjel.

BLEPYROS.

No s, nekem

Nem szólva, menni el?

PRAXAGORA.

Hát a beteggel

Ily állapotba' nem törődni? Férjem!..,

BLEPYROS.

Szólhattál volna nekem. De kutya

530 Van itt a kertbe.

PRAXAGORA.

Nincs bizisten ott;
 Hanem szaladtam úgy, a mint valék,
 Mert kért az asszony, menjek minden áron.

BLEPYROS.

Meg, nem vihette a magad ruháját?
 S engem hagyál, rám vetve zubbonyod',
 535 Mintegy terítőn, meztelen, csupán még
 Olajkorsót nem téve s koszorút.¹

PRAXAGORA.

Mert hús idő volt, én gyöngéd, beteg:
 S hogy fölmelegedjem, azt vevém magamra;
 Téged meg ágyban fekvé hagytalak,
 540 Férjem, melegenben.

BLEPYROS.

Hát lakón-sarum
 Mi végre ment veled, meg a bötöm?

PRAXAGORA.

Hogy le ne húzzák rólam a zekéd',²
 Azért kötém fel, s hogy, mint te, kopogjak
 Lábommal, ütven bottal a követ.

BLEPYROS.

545 S tudod, hogy ezt egy mércze búza bánja,
 Mit a gyűlésből³ hoznom kellették.

¹ Mely dolgok a kiterített halotthoz tartoztak. ² Az éji csavargók. Azért *kopog*, hogy férfinak gondolják és féljenek tőle. ³ T. i. venni a 3 obol napidíjon.

PRAXAGORA.

Azon ne búsulj. Hisz figyermeket szült.

BLEPYROS.

A népgyűlés?

PRAXAGORA.

Nem; a kihez menék.

Hát *volt* gyűlés?

BLEPYROS.

Volt hát; mondám az este;

550 Hallhattad.

PRAXAGORA.

Ugy; no most emlékezem.

BLEPYROS.

Azt sem tudod, mit végeztek?

PRAXAGORA.

Nem én.

BLEPYROS.

No, ülj le hát, s duszkalj a tintahalban :¹
Nektek van általadva Athenae!

PRAXAGORA.

Megszőni? vagy hogy?

BLEPYROS.

Nem bizisten a,

555 Hanem kormányzani.

¹ Egyél-igyál, mert jó dolgod lesz ezután...

PRAXAGORA.

Mit?

BLEPYROS.

Egytül-egyig

Athéne város minden köz ügyét.

PRAXAGORA.

Aphroditére! boldog város is

Lesz hát Athéne.

BLEPYROS.

Mért?

PRAXAGORA.

Sok-mindenért.

Nem lesz szabad rá szégyent hozni többé

560 A vakmerőknek,¹ *nem* hamis hitetTenni, *nem* árulkodni

BLEPYROS.

Az istenért

Ne tedd ezt! meg ne foszsz a kenyereimtől!

PRAXAGORA.

Hallgasd ki, jámbor, a nő,² ha beszél.. . . . *Nem*³ útonálló, *nem* irigye másnak,565 *Nem* czondra lenni, meztelen, szegény,*Nem* mást gyalázni, *nem* adóst befogni.

¹ A demagogokat érti, bizonyosan. ² Felfordult világ a görögöknél, hol eddig a nő neve volt: *hallgass!* ³ Lesz szabad.

BLEPYROS.

Poseidon uccse, sok! ha nem hazud:

PRAXAGORA.

Megbizonyítom; és te is ¹ tanú
Lehetsz mellettem, és ez ² sem tagadja.

KAR.

570 Most kell ám, hogy az ildomos ész, bölcs gondokat ébren
Tartva, barátaidat védni tudjad azokkal.

Mert a közös üdvre irányul
Ékesszólásod: a városi népet
Fénynyel övezni dicsően és az élet

575 Számtalan élveivel.

Mutasd meg azért, mire képes a percz!
Mert e városnak egy okos,
Bölcs leleményre nagy a szüksége.
Csakhogy olyat hajts végre, mi mondva se'

580 Téve se' volt soha még ezelőtt:

Mert nem szeretik, ha csak a régít látják örökké,
De nem is kell már téb-lábní, hanem kivitelhez nyúl
serényen;
Mivel a nézőkre, mi gyorsan megy, az hat legkellemesebben.

PRAXAGORA.

Merem is magamat biztatni, hogy a legjobbat mondom;
azonban,

585 Vajon újítást akar-e a nép, — a nézők — s nem marad
inkább

Makacsúl a régi szokásainál? ez az, a mi kegyetlenül
aggaszt.

¹ A Karnak szől. ² A közönségre mutat.

BLEPYROS.

Mi az ujitást nézi, ne búsúlj: hiszen az fejedelmi dicőség
 S fő-elv minekünk, a régieket pedig elhanyagolni szeretjük.

PRAXAGORA.

Most senki tehát ne feleljen előbb, se vitázva szavamba
 ne vágjon,
 590 Mielőtt tudná szándékomat s meghallgatná a beszélőt.
 Akarom hát, hogy mindenki egész vagyonát közjóra
 bocsássa,
 S éljen kiki a köz alapból, és ne legyen dús ez, nyomorult az;
 S ne szántson *amaz* sok földet, a míg *ennek* még sírhelye sincsen;
 S ne tartson egyik nagy szolgahadat, míg más egy inasgyereket sem;
 595 Hanem *egy* legyen a közös életmód, s mindenkire nézve hasonló.

BLEPYROS.

Mindenkire nézve közös? hogy-hogy?

PRAXAGORA.

Megevéd a szurkot ¹ előlem.

BLEPYROS.

Hát a szurok is közös? úgy érted?

PRAXAGORA.

Nem; csak belevágsz a beszédbe;

¹ Eredetiben *mais* szó van. Közmonlás azokra, kik a más beszédébe vágnak.

Mert azt akarám mondani épen. — Legelőbb is közre
bocsátok

Földbirtokot és pénzt, és azután mindent, mije bárki-
nek is van :

600 S miután ez mind köz vagyon, ebből táplálunk benne-
teket *mi*

Gazd'asszonyilag, takarékosan és állandó gondvise-
lettel.

BLEPYROS.

Hát majd, a kinek földbirtoka nincs, csak ezüstje, meg
Dáriusa,¹ látatlan vagyona [élire vert sok

PRAXAGORA.

Azt is beadják közösbe,
Mert ha nem : akkor hamis esküt tesz.

BLEPYROS.

Hiszen azzal gyült, sohse' bánja.

PRAXAGORA.

605 De hiába is eldugnia, mert nem veszi hasznát semmire.

BLEPYROS.

Mért nem ?

PRAXAGORA.

Mert senki szorúltságból nem ad és nem vesz, bírván
maga mindent :

Kenyeret, süteményt, halat, öltözetet, koszorút, bort,
csicseri-borsót ;

Mit nyerne tehát amaz eltagadó ? *ezt* fejtsd meg, ha
kitalálod !

¹ Dárius-arany, annyi mint egy arany stater = mintegy 12 frt.

BLEPYROS.

Hát *ma* leginkább nem azok lopnak, kiknek van min-
dene bőven?

PRAXAGORA.

610 *Ezelőtt* igen, édes uram, míg még fennállt az előbbeni
törvény:

De *ma* már, miután közös a vagyonunk, mit nyerne az
eltagadással:

BLEPYROS.

Hát a ki leányra vetette szemét, s feljő neki rá a bo-
londja,

Szabad-é a közösből vennie, s úgy megajándékozni
kegyéért?

PRAXAGORA.

De hiszen szabad azt ezután ingyen: mert azt is közre
bocsátom,

615 Hogy akármely férfi akármely nőt kiszemel kényére
Nemzeni gyermekeket. [magának,

BLEPYROS.

Hátha bizony mind a legszépíre tódul,
S mind azzal akarja közölni sorát?

PRAXAGORA.

A csúnyábbak s pisze orrúk
Ott hálnak együtt ama szebbekkel; s ha ki a szépet
megohajtja,

Nem szabad ehhez jutnia, míg a csúnyával előbb köze
nem volt.

BLEPYROS.

620 Hátha belölnék öregebbekből, míg a csúnyákat öleljük,
Kifogy a szusz, előbb mint oda jutnánk, hova mondod?

PRAXAGORA.

Nem haragusznak.

BLEPYROS.

Már mért?

PRAXAGORA.

Légy bizalommal; sohse félj: mondom, hogy
nem haragusznak.

BLEPYROS.

De miért?

PRAXAGORA.

Ha velök nem mulatozol. Azaz úgy járnál
magad is te.¹

BLEPYROS.

Mind bölcs dolog ez, nektek legalább: van gondoskodva,
hogy egy zsák

⁶³⁵ Se maradjon felt' nélkül; de mi fog történni a férfin
nemmel?

Mert futnak a nők a csúnya elöl, s mind a szépekre
vadásznak.

PRAXAGORA.

Hanem a csúnyább nők meglesik ám, mikor a szebb
férfiak este

Lakomáról jönnek; azonkép a rút férfi bevárja az utcán
A szép nőt: és nem szabad a nőnek szép férfival addig
örülni,

⁶³⁰ Míg a rútnek elébb, s a kicsinek, kedvét nem tölti
egészen.

BLEPYROS.

Lysikrat² is úgy felhordja tehát pisze orrát, mint va-
lamely szép?

¹ «Terád épen nem haragudnának», vigasztalja öreg férjét
a katonás nő. ² *Lys.* csúf ember.

PRAXAGORA.

Fel, Apollón uccse! demokrata terv az enyém: s lesz
rajta nevetség,

Mikor a gyűrűs, piperés uracsot megelőzi a bocskoros
ember,

S meg meri szólítani *elsőbb*, és azt mondja: «eredj te,
barátom:

635 Hadd végzem el én, majd átaladom az utójátékra ne-
ked, várj!»

BLEPYROS.

De, ha így élünk, hogyan ösmeri meg kiki aztán majd
a tulajdon

Gyermekeit?

PRAXAGORA.

Minek ösmerje, ugyan? Hisz', hozzávetve koráról,
Minden idősb férfiut apjának fog majd gondolni a
gyermek.

BLEPYROS.

Nem fognak-e ám ezután minden vén embert meg-
zsinegelni

640 Csupa tudatlanságból? miután most ismerik apjokat,
és lám

Még is agyon gyötrik. Hát ha nem is tudják! a képire
másznak.

PRAXAGORA.

De nem engedi a mellette-való; másszor nem bánta,
had' üsse

A másét: hanem ezután, mihelyest meghallja hogy
ütnek akárkit,

Fél, hogy az ő apját verik, és a tétlessel hajba kap érte.

BLEPYROS.

645 A többbit elég ügyesen mondád : de ha hozzám jó Epi-
kuros ¹

Vagy Leukolophas, s azt mondja, apám ! ez már igazán
iszonyú lesz !

PRAXAGORA.

Lehet annál még iszonyúbb dolog is, rettentőbb sokkal...

BLEPYROS.

Ugyan mi?

PRAXAGORA.

Ha Aristyllos ² csókolna meg, azt mondván, hogy *te*
vagy apja.

BLEPYROS.

Jajgatna bizony s ordítna.

PRAXAGORA.

Te meg bűzölnéd menta-szagát majd.

650 De ne félj : *ez* előbb született, mint meghozaték e mos-
tani törvény :

Nem fog megcsókolni tehát.

BLEPYROS.

Meg is esnék úgy árva fejemnek ! —

Hát a földet ki műveli majd ?

PRAXAGORA.

Szolgák ; te egyébre ne gondolj,

Csak, hogy mikor az árnyék tíz láb, ³ kenekedjél s
menj az ebédre.

¹ *Epik. Leuk.* szintén csúf emberek. ² *Arist.* szájjal bujálkodó. Ezért csókja oly visszataszító. ³ Óra nem levén, az árnyék hosszáról tudták meg, mikor van ebéd ideje.

BLEPYROS.

Hanem öltözetet hol vesz az ember? mert ezt is tudni szeretném.

PRAXAGORA.

655 A mostanival megéritek egy darabig, s azután mi szövünk majd.

BLEPYROS.

Még *egyre* felelj: hát vajon a kit birságra ítélnék ezentul, Honnan fizet az? mert a közösből csakugyan nem volna igazság.

PRAXAGORA.

De, azon kezdem: birság sem lesz.

BLEPYROS.

Hány embert ¹ tönkre tesz ez már!

PRAXAGORA.

Úgy vélekedem magam is. — De miért is lenne, barátom, a birság?

BLEPYROS.

660 Sok-mindenekért, engem Apollon! hadd mondok egyet legelőbb is:

Ha ki tartozván, tagadást tesz benne.

PRAXAGORA.

De honnan kölcsönözött ám
A kölcsönadó, ha közös minden? bizonyos, hogy lopta
közösből.

BLEPYROS.

Déméterre! nagyon jól felelél. Csak még ez egyet magyarázd meg:

¹ Sycophantákat, kik más ember feladásából éltek.

Ha ki mást megver — miután ingyen dözsölve, czivód-
nak örökké —
665 Honnan fizet az sérelmi díjat? Megakasztalak, úgy
hiszem, ezzel.

PRAXAGORA.

Kenyeréből, mit mindennap eszik; fogják el tőle csak
egyszer:
Majd nem czivakodhatnék azután oly könnyen, mert
hasa bánja.

BLEPYROS.

Tolvaj se' fog immár lenni egy is?

PRAXAGORA.

Mért lopna, ha mindene megvan?

BLEPYROS.

Le se' húzza ruhám' éjtszaka senki?

PRAXAGORA.

Nem, hogyha lefekszel az ágyba¹
670 Otthonn este, de még ha kijársz sem: mindenki élélhet
amúgy is.
De ha megtámad köntösödért: add neki önként; mit
veszekednél?
Hisz nyomba' mehetsz, és a közösből kaphatsz mást,
jobbat amannál.

BLEPYROS.

Koczkát se' fog a nép játszani már?

¹ Komikai gonoszság, melylyel figyelmeztet, hogy a leírt
eldorado talán nem is igaz.

PRAXAGORA.

Pénz nem lévén, mire játszszék?

BLEPYROS.

Hanem a lakhely — hogy' rendezed ezt?

PRAXAGORA.

Mindenkire nézve közösnek:

675 *Egy* házzá teszem az egész várost, áttörvén közfalait
mind,

Hadd járjanak egymáshoz szabadon.

BLEPYROS.

Hát a köz ebéd helye hol lesz?

PRAXAGORA.

Valahány csarnok s törvényház van, fordítom férfi-
teremmé.¹

BLEPYROS.

Hát a szószék mire lesz jó, hé?

PRAXAGORA.

Kannát rárakni ebédnél

És vödörket; a gyermekék is majd oda ülnek, zengeni
dalban

680 Azt a ki vitéz volt ütközetén, valamint gúnyolni a
gyávát,

Hogy szégyellje magát és ne egyéb.

¹ *Andrón*. A görög házak utczafeleli része. A hátulsó rész a nőké. De itt úgy látszik, nagy közös ebédlő termeket ért alatta, férfiak számára.

BLEPYROS.

Apollón uccse, derék lesz !

Hát a sors-vedret mire szántad ?

PRAXAGORA.

Majd a köztérre teszem ki,
Harmodios szobra elé, s magam is odaállva, kisorsolom

őket,

Hogy tudja *betűjéről* kiki : hol eszik ő, s oda menjen
örömmel,

685 Ha kiált a hirnök : «jőjön a B betű mind, lakomára
utánam

A király-folyosóba, ¹ ki T-t húzott pedig, a mellette-
valóba,

A K betüsök pedig a lisztes árúcsarnokba mehetnek».

BLEPYROS.

Tán *ká*-sa zabálni ?

PRAXAGORA.

Dehogy ! pompás lakomára.

BLEPYROS.

De a kinek aztán

Nem jő ki betűje sehol, hol eszik ? azt majd elkergeti
minden.

PRAXAGORA.

690 Hanem arra eset nálunk nem lesz :

Mindennek adunk bőven mindent,

¹ A Keramikonban hívtak így egy stóát. De nem lehetetlen,
hogy Attalos király cszlopos folycsóját érti, melynek romjai ma
is fennállnak.

Úgy hogy kiki megborosodva, s azon-
Koszorúsan, megy haza, fáklyával.

A nők pedig a hazatérőnek

695 Elibe állván a sikátorokon,

Esedeznek majd : «gyere bé hozzánk:

Odabent vár a fiatal szép lány.»

«Ide!» kiált más az emeletből,

«Ide! nálam van, ki fehérebb és

700 Szebb a világon mindnél: de előbb

Engem kell ám megölelned.»

Hanem a délczeg, szép ifjak után

Nyomon ott jár majd a dísztelenebb,

És rája kiált: «hova nyargalsz, hé?

705 Nem nyersz vele ám, híjjába sietsz:

Mert a pisze, a csúnya legénynek

Törvényes elő-szere van nálunk;

Ti meg a kettős füge hajtását

Fogván azalatt,

710 Döflödjetek a kapuközben.»

No, tetszik ez nektek? felelj.

BLEPYROS.

Nagyon.

PRAXAGORA.

Most a piacra kell sietnem, és

Átvennem ottan a begyúlt vagyont,

Hirnöknek egy jó hangu nőt keresvén;

715 Mert mind ez én rám néz, kit fővezérre

Tettek, — s behoznom a köz-étkeztést,

Hogy már ma együtt jóllakhassatok.

BLEPYROS.

Hát már *ma* jóllakunk?

PRAXAGORA.

Természetes.

Aztán kitiltom a szabad személyt

720 Mind valamennyit.

BLEPYROS.

És miért?

PRAXAGORA.

Világos:

Hogy el ne szedjék a fiatalok

Ostorcsapóját. A rabszolga nőknek

Sem lesz szabad, nagy-czifrán, a szabad

Nőket szerelmi kéjtől megrabolni

725 Hanem csupán rabszolgával fekünni

És csak gubáért perzselközni meg.

BLEPYROS.

Én hát inadba' járok mindenütt:

Hadd lássanak, hadd sutogják utánam:

«Vezérünk férje, ni! bámúljatok!» (*Elmennek.*)

IV.

EGY POLGAR.

(Holmiját a házából az utcára kirakva.)

- 780 Mielőtt piacra vinném holmimat,
 Előszedem, s szemlét tartok fölöttük.
 Jer hát elő csak, minden vagyonom
 Közül, elébb is édes jó szitám,
 Hogy hajporozva vidd *te* a kosárt:¹
- 785 Sok zsákomat felfordítál úgy is.²
 Hol ám a székvivő? ³ Jer csak, fazék; —
 Jó barna; — nem lehetnél czirnosabb
 Habár *te* főzted vón' Lysikrates
 Szerét, a melylyel festi ősz haját.
- 740 Mellé, komornám,⁴ a kosárvivőnek!
 Korsós-leány, te is jer, tedd ide
 Korsódat,⁵ és te, kobzos-lány ⁶ (darálóm)
 Jövel csak; úgy is — ha gyűlésbe kellett
 Mennem, — gyakorta felköltött dalod.
- 745 Most jöjjön a ki teknőt hoz; te menj
 A lépes mézért; rakd mellé a lombot;⁷
 Hozz háromlábut, ir-tartó edényt;
 A csuprok és a csöcselék maradjon.

MÁSİK POLGÁR *(magában).*

- Hogy én beadjam a holmim'? Bolond
- 750 Volnék, s aligha von' egy csöpp eszem.
 Nem én, Poseidon uccse! százszor is

¹ Mint ünnepi menetnél a leányok. ² Midőn a lisztet belé-
 öntötte. ³ A leány, ki ünnepélykor széket vitt a kosaras leány után.
⁴ A fazekat nevezi így, mintha szépítő szert főző komorna volna.
⁵ Ez maga egy korsó lesz. ⁶ A kézi daráló, mely reggel fel szokta
 lármázni; ezért cziterás leánynak nevezi. ⁷ Olajágat. Mindezek
 áldozati vagy ünnepélyes díszmenethez tartozó dolgok.

Meggondolom s vizsgálom még elébb ;
 Nem is dobom ki megsugorgatott
 Verítékem' csak ily semmis beszédre,
 755 Míg nem tudom, hogy-mint van e dolog. *(Az 1-sőhöz :)*
 Hé, mit keresnek e szerszámok itt?
 Tán költözöl, hogy kirakád ide ?
 Vagy tán zálogba hordod ?

1-ső POLGÁR.

Nem biz' én.

2-ik POLGÁR.

Mért állnak ily szép sorba' hát ? talán nem
 760 A Hieron hirnök¹ diszmenetje ez ?

1-ső POLGÁR.

Zeus uccse nem ; de a városnak, a
 Piaczra hordom, a törvény szerint.

2-ik POLGÁR.

Hát felviszed ?

1-ső POLGÁR.

Fel én.

2-ik POLGÁR.

Boldogtalan vagy,
 Zeus engem uttarcs'!

1-ső POLGÁR.

Mért ?

¹ Azaz : nem árverésre viszed, hol hirnök teljesíté a dobos szerepét.

2-ik POLGÁR.

Mért? hát azért.

1-ső POLGÁR

765 No, hát?... nem kell a törvényt teljesítnem?

2-ik POLGÁR.

Melyiket, árva?

1-ső POLGÁR.

Hát, a meghozottat.

2-ik POLGÁR.

A meghozottat? Oh be balga vagy!

1-ső POLGÁR.

Én balga?

2-ik POLGÁR.

Hát nem? a legeggyűbb
Széles világon.

1-ső POLGÁR.

A mért a parancsot

. 770 Teszem? Parancsot teljesíteni fő
Tiszt jámboroknak.

2-ik POLGÁR.

Igen, a bolondnak.

1-ső POLGÁR.

S te nem fogod beadni?

2-ik POLGÁR.

Isten őrizz!

Mig nem tudom, a többség mit akar.

1-ső POLGÁR.

Hát mit akarna ? szed-vesz holmit, és
775 Készül beadni.

2-ik POLGÁR.

Elhiszem, ha látom.

1-ső POLGÁR.

Beszélik úton-útfelen.

2-ik POLGÁR.

Beszéljék.

1-ső POLGÁR.

Rakodnak és viszik be.

2-ik POLGÁR.

Hadd vigyék.

1-ső POLGÁR.

Megöl hitetlenséged.

2-ik POLGÁR.

Hát had' öljön.

1-ső POLGÁR.

Pusztítson el Zeus !

2-ik POLGÁR.

Hát, pusztítson el !

780 Hiszed, be adja egy is ? van esze ;
Nem ős szokásunk adni, — *venni* csak,
Zeus engem uccse ! mint az isteneknek.

Ám nézd a szobron a kezük hogy' áll:
 Midőn könyörgünk áldásért nekik,
 785 *Markát* mutatva nyujtja mind kezét,
 Nem, mintha adna, hanem mintha kérne.

1-ső POLGÁR.

Istentelen, hadd lássak én dologhoz,
 Hadd kössem össze ezt: hol egy kötél?

2-ik POLGÁR.

Hát csak viszed?

1-ső POLGÁR.

Zeus uccse! már kötöm

790 Ezt a két lábast.

2-ik POLGÁR.

Oh, isten bolondja!

Mást meg se' várni, mit csinál; meg aztán
 Ilyen hamar....

1-ső POLGÁR.

Mit kéne tenni hát?

2-ik POLGÁR.

Végére várni, s húzni akkor is.

1-ső POLGOR.

Minek?

2-ik POLGÁR.

Jöhetne földrengés; menyét

795 Futhatna által; vagy tűz ütne ki: ¹
Mind abba'hagynák, örült, a behordást.

1-ső POLGÁR (*már nem is figyelve rá*).

Az lenne szép, ha már nem volna hely
Hová lerakjam.

2-ik POLGÁR.

Honnan visszakapd. ²
Ne félj: beadhatd még holnapután is.

1-ső POLGÁR.

800 Miért?

2-ik POLGÁR.

Tudom már: könnyen megszavaznak
Bármit, de vissza is vonják hamar.

1-ső POLGÁR.

Hékám, beadják.

2-ik POLGÁR.

Hátha *nem*, no s aztán?

1-ső POLGÁR.

Ne félj: behordják.

2-ik POLGÁR.

Hátha *nem*, no s aztán?

1-ső POLGÁR.

Megbirkozunk.

¹ Mind baljóslatú jelek. ² Olyan hely nem lesz.

2-ik POLGÁR.

De hátha győznek, aztán?

1-ső POLGÁR.

805 Nekik hagyom.

2-ik POLGÁR.

S ha dobra ütik, aztán?

1-ső POLGÁR.

Pukkadj meg!

2-ik POLGÁR.

És ha megpukkadtam, aztán?

1-ső POLGÁR.

Jól cselekedted.

2-ik POLGÁR.

S van lelked, beadni?

1-ső POLGÁR.

Van; mert a szomszéd is, látom, viszi
Mindegygyik.

2-ik POLGÁR.

Ugy hát Antisthenes ¹ is810 Beadja majd: pedig hej! szívesebben
Ott nyögne a pöczén harmincz napig.

1-ső POLGÁR.

Vessz meg.

2-ik POLGÁR.

Hát Kallimachos ² karvezér¹ Rút fősvény. ² Tékozló.

Úgyan mit ád be, többet Kalliasnál? ¹

(*magában, az 1-sőre :*)

Ez ember elpusztítja mindenét.

1-ső POLGÁR.

815 Rosszat tanácsolsz.

2-ik POLGÁR.

Rosszat? mintha nem

Látnék örökké ily végzéseket!

Hát nem tudod, mi lett a só-szabályból? ²

1-ső POLGÁR.

Tudom.

2-ik POLGÁR.

Meg a rézpénz felől tudod

Mit végezünk?

1-ső POLGÁR.

Az ³ rossz verésű lett

820 Rám nézve, bezzeg: szállót adva el,

Távoztam, a szám ⁴ rézpénzzel-teli,

S menék piacra, hogy lisztet vegyek:

S a mint a zsákom' már tartottam is,

Kiált a hírnök: «senki el ne merjen

835 Fogadni rézpénzt, nem jár, csak ezüst.»

2-ik POLGÁR.

Hát a minap, nem mind megesküvünk:

Ötszáz talentom jö be városunknak

¹ Szegény koldus ember. ² A só-ár leszállítást elhatározták, de nem vették foganatba. ³ A végzés. ⁴ A zsebetlen görög erszénye.

A negyvenedből, mít Euripides ¹ javalla ?
 S legott arany-ember lön Euripides ;
 830 De, hogy belé tekinténk jól, s kisült
 A régi nóta, s nem ment a dolog :
 Mindjárt szurok-ember lett Euripides.

1-ső POLGÁR.

Nem vág, barátom : *akkor* mi valánk
 Az úr, *ma* nőink.

2-ik POLGÁR.

Kiktől, istenuccse
 835 Őrizkedem : le ne p . . sáljanak.

EGY NÖHIRNÖK (*kiált :*)

Polgárok ! (így foly a világ ma már)
 Jertek sietve mind főasszonyunkhoz,
 Hogy sorsvetéssel a szerencse hadd
 Jelölje meg, hol ebédel ma kiki ;
 840 Mert a sok asztal immár rakva és
 Föl van szerelve minden drága jóval,
 Ágyak ² terítve szőnyeggel puhán,
 A bor-vegyítők s illatárusok
 Mind sorban állnak ; a hal sistereg,
 845 Nyúl nyársra vonva, sül lángos, lepény,
 Koszorúk fonatnak, mézbabák pirulnak.
 Pépet fazékkal sok menyecske főz ;
 Smoios, ³ azon lovag-palástosan,
 Öblinti a nők tálát, csuprait ;
 850 Szoros czipőben és finom köpenyben

¹ Azt vélik, a költő unokája ez. ² Az ebédlő pamlagok.

³ Lovag rendbeli, ocsinány szerelmeiről hírhedett egyén.

Vén ember ott kaczároz ifjuval,
 Bocskort lerugva és rongyos zekét.
 Jertek tehát, vár a gombócz-vivő;
 Jól feltátsátok ám az állotok'! (EL.)

2-ik POLGÁR.

855 És én ne menjek? mit ácsorgok itt,
 Ha már a város így határozá!

1-ső POLGÁR.

Hová? mikor nem adsz be semmidet.

2-ik POLGÁR.

Ebédre.

1-ső POLGÁR.

Nem te, míg be nem viszed
 Haugyan eszök lesz.

2-ik POLGÁR.

Béviszem!

1-ső POLGÁR.

Mikor?

2-ik POLGÁR.

860 Rajtam, barátom, nem mulik.

1-ső POLGÁR.

Hogyan?

2-ik POLGÁR.

Más, azt hiszem, később is adja be.

1-ső POLGÁR.

Te mindazáltal mégý ebédre ?

2-ik POLGÁR.

Hogy ne ?

Jólelkü polgár könnyít városán

A mit lehet.

1-ső POLGÁR.

S ha elkergetnek, aztán ?

2-ik POLGÁR.

865 Vakon berontok.

1-ső POLGÁR.

S ha megvernek, aztán ?

2-ik POLGÁR.

Beperlem őket.

1-ső POLGÁR.

S ha kinevetnek, aztán ?

2-ik POLGÁR.

Ajtóra állva . . .

1-ső POLGÁR.

Mit csinálsz ? felelj.

2-ik POLGÁR.

Elkapdosom az ételt a hozótul.

1-ső POLGÁR.

Jöj hát te később ; ti meg Parmenon,

870 Sikon¹ vegyétek fel az «összvagýont»²¹ Szolgái. ² Tragikai szó.

2-ik POLGÁR.

No, hadd segítsék.

1-ső POLGÁR.

Sohse törd magad' :

Még rá találnád fogni a vezérnö

Előtt, mikor beadnám, hogy tiéd. *(El a szolgálkkal.)*2-ik POLGÁR *(magában.)*

Zeus uccse, kell pedig találni cselt,

875 Hogy megmaradjon a mim van, de a

Köz-kotyvalékból mégis részt vegyek....

E gondolat jó: mennem kell rohammal

Ebédre, késni többé nincs idő. *(El.)*

V.

VÉN ASSZONY *(egy ház ablakából).*

Hogy' férfi egy se' jön! rég kéne már.

880 Itt állok, ón-fehérrrel vastagon

Bekenve, sárga köntöst véve föl,

Hiába, s holmi csáb-dalt dúdolok,

Várván, ha lépre kaphatnék vagy egyet.

Múzsák, elő hát, ajkaimra mind!

885 Sugalljatok egy íóni¹ dallamot.LEÁNY *(másik házból).*

Előbb kibujtál most nálam, rohadt!

Azt hitted, úgy-e, míg távol vagyok

¹ Lány, kéjes volt az íóniai mindenben.

Bizton beszűrhetsz s lépre csalsz egyet
 Gajdolva: ámde túldanollak én;
 890 Mert, a közönség bár röstelli ezt,¹
 Van benne furcsa és mulattató.

VÉN ASSZONY (*aljas mozdúlattal*).

Ezzel beszélj! s eredj dolgodra. Te
 Pedig, galambom sípos,² vedd a sípod'
 S fújj rajta «méltó dalt hozzám s magadhoz.»³

(*Sípszó mellett danol.*)

895 A ki jót akar magának, hát siessen az én ölembe:
 Mert az ifjak mitse' tudnak, éretté a bölcsesség;
 Nincs is a ki úgy szeretné, senki több, a kedveset
 Mint én, a többi másfelé csapong.

LEÁNY (*danol*).

Ne irigyeld az ifjat, [Strophe.
 900 Mert a kéjt csupán a gyöngéd
 Ifju tagok lehellik,
 S a kebel almáin virúl az.
 Te vén, teritón s kenve vágy, már a Halál szerelme.

VÉN ASSZONY.

Hogy szakadjon le méhed! [Antistrophe.
 905 Hogy roskadjon össze ágyad
 Mikor ölelni készülsz!
 Vánkosodon kigyót találj és
 Azt vond magadhoz, azt öleld, ha csókra szomjaz ajkad.

¹ Nem találtam ennek magyarázatát. Nem a dalokban előforduló frivol célzásokra gondol Ar., mert olyannal egyébűtt is tele; hanem talán arra, hogy a cselekvényt gátló, csupán *beszött* couplet-eket énekeljen a színész, azt nem szereti a közönség.

² A kar síposa. ³ Tragikai helynek látszik.

LEÁNY (*danol*).

Ohhaj, hova legyek, hova!

910 Nem jó kedvesem, és én egyedül vagyok;

Mert az anyám elment hazulról —

Egyebet nem kell mondanom.

Kérlek, dajka, kerítsd elő,

Hívd ide Orthagorast,¹

915 Úgy áldjon a kék istene téged!

VÉN ASSZONY (*danol*).

Viszket már az ióni láng, szegényke!

És aligha lesbiázni is nem szoktál, úgy hiszem;

Még sem rablod előlem el

A kéjt, sem az időbeli

920 Elsőbbségi jogom'² nem kaparítod el.

LEÁNY.

Gondolj ha tetszik, sunnyogj mint görény:

Hozzád, elébb mint hozzám, senki sem megy.

VÉN ASSZONY.

Nem ám, temetni.

LEÁNY.

Ujság vón' banya.³

VÉN ASSZONY.

Dehogy!

LEÁNY.

Hisz' újat vén hogy mondana?

¹ Donner német fordítása után teszem e szót tulajdonnévnek, bár a scholiasta másképp magyarázza. Így tisztességesebb.

² Az új törvény szerint. Lásd fentebb: 619. vers. ³ Hogy *temetni* hozzám fiatalhoz, elébb jöjenek, mint hozzád, vénhez.

VÉN ASSZONY.

925 Nem árt neked az én vénségem.¹

LEÁNY.

Mi hát?

Festéked árt hát, és fehéritöd?

VÉN ASSZONY.

Mit osztazol velem?

LEÁNY.

S te mit leskődöl?

VÉN ASSZONY.

Én?

Epigenes² kedvesemnek dallok egy dalt.

LEÁNY.

Van is neked más, mint a vén Geres!³

VÉN ASSZONY.

930 No majd meglátod: mindjárt itt terem.

Ahol jön is már.

LEÁNY.

Nem hozzád, penész!

Kellesz is annak!

VÉN ASSZONY.

Kellek ám, ragya!

¹ Azaz: nem a törvényadta előny, hanem saját bájai vonzák a férfiakat hozzá. ² Ismeretlen. ³ A scholiasta szerint „kopasz és szegény.”

LEÁNY.

Meglátod, ha elmegyek; be is huzódom. (*Visszavonul.*)

VÉN ASSZONY.

Én is be; mert nálad büszkébb vagyok. (*Visszavonul.*)

EGY IFJU (*jő, dalol*).

935 Bár lehetne leányt ölelni mindjárt [*Strophe.*]
 És ne kéne vesződnöm egy fitossal
 Vagy vén csoroszlyával elébb:
 Mert szabad ember ezt soha nem állja ki!

2-ik VÉN ASSZONY (*üldözi*).

Sírva fogsz vele lenni, engem uccse: [*Antistrophe.*]
 940 Nem Charixene ¹ a parancsolónk most.
 Törvény szerint kell az olyat
 Tenni ma már, ha áll a demokrácia.
 (*Magában.*)

De távozom, leskelődni, mit csinál. (*Félrevonul.*)

IFJU.

Oh, bár a széphez jutnék, istenek!
 945 Kiért ma ittam ² s régi vágy emészt.

LEÁNY (*kinéz*).

Jól rászedém az átkozott banyát:
 Eltűnt, remélve hogy benn maradok.

1-ső VÉN ASSZONY (*az ablaknál*).

No, itt jön épen, a kit emlegettünk. (*Dalol.*)

¹ Egy közmondlásos bolond nő. ² Rendesen lakomáról, ittasan mentek leányhoz.

Jöszte bé, jöszte bé, kedvesem, jöszte bé,
 950 Kerülj belől, s az éjjel
 Pihenj ölelgető karomban !
 Mert a szerelem nagyon úz
 E te fürteid miatt
 S különös vágy nyomja szívemet
 955 Mely fogva tart s fölemészt.
 Szűnj, Eros, kérlek s tedd, hogy ímez
 Ifju párnáim közé siessen !

IFJU (*a leány ablakánál*).

Jöszte már, jöszte már, szállj alá
 S nyisd ki, rózsám, ezt a záros ajtót !
 960 Különben itt lerogyva virradok,
 Virágom ! haj pedig szeretnék
 Öledbe' játszani, vállad' veregetni.
 Kypris, mért űrítasz e leányért !
 Szűnj Eros, kérlek és tedd, hogy íme
 965 Lányka párnáim közé siessen !
 De mind ezek hő vágyamat eléggé kifejezni
 Gyarló szavak ; hanem te,
 Kérlek, az ajtót nyisd ki galambom
 S ölelj meg ! oh mert érted szenvedek.
 970 Aranyvirágom ! szívem drága gondja !
 Kypris csemetéje,
 A Múza méhe, Charisok
 Növendéke, te Báj-alak ! ereszsze be
 S ölelj meg ! oh mert érted szenvedek.

1-85 VÉN ASSZONY.

975 Hé, mi, kopogtatsz ? én hozzám ?

IFJU.

Mics'a?

1-ső VÉN ASSZONY.

Hogy ajtóm' zörgeted?

IFJU.

Haljak meg én....

1-ső VÉN ASSZONY.

Hát mit keressz a fáklyával? Mi kell?

IFJU.

Egy Anaphlystosi ¹ embert.

1-ső VÉN ASSZONY.

Kicsodát?

IFJU.

Nem a Sebinost ² ám, a kit te vársz.1-ső VÉN ASSZONY (*megragadja*).

980 Aphrodité uccse! ha kellek, ha nem....

IFJU.

Most nincs a hatvan esztendőn felül
 Valókon a sor, ezt máskorra hagyjuk:
 Most még alól a húszon végezünk.

¹ Attikai község. A szó kétértelmű. ² Tulajdonnév, gyanús és tisztességgel nem fordítható.

1-ső VÉN ASSZONY.

Úgy volt, előbbi kormányunk alatt :
 985 De most velünk lesz dolgotok elébb.

IFJU.

«A ki akar, tesz» — ez a koczkatörvény.

1-ső VÉN ASSZONY.

Nem is ebédelsz — ez is koczka-törvény.

IFJU.

Nem értem mit beszélsz. *Itt* kell koczognom.

(*Zörget a leány ablakán.*)

1-ső VÉN ASSZONY.

Igen, ha nálam zörgettél elébb.

IFJU.

990 De nincs rostára szükség mostanában.

2-ik VÉN ASSZONY (*előlép*).

Tudom, szeretsz ; és most csudálkozol
 Hogy künn találsz : de tartsd csak ajkadat.

IFJU.

De, lelkem, borzadok a kedvesedtől.

2-ik VÉN ASSZONY.

Kitől ?

IFJU.

A legnagyobb festőtől.

2-ik VÉN ASSZONY.

És ki az?

IFJU.

995 Ki a halotti korsót ¹ színezi.

Csak menj is innen, hogy künn meg ne lásson.

2-ik VÉN ASSZONY.

Tudom, tudom mi kell.

IFJU.

Én is, bizony!

2-ik VÉN ASSZONY.

Aphrodite uccse! sorson nyertelek:

El nem bocsátlak.

IFJU.

Őrjöngesz, banya.

2-ik VÉN ASSZONY.

1000 Szélnek beszélsz: erővel húzlak ágyba.

IFJU.

Minek vödör kihúzni más horog?

Egy ily banyát kell lebocsátni csak,

S kivenni kútból a vödröt ² vele.

2-ik VÉN ASSZONY.

Ne csúfolódj' hé, csak kövess, ide.

¹ Azt az edényt, melyet a halott mellé tettek. Mintha ma *koporsót* mondana. S ezt nevezi föntebb *kedvesének*. ² Oly sovány és görbe, mint egy vas horog.

IFJU.

1005 Nem tartozom, ha vagyonom után
Te nem fizetted ¹ az öt százalékot.

2-ik VÉN ASSZONY.

Aphroditére! jönöd kell pedig,
Mert ilyenekkel játszonom gyönyör.

IFJU.

De én az *illyet* utálok nagyon,
1010 Nem is megyek, soha!

2-ik VÉN ASSZONY.

Zeus uccse, de
Majd kényszerít ez! (*Írást vesz elő.*)

IFJU.

És mi légyen az?

2-ik VÉN ASSZONY.

Nép-végzemény, hogy jönöd kell velem.

IFJU.

Olvasd, mi a tartalma.

2-ik VÉN ASSZONY.

Olvasom.

«Tetszett a nőknek, hogy ha ifju férfi
1015 Ifjú nőt megkiván: ne jusson ahhoz
Míg egy banyával nem volt. Ha banyát
Ölelni kedve nincs, csak fiataalt:

¹ Azaz: úrnőm, gyámom nem vagy.

Legyen szabad, büntetlen, a korosb
Nőknek, nyelénél fogva húzni be¹.

IFJU.

1020 Jaj, hát ma én előcsahos¹ leszek!

2-ik VÉN ASSZONY.

Törvényeinknek, lásd, hódolni kell.

IFJU.

De hátha egy földim² jót állva, megment?
Vagy egy barátom?

2-ik VÉN ASSZONY.

Úgy de nem szabad
Szerződni, mérőn³ feljül, férfinak.

IFJU.

1025 Hát *eskü* nem jár?

2-ik VÉN ASSZONY.

Nincs patvarra szükség.

IFJU.

Teszem magam: kalmár⁴ vagyok.

2-ik VÉN ASSZONY.

Jaj is lesz.

¹ Eredetiben: *Prokrustes*. A szó értelmében van a játék, de fordítani nem lehet. ² Sajátlag: ugyanazon *démos*-beli. ³ Mérő gabonán. Azelőtt a nőkre és gyermekekre szolt e törvény: most megfordítva, a férfiakra. ⁴ A kereskedő nem tartozott *háborúba* menni.

IFJU.

Mit kell csinálni hát?

2-ik VÉN ASSZONY.

Követni engem.

IFJU.

Hisz' ez erőszak!

2-ik VÉN ASSZONY.

Diomédési.¹

IFJU.

Hints hát gyopárt elébb az ágyra; törj meg
 1080 Négy szál bor-ágot, azt is tedd alá;
 Köss szalagot, tégy olajos edényt,
 S ajtód elé künn egy nagy tál vizet . . .²

2-ik VÉN ASSZONY.

Tán még koszorút is vásárolsz nekem?

IFJU.

Zeus uccse! ha túl-éled a viasz-
 1085 Gyertyát: de félek, ottben összeroskadsz.
 (*Az agnő vonszolja.*)

LEÁNY (*lejö*).

Mit húzod azt, hé?

2-ik VÉN ASSZONY.

Magamét viszem.

¹ Ez egy thrák, ki leányaihoz erőltette a férfiakat. Innen a monda *Diomedes* emberevő lovairól. ² A halotti kiterítést írja le.

LEÁNY *(elrántja)*.

Elég orozátlanul; nem oly korú ez
 Hogy *te* ölelgesd ily ifjan: hiszen
 Anyja lehetnél inkább mint neje;
 1040 S merő Oidipusokkal ¹ töltenétek
 Be a világot.

2-ik VÉN ASSZONY.

Oh, gyalázatos!
 Irigység sugta ezt; de meglakolsz.

IFJU *(a leánynak)*.

Zeus engem uttarcs! nagy jót tésszsz velem,
 Galambom, hogy megmentesz e banyától:
 1045 Meg is hálálom azt az éjtszaka
 Neked, nagyon és vastagon pedig.

1-ső VÉN ASSZONY.

Hová viszed hé, törvény ellenére,
 Azt a legényt, ki sorshúzás szerint
 Enyém először?

IFJU.

Jaj, szegény fejem!
 1050 Honnan teremtel, átkozott, ide? *(félre:)*
 Ez még amannál is nagyobb csapás.

1-ső VÉN ASSZONY *(rángatja)*.

Jer csak be, erre!

IFJU *(a leánynak:)*

Oh, kérlek, ne nézd el
 Hogy ez bevonjon.

¹ Oedipus tudvalevőleg az anyját vette nőül.

1-ső VÉN ASSZONY.

A törvény — nem én —
Hurczol be.

IFJU.

Nem biz engem, hanem egy
055 « Vámpir, ki vérhólyagba öltözött. »¹

1-ső VÉN ASSZONY.

Kövess galambom : ne fecseggj, siess !

IFJU.

Hadd mék elébb hát félre egy kicsit,
Hadd bátorodjam ; mert különben itt
Féltembe', meglásd, mindjár' valami
1060 Sárgát csinálok.

1-ső VÉN ASSZONY.

Jer, bátran ; lehet benn.

IFJU.

De félek ám, hogy több lesz, mint akarnám.
Hanem kezest állítok, hitelest
Kettőt neked.

1-ső VÉN ASSZONY.

Ne állits *(vonja)*.

3-ik VÉN ASSZONY.

Hé, hova
Még azzal a nővel ?

IFJU.

Ő visz, nem én őt !

¹ Tragikai sor.

1065 De bárki légy, áldjon meg a teremtő,
Hogy veszni nem hagysz. (*Ránéz.*)

Oh Herakles, oh Pán,

Oh Korybántok, oh Dioskurok,
Hisz, ez amannál még szörnyűbb csapás!
Miféle szerzet ez, uramfia!

1070 Fehérítővel bémeszelt majom, vagy
Halottaiból feltámadott banya?

3-ik VÉN ASSZONY.

Ne gúnyolj, csak kövess. (*Húzza.*)

1-ső VÉN ASSZONY (*visszahúzza*).

Engem kövess!

3-ik VÉN ASSZONY.

Én nem bocsátlak el, soha.

1-ső VÉN ASSZONY.

De én se'.

IFJU.

Ketté szakítottok, verjen meg az isten!

3-ik VÉN ASSZONY.

1075 Velem kell jönnöd, a törvény szerint.

1-ső VÉN ASSZONY.

De nem, ha más nő, még rútabb, akad.

IFJU.

De hát, ha előbb ti agyon kinoztok,
Hogyan jutok majd a szép lányhoz én?

3-ik VÉN ASSZONY.

Azt már *te* lásd: de jönöd kell velem!

IFJU.

1080 Melyik, melyik visz hát?... hogy szabaduljak.

1-ső VÉN ASSZONY.

Kétled? *velem* jöjj.

IFJU.

No, bocsáss vele.

3-ik VÉN ASSZONY.

De erre jösz, velem!

IFJU.

Ha ez bocsát.

1-ső VÉN ASSZONY.

De nem bocsátlak ám, Zeus uccse!

3-ik VÉN ASSZONY.

Én sem.

IFJU.

Gonosz hajós nép lennétek.

1-ső VÉN ASSZONY.

Miért?

IFJU.

1085 Versengve, szélyel tépnétek az útast ¹¹ Mindenik arra unszolva, hogy az ő hajójára szálljon.

1-ső VÉN ASSZONY.

Te hallgass, jer velem.

3-ik VÉN ASSZONY.

Velem, bizisten!

IFJU.

Kannónos indítványa¹ áll tehát:
 Külön-külön kell minden pört pitélnem.
 Hogy' evezzek én egyszerre két lapáttal?

1-ső VÉN ASSZONY.

1090 Könnyen, ha egy tál hagymát megeszel.

IFJU.

Oh jaj, szegény fejem! már épen az
 Ajtóba húztak.

3-ik VÉN ASSZONY (az 1-höz).

Nem mégyszöbbre, mint én:
 Együtt berontok.

IFJU.

Ne, az istenért!
 Jobb egy gonoszba, mint kettőbe esni!

3-ik VÉN ASSZONY.

1093 Hekate uccse! ha tetszik ha nem....

(Vonszolja.)

¹ K. indítványára törvényt hoztak, hogy vádlottakat tömegesen elítélni nem szabad, hanem egyénként s védelem után.

IFJU.

- Oh én, háromszoros boldogtalan!
 Hogy ily rohadt nőt éj-nap kell ölelnem,
 Aztán, ha ettől ment vagyok: megint
 Jó Phryhne, arczán festék egy köcsöggel!
 1100 Hát nem szerencsétlen vagyok? Az én,
 Zeus uccse, átkos, veszni tért halandó,
 Ily bestiákkal úszva egy hajón.
 De hogyha e rimáktól valami
 Találna érni ez örvénybe' ma:
 1105 Temessetek majd a torkába ¹ épen
 És sirkövemre ezt a másikat
 Szurokba mártva s két lábát bokáig
 Ónnal beöntve, köny-edény gyanánt
 Állítsátok fel, élő sírjelül. (*behúzzák.*)

PRAXAGORA NÖCSELÉDE (*ittasan:*)

- 1110 Oh boldog a nép! boldog én magam!
 Az asszonyom meg a legboldogabb,
 S ti mind, ² ti nők ott az ajtók előtt,
 És valamennyi szomszéd, ágrokon;
 De legkivált én, a rabszolga nő,
 1115 Kinek fejem, ni! drága jó kenettől
 Tündöklök, oh Zeus!... De mind semmi ez
 Thasos borának telt kancsóihoz:
 Mert az fejemben megmarad soká,
 De a kenőcs elpálorog hamar;
 1120 Jobb sokkal a bor, jobb, Zeus az atyám! —
 Tölts tiszta bort: egész éjjel vidít,
 Csak azt keresd, melyik legzamatosb. —

¹ Az örvénynek. ² A Karnak mondja.

De nők, a gazdám hol van? szóljatok,
A férje úrnőm- és parancsolómnak?

KAR.

1125 Itt megtalálod, úgy hiszem, ha vársz.

NÖCSELÉD.

• Meg ám : ahol megy is ebédre már.
Uram ! te boldog és dicső uram !

BLEPYROS.

Én ? ..

NÖCSELÉD.

Te bizisten, mint más senki még :
Mert hát ki volna nálad boldogabb,
1180 Nálad, ki e több mint harmincz ezer¹
Polgár közöl csak egymagad — nem ettél !

KAR.

No, ugy-valóban boldog ember is !

NÖCSELÉD.

Uram, hová mégy ?

BLEPYROS.

Hát ebédre no.

NÖCSELÉD.

Te léssz, bizisten, legislegutolsó,

¹ Másutt maga Arist. csak 20,000-re teszi a polgárok számát
(a felnőtt *szavazókét*, nem a lelkek számát, melyet még a théték
és rabszolgák nagy tömege is szaporít). V. ö. *Darázsok* 671. v.

- 1135 Azonban a nőd meghagyá, hogy el-
 Fogván a nőekkel ¹ vigyelek oda.
 Van még Chiosi borbul egy kicsi
 S más drága jóból. De ne késsetek;
 Nézők közül is, a ki jót akar,
 1140 S bírák ² közül ki nem néz másfelé,
 Jöjön velünk: lesz sok jó mindenünk.

BLEPYROS.

- Igen, jelentsd ki mindnyájoknak ezt
 Kész szívvel, és ne hagyj el egyet is,
 Hívj bőkezűn vént, ifjat, gyermeket:
 1145 Mert kész ebéd vár valamennyire
 Egytől egyig, ha elmennek — haza.

KAR.

- Megyek sietve a lakmára én is,
 Jó hogy kezembe itt a fáklya még.
 (*Blepyroszhoz:*)
 Te meg mit álmolyogsz? miért nem viszed már
 1150 E leányokat?³ — Én, míg te elvonulsz,
 Egy asztaláldó dalt rákezdek itt,
 Csak még elébb a bírákhoz van egy szó.
 A ki bölcs, az bölcs mondásim nézve adja rám szavát,
 A ki víg, az furcsaságim nézve adja rám szavát,
 1155 S általában minden bíró, kérem, adja rám szavát,
 És ne légyen ártalmomra semmiben, hogy legelőbb
 Engem ért a sors,⁴ de tartsa elméjében mindenik,
 Hogy hitét ne szegje, s a Kart ⁵ igazán ítélje meg,

¹ Fuvolás és tánczos nők. ² Azon drámabírálókat érti, kik nem valamely versenytársát akarják megkoszorúzni. ³ Lásd 1136.

⁴ Sors jelölte ki, mily renben adják elő a versenyző darabokat.

⁵ A darabot.

S ne kövesse rossz személyek csapodár természetét,
 1160 Kik nem eszmélnek tovább, csak az utolsó kedvesig.

FÉL KAR.

Éj, haj! ideje
 Hát mozogni, édes nőim — ha valamit akarunk —
 Tánczléptekben a lakmára. Járjad azt a krétait
 Hát te is.

MÁSİK FÉLKAR.

Hisz azt teszem.

ELSŐ FÉLKAR.

Ütemre lábaiddal a vékonyod' te is hát! mert egy-
 szerre lessz ám:

1165 Csigasülthalhusszeletczetvelőmaradtjaci-
 pösreszeltaszatlemézöntvehúrosonrigó-
 vadgalambkokastaréjgerlerostélyosbefőtt-
 mustbanyúlporczhallé. Te pedig, ezt halló,
 Végy hamar tálat, siess: kérj babópépet belé,
 1170 Hogy megebédelhess.

MÁSODIK FÉLKAR.

Nyelnek ám már emberül!

KAR.

Ugorjatok, ihaj! juhaj!
 Mindjár' lakomázunk, ihaj!
 Juhaj, mint diadadalra!
 1175 Ihaj, juhaj, ihaj, juhaj! (*Eltánczol.*)

PLUTOS.

SZEMÉLYEK.

KARION, Chremylos szolgája.

CHREMYLOS, szegény sorsu földmives polgár.

PLUTOS.

FÖLDMIVELŐK KARA.

BLEPSIDEMOS, Chremylos barátja.

PENIA.

Chremylos *neje*.

Igaz ember.

Egy sykophanta.

Egy vénasszony.

Egy ifjú.

HERMES.

Zeus *papja*.

Előadatott: Olymp. 97. 4. Kr. e. 389.

BEVEZETÉS.

Plutos vagyis a *Gazdagság* hiteles kútfők szerint kétféle alakban került színre: először 408-ban, másodszer 388-ban. Ez utóbbi alkalommal *Nikochares Lakónjai*, *Aristomenes Admetosa*, *Nikophon Adonisa* és *Alkaios Pasiphaëja* voltak versenytársai.

Újabb nyomozások kiderítették, hogy az előttünk levő darab nem az «első» *Plutos*, a minnek a régi schooliasták nézték, hanem a «második», mely húsz évvel később adatott elő.

Nem állami ügyeket bolygat, hanem általános emberi érdekű tárggyal foglalkodik, mely akkoriban egészen időszerű volt. A régi jómódú családok részint a hosszas háború, részint a gyakori alkotmányváltozás, részint a lábrakapott fényűzés következtében elszegényedtek: az áruló, a sophista s több efféle hitvány népség vagyona tett szert, s megint csak annak volt tekintélye meg hatalma, a ki gazdagságával hathatott.

Ily viszonyok közt könnyen felmerülhetett az a kérdés, hogy mennyiben jó a gazdagság vagy a szegénység s önként kínálkozott *Aristophanes*nek arra, hogy belőle vígjátékot alkosson. E vígjáték szerint *Plutos* isten, ki vakságában naplopók és gazemberek kezébe került, visszanyerte szeme világát s most a becsületes emberekhez fordul, s azokkal tart.

Már a régiek az úgynevezett *közép vígjáték*hoz számították e darabot. Hogy mennyiben számítható oda, bajos eldönteni ; mert a *közép vígjáték* lényegét nem igen ismerjük. Jellemzői azt mondják, hogy többnyire a régi költőknek, nevezetesen Homérnek, a tragikusoknak s az előbbi komikusoknak meséi képezték tárgyait, a melyeket travestált, hogy a philosophusok és rhetorok iskoláiból is csúfot űzött, hogy rendszerint általános típusokat, együgyű parasztokat, vén asszonyokat, élösdieket, szakácsokat stb. hozott színre, hogy stilusa a legfinomabb atticismus volt, hogy a kar benne néző személy gyanánt szerepel.

Ebből egyetmást Plutosban is találni, s annyiban e darab minden esetre a *közép vígjáték*hoz hajlik. Ez volt utolsó vígjátéka Aristophanesnek, melyet még maga adott elő. Más két darabját, melyet Plutos után írt, a *Kokalost* és *Aiolosikont* Araros fiával hozatta színre, hogy ily módon mintegy művészete örököseül az athéni közönség kegyébe ajánlja őt. Tudnivaló, hogy Aristophanes fiai, Araros, Philippos és Nikostratos (vagy Philetairos ?) szintén vígjátékirók voltak, de már az új irányhoz tartoztak, s nem sokat értek.

PLUTOS.

I.

Mezei lak. Előtte országút.

KARION (*az úton*).

Oh beh nehéz sor, Zeus és istenek,
Bolondos úrnak a szolgája lenni!
Mert mondjon a cseléd akármilyen jót,
S urának azt ne tessék megfogadni:

5 Együtt lakolni ő is kénytelen.

Mert a tulajdon testivel nem ő
Parancsol, a kié, hanem vevője:
Így adta isten. Ámde Loxiast,¹

Ki vert-arany jós székiben jövendől,

10 Kárhoztatom, s méltán, ezért: hogy (a mint

Hiszik) nagy orvos, bölcs jós létire,

Ily félkegyelműn küldé el uram'

Ki egy vak embert kíséretet nyomon,

Ellenkezőlég, mint illő, szokás.

15 Vezetni látó szokta a vakot,

Ő vak után megy, és hajt engem is;

Bár az, ha kérjük, azt se' mondja: *mukk!*

¹ Apollon.

(Chremylosnak :)

Nincs mód tovább hallgatnom, és ha nem
Felelsz, uram, miért követjük ezt:

- 20 Egyszerre meggyűl a bajod velem!
Meg úgy se' üthetsz: véd a koszorúm.¹

CHREMYLOS.

Boszants csak: elkapom Zeus uccse! hogy
Még jobban érezd.²

KARION.

- Nem hagyok, hiába,
Békét, ha meg nem mondod, hogy ki ez.
25 Jó indulathból kérdezem nagyon.

CHREMYLOS.

Nem titkolom hát: mert cselédeim közt
A leghivebb te vagy — s legtolvajabb.³
Én, mint a féle jámbor és kegyes,
Szegény maradtam, szűk sorban....

KARION.

Tudom.

CHREMILOS.

- 30 Mások pedig: szentségtörők, gazok,
Árúlok, rhétorok — felgazdagodtak.

¹ A fején, mint ki jóshelyről jön urával. ² A verést. ³ Ezt némelyek a *legelmésebbnek* értik, mert *ésszel lopni*: görögben finom, ravasz elmét jelent. De Aristoph.-nél oly gyakori az ily hirtelen fordulat, hogy én a *legtolvajabb*-at (kleptikotatos) szó szerint vettem.

KARION.

Elhittem azt!

CHREMYLOS.

Menék tehát, az istent

Kérdezni — minthogy, gondolám, az én

Nyomorgó életem fogytán van úgy is —

85 Fiamra nézve, ki egyetlenem :

Nem jobb-e, cserbe' hagyva eddigi

Erkölcseit, gaz s hitvány lennie ?

Mert a világban csak így boldogul.

KARION.

«S mit zöngé Phoibos a babér alól?»¹

CHREMYLOS.

40 Meghallod. Azt mondá nyilván az isten:

Kivel legelsőbb majd onnan jövet

Találkozom, békét ne hagyjak, a míg

Rá nem veszem, hogy kísérjen haza.

KARION.

S kivel találkozái elébb ?

CHREMYLOS.

Evvel, la.

KARION.

45 Ó balga, hát nem érted, mire czéloz

Az isten, a ki nyilván mondja, hogy

Fiad kövesse a honos szokást?

¹ Tragikai sor.

CHREMYLOS.

Miből gyanítod?

KARION.

Hisz' világos ez:

«Vak is láthatja — úgymond — hogy ma már
50 Leghasznosabb — haszontalannak lenni.»

CHREMYLOS.

Nincs mód, hogy a jós ige azt tegye,
Más, fontosabb lesz. Csak hát szólna ez:
Ki ő? mi czélból jött velünk ide,
S mi végre? és mi kívánsága van?
55 Mindjárt megértenők a jóslatot.

KARION.

No hé, elébb is monddsa csak: ki vagy?
Mig *szépen* kérdem. Szólni kell hamar!

PLUTOS.

¶Megkeserülöd, azt mondom.

KARION.

No, hallod,
Kinek mondá magát?

CHREMYLOS.

Neked felelt,
60 Hogy olly ügyetlen s durván faggatád,
És nem nekem. Hanem, ha kedves a
Hív, eskütartó férfiú előtted:
Nekem felelj.

PLUTOS.

No hát, megkeserülöd.

KARION.

Vedd jóslatodra ezt madárjelül.¹

CHREMYLOS (*Plutosnak* :)

65 Déméter uccse, mindjárt nem nevetsz!

KARION.

Csak meg ne mondd : szétlocsecsan a velőd!

PLUTOS.

Hé, hagyjatok nekem békét!

CHREMYLOS.

Hogy is ne!

KARION.

Az lesz a legjobb, mit mondék, uram :

Hogy ezt az embert össze zúzatom,

70 Sziklára fölvezetve, ott hagyom,

S onnan lebukván, hadd törjék nyaka.

CHREMYLOS.

Vidd csak hamar fel.

PLUTOS.

Azt ne tedd.

CHREMYLOS.

Felelsz hát?

¹ Plutos ily feleletéből következtess Apollon jóslata értelmére.

PLUTOS.

Ha meghallod kilétemet, tudom
El nem bocsátasz, s rosszúl bánsz velem.

CHREMYLOS.

75 El, isten uccse, én, ha úgy kívánod.

PLUTOS.

Ereszszetek hát elsőbb.

CHREMYLOS.

No, eredj.

PLUTOS.

Figyeljete most: látom, nem lehet
Titkolni kész-akartva sem tovább.
Én hát Plutos vagyok.¹

CHREMYLOS.

Jaj, te világ
80 Gonossza! Plutos vagy, s elhallgatád?

KARION.

Plutos, *te* volnál, isten nyomorékja?

CHREMYLOS.

Oh szent Apollon, nemtők, istenek,
Zeus! mit beszélsz? *te* volnál *az*?

PLUTOS.

No, én hát.

¹ A *gazdagság* istene.

CHREMYLOS.

Az, a tulajdon?

PLUTOS.

Legtulajdonabb.

CHREMYLOS.

85 S honnan kerültél ily rondán ide?

PLUTOS.

Patroklestől ¹ jövök, ki a mióta
Világra lett, nem mosdott meg soha.

CHREMYLOS.

S hogyan levél ily nyomorék? felelj.

PLUTOS.

Zeus tett ilyenné bosszuló dühében
90 Az emberekre: mert én ifju észszel
Fenyegetődztem, hogy csak a szerény,
Bölcs és igaz halandókhoz megyek be;
S ő megvakíta, hogy kiválogatni
Ne tudjam őket; oly irigy a jókra.

CHREMYLOS.

95 Pedig csupán a jók és igazak
A tisztelői.

PLUTOS.

Úgy van.

CHREMYLOS.

No s tehát?...

¹ Dús, de fukar.

Ha visszanyernéd a szemed világát,
Most már kerülnéd a ki rossz?

PLUTOS.

Igen.

CHREMYLOS.

S csupán a jókkal tartanál?

PLUTOS.

Azokkal.

100 Rég nem láttam belőlük egyet is.

CHREMYLOS.

Nincs mit csudálni: *én se'*, ép szemű.

PLUTOS.

Most hát ereszsz el: mindent tudsz felőlem.

CHREMYLOS.

Zeus uccse, sőt most jobban megfogunk!

PLUTOS.

Megmondtam, úgy-e, hogy bajomra lesztek?

CHREMYLOS.

105 Hajolj, könyörgök, a szép szóra, és
Ne hagyj el engem: nálam jámborabb
Férfit keresve sem találsz bizony.

KARION.

Zeus uccse, nem! mert nincs is több, csak én.

PLUTOS.

Mind így beszélnek; de ha engem egyszer
110 Kezökre kaptak s felgazdagszanak:
Mind czímeres gaz ember lesz belőlük.

CHREMYLOS.

Ugy van; de még se' mindegyik gonosz.

PLUTOS.

Zeus uccse! egytül egyig.

KARION.

Majd kikapsz!

CHREMYLOS.

Hogy itt maradnod mily javadra lesz,
115 Tudd meg, figyelj rám, elmondom neked.
Remélem («isten»-szóval mondom ezt)
Remélem, hogy megszabadítlak e
Vakságtul, s látni fogsz megint.

PLUTOS.

Ne tedd;
Nincs kedvem újra látni.

CHREMYLOS.

Mit beszélsz?

KARION.

120 Ez ember a nyomorra született.

PLUTOS.

Tudom, ha Zeus ezek ¹ bolond tanácsát
Meghallja, elveszt.

CHREMYLOS.

Most nem azt teszi,
Hagyván, hogy *így* botorkálj fel s alá?

PLUTOS.

Nem t'om; de tőle rettegek nagyon.

CHREMYLOS.

125 Ugyan?.. te gyávább minden isteneknél!
Hát azt hiszed, hogy Zeus zsarnok hatalma
S villáma ér egy kispénzt azután,
Ha *te* megint látsz, bár kevés időre?

PLUTOS.

Ha! rossz ember, ne mondd azt.

CHREMYLOS.

Csöndesülj:

130 Megmutatom, hogy *te* hatalmasabb vagy
Zeusnál, de sokkal.

PLUTOS.

Én?

CHREMYLOS.

Az égre! úgy van.

Mi által *ő* az istenek feje?

¹ Chremylos és Karion.

KARION.

A pénze által: legtöbb van neki.

CHREMYLOS.

No, és *ki* tartja pénzzel?

KARION.

Ez, maga.

CHREMYLOS.

135 S miért áldoznak néki? nem ezért?

KARION.

Zeus uccse, mind könyörg, hogy dús legyen,
De *rögtön* ám?

CHREMYLOS.

Hát *nem* ez a hibás?
Pedig könnyen tehetne róla.

PLUTOS.

Hogy'?

CHREMYLOS.

Úgy, hogy halandó nem áldozna több
140 Lepényt, sem ökröt, sem semmit neki
Tetszésed ellen.

PLUTOS.

Hogy-hogy?

CHREMYLOS.

Nincs eset,
Hogy boldogúlna, ha *te* kéz alatt

Folyvást nem pénzeled. Ugy hogy, ha bánt,
Zeus nagy hatalmát megtörhet'd magad.

PLUTOS.

145 Mit mondasz? *Értem* áldoznak?

CHREMYLOS.

Biz' úgy,
Zeus uccse, s a mi pompa, szép, kecses van
Az emberek közt, általad leszen:
Mert mind ez a dús léttel jár együtt.

KARION.

Én is bizony rab-szolga lettem egy
150 Kis pénz miatt, hogy gazdag nem vagyok.¹

CHREMYLOS.

S úgy hallom, a korinthy hölgyek ² is
Szegény legényre, ha kerülgeti,
Ügyet se' vetnek: ellenben ha dús,
Mingyárt feléje fordul a czipó.

KARION.

156 S azt hallom, a fiúk is ezt teszik,
Nem az imádók, de a pénz miatt.

CHREMYLOS.

Jó nem cselekszi, csak ki fajtalan,
Mert nem kíván pénzt a jóféle.

¹ Mert úgy kíváltaná magát. ² Hetaerák.

KARION.

Hát mit?

CHREMYLOS.

Ki szép lovat kér, ki vadász ebet.

KARION.

160 Alkalmasint, mert pénzt szégyellve kérni,
Szép színbe rejti undok üzletét.

CHREMYLOS.

S minden találmány, mesterség, művészet
Az emberek közt *érted* létesül.
Egyik sarut varr s ül egész napon,
165 Másik kovácsol, épít, fúr-farag,
Ki ötvös, öntvén a *te* aranyod'....

KARION.

Ki meg ruhát lop, házfalat kiás ...

CHREMYLOS.

Ki gyapjut kártol...

KARION.

Ki meg lazsnakot mos....

CHREMYLOS.

Ki bőrt cserez....

KARION.

Ki hagyma áruló...

170 (Kit, mint latort, *érted* koppasztanak meg..)

PLUTOS.

Oh én szegény! ezt nem tudám soha.

CHREMYLOS.

S a nagy király¹ nem ezzel oly kevély?

KARION.

S nem *e* miatt gyúl minden népgyűlés?

CHREMYLOS.

Nos? nem te csödütsz a hajókra zsoldost?

KARION.

175 Korinthban is nem *ez* tart bérhadat?

CHREMYLOS.

Hát Pamphilos² nem *ezt* siratja még meg?

KARION.

Vagy a tűárus³ együtt Pamphilossal.

CHREMYLOS.

Agyrrhios nem ezzel oly büdös?⁴

KARION.

Philepsios⁵ nem *érted* mond regét?

CHREMYLOS.

180 Aegyptossal⁶ nem *érted* van szövetség?

¹ Kiválólág a *perza*. ² Demagóg. ³ E szó vagy tulajdonnév, vagy maga Pamphilos volt egyszersmind tűárus. ⁴ Kevély.
⁵ Valami népies regemondó. ⁶ Az országgal. Homályos történelmi vonatkozás.

KARION.

(Philonidest ¹ nem *érted* bújja Láis ? ¹)
 Meg a Timotheus ² tornya. . . .

CHREMYLOS.

Dülne rád !

KARION.

S nem általad lesz meg minden dolog?
 Te vagy csupádon mindenben az ok,
 185 Jóban, gonoszban egyaránt, tudod ?

CHREMYLOS.

Még háborúban is lám mindenütt
 Csak az győz, a kinél ez vert tanyát.

PLUTOS.

Én oly hatalmas volnék egymagam ?

CHREMYLOS.

Zeus uccse, még sokkal hatalmasabb is,
 190 Úgy hogy be sem telt senki még veled.
 Egyéb dolog mind eltelést okoz :
 Szerelem

KARION.

Kenyér

CHREMYLOS.

Művészet

¹ Amaz dús kéjencz, ez ismert Ietaera név. A sor gyanús.

² Konon fia, hadvezér, igen gazdag és szerencsés ember, ki tor-
 nyot, vagy toronyszerű nagy házat építtetett.

KARION.

Csemege

CHREMYLOS.

Fő rang

KARION.

Pogácsa

CHREMYLOS.

Hős crény

KARION.

Füge

CHREMYLOS.

Becsvágy ...

KARION.

Pite

CHREMYLOS.

Vezérség

KARION.

Lencsepép.

CHREMYLOS.

195 Veled be nem telt senki még soha ;
 Mert a kinek tíz talentoma van,
 Már jobb szeretne vagy tizenhatot.

KARION.

S ha annyi megvan, negyvenért eped ;
 Különben, úgy mond, nem élet az élet.

PLUTOS.

300 Hisz' jól beszéltek, úgy látszik nekem :
Csupán ez egytől tartok

CHREMYLOS.

Szólj, mitől ?

PLUTOS.

Hogy a hatalmat, mely szerintetek
Megillet, hogy veszem birtokba majd ?

CHREMYLOS.

No, nem hiába' mondják, isten uccse,
305 Hogy a gazdagság gyáva !

PLUTOS.

Nem való ;
Rám fogta egy házfelverő : betörvén,
Nem lelt a házban a mit elvigyen,
Mert minden el volt zárva gondosan :
S ő ezt nevezte bennem gyávaságnak.

CHREMYLOS.

310 No, csak ne búsulj semmit, mert ha rajta-
Léssz emberül e dolgon : megteszem
Hogy látni fogsz, jobban mint Lynkeus.¹

PLUTOS.

S hogyan tehetné ezt te meg, halandó
Létedre ?

¹ Zeus fia, az argonauták egyike, ki a föld alá is belátott.

CHREMYLOS.

Jó reményt merítek abból
 215 Mit Phoibos monda, rázva jós babérját.

PLUTOS.

Hát ő tud e dologról?

CHREMYLOS.

Tud bizony.

PLUTOS.

Te lásd.

CHREMYLOS.

Ne aggódj', jámbor, semmit is:
 Mert én, ha meg kell halnom is, tudod,
 Ezt megteszem, magam.

KARION.

Én is, ha kell.

CHREMYLOS.

220 Sokan segítnék mások is : igaz
 Jó emberek mind, kiknek lisztje nincs.

PLUTOS.

Ahaj! silány segítőkről beszélsz!

CHREMYLOS.

Dehogy! tedd gazdagokká csak előbb!

(szolgának:)

Hanem te, menj csak, fuss hamar

KARION.

Hová?

CHREMYLOS.

225 Hívd össze csak földműves társaim'
 (Szét a mezőn saslódnak, ott leled)
 Mind, csapatostul, jöjjenek ide,
 Hogy itt vegyen részt Plutosból kiki.

KARION.

No hát megyek már ; csak ezt a darab
 280 Húst ¹ vegye el s vigye be valaki.

CHREMYLOS.

Én gondom az : te csak siess, szaladj. — (*Karion el.*)
 Te meg, hatalmasb minden isteneknél,
 Plutos, jövel bé ; mert e hajlok az
 Melyet ma kincscsel kell raknod tele,
 285 Akár igazán, akár hamiss uton.

PLUTOS.

De, istenimre ! félek ám nagyon
 Bemenni ösmeretlen házba mindég,
 Mert senki jól nem bánt velem soha.
 Ha egy fukarhoz bévetődöm, az
 240 Mingyárt elás a föld gyomrába, és
 Ha jó barátja — bár milyen derék —
 Jő kérni tőle csak kis összeget :
 Tagadja rútul, hogy színem se' látta ;
 Ha meg bolondos emberhez talállok
 245 Bemenni : koczka és rimák közé dob,
 Vagy ajtaján ki meztelen, legott.

¹ Melyet az áldozatról hoz Delphiből.

CHREMYLOS.

Mert takarékos emberrel soha
 Nem volt közöd még, mint én is vagyok;
 Kímélni én tudok, mint senki más,
 250 S tudok, mikor kell, ismét költeni.
 Hanem jerünk be, hadd lásson meg a nőm
 S egyetlen-egy fiam, kit én, utánad,
 Legjobban kedvelek

PLUTOS.

Szót fogadok.

CHREMYLOS.

Ki nem beszélne őszintén veled? ... (*Bemennek.*)

KARION.

(*Viszajő, a Karral.*)

255 Oh ti, az én urammal *egy* foghajma-kosztón élök,
 Barátim, földi társaim, munkára kész parasztság!
 Jertek velem, siessetek, mert nincs idő habozni,
 Sőt a körmünkre ég bizony hogy itt dologho' lássunk.

KAR.

Hiszen jövünk, — nem ládd miként iparkodánk ugyan-
 260 A hogy kitelt öregszerű, erőtlén férfiaktól? [*csak,*
 Ugyan meg is szaladtatál, a nélkül hogy csak egy szót
 Szólnál, mi végre hívatott bennünket össze gazdád.

KARION.

Régóta hajtom már pedig, — de nem hallod, hiába.
 Azt mondja hát uram, hogy a hitvány és terhes élet
 265 Helyett ezentul mind öröm- s jóllétben fogtok élni.

KAR.

Mi ez? honnét van e dolog, s honnan beszéli gazdád?

KARION.

Egy vén embert hozott haza magával, istenadták,
Ki szennyes, púpos, nyomorék, ránczos, kopasz, fogatlan
S ha nem csalódom, uccsegen! még tán körülmetélt is.

KAR.

270 Oh te, arany hírt hirdető, hogy' volt? mondd el csak
újra;
Hiszen merő kincshalmaz ez, a mit hozott szerinted.

KARION.

Vénség bajából jókora halmaz biz' e, szerintem.

KAR.

Azt gondolod, hogy elviszed ezt szárazon, ha minket
Lúddá teszesz, kivált mikor kezemben itt ez a bot?

KARION.

275 Hát már ti engem olyatén embernek tartatok, hogy
Természetemnél fogva sem tudok valót beszélni?

KAR.

Hogy írja, a kötél, magát! — de a bokád kiált, hé :
Jujúh, jujúh! s óhajtja már a békót és bilincset.

KARION.

Kijött már a betűd,¹ hogy a sirban leszesz ma bíró,
280 Még sem sietsz, pedig Charon már jelt ad indulásra.

¹ Lásd *Nőuralom* 685. v.

KAR.

Pukkadj meg, ocsmány szolgavér, tányérnyaló terem-
tés!

Hogy csak bolondítsz, azt pedig még sem győzted ki-
nyögni:

Mivégre hívatott tehát a gazdád minket össze.

Holott nyakunkon a sok baj, nem érnénk rá; de jöttünk
285 Sietve, és mellözve a sok szép hagymát¹ az útban.

KARION.

Hiszen nem titkolom tovább: Plutost hozá magával
Uram, ki mindnyájótokat felgazdagít, barátim.

KAR.

Valóban, hát lehet, szabad, hogy gazdagok legyünk
mind?

KARION.

Midások, engem uccse, ha számarfület keríttek!

KAR.

290 Beh víg vagyok, beh örvendek, beh tánczra áll a lábom
A kedv miatt, ha ez való, öcsém, a mit beszéltél!

KARION.

Én meg bizony, *tyuhajnáré!* a Kyklopsot² követve
És tánczra billegetve, *így*, a lábaim', vezetlek.

Hát *éjjah!* rajta gyermekim, nagyot rikkantva sűrűn,
295 Bégecsétek ki a juhok' s a bűzös kecskék énekét
S utánam farkmeresztve mind! lesz kecskebak-ebéd ma.

¹ Vad hagymát, melyet a szegények a mezőn szedtek.

² Polyphemost, az *Odysseában*.

KAR.

Mi meg bizony, *tyuhajnáré!* bégetve majd, az éhes
 Kyklopsot — úgymint tégedet — előfogunk, tarisznyád
 Vadon gyökérrel, harmatos zöldséggel megrakottat,¹
 Részeg vezérét a juhnek, midőn épen horkolsz talán,
 300 S egy nagy bolond szenes hegyű karóval megvakítunk.²

KARION.

Én meg Kirkét³ utánzom, a varázssital vegyítőt,
 Ki hajdan a Philónides⁴ barátit rábeszélte
 Korinthosban, hogy, mint kanok,
 Ganéjdarával éljenek, s maga darálta nekik
 305 S keverte a moslékjokat;
 Ti meg, kunczogva a gyönyör miatt:
 «Anyátok után, malaczkák!»⁵

KAR.

Akkor mi Kirkét — tégedet — a bájital vegyítőt,
 Szemfényvesztőt, ki társaink' ganajjal békeverted,
 310 Megfogva, és Lártés⁶ fiát
 Utánzva, gyönyörrel a herédnél fogva felkötünk,
 S orrod betömjük, mint bakét,
 Hogy, mint Aristyllos,⁷ tátogj s kiáltsd:
 «Anyátok után, malaczkák!»

KARION.

315 De már hazjátok e tréfás, vagdalkozó beszédet,

¹ Értsd: «kinek tarisznyád ama dolgokkal rakva». ² Mint Odysseus Polyphemost. ³ Circe. ⁴ *Odysseus* helyett váratlanul Philonidesre fordítja, ki gazdag kéjencz volt, sok tányérnyalóval dözsölt. ⁵ Közmondásos, mint: bogár után menni. ⁶ Laertes fiát, Odysseust. ⁷ Ocsmány szerelmeiről gonyoltatik.

Más dalra gyűjtsatok reá. — Én meg besurranok,
 hogy a
 Gazdám tul egy darab kenyért meg egy szelet húst
 csenve ki,
 Kérődzsem, és kibirjam a további fáradoalmat. (El.)

KAR.

(Végdala nincs meg.)

II.

CHREMYLOS (jö a házból).

Már jó napot kívánom ¹ ó divat
 820 S molyette volna, földi-társaim :
 Tehát öllelek hogy eljöttetek
 Buzgón, sietve és nem vánszorogva.
 No, nyujtsatok hát mindenben segélyt
 Körültem, oltalmazni a vak istent.

KAR.

825 Ne félj : szememből Ares ² néz ki mindjárt.
 Mert szörnyű volna hogy mi, kik gyűlésben
 Meg is verekszünk három obolért :
 Plutost magát most hagynók bántani.

CHREMYLOS.

De látom itt jó Blepsidémós is :

¹ A paraszti köszönés nem illenék, miután gazdag lett.
² Mars.

830 Mutatja már sebes járása, hogy
Hallott ezen dologról valamit.

BLEPSIDEMOS.

Mi ez ? mi történt ? dús lett Chremylos ?
Ily hirtelen ? hogy ? honnét ? nem hiszem.
Pedig beszélük ám, Herakles uccse,
835 Borbély-műhelyben ülők széltire
Hogy gazdag ember lett nagy-hirtelen.
Isten csudája már az is nekem
Hogy, dolga jól levén, barátait
Hivatja : mert ez nálunk nem szokás.

CHREMYLOS.

840 Nem titkolom, megmondom istenuccse.
Hát jobban állunk mint tegnap, s belőle
Részed lehet, barátom Blepsidémós.

BLEPSIDEMOS.

Gazdag levél, úgy hallom : hát igaz ?

CHREMYLOS.

Leszek rövid nap, ha isten akarja :
845 Van a dolognak egy bibéje még.

BLEPSIDEMOS.

Mi ?

CHREMYLOS.

Hogy, ha...

BLEPSIDEMOS.

Nyögd ki hát, a mit akarsz.

CHREMYLOS.

Ha sikerül, jól lesz dolgunk örökre;
Ha elhibázzuk, úgy végünk bizony.

BLEPSIDEMOS.

Bunkója van hát, úgy látom, nehéz.
350 Nem tetszik az nekem: felgazdagodni
Egyszerre aztán félni másfelől....
Nem jóba' járt az, a ki ezt teszi!

CHREMYLOS.

Nem jóba'? hogy-hogy?

BLEPSIDEMOS.

No s, ha Delphiből
Aranyt ezüstöt loptál, engem uccse,
355 Az istenéből, s most bánod talán.

CHREMYLOS.

Nem én Apollon uccse! Zeusra, nem!

BLEPSIDEMOS.

Ne esküdözz' jó ember; tudom én.

CHREMYLOS.

Ilyen gyanúba engem ne keverj.

BLEPSIDEMOS.

Haj, látom egy sincs már igaz sehol!
360 Haszonlesésnek rabja minden ember!

CHREMYLOS.

Déméter uccse nincs ki az eszed.

BLEPSIDEMOS.

Haj, beh nem olyan ez se' mint elébb!

CHREMYLOS.

Örült vagy, ember, isten az atyám!

BLEPSIDEMOS.

Még a szeme sem úgy áll, mint szokott:
 36: Az is mutatja, hogy gonoszba' járt.

CHREMYLOS.

Hiába károgsz; tudom mért: szeretnél
 Részt venni a lopottbul

BLEPSIDEMOS.

Én? miből?

CHREMYLOS.

Pedig nem úgy van, másképen van ez.

BLEPSIDEMOS.

Hát csak raboltál, nem loptál?

CHREMYLOS.

Bolond vagy.

BLEPSIDEMOS.

370 Nem fosztogattál hát ki senkit is?

CHREMYLOS.

Nem én.

BLEPSIDEMOS.

Uram Herakles ! h'á legyen
Az ember ? nem mondog meg a valót.

CHREMYLOS.

Hisz' meg se' hallgatsz, s már vádaskodol!

BLEPSIDEMOS (*halkan*):

Ne félj barátom (sokba sem kerül)
375 Én elcsinálom míg még hire futna,
Pénzzel betömve a szónokhad ajkát.

CHREMYLOS.

Úgy ám, bizisten, és három mina
Helyett beszámítasz majd tizenhatot.

BLEPSIDEMOS (*fenn*):

Már látom is, hogy' ül ott valaki ¹
380 Esdőleg a szószék előtt, nejével
S apróival, mint a Heraklidák ²
Csopotját ábrázolja Pamphilos.

CHREMYLOS.

Nem úgy van, istenadta ! én csupán
Azt gazdagítom fel, ki jó, okos
385 És józan ember.

¹ *Chremylos*, mint bűnös, tolvaj. Szokás volt a bírák könyörületét ily módon csikarni ki. ² Eurystheustól féltőkben Athénébe menekültek a Zeus oltárához. E jelenetet festette Pamphilos festő, Apelles tanítója.

BLEPSIDEMOS.

Mit beszélsz, ugyan ?
Hát oly sokat loptál ?

CHREMYLOS.

Jaj, a keservét!
Megölsz, te !

BLEPSIDEMOS.

Meg *te*, úgy látom, magad'.

CHREMYLOS.

Azért se', hitvány ! mert nálam van ám
Plutos.

BLEPSIDEMOS.

Miféle Plutos ?

CHREMYLOS.

Hát, az isten.

BLEPSIDEMOS.

390 Hol ?

CHREMYLOS.

Ott ben.

BLEPSIDEMOS.

Hol ?

CHREMYLOS.

Nálam.

BLEPSIDEMOS.

Nálad ?

CHREMYLOS.

Biz' ott.

BLEPSIDEMOS.

Még a manóba ? Nálad volna Plutos ?

CHREMYLOS.

Nálam bizisten.

BLEPSIDEMOS.

Nem hazudsz ?

CHREMYLOS.

Nem én.

BLEPSIDEMOS.

De, Hestiára ? ¹

CHREMYLOS.

Sőt, Poseidon uccse !

BLEPSIDEMOS.

A tengerúr ?

CHREMYLOS.

Ha más van, hát az is.

BLEPSIDEMOS.

895 S nem küldöd át ² hozzánk, barátaidhoz ?

CHREMYLOS.

De nem vagyunk még annyira !

¹ Vesta. ² Plutost (a gazdagságot).

BLEPSIDEMOS.

Mics'a ?

Hogy által-add ?

CHREMYLOS.

Bizony nem ; még előbb

BLEPSIDEMOS.

No s ?

CHREMYLOS.

Vissza kell adnunk szeme-világát.

BLEPSIDEMOS.

Kinek ?

CHREMYLOS.

Plutosnak, mint volt, bárhog is.

BLEPSIDEMOS.

400 Hát igazán vak ?

CHREMYLOS.

Isten engem, az.

BLEPSIDEMOS.

No, nem hiába nem lelt rám soha !

CHREMYLOS.

De rád talál most, ha isten akarja.

BLEPSIDEMOS.

Jó lenne orvost hívatnunk neki.

CHREMYLOS.

De hát ki van most a városban orvos? ¹
 405 Nincs itt se' méltó díj, sem tudomány.

BLEPSIDEMOS (*gondolkozva*):

Hadd lám . . .

CHREMYLOS.

De nincsen.

BLEPSIDEMOS.

Én is azt hiszem.

CHREMYLOS.

Legjobb, bizisten, ha Asklepios ²
 Szent hajlokában hálatom, miként
 Szándékom is volt.

BLEPSIDEMOS.

Legjobb isten uccse.

410 Csak hát ne késsél, végezz valamit.

CHREMYLOS.

Hisz' indulok már.

BLEPSIDEMOS.

Csak siess.

CHREMYLOS.

Megyek.

¹ T. i. jó. ² A római *Aesculapius*. Betegeket vittek hálni a templomába, hogy meggyógyuljanak.

PENIA (*a szegénység, óriási rongyos nő alakban*)

Oh, vakmerő, bűnös, törvénytelen
Tettet merészlő hitvány emberecskék,
Hová, hová futtok? maradjatok!

BLEPSIDEMOS (*ijedve*).

415 Uram Herakles!

PENIA.

Mert elvesztelek
Gazok, gazúl, hogy ily nem tűrhető
Merényt merétek, mint más még soha,
Sem isten, sem halandó. Vesszszetek!

CHREMYLOS.

S ki vagy te? Sápadt, úgy látom, nagyon.

BLEPSIDEMOS.

420 Talán Erinys¹ a tragoed' ákból:
Nézése olyan örült s színadi.

CHREMYLOS.

De fáklya nincsen nála.

BLEPSIDEMOS.

Meglakol hát.

PENIA.

Kinek gondoltok engem?

CHREMYLOS.

Hát, kofának

¹ Fúria.

Vagy csaplárnénak, — máskép nem rikoltsz
 425 Ránk oly nagyot, kik nem bántánk soha.

PENIA.

Nem-é? nem a legszörnyűbb bántalom
 Egész országból ki akarni úzni?

CHREMYLOS.

Nem ott van néked a mélységes örvény¹
 Hanem ki vagy hát, mondd csak szaporán?

PENIA.

430 Hogy' meglakoltok a mért innen el
 Akartok úzni! még ma lessz a napja.

BLEPSIDEMOS.

Hát e biz' a csaplárné, itt közel,
 Ki engem rossz itczéivel nyomorgat.

PENIA.

Én a *Szegénység*, évek ótai
 435 Laktársatok vagyok.

BLEPSIDEMOS.

Uram Apollon
 S ti istenek! hová fusson az ember?

CHREMYLOS.

Hová szaladsz, hé? . . . Oh, te gyáva féreg,
 Maradsz itt helyben?

¹ Athenaeiben volt egy mélység (barathron), hová a gonosz-
 tevőket szokták hányni. Annyi, mint ha mondaná: nem ott van
 neked az akasztófa?

BLEPSIDEMOS.

Én nem!

CHREMYLOS.

Nem maradsz?

Két férfi *egy* asszonytól fusson el?

BLEPSIDEMOS.

440 Mert a Szegénység ő, jámbor, maga,
Kinél vesztebb állat nincs sehol.

CHREMYLOS.

Állj meg, ha kérlek, állj meg.

BLEPSIDEMOS.

Nem biz' én.

CHREMYLOS.

Hisz' mondom, a legszörnyebb bűnt követnők
El a világon, ha ettől való
445 Féltünkbe' cserbe' hagynók a vak istent
És elszaladnánk, meg nem küzdenénk.

BLEPSIDEMOS.

Mifele fegyver- és erőbe' bizva?
Mifele pánczélt, vagy minő paizst —
Zálogba nem vet¹ e gonosz személy?

CHREMYLOS.

450 Ne félj: ez isten² az, ki egyedül
Diadalt emelhet, megszalajtvá e nőt.

¹ Az ember mást várna. A görögnek utolsó volt, mikor fegyverét kellett zálogba vetni. ² Plutos.

PENIA.

S pisszenni mertek, söpredék, midőn
Ily szörnyü tetten rajta kaptalak ?

CHREMYLOS.

No hát minek jössz szitkozódni ránk,
455 Vessz el, mikor nem vétettünk soha ?

PENIA.

Az istenekre ! nem vettek, midőn
Plutosnak a szemét kísérlitek
Megorvosolni ?

CHREMYLOS.

Mit árt az neked,
Ha minden embert jóba' részesítünk ?

PENIA.

460 Ugyan mi jó telnék titőletek ?

CHREMYLOS.

Mi ?

Téged kidobni Hellásból elébb is.

PENIA.

Engem kidobni ? ... s tudnátok nagyobb
Gonoszt az emberekkel tenni már ?

CHREMYLOS.

Igen, ha e czélt elmulasztanók.

PENIA.

465 No hát, elébb is e kérdést hozom

Tisztába: és ha meggyőzlek, hogy én
 Vagyok csupán minden jó kútfeje
 Reátok nézve, s hogy csak általam
 Éltek¹ ha *nem*: tegyétek a mi tetszik.

CHREMYLOS.

470 Még ezt mered, gaz asszony, mondani?

PENIA.

No, csak figyelj rám. Könnyű, azt hiszem,
 Bebizonyítnom tévedésedet,
 Ha célod a jókat felgazdagítani.

CHREMYLOS.

Oh nyakvas, oh bitó, segéljetek!²

PENIA.

475 Mit jajveszékelsz? hallgasd meg előbb.

CHREMYLOS.

Ki állhatná meg «jaj-jaj-» szó ne'kül,
 Hallván az illet!

PENIA.

A ki ép eszű.

CHREMYLOS.

Mi büntetést szabjak hát a fejedre
 Ha benne sűlsz?

PENIA.

A mit tetszik.

¹ «Akkor hagyjatok békét» vagy ilyesmi marad ki. (Figura, neve *anantapodoton*.) ² T. i. ezekre volna méltó Penia.

CHREMYLOS.

No, jó.

PENIA.

480 S ha buktok: *azzal* bűnhődtök ti is.BLEPSIDEMOS (*társának*).No hát, elég lesz, úgy-e, *hús* halál?

CHREMYLOS.

Ennek; magunknak egy pár is elég.

PENIA.

Nem is fogjátok elkerülni, mert
Ki birna engem megezáfolni okkal?

KAR.

485 No de most ügyesen kell szólnotok ám, s oly érvet
hozni csupán fel
A mivel e nőt meggyőzhetitek; gyengét nem mondani
semmit.

CHREMYLOS.

Nyilván-dolog ez mindenki előtt s tudhatja, remélem,
akárki:Hogy az emberi nem derekabbjainak nagy igazság bol-
dogan élni,

Valamint ellenben bukniok a gazok és istenteleneknek.

490 Mi tehát, ezt óhajtva, sok ügygyel-bajjal végtére talál-
lánkEgy jóra való derekas tervet, s üdvöst czélunkra egészen.
Mert ha ez a Plutos látni fog, és nem mint vak szerte-
bolyongni:

Igaz emberhez száll csak be, tudom, s többé nem
hagyja el őket;

Ellenben az istentelenektől s gonoszaktól futva-fut, és
így

495 Mindenkit erényessé teszen és, adománya fejébe, ke-
gyessé.

Pedig ennél már ki találna, ugyan, üdvösbet az emberi
nemnek?

BLEPSIDEMOS.

Hát senki; — tanúd vagyok e részben magam is; —
ettől sohse kérdez.

CHREMYLOS.

Mert hiszen, a hogy most a világban foly az emberek
élete nálunk:

Ki ne vélné azt örültségnek, vagy is inkább nyomoru-
ságnak,

500 Mikor a gonoszok hamisan gyűjtött vagyonukból gaz-
dagon élnek

Többnyire; míg a jók és igazak nyomorútan tengenek,
éhen,

Rosszúl van fejök alja; *te* lévén legtöbbnyire házi ba-
rátjok?

BLEPSIDEMOS.

Ha tehát Plutos, szeme megnyílván, *ezt* elpusztítja: oly
úton

Jár, hogy senki nagyobb jót nem tett, azt mondom, az
emberi nemmel.

PENIA.

505 De hiszen, ti világ hebehurgyái, eszelős dolgokra hi-
vékeny

Két vén embere, ti ügyetlenség s fecsegés kartánczosi,
ketten!

Ha betelnék a ti kívánságtok; nem lenne bizony java-
tokra.

Mert ha megint jól látna ez isten, s ha magát osztályra
bocsátná

Mindennek egyenlően: tudományt, kézművet senki
nem űzne

510 A halandók közt; pedig e kettő eltűntével, ki akarna
Verni vasat, bárdolni hajót, kereket hajlítani, varrni,
Téglát vetni, sarut szabni, ruhát lúgozni, cserezni a
nyers bőrt,

Vagy földet hasogatva ekével, Déónak¹ aratni gyümöl-
csét,

Ha élélhetnétek henye módon s mind ezzel mit se' tö-
rődve?

CHREMYLOS.

515 Lírom-lárom! hiszen a mit elősorolál, mindazzal ezentúl
Szolgáink bajlódznak.

PENIA.

Ugyan hol veszed a szolgát?

CHREMYLOS.

Veszem őket

Pénzen.

PENIA.

De kitől? ki bolond lesz már eladó, azt kérdem
előbb is,

Lévén neki pénze magának elég?

¹ Déméter (Ceres).

CHREMYLOS.

Nyerekedni akarva, bejő majd
Valamely kalmár Thessaliából, hol legtöbb szolgál-
kupecz van.

PENIA.

520 De azon kezdem, hogy szolgálkupecz sem lesz ám egy
fia sem több
Ezután, a mint te okoskodnál: mert gazdag létire
mellyik
Ember veti már kockára fejét, hogy ilyen dolgot cse-
lekedjék?
Ugy hogy te magad léssz kénytelen a szántást vé-
gezni, kapálni
S minden . . . sanyarúbb lesz az életed a mainál.

CHREMYLOS.

Mind a te fejedre!¹

PENIA.

525 Nem is ágyon fogsz ám hálni (mivel nem lesz), s ké-
nyedre alunni,
Sem szőnyegeken (mert hisz' ki bolond sző-fon, ha van
úgy is aranyja?)
Sem csepegett drága kenettel nem kendőztök, hozva
menyasszonyt,
S nem piperézitek azt se virágos, költséges tarka ru-
hával:
No pedig, dús lenni mit ér aztán, ha ezekből semmise'
lesz meg?

¹ Fordúljon a rossz, a mit emlegetsz. Ilyenforma a magyar népnél: *neki legyen mondva.*

PENIA.

545 Nem az én soromat számláltad elő: a koldúsét hegedülted.

CHREMYLOS.

Nem példabeszéd: «Koldusságnak édes testvére Szegénység»?

PENIA.

Nálatok az: nektek Dionysios ép olyan mint Thrasybúlos,¹

De az én éltém sora nem volt az soha — és Zeus uccse nem is lesz.

Koldusnak az élte, miről te beszélsz, annyit tesz: semmiből élni;

550 Míg a szegényé: takarékosan, és munkához látva serényen,

Hogy semmi fölös ne maradjon bár, de ne lásson semmibe' szűköt.

CHREMYLOS.

Déméter anyám! beh boldog is úgy hát élete, mint te leírad,

Ha sugorgatván és fáradván, temetésre valója se' lesz majd!

PENIA.

Gúnynyal akarnád, komoly érv helyett, és fursáلكodva elütni,

555 Nem látva be, hogy én Plutosnál derekabbá tészem az embert

¹ A zsarnok, mint a hazamentő. Azaz nem tudtok különböztetni.

570 Hogy el akarnád hitetni velünk, hogy jobb a pusztas-
szegénység

Mint a gazdagság.

PENIA.

Te azonban *ezt* megczáfolni se' bírod :
Csak ötolve-hatolva felelsz.

CHREMYLOS.

No, ugyan mért fut mindenki előled ?

PENIA.

Mert jobbá teszem őket. Akár végy példát a balga
fiakról,
Kik az apjok elől futnak, noha ez legjobb szívvvel van
irántok;
575 Olyannyira nem könnyű dolog, a helyesebb utat ki-
lálni.

CHREMYLOS.

Hát Zeus se' találta, szerinted, el a helyesebb utat ?
hiszen ő is
Ott tartja magánál a Plutost.

BLEPSIDEMOS.

S ránk küldi eme czudar asszonyt !

PENIA.

De hiszen, ti üdült *elme*-csipával becsipádzott vaksi
szeműek !
Zeus önmaga is szűkölködik : én ezt nyilván megbizo-
nyítom.
580 Hát tűzne, ha gazdag volna, *saját* küzdelmén — mit
maga szerzett,

Az olympiain — hova gyűjti egész Hellást minden ötöd
 évben —
 Vad-olaj koszorút, melylyel a verseny győzőit megko-
 szorúzza?
 Hisz aranyból kellene, dús lévén koszorút hirdetnie
 inkább.

CHREMYLOS.

Nos hát, ez is arra mutat, mily nagy becse van kincsé-
 nek előtte:
 585 Ugyanis, fukarúl bánván vele és nem akarván költeni
 semmit,
 Hitvány koszorút ad a győztesnek, s az aranyt meg-
 tartja magának.

PENIA.

Sokkal rútabbat akarsz ezzel ráköltetni mint a szegény-
 ség,
 Ha ugyan, dús létire, ily nyereség-hajhászó, nemtelen
 isten.

CHREMYLOS.

Pusztítana el Zeus téged, olaj-koszorúval megkoszo-
 rúzza!

PENIA.

590 Azt merni tagadni, hogy a jónak minden forrása sze-
 génység
 Nálatok!..

CHREMYLOS.

Erről Hekaté szolgál neked a legjobb tanusággal,
 Mellyik derekabb lenni: szegény-e, vagy gazdag? mert
 neki, úgymond,

A tehetősek s gazdagok ételt szoktak küldözni havon-
kint,¹

De alig tették oda jóformán, a szegény nép elragadozza.

595 Pusztulj el azért,

S mukkanni se merj ezután többet!

Mert bár igazad vón' sincs igazad.

PENIA.

«Hallod-e, Argos városa, mit mond?»²

CHREMYLOS.

Pausont³ kiabáld, az evőtársad'.

PENIA.

600 Mire nem jutok én!

CHREMYLOS.

Csak eredj a manóba közölünk!

PENIA.

Hova bújdossam?

CHREMYLOS.

Kalodába eredj:

De siess, lódúlj, ne soká czihelődj'.

PENIA.

Dejsz' értem fogtok küldeni még,

605 Tudom én, oda is!

¹ *Hekate* istennő szobrai- vagy oltáira, a keresztútakon, minden hóban egyszer étel-áldozatot raktak, s azt a szegények ették meg *Hekate* helyett. ² Lásd *Lovagok* 761. ³ Koldus. Lásd *Nők ünnepe* 78.

CHREMYLOS.

Akkor jöjj vissza! de most pusztúlj;
Mert jobb minekünk dúsnak lenni;
A te fejed meg csak hadd fájjon.

BLEPSIDEMOS.

Zeus uccse, ha én felgazdagodom,
610 Csapok is tort a gyermekeimmal
S feleségemmel, — fürdőbe megyek,
Honnan kijövet ragyogó bőrrel,
A kézműveseknek
S a Szegénységnek — nagyot ereszték. (*Penia el.*)

CHREMYLOS.

615 No, már ez isten-átka elmene:
Már most mi ketten a Plutost vigyük
Asklepiosnál meghálatni gyorsan.

BLEPSIDEMOS.

Bizony ne késsünk, míg más valaki
Nem jó megint, elfogni a dologtól.

{CHREMYLOS.

620 Hé, Kárion! hozd a matráczokat,
— Vezesd magát is Plutost, mint vakot —
S a többi holmit, mely bent készen áll. (*Elmennek.*)

III.

Másnap.

KARION.

Oh, Theseákon ¹ apró vájt cipóval ²
 Levest gyakran merített öregek,
 Mily boldog élet, mily szerencse vár
 625 Reátok, s mindre a ki jó s igaz!

KAR.

Mit tudsz, jó lélek, a barátaidnak?
 Úgy látszik, üdvös hír hozója vagy.

KARION.

Gazdám' a legnagyobb szerencse érte,
 De még nagyobb Plutost magát: ki vakból
 630 «Megszemesütle, s pilláin ragyog»,³
 Asklépios lőn kegyes orvosa.

KAR.

«Hozál örömhirt, ujjongást hozál!»⁴

KARION.

Már most — akarsz, nem — örvendj ám bizony!

KAR.

Dicsőítem a sokgyermeküt ⁵ a
 635 Halandók csillagát, Asklepiost!

¹ Theseus ünnepein. ² Lásd még: *Lovagok* 1060. v. ³ Tragödiai sor, Sophokles egy elveszett művéből. (A *gracismus* szándékos.) ⁴ Ez is valami tragoediából. ⁵ Valószínűleg az orvosokat érti, kik mindnyájan Aesculáp fiai.

CHREMYLOS NEJE (*kijő*).

Mi zaj van itt künn? jó hírt hoz talán?
 Mert ezt ohajtva ülök odabenn
 Régóta már és lesve Kariont.

KARION.

Hamar, hamar fuss, asszonyom, borért, hogy
 640 Te is ihassál (mert elcsúsz nagyon);
 Csőstül hozám a mindenféle jót.

NŐ.

Hol van tehát, no?

KARION.

Mingyárt elbeszélem.

NŐ.

No csak siess hát, mondjad szaporán.

KARION.

Hallgass tehát, elmondom az egész
 645 Patvart neked, lábtól *fejig*.

NŐ.

Nekem

Biz' a *fejemre* ne! ¹

KARION.

Ne? a jót?

Mind, a mi történt?

¹ Átoknak veszi. Az eredeti szójáték talpraesettebb.

NŐ.

A *patvart* ne, csak.

KARION.

A mint az istenhez megérkezénk,

Vivén az akkor legszánalmasabb

650 Most, — ha ki más az — boldog férfiút:

Előbb is a tengerre hurczolók

S ott megfürösztek . . .

NŐ.

Beh *boldog*, szegény

Öreg, hogy a hús tengervízbe dobták!

KARION.

Aztán az isten berkehez siettünk;

655 S áldozva zsenget oltárán: lepényt,

«Szentelt pogácsát Héphaist' lánginak»: ¹

Lefektetők Plutost szokás szerint,

S mellé magunknak is vacskot veténk.

NŐ.

Voltak segélyért esdők mások is?

KARION.

660 Volt, egy Neoklides,² ki vak ugyan,

De lopni jobban lát, mint a szemes;

S mások sokan még, mindenféle bajban

Sinlők. Hogy aztán, a mécesest eloltva,

Parancsolá a templom öre, hogy

¹ Tragikai sor. ² Rhetor. Lásd: *Nőuralom* 255. v.

- 665 Feküdjünk, és ha zajt veszünk is észre
 Ne szóljunk : mind lefekvénk csöndesen.
 De én alunni nem tudék, mivel
 Egy nagy fazék bab orromba ütött,
 Mely ott hevert egy vén anyó fejénél,
 670 S hozzá szerettem volna csúszni szörnyen.
 Azonba' föltekintek s látom a
 Papot, hogy a kalácsot és fügét
 A szent asztalról hogy' rabolja el ;
 Majd sorba' járván az oltárokat,
 675 Hol van pogácsa-, rétes-maradék :
 Ezt egy szütyőbe ¹ mind' beszenteli.
 Gondolva hát, mily szent dolgot teszek,
 Fölkeltem én is a fazék babért.

NŐ.

- Boldogtalan ? s nem reszketél az isten
 680 Haragjától ?

KARION.

- Féltem biz' én, nehogy
 Lejőjjön és azon babérosan
 Elüsse a fazékot a kezemről,
 Mint már a papja példát mutatott.
 A vén anyó meg, hallva neszemet,
 685 Karját kinyujtá ; én pedig sziszegve
 Beléharaptam, mint a szent ² kigyó.
 Ő visszarántá karját hirtelen
 S beburkolódzva szépen meglapult,
 Féltebe' búzt eresztve, mint görény,
 690 Én a fazékból jól behabsolék,
 S megtöltve a degeszt, lenyúgovám.

¹ Zsákocska. ² Aesculáp templomában kigyót tartottak.

NŐ.

S nem jött az isten még le ?

KARION.

Még nem akkor. —

Aztán pedig majd furcsát is tévék :

Mert, hogy leszálla,¹ s hozzánk ért, nagyot

695 Szeleltem, felfuvódván a hasam.

NŐ.

Utálva fordúlt tőled el, tudom.

KARION.

Nem a ; hanem Iaso² elpirult

Kíséretében, Panakeia² meg

Befogta orrát nem tömjént ereszték.

NŐ.

700 Hát ő maga ?

KARION.

Föl sem vevé, bizisten.

NŐ.

Parasztos isten úgy hát, mint te mondod.

KARION.

Nem ; csak ganéjturkáló.³

NŐ.

Vakmerő !

¹ Asklepios. ² Asklepios leányai. ³ Mint orvos, azt is vizsgálja.

KARION.

Féltembe' a fejem' beburkolám ;
 Ő meg körüljárt méltóságosan
 705 S mind sorra nézte a betegeket.
 Majd a legénye kőmozsárt teve
 Elé, ütövel, és szekrényt...

NŐ.

De te

Hogy' láttad ezt, ha a fejed be volt
 Takarva, gaz csont ?

KARION.

A szűrön keresztül :

710 Mert volt azon lyuk, Zeus uttarcs', elég.
 Ebből is a Neoklides szemének
 Dörzsölt kenőcsöt, három ténoszi ¹
 Foghagyma főt vetvén belé ; továbbá
 Aszattal, ² ebtéjjel vegyítve, törte
 715 Mozsárban, és eczettel föleresztve,
 Kifordítá pilláit, úgy kené meg,
 Hogy jobban fájjon. Ő pedig nagyot
 Bődült, s ugrott, szaladt ; hanem az isten
 Mosolygva szóla ; «ülj itt, kenve, már :
 720 Hogy több gyűlésben izgágát ne tégy !» ³

NŐ.

De mily derék s bölcs honfi az az isten !

KARION.

Akkor pedig, *Plutónnak* ⁴ ülve mellé,

¹ Tenos szigete híres volt foghagymáiról. ² Bűzös aszat (assa foetida), ³ V. ö. *Nőuralom* 255. v. és 397. hol hasonló recept fordul neki elő. ⁴ *Igy*. A két isten eredetileg egy.

Előbb is megtapintá a fejét;
 Majd tiszta gyolcsot vévén, a szeme-
 735 Héját letörlé; Panakeia ¹ meg
 Arczát, fejét bársonnyal fedte be.
 Czuppanta egyet ajkával az isten,
 Mire a szentélyből két roppant kigyó
 Rohant ki...

NŐ.

Oh, szerelmes istenek!

KARION.

730 Szépen becsúsztak a bársony alá
 S körülnyalák pilláit, úgy hiszem;
 S előbb mint tiz pohár bort *te* kiinnál,
 Felállá Plutos, látva, asszonyom.
 Én örömembe' tapsolék, s uram'
 735 Költém, — azonban kigyóstúl az isten
 Nagy-hirtelen már a szentélybe tűnt.
 Plutost meg a mellette fekvők
 Falták-ölelték, mit gondolsz? egész
 Éjjel virasztva, míg feljött a nap.
 740 Én meg becsültem az istent nagyon, hogy
 Plutost szemessé tette oly hamar,
 S Neoklideszt még jobban megvakítá.

NŐ.

Mi nagy hatalmad, én-uram-királyom! ²
 De monddsa csak, hol van Plutos?

KARION.

Jön ő is:

¹ Szó szerint: minden fájdalom elleni szer. (Panacea.)

² Asklepios istenhez kiált.

- 745 De roppant néptömeg fogá körül.
 Mert a kik eddig jámbor, de szegény
 Sorban valának, örömükbe mind
 Úgy üdvözölték, fogdosák kezét;
 A dúsak, a sokkalbirók pedig
 750 Kiknek vagyonja nem gyúlt igazán,
 Szemöldük összerántva dúzzogának.
 A jók követték koszorúzva mind,
 Nevetve, áldva; s az ütemre lépő
 Vén emberek talpán döng a saru.
 755 De, egy szó annyi mint száz: rajta mind
 Tánczolni most már, szökni, lejtteni!
 Mert senki otthon többé nem fogad
 Azzal, hogy elfogyott a liszt a zsákból.

NŐ.

- Hekate uccse! e jó híredért
 760 Czipó-füzért akasztok a nyakadba,
 A mér' ilyet hozsz.

KARION.

Csak hamar tehát:
 Mert már a népség majd kapunkhoz ért.

NŐ.

No, most megyek, hozok fűgét, diót,
 Elszórni az ujonnan vett — szemeknek.¹

KARION.

- 765 S én a csoport elébe sietek.

(Hiányzik egy kardal.)

¹ Ha új szolgát vagy menyasszonyt vittek a házba, a házi nő csemegét szórt a cselédség közé. Itt a *Plutos szemé* az új szerzemény.

PLUTOS.

- És légyen üdvöz a nap, Hélios,
 S a szent Athena¹ híres mezeje,²
 S Kekrops egész vidéke,³ mely fogad.
 Szégyenlem elmúlt gyöngeségemet,
 770 Mily emberekkel tarték, öntudatlan,
 Míg azt, ki hozzám méltó volt, kerültem,
 Nem tudva semmit. Én boldogtalan,
 Amazt is, ezt is mily balúl tevém !
 De most egészen a jobb útra térve,
 775 Meglássa minden ember, hogy csupán
 Önkénytelen szegődtem a gazokhoz.

CHLAMYLOS (*a tolongó tömegre :*)

- Manóba vélök ! Mily nagy nyűg a jó
 Napokba' mindjár' feltűnt sok barát !
 Ni, hogy döfölnek, hogy forrnak inamba,
 780 Mutatva jó'karatját mindenik !
 Ki nem köszönt ma nékem ? mily tömeg vén
 Nem vett ma környül, a vásárhelyen ?

NŐ.

- Légy üdvöz, édes férjem ! meg *te* is ;⁴
 No, most kapom s ez édes holmikat⁵
 785 Rád öntöm, mint szokás.

PLUTOS.

Ne tedd biz' azt:
 Ha én betérek, ép szemmel s először,

¹ Istennő. ² Athenae városa. ³ Attika. ⁴ Plutos. ⁵ A csemege félét. Lásd fölebb.

Egy-egy lakásba : nem ajándokot
Kivinnem illik, sőt behoznom inkább.

NŐ.

Így csemegéim' el sem fogadod ?

PLUTOS.

790 El, mint szokás : bent, a tűzhely körül.
Így elkerülöm a nyegléskedést,
Mivel nem illik, hogy *költő*¹ fügét,
Nyalánkságot szórjon nézőinek,
S kaczagni ezzel kényszerítse őket.

NŐ.

795 Jól mondod ezt, mert már Dexinikos²
Felállott, hogy fügét kapdosson — a !

IV.

KARION.

Oh mily gyönyör dús lenni, férfiak,
Még úgy pedig, hogy minkbe sem kerül !
Mert lám, nekünk a jó csak dült, halommal
800 Házunkba, érte rosszat sem tevénk.
Így lenni gazdag, kellemes bizony.
Hombárainkat lisztláng tölti meg,
Az amphorát³ piros bor, zamatos ;

¹ Lásd : *Darázsok* 56. v. ² Egy néző, ki valószínűleg azt szokta tenni. ³ Nagy, kétfülü, alul hegyesen végződő cserép edény, mely hordó gyanánt is szolgált.

Minden pohárszék oly teles-teli
 805 Ezüst-arannyal, hogy merő csuda ;
 Vermünk olajjal,¹ korsóink kenettel,
 S asszú-fügével a hijú rakott.
 Minden fazék, tál, eczetes edény
 Rézből van immár ; s a hal-fölszelő
 810 Szüette deszka ím ezüstre vált,
 Elefánt-tetemmé a rossz ruhaprés.
 Arany *statérral* ² játszunk «fő-e vagy
 Írás»-t mi szolgák ; és kavics helyett
 Fokhagyma-főt használunk törlekedni.
 815 És most az úr felkoszorúzva benn
 Disznót, bakot, kost áldozik ; de engem
 Kiúze a füst : nem képes tovább
 Azt túrni benn ; úgy ette a szemem'.

IGAZ EMBER (*kisérőjéhez*).

Siess utánam, kis szolgám ; jerünk
 820 Az új istenhez.

CHREMYLOS.

Ennye már ki ez ?

IGAZ EMBER.

Előbb sanyargó ember, most szerencsés.

CHREMYLOS.

Nyilván te is hát jámbor féle vagy ?

¹ Bármily viasszásnak tetszik, az olajt, bort, jól kiégetett és mázolt vermekben tartották. ² Husz drachma értékű arany pénz. A mi pénzünk szerint mintegy 12 ft.

IGAZ EMBER.

Az én.

CHREMYLOS.

Mi kell hát?

IGAZ EMBER.

Plutoshoz jövök;

Mert ő nekem nagy áldás kútfeje.

825 Mert hát apámról szépecskén maradt volt
 Vagyon reám, úgy hogy barátimat
 Segíthetém ha kértek; s gondolám,
 Jó-tétemért jót várhatok viszont.

CHREMYLOS.

Igy nemde gyorsan elment a vagyon?

IGAZ EMBER.

830 Gyorsan bizony.

CHREMYLOS.

Aztán szegény levél?

IGAZ EMBER.

Szegény bizony. De azt hívém, kiket
 Én fölsegíték, állandó barátim:
 Ha rászorúlok, adnak; de kitért
 Előlem — meg se' látott egyik is.

CHREMYLOS.

835 Sőt kinevették, úgy-e?

IGAZ EMBER.

Ki bizony.

Szikkadt¹ pohárszék lön a megölöm.

¹ Bortól. Nincs a mi elcsorogjon a pohárszéken.

CHREMYLOS.

De most nem úgy van.

IGAZ EMBER.

A miért jövök
Hálát adandó az istennek itt.

CHREMYLOS.

Hát e kopott szűr, mit szolgál czipel
840 Mit tartozik Plutosra? mondtsza csak.

IGAZ EMBER.

Oltárra tenni hoztam azt neki.

CHREMYLOS.

Tán ebbe' nyerted a nagy¹ avatást?

IGAZ EMBER.

Ebben sanyargék, tíz évnél tovább.

CHREMYLOS.

Hát a sarut?...

IGAZ EMBER.

Az is velem nyomorgott.

CHREMYLOS.

845 Oltárra szántad azt is?

IGAZ EMBER.

Arra én.

¹ A mysteriumokba. Oly régi, hogy fiatal korodban volt új.

CHREMYLOS.

Szép két ajándék, istennek, nagyon !

SYKOPHANTA (*jő*).

Oh, én boldogtalan, hogy tönkre mentem !

Oh én háromszor, négyszer nyavalyás,

Sőt tízszer, tizezerszer ! hajjahó !

850 Olyan kegyetlen sorsban áztam el.

CHREMYLOS.

Védőm Apollon és szent istenek !

Mi ez ? mi történt e boldogtalannal ?

SYKOPHANTA.

Hát nem nehéz sor a mi engem ért

Hogy elveszítém összes vagyonom

855 Plutos miatt ; ki újra megvakúl még

Ha van igazság a felhők felett !

IGAZ EMBER.

Én sejtem immár, hogy' van e dolog :

Roszúl megy a mi emberünk sora,

Rosz pénz a földi, úgy látszik nekem.

CHREMYLOS.

860 No, úgy ha elvesz sem kár, istenuccse.

SYKOPHANTA.

Hol van, hol, a ki azt ígerte, hogy

Mind gazdagokká tesz bennünket, a mint

Látása megjő, rögtön ? de ki még

Egynémelyünket jobban tönkre tett ?

CHREMYLOS.

865 Már példaúl kit?

SYKOPHANTA.

Ehol, engem is.

CHREMYLOS.

Mert tán gonosz valál? ház-felverő?

SYKOPHANTA.

Én nem, bizony; — de a *ti* dolgotok
Sehogysé' tiszta: mert nincs benne mód
Hogy nálatok ne volna vagyonom!

KARION.

870 Déméter! oh beh rögtön idetermett
A sykophanta! Farkas-éhe van.

SYKOPHANTA.

Nem jössz azonnal a bírák elé?
Kerékbe törve kell bevallanod
A mi gonoszt tevé.

KARION.

De megagyallak!

IGAZ EMBER.

875 Zeus engem uttarcs', nagy az érdeme
Plutosnak összes Hellásban, hogy e gaz
Sykophantákat elveszté gazúl.

SYKOPHANTA.

Jaj, én szegény! hát kinevetsz te is?...

Pedig : hol vetted ezt az új zekét ?
 880 Még tennap ócska szűrben láttalak.

IGAZ EMBER.

Kutyába veszlek ! van varázs-gyűrűm,¹
 Egy drachma volt az ára Eudamosnál.

CHREMYLOS.

De sykophanta-csípéstől nem óv.

SYKOPHANTA.

Hát nem gyalázat ez, de nagy ? ... De arra
 885 Még sem feleltek : mit csináltok itt ?
 Nem *jóra* vagytok itten semmikép.

CHREMYLOS.

Nem a *tiédre*, tudhatod bizony.

SYKOPHANTA.

Mert az enyémből lakmározatok, úgy !

CHREMYLOS.

Bár úgy gebedj meg, a tanúddal együtt,
 890 Éhen-szomjan, a mint igazt beszélsz !

SYKOPHANTA.

Merészlitek tagadni, nyomorúk ?
 Benn sül a tenger hús- és halszelet.

(szaglálva.)

Szűszű, szűszű, szűszű, szűszű, szűszű !

¹ Nem ártatsz nekem : véd a talizmán.

CHREMYLOS.

No, mit szagolsz, czudar ?

IGAZ EMBER.

Tán a hűvöst :¹

895 Hogy ily kopott szűr van nyakába vetve.

SYKOPHANTA.

Hát tűrhető ez, oh Zeus s istenek !
Hogy így gunyolnak ? Jaj, megfojt a méreg
Hogy így bánnak velem jó honfival !

CHREMYLOS.

Jó honfi, már te ?

SYKOPHANTA.

Az, mint senki más.

CHREMYLOS.

900 Felelj tehát, ha kérdelek.

SYKOPHANTA.

Mire ?

CHREMYLOS.

Szántóvető vagy ?

SYKOPHANTA.

Nem vagyok bolond !

CHREMYLOS.

Kereskedő ?

¹ A hús levegőt.

SYKOPHANTA.

Teszem¹ magam', ha kell.

CHREMYLOS.

Mi hát? ... Tanultál kézművet?

SYKOPHANTA.

Nem én.

CHREMYLOS.

No, hát miből élsz, nem dolgozva semmit?

SYKOPHANTA.

905 Az állam' s minden egyes dolgait
Én ellenőrzöm.

CHREMYLOS.

Te? ki bízta rád?

SYKOPHANTA.

Magam.

CHREMYLOS.

Hogyan lehetnél hát jó honfi, bicskás,
Ha közköpű vagy rád nem tartozókban?

SYKOPHANTA.

Nem tartozik rám, szülő városom'
910 Teljes erőmből szolgálnom, liba?

CHREMYLOS.

Be szép szolgálat a leselkedés!

¹ Tettetem. A kereskedők fel voltak mentve a hadi költség és szolgálat alól.

SYKOPHANTA.

Az, a fenálló törvény öre lenni
S nem hagyni hogy megszegje valaki.

CHREMYLOS.

Hát nincsen arra törvényszék jelölve
915 A város által ?

SYKOPHANTA.

De vádat ki tesz ?

CHREMYLOS.

Akárki.

SYKOPHANTA.

No s ? «Akárki» én vagyok :
Én rám van bízva minden állam-ügy.

CHREMYLOS.

Úgy ebre bízták, isten az atyám !
S nem volna kedved a szádat befogni
920 És nyugton élni ?

SYKOPHANTA.

Birka élet az,
Ha nincs mulatság és foglalkozás.

CHREMYLOS.

Se' mást tanulni ?

SYKOPHANTA.

Nem, habár egész
Plutost id'adnád s Battos ¹ kincseit.

¹ Battos (jós) alapította Cyrénét, mely, kivált silphion (assa foetida) kereskedésből nagyon felgazdagodott. Ezért az eredetiben *silphion* van, a kincs helyett.

CHREMYLOS.

Le hát a zubbonyt!

KARION.

Hé, neked beszélnek!

CHREMYLOS.

925 Meg a topánkát!

KARION.

Néked szól ez is!

SYKOPHANTA (*védő állásban*).

Dejsz' ide jöjön hát közületek

Akárki!...

KARION.

Ez «Akárki» én vagyok.

SYKOPHANTA.

Jaj! jaj! fényes nappal kifosztanak!

CHREMYLOS.

Mert más bajára etted kenyered'.

SYKOPHANTA.

930 Meglásd hogy mit csinálsz! tanút hívok.

CHREMYLOS.

El is fut, esze nélkül, a tanúd.

SYKOPHANTA.

Jaj, egyedül szorúltam!

KARION (*üti*).

Bögsz, ugy-e?

SYKOPHANTA.

Jaj jaj! megint jaj!

KARION (*az Igaz embernek:*)

Addsza szűrödet,
Hadd lököm e sykophanta nyakába.

IGAZ EMBER.

985 Nem, mert Plutosnak van szentelve már.

KARION.

No, hol van ennek illendőbb helye
Mint egy zsványon és házfelverőn?
Plutosra ékes, drága mez való.

IGAZ EMBER.

Hát e czipőkkel most már mit csinál
940 Az ember?

KARION.

Azt is majd fölszegezem
A homlokára, mint olajfa törzsre.¹

SYKOPHANTA.

Eltávozom: mert látom én vagyok,
A gyöngé fél. De kapjak czimborát csak,
Bár mily fajankót: e hatalmas isten
945 Meg fog lakolni általam, ma még,
Hogy megbuktatja, egyes létire,
A népuralmat az állam-tanács,
Polgárok és köz-gyűlés híre nélkül.

¹ Templomok körül leginkább vad olajfára szegezték az *anathemákat*. (Oltárra ajánlott holmit.)

IGAZ EMBER.

No hát, ha már az én fegyverzetem' ¹
 950 Viszed magaddal : közfürdőbe ² menj,
 Ott, mint kolompos, állj fűtőzni, mert
 Ott álldogáltam én is hajdanában.

KARION.

De majd herénél fogva húzza ki
 A fürdőszolga : mert ha rátekint
 955 Meglátja rögtön, hogy afféle rossz pénz. (*Syk. el.*)

CHREMYLOS (*Igaz embernek:*)

Mi meg jerünk be, hogy imádd az istent. (*El.*)

V.

VÉN ASSZONY (*jő*).

Öreg barátim, vajjon igazán
 Az új isten lakához érkezénk,
 Vagy elhibáztuk az utat merőben ?

KAR.

960 Szép ifju nőcske, ép' az ajtaja
 Elébe értél ; jó helyt kérdezed.

VÉN ASSZONY.

No, majd kihívok valakit belől.

CHREMYLOS.

Ne törd magad : kijöttem én magamtól ;
 Hanem, mi jóba' jársz, monddjad hamar.

¹ A rossz köntöst és sarut. ² A szegények télen a közfürdőkbe menekültek a hideg elől.

VÉN ASSZONY.

965 Nagy jogtalanság és szörnyű eset
Történt velem : mióta lát ez isten,
Nem élet az élet nekem, miatta.

CHREMYLOS.

Mi a bajod ? tán *sykophantria*
Valál a nők közt ?

VÉN ASSZONY.

Nem, Zeus uccse, én.

CHREMYLOS.

970 Hát, a betűd ¹ nem jött ki, az ivásnál ?

VÉN ASSZONY.

Gunyolsz : szegény fejem, mindenki szurkál !

CHREMYLOS.

Mondj egyet a ki szurkál, ízibe.

VÉN ASSZONY.

Figyelj tehát. Volt egy ifjú barátom,
Szegényes, ámde jóképű s derék
975 Legényke ; mert ha kértem bár mire,
Megtette mindig jól és rendesen ;
Szolgáltam én is mindenben neki.

CHREMYLOS.

S mit kért leginkább tőled a fiú ?

¹ Mint a biráké. Lásd *Nőuralom* 685. v.

VÉN ASSZONY.

No nem sokat; szégyellt tőlem nagyon.
 980 Drachmát, zekére, kért olykor huszat,
 Czipőre nyolczat; hugocskáinak
 Kért hogy zubbonyt vegyek, köntöst az anyja
 Számára; búzát is, vagy négy köbölt.

CHREMYLOS.

Apollon uccse, nem sok a mit el-
 985 Sorolsz: világos hogy szégyellte tőled.

VÉN ASSZONY.

S nem kéri azt se' — úgy mond — rosszaság
 Fejébe: csak barátságból, hogy a
 Kapott zekérül így eszébe jussak.

CHREMYLOS.

Szörnyen szerelmes volt hát a fiú!

VÉN ASSZONY.

990 De már nem olyan érzéssel van a
 Gyalázatos: megváltozott nagyon.
 Mert én, ihol ni, e mákos lepényt
 S a tálba' lévő többi csemegét
 Küldvén számára, és üzenve, hogy
 995 Estére elmegyek....

CHREMYLOS.

Mit tett? beszélj.

VÉN ASSZONY.

Meg annyit adva hozzá, visszaküldé

Azzal: ne menjek őhozzá soha.
 Még azt üzente vissza; a mi több:
 «Rég volt Miletos népe harczias!»¹

CHREMYLOS.

1000 Lám, hogy nem épen rossz ízlése van:
 Mióta gazdag, nem kell a babó;
 Szegény korában mindent megevett.

VÉN ASSZONY.

Déméter engem... úgy van! mert előbb
 Minden nap eljárt az ajtóm elé.

CHREMYLOS.

1005 Kivinni?²

VÉN ASSZONY.

Nem; csak hangom' hallani,
 Már mint szerelmes.

CHREMYLOS (*félre*).

Hasznáért biz' a.

VÉN ASSZONY.

S ha észrevette hogy szomorkodom
 «Kincsem, galambommal» dédelgetett.

CHREMYLOS (*félre*).

Aztán czipőre pénzt kért, gondolom.

¹ Közmondás a puha miletosiakra. Hír szerint Anakreontól ered. (Régen volt az, még mikor a kő is lágy volt.) ² Eredetiben kétértelmű: *adományt* kihordani a házból, vagy *téged* kivinni mint halottat (mert *vén* vagy).

VÉN ASSZONY.

- 1010 Sőt a minap, Déméter ünnepére
 Menvén kocsin, rám nézett valaki :
 S ezért egész nap vert, szidott a lelkem !
 Oly isszonyúan féltett a fiú.

CHREMYLOS (*félre*).

Mert azt akarta, hogy *maga* egyék csak.

VÉN ASSZONY.

- 1015 Dicsérte gyakran, mily szép a kezem

CHREMYLOS (*félre*).

Mikor huszával volt a drachma benne.

VÉN ASSZONY.

S azt mondta, bőröm olyan illatos ...

CHREMYLOS (*félre*).

Bizony ! ha *thási* bort töltél neki.

VÉN ASSZONY.

Meg a szemem hogy mily szép és szelid

CHREMYLOS (*félre*).

- 1020 Nem volt ügyetlen a legény : tudá
 Hogy' kell bogárzó vén nő vagyonát
 Fölenni.

VÉN ASSZONY.

Nem jól tette hát, barátom,
 Az isten ezt ; bár váltig mondja, hogy
 Segéli a kin bántalom esett.

CHREMYLOS.

1025 De mit tegyen hát? szólj s meglesz azonnal.

VÉN ASSZONY.

Hát kényszeritse, Zeusra! mert igazság

Jóval fizetni a jótételért:

Különben egy csep jót sem érdemel.

CHREMYLOS.

Nem megfizette minden éjtszaka?

VÉN ASSZONY.

1030 De azt fogadta, élve nem hagy el.

CHREMYLOS.

Mind jó; de már *előnek* sem tekint.

VÉN ASSZONY.

Mert a bubánat elhervaszta, lelkem.

CHREMYLOS (*félre*).

Úgy látom: inkább összerothadál.

VÉN ASSZONY.

Gyűrűn keresztül húzhatnál bizony.

CHREMYLOS (*félre*).

1035 Igen, ha rosta¹ volna a gyűrű.

VÉN ASSZONY.

Azonban itt jő a fiú maga,

¹ T. i. valamely széles rostának a *kérge*, nem az apró lyukai.

Ki ellen oly régen panaszkodom.
Úgy látszik, dáridóba megy.

CHREMYLOS.

Lehet;
Mert koszorúzva, s fáklyával megyen.

IFJU (jő).

1040 Öllelek. Mit beszél öreg babám? —
Be hirtelen megöszültél, az égre!

VÉN ASSZONY.

Jaj, e gyalázat! hogy csúfol szegényt!

CHREMYLOS.

No, mert régóta nem látott talán.

VÉN ASSZONY.

Mióta, kópé? tegnap volt velem.

CHREMYLOS.

1045 Úgy hát nem olyan mint más emberek:
Részeg korában élesb a szeme.

VÉN ASSZONY.

Nem, csak goromba mindig és paraszt.

IFJU.

Tengerposeidon, s vénség isteni!
Ni, mennyi ráncz van az ábrázatán.

VÉN ASSZONY.

1050 A, a!...

Ne tartsd a fáklyát oly közel.

CHREMYLOS.

Ne ám:

Mert ha egyetlen szikra kap belé,
Mindjárt el-ég, mint száraz olajág.¹

IFJU.

Akarsz velem játszódni?

VÉN ASSZONY.

Hol, kakó?

IFJU.

1035 Csak itt, fügével.

VÉN ASSZONY.

Aztán mit ugyan?

IFJU.

«Találd ki, hány — fogad van?»

CHREMYLOS.

Én tudom:

Három talán, vagy négy, lehet neki.

IFJU.

Fizess: csak egy van, egy rosز zápfoga.

¹ A szent olajág, melyet az ajtók fölibe tűztek, s ott természetesen megszáradt. (Eiresione.) V. ö. *Lovagok.* 678. v.

VÉN ASSZONY.

Istentelen, megőrültél? mosó-
 1060 Teknővé tenni ¹ ennyi nép előtt!

IFJU.

Jól járnál, ha kimosna valaki.

CHREMYLOS.

Ne ne! ... vásárra van kinyalva most:
 Mihelyt lemosnák a pirossitót,
 Kilátszanának arcza rongyai.

VÉN ASSZONY.

1065 Látom, hogy agg létedre sincs eszed.

IFJU.

Tán, hé, kerülget és fogdos bizony,
 Gondolva, hogy én észre sem veszem?

VÉN ASSZONY.

Nem Aphrodít' uccs' engem, te pimasz!

CHREMYLOS.

Hekate uttarcs'! örült nem vagyok. —
 1070 Hanem, fiam, nem engedem, hogy e
 Szűzzel haragba' légy.

IFJU.

Hisz' én imádom!

CHREMYLOS.

Mégis panassza van rád.

¹ Meggyalázní.

IFJU.

Mi panassza ?

CHREMYLOS.

Hogy csúfot újsz belőle, s ezt veted :
 «Rég volt Miletos népe harczias !»

IFJU.

1075 Őérte hajba nem kapok veled

CHREMYLOS.

Mi ?

IFJU.

Tisztelve agg korod ; de másra nem
 Bízám, világért sem, hogy azt tegye.
 Most menj örömmel, és vidd a menyecskét.

CHREMYLOS.

Tudom, tudom már, hol jár az eszed :
 1080 *Nem kell magadnak.*

VÉN ASSZONY (*megvetőleg*).

S ki az átruházó ?

IFJU.

Én szót se' váltok ilyen tízezer
 Év óta elnyűtt boeskorral tovább.

CHREMYLOS.

De már, ócsém, ha a borát megittad,
 A söprejét is meg kell innod ám.

IFJU.

1085 De régi söprő, már igen dohos.

CHREMYLOS.

A bornyomó zsák helyre hozza majd.

IFJU.

De most jerünk be : mert e koszorút
Az isten oltárára fölteszem.

VÉN ASSZONY.

Én is bemék, mert egy szóm van vele.

IFJU.

1090 Úgy nem megyek be.

CHREMYLOS.

Csak bátran, ne félj :
Nem bánt erővel.

IFJU.

Jól mondod bizony :
Elég sokáig kentem azelőtt.

VÉN ASSZONY.

Eredj no ; én majd hátul surranok be. (E!.)

CHREMYLOS.

Oh Zeus király, beh szívos e banyácska !
1095 Hogy' rátapad, mint szirtre a csiga ! (E!.)

VI.

HERMES

(kopogtat az ajtón s félreáll).

KARION.

Ki zörgeté az ajtót? No, mi ez?
Nincs senki vagy tán az ajtó magától
Nyikorga? ...

HERMES.

Hé, te Karion, maradj!
Neked beszélek.

KARION *(meglátja).*

Földi, monddsa csak:

1100 Te döngetéd az ajtót oly nagyon?

HERMES.

Nem, most akartam. Megnyitád elébb.
De menj, szaladj csak: hívd ki az urad',
Az asszonyod', meg mind a gyermeket
Meg a szolgálakat is, meg a kutyát,
1105 Meg tenmagad, meg a disznót ...

KARION.

Mi baj?

HERMES.

Az hogy, gazember, Zeus most egy vödörbe
Készül habarni mindnyájótokat
S úgy mindenestül a mélységbe ¹ dobni.

¹ A *barathronba*. Lásd 428. v.

KARION.

Ily hírt bemondó nyelvét vesztí ám! —¹
 1110 De mért akarna így megrontani
 Bennünket?

HERMES.

A mért nagy bünt tettetek.
 Mert a mióta Plutos újra lát,
 Nem áldoz senki tömjént, se' borostyánt,
 Se' lepényt, se' barmot egy fiát se már
 1115 Nekünk, az isteneknek.

KARION.

Sőt nem is fog:
 Mert rossz gondviselőink voltak.

HERMES.

A többi istent kicsit bánom én:
 Csak hogy magamnak is jaj.

KARION.

Van eszed.

HERMES.

Előbb a csáplárnéknál² volt nekem
 1120 Hajnaltul kezdve minden jó: füge,
 Lepény, méz, s a mi Hermesnek való:
 De most keresztbe rakhatom bizony
 A lábam', éhen.

¹ Rossz hírt megvinni nemcsak a keleti zsarnokoknak félték az emberek, hanem a helléneknek is. Tudjuk a tragoedia-beli hírnökök is mennyire szabódnak ettől. ² Kiknek szintén védője volt, mint a nyerészkedés istene.

KARION.

Ugy kell : mert gyakorta
Büntetni hagytad ¹ jóltevőidet.

HERMES.

1125 Jaj, a lepény ! az ünnepi kalács !

KARION.

Az kéne, a mi nincs : hiába hívod.

HERMES.

Jaj, a czobák, mit másszor én evém meg !...

KARION.

No, most ugorj a légbe nagyokat.

HERMES.

Jaj, a meleg máj, a mit hajdan ettem !...

KARION.

1180 Most a te májad' gyötri kínos éh.

HERMES.

Jaj az egyenlő víz-vegyű ² pohár !...

KARION.

Idd rá a koncra ³ és lódúlj hamar !

HERMES (*bizalmasan*).

Nem tennél némi jót barátodért ?

¹ A kocsmárosokat, ha rosszat s rosszúl mérték. ² Rendesen több vízzel ($\frac{2}{3}$, $\frac{3}{5}$) vegyítve itták a bort. ³ Idd rá (képzeletben) a czobákra, mit fönnebb említél, a szintén képzelt bort.

KARION.

Én szívesen, ha tölem kitelik.

HERMES.

1135 Adj egy darabka jól-sült kenyeret
Ennem, meg a friss húsból, melyet ottben
Áldoztok épen.

KARION.

Tilos ám kiadni.¹

HERMES.

Pedig, ha olykor gazdád holmijét
Elcsented, én tevém, hogy rád ne süljön.²

KARION.

1140 No, hogy belőle részt kaphass, zsvány;
Mert néked is kijárt egy jó lepény.

HERMES.

Aztán megetted azt is tenmagad.³

KARION.

Mert nem te kaptad a sok ütleget
Ha engem rajta csiptek valamin.

HERMES.

1145 No, csak ne hányd fel «ha Phylét⁴ bevetted.»
Inkább fogadj be pajtásúl, az égre!

¹ Vesta némely áldozatain szentségtörés volt a húst idegennek kiadni a házból. ² Lévéen a tolvajok istene is. ³ Mint az áldozatot *rendesen* az áldozó fogyasztotta el. ⁴ Közmondás. Arra czélz, mikor Thrasybulos bevette Phylét s megszabadította Athenét. Ertelme: ha nagy dolgot tettél, ne emlegesd, ne panaszkodj fel.

KARION.

Megválsz az istenektől, s itt maradsz?

HERMES.

Mert jobb, de sokkal ám, tinálatok.

KARION.

Mi? a *szökést* te illőnek hiszed?

HERMES.

1150 «Mindütt hazánk van, hol jól megy sorunk.»¹

KARION.

S mi hasznodat vennők, ha itt maradsz?

HERMES.

Ajtó mögé tehetek, *Forgatónak*.²

KARION.

Mit, Forgató? nem kell fölforgatás!

HERMES.

Vásárinak hát.

KARION.

De dúsak vagyunk:

1155 Minek hízlalni Hermest, a szatócsot?

HERMES.

Hát *Cselszövőnek*.

¹ Aligha nem Euripides valamely elveszett művéből való.

² Ezek mind Hermes *mellöknevei*, melyekre görögben szójáték felel meg, mit bajos visszaadni.

KARION.

Semmi cselszövő!
Nem járja most csel, sőt őszinteség.

HERMES.

Vagy *Útvezérnek*.

KARION.

Ugy de lát az isten:
Szüksége többé kalauzra nincs.

HERMES.

1160 *Úgy Verseny-ör* leszek. Mit szólna ez ellen?
Plutoshoz illő mindenek fölött,
Rendezni művész- és birok-tusát.

KARION.

No lám, be jó ha soknevű az ember!
Ez már kilelte, hogy hogy' élhet el.
1165 No, nem hiába iratják maguk'
Napos-biráink több betű ¹ alá.

HERMES.

Hát, áll az alku, s bémegyek.

KARION.

No, csak
Eredj a kúthoz, s mossad a belet;
Mutasd ki, hogy dologra vagy teremve.

(Bemennek.)

¹ Lásd *Nőuralom* 685. v.

Egy pap jó.

PAP.

1170 Ki mondaná meg, hol van Chremylos!

CHREMYLOS (*kijő, később a vén asszony is*).

Mi baj, barátom?

PAP.

Hát mi volna? Nagy baj.

Mert a mióta Plutos újra lát,
Éhen veszek, nincs ennem egy falat,
Holott a Megtartó Zeus papja volnék.

CHREMYLOS.

1175 Az istenért! s mi ennek az oka?

PAP.

Áldozni senki nem akar.

CHREMYLOS.

Miért?

PAP.

Mind gazdagokká lettek. Azelőtt
Míg semmijök nem volt, jött a menekvő
Kalmár, feloldott alperes s hozott
1180 Áldozni barmot; más, engesztelőül;
S hitt papnak engem: most nem áldozik
Egyátalába' senki; még be sem lép,¹
Csak félre-dolgát tenni, tízezer!

¹ A templom udvarába vagy berkébe (temenos).

CHREMYLOS.

Most hát a paprész ebből jár neked?

PAP.

1185 Én hát, a Megtartó Zeust cserbehagyva
Már magam is csak itten maradok.

CHREMYLOS.

Ne félj, az isten mindent jóra hoz.
Itt van, magától ide jött közénk,
A Megtartó Zeus.

PAP.

Úgy jól van tehát.

CHREMYLOS.

1190 Iktassuk a templomba hát —

(a pap már menve).

No, várj csak —

Plutost, a helyre, hol másszor lakott
Őrízve mindig Pallas rejtekét.¹
De, adjon égő fáklyát valaki,
Azzal vezesd az istent.

PAP.

Igen is,

1195 Tegyétek.

CHREMYLOS.

Egy meg Plutost hívja ki!

¹ Pallas temploma hátulsó rejtett részét (opisthodomos), hol Athenae közkincese állott. V. ö. *Lysistrate* 174. v.

VÉN ASSZONY.

Hát már neken mi dolgom ?

CHREMYLOS.

Vedd a szent

Edényt fejedre, s szép halkan vigyed :

Elég czifrán vagy öltözködve úgy is.

VÉN ASSZONY.

Hát a miért jövék ?

CHREMYLOS.

Meglesz az is :

1200 Estére hozzád ballag a fiú.

VÉN ASSZONY.

Na, Zeus nevére ! ha kezeskedel,

Hogy még ma eljön, viszem az edényt (*indúl*).

CHREMYLOS.

Lám, e fazékkal ép' ellenkező

Dolog történik, mint a többivel :

1205 Mert más fazék *ősz* habját¹ fölveti ;Ennek pedig alatta mén az *ősz* haj. (*El.*)

KAR.

Minekünk se' szabad már késni tovább, hanem illő
hátra vonulni,

S kötelességünk *ezeket* dallal kísérni az ünnepi sor-
ban. (*El.*)

¹ Görögben a szó *habot* és *banyát* jelent. Itt a szójáték elég fagyos.

GLOSSARIUM.

ELŐSZÓ.

Aristophanes költészete a legváltozatosabb s legmerészebb képzelet forrásából fakad. Ilyen költészet természetesen roppant nyelv-kincscsel dolgozik s ezt a szó- és kifejezésbeli gazdagságot az előttünk levő fordítás is feltünteti. Aranynak itt bőséges alkalma volt sok olyan tösgyökeres kitételt felhasználni, mely az irodalmi nyelvben vagy épen nem vagy csak elvétve fordul elő, s azért a népszavajárását nem igen ismerő olvasó előtt érthetetlen. De abban is, a mi érthető, sok olyan van, a mit a költői alkalmazás figyelemre méltóvá s nyelvészet vagy stilus szempontjából tanúságossá tesz.

Az Aristophanes-féle gondolatot sokszor épen az Aristophanes-féle szó teszi azzá, a mi; úgy, hogy a fordítónak, hacsak az eredeti szöveg hatását gyöngíteni, a maga sajátos voltából kivetköztetni nem akarja, a magyarban is Aristophanes módjára kell eljárnia.

Tömöttséget tömöttséggel, szójátékot szójátékkal, komikus szóalkotást megfelelő szóalkotással kell visszaadnia, s hogy Aranynak mindez mennyire sikerült, hogy fordítása mennyire híven állítja szemünk elé a Gráciák e mosdatlan gyermekét, azt már bírálatomban jelentettem, a mely az első kötet VI. és VII. lapján olvasható. Itt is bebizonyult, a mit a Nyelvör, VIII. 529. a *Toldi szerelme* ismertetésében költőnkrol mond, hogy «ő nemcsak a ma-

gyar költésnek, ő a magyar nyelvnek is legnagyobb mestere».

Mindezek után, úgy hiszem, elég okom volt azon lenni, hogy Aristophanes magyar fordításához glossarium csatoltassék. De, fájdalom, koszorús költőnk, a miről a nagy közönség is régen értesült, gyöngé szeme miatt minden ilyen munkára jelenleg képtelen s így történt, hogy valamint Aristophanes életrajzának s az egyes vígjátékaiba való bevezetéseknek, úgy a glossariumnak is a megírása alulirottá háramlott.

A mi eljárásomat illeti, meg kell jegyezni, hogy az anyag megválasztásában nem csak az olvasót, hanem némileg a szótár- és nyelvtanírót is szem előtt tartottam. Az új vagy eddig ismeretlen kitételeken kívül azokat is fölvettem a glossariumba, melyek közönséges létükre még *teljes* szótárainkban sem találhatók. Csak azt magyaráztam, a mi magyarázatra szorúl; a mely kitétel valami oknál fogva említésre méltó, de magában véve érthető: azt egyszerűen megemlítettem. Minden szóval megmondom, melyik vígjáték hányadik versében fordul elé; a mire nézve jegyzeteim kéznél voltak, ott egyéb idézeteket, bizonyítékokat és fejtegetéseket is mellékeltem.

A mi hiány van e glossariumban, azt a szíves olvasó némileg az idő rövidségének tulajdonítsa: mert a fordítás megjelenését nem volt szabad soká késleltetnem.

PONORI THEWREWK EMIL.

GLOSSARIUM.

Abb'a: abba a. Darázsok 1310. *addsz'a* Nőuralom 163. *manób'a* Darázsok 1284. *id'a*: ide a. Madarak 207. Ach. 792. *össz'esküő* Lovagok 421. *miót'a* Lovagok 594. *addsz'egy* Ach. 831. *rön'* mássalhangzó előtt is Ach. 321—672. *jó'karat* Lov. 639. *jó'karó* 816.

abárló: Schaumlöffel. Dar. 1109. Nyelvőr II. 491.

acsarkodik: agyarkodik. Madarak 1557. Nyelvőr IX. 91.

ad. *fejét adni valamire*: rászánni magát valamire. Béke 94. *ad májját nekem* ? Béke 1039. Lásd *levét*.

adag: Portion. Békák 133.

addig-addig: mindaddig. Dar. 1416. V. ö. Simonyi Magyar nyelvtana. (Budapest. 1879.) 81. §. 2). *addsi* Lov. 120. Ach. 783.

adaja: adója Béke 729. Régi és dunántúli alak. Lásd Mátyás Flór. Magy. nyelvtörténeti szótár 6—7. lap. Berzsenyi is használja, Versei 1860. évi kiad. 195. lap., s védi Kuzinczy ellenében, Kaz. és Berzs. levelezések 109. lap. Aranyánál több helyütt találkozik. Buda halála I. kiad. 93. 223. 224. 233. lap. V. ö. *adája* Nyelvőr IX. 481.

adándod: adandod. Madarak 906. Régies.

adó-beszedni: adót beszedni. Lovagok 990. Lásd Egyetemes philol. Közlöny I. 251—256. lap.

aegyptizáltak, azaz: ravaszkodtok. Nők ünnepe 882. Lásd: *tormázz*.

ajaz. nyilat ajazni: den Bogen spannen. Békák 1291. = *irret ajazni* Nők ünnepe 108.

- ajánl** : felajánl, ajándékol, áldozatul hoz. Felhők 420.
- ajk. házam ajka** : házam ajtaja. Acharn. 448.
- ajkharapva** Darázsok 739. 1040. *ajkrebegve* Acharn. 650. *ajk-szorítva* Ach. 656. Lásd Egyet. philol. Közl. I. 263. Simonyi Magy. nyelvtan 207 és 208. §.
- akkor-időben** Darázsok 1053. V. ö. *akkor éjjel* Toldi szer. IV. 49. *mekkor tájt* Madarak 1409.
- alakos, deli táncz** Békák 324.
- alám ment.** Békák 444. V. ö. *nehogy a pokróczba menjen.* Nőuralom 346.
- alattság** : vastag (hajó-) kötél. Szláv eredetű szó. Béke 37.
- alélhatatlan.** *az aether alélhatatlan szeme* : das nie ermüdende Auge des Aethers. Felhők 284.
- alfelleső** Lovagok 820. v. ö. *férfiparázna.*
- alkalom, minő alkalmon utazol?** mit welcher „Gelegenheit“ reisest du? Béke 124. = *alkalmatosság.* V. ö. Toldi szerelm. VI. 39.
- almával hajigál a méjő.** Felhők 956. Az alma erotikus jelentésű. Lásd Becker *Charikles* 1875. kiad. I. 292—3. lap. V. ö. Arany-Gyulai Nép költési gyűjtemény I. 584. lap.
- alólkelő** : az előkelő tréfás ellentéte. Lovagok 189.
- alsor** Békák 1023. a több-sor evezős hajókon a felső sor alatt levő sor.
- alvégi** : az alvégről, a helység alsó részéről való. Darázsok 857. v. ö. *fölvégi* Darázsok 858.
- ambroziás dal.** Madarak 702.
- anyámasszony katonája** : gyáva. Felhők 960. *anyámasszony vitézi* Békák 943.
- anyjányi** : flügge. Madarak 1257.
- anyjokom** : Így szólítja a magyar ember, kinek gyermekei vannak, a maga feleségét. Nőuralom 310. 334. 1143.
- aradal** : Brautlied Mad. 1614. *ara-üdvözlő* Mad. 1609.
- aranystater** = 12 f. 18 kr. Lásd : Római és görög pénzsámítás 8. lap.
- aszalvány** : gedörtes Obst. Felhők 53 Nyelvőr IX. 509.

aszat: *assa foetida*. Madarak 509. 1469 stb. Nőuralom 404.

bűzös aszat Plutos 714. *bűzaszat* Lovagok 837.

asszonyozni Békák 919. v. ö. *menyecskézni*.

asztaláldó dal Nőuralom 1151.

atyáztat: atyjának nevez, azt mondja hogy «atyám». Darázsok 614. v. ö. *papáztat*.

azon lovag-palástosan, azaz: le se veti lovagpalástját. Nőuralom 848. V. ö. *azon melegében* Toldi szer. X. 44. *azon rízesen*, *azon sárosan*. Lásd Simonyi Magy. nyelvt. 155.§.*)

azt t. i. teszem. *Lakomázni fogunk-e ma? vagy hogy?* A felelet rá: *Zeus uccse, nem azt; de beszélni fogok stb.* Madarak 441.

ágrokon: egyenes ágon való rokon. Nőuralom 1113.

álczázva Darázsok 1028. vhez.

áldozat-ernyő Nők ünnepé 782 *áldozó-tiszt* Nőuralom 128.

áldozunk kehelyt: hozzunk italáldozatot. Darázsok 1172.

Lásd: *nécadóját*.

áll. harczot állni: einen Kampf bestehn. Béke 1092. V. ö. Gyöngyösi Cupido 32.

állat: lény (gúnyosan) Felhők 186.

álltokból: álló helyükből. Lovagok 489. V. ö. Simonyi Magy. nyelvt. 265. §.

állá-kitátva Darázsok 588. Lásd *ajkharapva*.

álfenyőfatépők Békák 928.

álmot lakomázunk: wir essen ein Traumgericht. Darázsok 1173. Lásd A helyes magyarság elvei 95. lap.

álmot hüvelyez: álmot fejt. Lovagok 757. V. ö. Mátyás Flór. Tört. szót. 125. lap. Mint közmondás azt jelenti, hogy hiábavaló munkát tesz. Ballagi Példab. 198.

álszemély: Afterperson. Lovagok 372.

árny Madarak 342. *árnyas* Acharn. 913. *árnyoldal*. Acharn. 651.

árutér: vásártér, piac. Béke 928.

árva paszulyt se' adnék érte: ich gäbe keinen Pfifferling dafür. Felhők 1322. V. ö. régiebb német *bóne*.

átdarázsult: darázszsá változott. Darázsok 1029.

Bab-eszegetve Lysistr. 501. Lásd : *ajk-harapva*.

babó : Wicke. Plutos 1001.

Bacchusnedv-teli Nőuralom 14. V. ö. *dalteli*, örömtele.

baj-fru : veszélyt orvosló. Békák 1206.

Bajj Mad. 13. biharmegyei helynév.

baj-nyugató : baj-nyugtató, baj-szüntető. Békák 1257. V. ö.

Vörösm. fejét karjára nyugatja.

bájzengzet Madarak 837.

Bakonbeli Ach. 808. veszprémmegyei helynév.

balga : balgatag. Lov. 974. Madarak 1149. Acharn. 323. Nőuralom 190. Új szó, a régi *balgatag*-ból kurtítva.

balkörmű : kicsapongó, kirugó (leány v. asszony) Béke 909.

Ballagi Példab. 499 Hol' jámbor nincs, balkörmű a táncos
= Wenn man keine Jungfern hat, muss man mit Huren tanzen.

bal-nap : szerencsétlen nap. Acharn. 171.

bánat : bánatpénz. *teszem is a bánatot le*. Felhők 1196.

tánja : sínli, kárát vallja. *hasa bánja* Nőuralom 667. *S tudod, hogy ezt egy mércze búza bánja, azaz : hogy ez egy mércze buzába kerül.* V. ö. Népk. gyűjt. II. 424.

bársonyosan : bársony ruhában. Felhők 73.

batkát sem ér. Béke 1138. Nőuralom 144. Valamikor *bapka* volt s kis pénzt jelentett. Lásd Mátyás Flór. Tört. szót. 179. lap.

becsvágy Békák 639.

beczézte : kényeztette, gyöngöden ápolta. Felhők 71.

Beél Ach. 769. biharmegyei mezőváros neve.

befalt tizenhat szép cipónkat Békák 512—3. nem : befalta.

V. ö. *felfordítál sok zsákomat* Nőuralom 735. *fület ragasztanál* Béke 1174. Lásd Nyelvőr XI. (1880.) 511—514. lap.

beforr : betódul. Acá. 25. Lásd *visszaforr*.

behabzsol : mohón befal. Plutos 690.

belé. görnyed belé Béke 33. *elbámulsz belé* Madarak 1165.

V. ö. *a füle ugyan csengett belé* Vadr. 397. *alig szuszogott belé*

399. *hogy a hejj sijett el belé* 400. *úgy hogy egészen elfáratt belé* 401.

belésfzeledik : jól érzi magát az új helyzetben. Darázsok 1400.

belopózkodik : belopózik. Darázsok 450.

beltetemek : Eingeweide. Béke 1030.

bélyeges : erkölcsileg megbélyegzett. Acharn. 484.

béke-kérni Béke 216. *béke-kötni* Madarak 1467. Lásd *adó-beszedni*.

békeáldomást ivál Acharn. 278. *békepharat* iván Acharn. 270. 920.

békevág Acharn. 32. **béndő** : gyomor. Lovagok 162. 164.

berzseny : vörös festéknek használt növény. Lysistr. 48.

bérhad : zsoldos had. Plutos 175.

beszédbbe álltak : szóba álltak. Lovagok 1193.

beszicziálázta (a sok turót) : befalta mint Kleon a szicziiai expeditió hasznát. Darázsok 874.

beszűr : beszüretel. Nőuralom 888.

biczékel : sántikál. Nőuralom 208.

billeng : éretlen fürtöcske. Békák 92. Csokonai II. 61.

birátlanok : nincsenek bírái. Madarak 111.

birkaárus : birka-kereskedő. Lovagok 139.

birka *élet az, ha nincs mulatság és foglalkozás*. Plutos 920.

birok-tusa Plutos 1162.

bíró-jogosult polgár : bírói tisztre jogosult, Darázsok 624.

birkozta le : győzte le. Darázsok 1144.

bírságban maradnál : bírságban elmarasztalnának. Felhők 730.

bitolás : bitorlás. Madarak 529.

bizsergés : Prickeln. Nők ünnepe 132.

bogaras játék Acharn. 874 vhez való jegyz. Görög neve *μηλο-λόνση*. Leírását adja Grasberger *Erziehung und Unterricht im class. Alterthum*. I. rész. 74—76. lap.

bogár-jármű : nem bogárhátú szekér, hanem a bogár, a melyik Trygaiost fölvitte a magasba. Béke 804.

bogárzó vén nő : pajzánkodó vén nő. Nőuralom 1021. V. ö. Nép dal : *A vén asszony bogározik*.

bokáznak. *tánczot bokáznak* Békák 334. Lásd: *álmot lakomázunk.*
bókolódva : bókolgatva. Darázsok 142.

bókony : a hajó bordája. Nők ünnepe 53. Nyelvőr V. 567.

bolhanyom-tudós Felhők 800.

bolond *ki a bolond ad értetek pénzt?* Ach. 698. V. ö. *ki a manó,*
ki a fene.

bonczmester Békák 786.

borág : szőlővessző, Béke 308. 581. Nőuralom 1030. Kazinczy-
 féle szó.

boráldozó pohár Béke 412.

bornyomó zsák : Keltersack. Plutos 1086.

borsfü-kaczéran : «mit Saurampfsmiene». Acharn. 241.

borsokás : borsóka (Finnenkrankheit) nyavalyában levő. Lo-
 vagok 360.

borszipák : boriszák = iszákos. Nők ünnepe 365.

borzol : (*haját*). Felhők 529.

bölcselde : Denkeri, Denkanstalt. Felhők 183. *gondolkozda*
 Felh. 96.

bölcsmondalékony. *Mert kapcsolékony, mindig célfutékony,*
Bölcsmondalékony, biztos és fogékony, Zajongékony elem közt
is hatékony. Lovagok 1271—1273. Kómikus szóalkotás.

böllér : bellér, hentes. Lovagok 392.

börtönjajok Nők ünnepe 977.

botlevél : a *skytala* nevű botra tekert levél. Lysistrate 923.

bugócsiga : Brummkreisel. Darázsok 1466.

burkony : Mantille (parodiából készített szó). Madarak 1153.

busán nézett a földre mint a bika : stierwild starrte er vor
 sich hin. Békák 762. Lásd Toldi szer. gloss.

butykos : szűknyakú, hasas korsócska. Békák 1146.

buvóka : buvóhely. Lovagok 805.

büdös valamivel : kevély. Plutos 178. V. ö. *büdös gög.*

bűnbe marasztanak : sie erklären dich für schuldig. Nők
 ünnepe 644.

bütyke : bütykő, bütyök. Darázsok 1435.

búzaszat. Lásd : *aszat.*

Csáb-dal Nőuralom 882.

csábult a fejem : kábult a fejem. Acharn. 1143. V. ö. Toldi szerelm. gloss. *bangó*.

csacsogékony. Lásd : *bölcsmondalékony*.

csalafinta : csaló, nyegle. Békák 964.

csali étkek : csalétkék. Lovagok 738.

csámcsog : *csamcsog*. Acharn. 768. Darázsok 742.

csapás. *Mi a csapás hoz erre?* Madarak 847.

csaplár-vidító. Nők ünnepe 697.

csapold meg v. ö. koppaszd meg : fizettesd meg jól. Felhők 781.

csapócsiga : bugócsiga. Madarak 1366.

csapófa : emeltyű népi neve. Lysistrate 400.

csapzott, összezsapzott : zusammengeballt. Lysistrate 539
Csokonai II. 48.

csatabontó Lysistr. 515. Béke 921. **csatorna-lé** Acharn. 1115.

csék : bikacsék. Békák 581.

cselefindi (v. cselefende) : nőcsábító. Béke 710.

cselle : delfín. Lovagok 518.

cselszövény Béke 394.

csélcsap Acharn. 136.

csengőczafrang-csikóju Békák 925.

cserebüly : cserebogár. Madarak 564. Felhők 735.

cseréphambár : gabnatartó. Béke 600.

csernemző : cserfatermő. Nők ünnepe 114.

cséza : hintőféle fedeletlen kocsi, chaise. Felhők 33.

csicseréz v. **csicséz** : a leányt pajzánkodva fogdossa. Béke 802. Nők ünnepe 453.

csimasz : csimaz, poloskaféle. Felhők 612.

csinálj nyelvét csinálj neki nyelvet. Béke 1163. Lásd : *fület ragasztand!*

csinytételit üzni Béke 699.

csobány : csoba, csobán, másképp csobolyó : hengeralakú ivóedény. Acharn. 518.

csombó'fű : csomborfű, Polei. Acharn. 827.

csombók : Knoten. Lysistr. 539.

csöppent : véletlen ott termett. Nők ünnepe 494.

csörgettyű módra szónokolni Felhők 261.

csőr-szegezve v. **ő. szurony-szegezve**. Mad. 355. Lásd : *ajk-harapva*. — *kampó-csőr* Lov. 200.

csoroszlya : alte Vettel, altes Reibeisen. Nőuralom 937.

csőstül : vastagon, tömegesen. Nők ünnepe 272. Békák 876.

csudaszerzet : csudalény. Madarak 279.

csupa hadvezérileg Madarak 353. Lásd Nyelvőr VII. (1878.) 538. lap.

csupádon : csupán. Plutos 184. Csokonai II. 80.

csupaszh-vitéz : könnyű fegyverzetű harcos. Nők ünnepe 231.

Görögben is, latinban is, csupasznak hitták az ilyest.

csüllő, csüllőmadár : Mőve. Madarak 541. Lovagok 887.

csőrcsavar főnév. *Hallván a sok tekervényt, csőrcsavart, Szó-visszavágást* Békák 732.

csüvöllő : szövéshez tartozó eszköz, melyen a fonalat csőre tekerik, hogy vetéllőbe lehessen alkalmazni. Békák 1254.

czéklazubbonyos : czéklalevélbe takart. Acharn. 847.

czélfutékony. Lásd : *bölcsmondalékony*.

czigány : czigány módra kolduló. Acharn. 397.

czobák : a német «Zuwag»-ból : husos konc. Plutos 1127.

czompó : hal neve. Németül : Schleiche. Lysistrate 521.

Dagály Madarak 1240.

dagasztó : sütőteknő. Békák 1104.

dali tánc Békák 421.

dalolmány Madarak 1287.

dalteli Madarak 726. v. **ő. bánatteli** Felhők 414 stb.

dalzengte Lovagok 1221. V. **ő. széllengette**. Madarak 1599.

dárda-gerelyt lehelő Békák 965. Lásd A helyes magyarság elvei 95. lap.

dárdanyeles, dárdanyélvonó : Lanzenschäfter. Béke egyik személye. Lásd a Béke 1129 vhez való jegyz.

dárda-vetve Darázsok 1074. Lásd *ajkharapva*.

de v. **ő. német** aber «még pedig» értelemben. *Tulajdon engem*

vert meg, de nagyon Lovagok 34. v. ö. Lysistr. 487. *kópé vagy, de nagy* Nők ünnepe 817. *Flömozditaná az a bekét? — De jóval!* Lysistr. 148. *de sokkal ám* Plutos 1148. V. ö. Plutos 131. 137. Madarak. 968. 1319. *de senki* Darázsok 641. *de nem ám* Felhők 375. *de hogy!* Madarak 332. *Jámborok, de halljatok szót: so hört doch!* Darázsok 402. *pénz, de csak egy fia sincs* Béke 121.

degesz : átvitt értelemben : has, bendő. Plutos 691. Nyelvőr VII. 457.

democsokráczia gúnyosan demokráczia helyett. Békák 398. **démutka** Béke 1087 stb. : a német tájnyelvben *Démüt*: Thymus vulgaris. Lásd Spiess Beitr. zu einem Hennebergischen Idiotikon. Bécs. 1881. 41. lap.

dercze : korpás liszt. Béke 123 Darázsok 611.

díbol, ledíbol : czivódás és hancuzás közben lever s összetapos. Lovagok 678.

dísz-szék Lovagok 1277.

Dob Acharn. 221. szatmármegyei helység neve.

doczka : deszka. Nők ünnepe 1063.

domika : egy alkalmasint tótos magyar túrós-étel. Lovagok 720.

dolog. *éjek dolgában* : was die Nächte betrifft. Felhők 415. *ha dolga ráért*, t. i. a vizelés. Lov. 830. V. ö. *úrdolog*.

dögfa : Anagyris, egy bűdös fa neve. Lysistr. 68.

dölyf-utáló Darázsok 137.

döng a saruról mondva. Plutos 754.

dörgő-ropogó hang Felhők 373. **dörögve-morogva** Dar. 589.

dübögtet : dübörögtet. Felhők 135.

dühös-őrült Nők ünnepe 751.

dús. *nevekben dús* Nők ünn. 301. *szelleműs* Darázsok 63.

duska Darázsok 521. *duszkál* Nőuralom 552. *annyi mint: dőzsöl, úszik a jóban.*

Ebanyád Lov. 96. V. ö. *k . . . anyád.*

ebédlene : ebédelne. Madarak 739.

- ebfi : kutyakölyök. Acharn. 511. *ebtej* : kutyatej. Nőuralom 404.
 eget verőleg Békák 739. Lásd : *csupa hadvezérileg*.
 egy napélő v. ö. Eintagsfliege. Felhők 224.
 egyötök : egyitek, egyiktek. Darázsok 71.
 Ekbatána-adta czifrasága Ach. 66. V. ö. *embere*.
 eláztam (olyan kegyetlen sorsban), azaz tönkre mentem. Plutos 850.
 elbölcselkedém (a zubbonyomat) : ich habe ihn «verstudiert»,
 azaz a sok bölcselkedésben odaveszett. Felhők 826.
 elcsinálni : vertuschen. Plutos 375.
 elefánttetem : elefántcsont. Plutos 811.
 elgyaláz : legyaláz, meggyaláz. Lovagok 660.
 elemezni Felhők 315.
 elesküszöm : eltagadom esküvel. Lovagok 294.
 eljárt a szám : ich habe mich versprochen. Acharn. 549.
 elhitet valakit, hogy : elhitet valakivel valamit. Nők ünnepe
 423. Darázsok 937.
 élire vert sok Darius : rakásra gyűjtött sok Darius-arany.
 Nőuralom 603.
 elkallódik (rólam a bőr) : wetzt sich ab. Lovagok 29.
 elköpök : ich lasse den Saamen. Békák 709.
 ellépted sajtóhiba eltépted helyett Békák 383.
 elmés-ügyes Felhők 1325.
 elokoskodja : er macht Ausflüchte dagegen. Madarak 1511.
 előhely Lovagok 651. *előülés* Lovagok 531.
 elő-szer : elsőbbség. *a csúnya legénynek törrenyes elő-szere van
 nálunk* Nőuralom 707.
 előny Darázsok 498.
 elővásárt csinálnak Felhők 1143. *elővásártó* Felh. 1141.
 első mint nominativus prædicativus. *a ki első megriszi* Madarak 900. Lásd Egyet. philol. Közl. I. 185. lap.
 eltelést okoz : macht Überdruss. Plutos 191.
 elütni valakin a port v. ö. német Jemanden durchstauben.
 Felhők 1138.
 elül *a madár* azaz : nyugodni megy. Nők ünnepe 46.

- elvádol** : bevádol. Lovagok 452.
- elviszed szárazon** : du kommst mit heiler Haut davon. Plutos 273. Darázsok 1311. Nyelvőr IX. 521.
- embere!** *Pusztulj a manóba, ügyetlen hájfejú vén embere!* Felhők 763. V. ö. *eszemadta városa Madarak* 779.
- emberebb** Béke 494. *emberebbül* Felhők 1006. Lásd *A helyes magyarság elvei* 94. lap. — *emberhalálból* Dar. 365.
- emberileg** Békák 1007. Lásd : *csupa hadvezérelég.*
- embertől** : mannhaft. Lovagok 421 Plutos 211. s egyebütt.
- emelted szarvad** : «du warfst den Kopf hoch». «hobst den Kamm» Lovagok 1237.
- emelytű** Béke 299. Felhők 1323. v. ö. *csapófa.*
- én. minden én ellenségimnek** Lovagok 787. Régies.
- ennyes!** : ejnye! Lysistr. 856. Madar. 926.
- eredve.** *hadigályakkal eredve ki* Darázsok 1050.
- ereszkedvést** : ereszkedve. Felhők 1372. V. ö. óvást Toldi szer. IX. 52.
- esés** : esső. Felhők 1066.
- esett.** *nem esett hülyeségből* azaz : nem történt hülyeségből. Lovagok 476.
- eszegetted** Felhők 892.
- eszelni** Lysistrate 585.
- eszély** Madarak 1435 : *eszélyes* Békák. 499. 1214.
- eszmecske-szedni** Acharn. 366. Lásd : *adó-beszedni.*
- Eszterág-király** : Gólya-király. Madarak 818.
- Euripides-czifrásan** : olyan czifrásan, mint Euripides szokta. Lov. 18.
- evez.** *nagy hajót eveznek* Lovagok 1259.
- ezek meg egy sem** : ezek közül meg egy sem. Acharn. 579. V. ö. *ezek mindenik látni kívánják.* Magyar hölgyek levei 44. lap. stb.
- ezem van** : ez van nekem. Lysistr. 795.
- ezüst-aranynyal** : ezüsttel aranynyal Plutos 805. Lásd *ragelgyás.* *A helyes magyarság elvei* 77. lap.
- ezüstre vált** : ezüstté vált. Plutos 810.

éhenkórász : Hungerleider. Béke 709.

étkes állatok : falánk állatok. Acharn. 772.

érem : Münze. Madarak 1022.

édeleghetném Acharn. 1146.

édes mit : valami édes dolgot. Acharn. 978. v. ö. *olyasmi* =
olyas mi.

éjbuvárlanak Felhők 194.

éj-nap : éjjel-nappal Nőuralom 1091. Egyet. ph. Közl. I. 121.

élc Lovagok 487. 501.

előszörebbs *először* comparativusa Lov. 1057.

élni valakit : bujázkodni valakivel. Nőuralom 113. Nők ün-
nepe 35. **élte virágját** : er war im Flor. Lovagok 492.

ércsulyos buzogány Békák 1336.

érczvegy : Metallmischung Békák 681. V. ö. *vízvegy*.

érik. *ha a vízellés rád érik* Darázsok 771. *rám érik a szülés*

Lysistr. 700. *rám érik az álom*. Nyelvőr III. 411.

érünk. *mit érünk?* = mire jutunk? Béke 276.

értekeződni : értekezni. Felhők 460.

értékű : értékű. Felhők 462. Régies és népies. Szentiván éji
álom 163. lap.

érv Felhők 999. *érvelés* Békák 1052.

étvágy Acharn. 1048.

évek ótai laktárs Plutos 434. Lásd Nyelvőr VIII (1879.)
348 s köv. lap.

évente : évenként Darázsok 669.

Fáklya-hordva Felhők 527. *fájdalom okozva* Acharn. 220.

Lásd : *ajk-harapra*.

fakúsz : Baumläufer, Baumklette. Mad. 302 stb. Nyr. VII. 456.

falbírák : választott polgárok, kik a város falai jó karban tar-
tására ügyeltek. Darázsok 1065.

famunkás : a ki fával dolgozik, a kovács ellentéte. Béke 463.

farcshika Békák 223. Darázsok 1032. Béke 1155. *farocshika*
Lov. 1261.

farcsúcsra kelétek : faratok csúcsára ültetek azaz : büszkén főlegyenese dve ültetek. Acharn. 610.

farkas-éhe van : hat einen Wolfshunger. Plutos 871.

fark-meresztve Plutos 296. Lásd : *ajk-harapra*.

fark-csaválva Lovagok 48.

farolhatnók (a révbe), szent lombbal verve, hajóját. Darázsok 308.

fazékkal : fazékszámra. Madarak 576.

fecstéj Darázsok 672 ; *pecztej*-nek is mondják.

fegyvercsiszár : fegyverkereskedő. Béke 1125.

fegyvernyugtót ajánlani : fegyvernyugvást, fegyverszünetet ajánlani. Lovagok 744.

fejében. napidíjja fejében Darázsok 623. E kitételről A nyelv optikája czimű értekezésem 9. lap.

feketeködszörboruésüveg Acharn. 358. Droysen németül így : *Finsterlingshaarbuschdickmühniger Hadeshelm*.

fel van valamivel v. ö. szarvát emelni. Monddssa csak, mivel vagy oly fel, s írhatnál ? Darázsok 1266. *Föl is van vele* Acharn. 932.

felczihelődik : felkészülődik. Darázsok 523.

felelés. *S mind ezt felelés nélkül azaz : nem felelünk azért.* Darázsok 558.

felfordítál. sok zsákomat, nem : felfordítád ; Nőuralom 735. Lásd : *befalt — czipónkat*.

felgazdagít : gazdaggá tesz. Plut. 287. stb.

felgondoltam : meggondoltam. Békák 561.

feljő neki rá a bolondja : es überkommt ihn die Lust. Nőuralom 612. V. ö. *Megint rájött a bolondja* Ballagi Példab. 838.

felkérítek : elkérítek. *Az országlást Zeustól felkérítek* Madarak 528.

felkérődni az ügyet : újra megrágni, azaz újból átvizsgálni az ügyet. Darázsok 746.

felkötő szakáll : vendégszakáll. Nőuralom 100.

fellengő : magasra emelkedő. *Olympos hóborította fellengő csúcsain* ültök. Felhők 271.

felloval : felbizgat. Felhők 1379.

felszülünk valamennyit : jobb karba helyezünk valamennyit.

Madarak. 689. V. ö. Jókai: *ha a most meglevő koldusokat ma rögtön felszülne valami hatalom más valami állásba, holnap újak lépnének az elhagyott állomásokba.* Csokonai I. 106.*) *amazok szültek fel a Parnassusra.*

félkegyelmű : nicht ganz bei Trost. Plutos 13.

félre-dolgát tenni : auf die Seite gehen. Plutos 1183.

félre-hely : ahová félre megy az ember. Nőuralom 319. V. ö.

Simonyi Magy. nyelvt. 126. §.

feltáplál : felnevel, ápol. Felh. 504. *feltápláltad elmém* Bék. 846.

felüti diadaljeleit : er errichtet seine Trophaeen. Lovagok. 483.

fenekig csupa téjfől. *uraságod sem egész fenekig csupa téjfől.*

Darázsok 575. *azt gondolta, fenekig tejfel vagyok.* Csokonai II. 132. Értelme kitetszik e közmondásból: *A tejnek sincs fenekig föle.* Ballagi Példab. 7442.

fenhéjazó : fenhéjazó Békák 902.

fenróptú Békák 778. **fentrónu király** Madarak 1613.

fénygazdagon Madarak 1592.

férfi-lakozta : férfi-lakta Felhők 298. V. ö. *dalzengete.*

férfigarázna Felhők 878. Darázsok 649.

férfiringyó : scortum masculinum. Darázsok 84.

feszeltg : fészkelődik. Darázsok 605.

fi. *otthon pénz, de csak egy fia sincs, egy csepp sincs, legkeresőbb sincs.* Béke 121. *e hajlék oly fiamat neveli, olyan fiút nevel nekem, olyan fiam van ott.* Felhők 1104.

figejövés : figehajtás Acharn. 941. Nyelvőr IX. 516.

fikarc tulajdonképen annyi mint rost, vékony szál. Átv. ért. minimum. *egy fikarczot sem* Acharn. 975. *fikarcznyi sem néz rád* (t. i. apád örökségéből): *du hast nicht einen Heller* Theil. Madarak 1541.

filléres : a ki fillérez, zsugoriskodik. Felhők 1101.

finnyálkodás : finnyáskodás. Darázsok 477.

firtat : kurtat, tudakol. Békák 1144.

fitft: (dicsekvésből) mutogat. Nőuralom 97. fitogat = fitit-gat Darázsok 987.

fityegő mint főnév. *Te meg örvendsz, a hatalomnak rágódra körül májbőr-szélén s elhányni való jityegűn.* Darázsok 634.

fityma: ócsárló. Felhők 440.

fogni *egyéb fogást* Lov. 915. Lásd *merünk*.

fogcsikorító Darázsok 993. Béke 722.

fogsorvicsorító. Lovagok 936.

foghegyen. *no lám mily foghegyen s szétront ajakkal ejti ki* Felhők 841. V. ö. *fokhegyen* Vadr. 499.

foglyosan: fogasan Lovagok 199.

fohász Béke 420. Békák 845.

fojtott lére: vadlére. Darázsok 489. *fojtva a sok madár vadlére* Békák 475. A vadlé úgy készül, hogy főzés közben a gőzét *lefojtják*, azaz: *•födővel erősen leborítják.*

foly'sót: folyosót Nőuralom 15.

fonadék Acharn. 423. *fonaték* Lysistr. 1224.

fonálszővevény ruha: szőtt ruha Madarak, 871.

fonáltelyes (orsó) Békák 1282. V. ö. *örömtelen*.

forgósom-atta: tréfás káromkodás. *Júj, forgósom-atta! Honnét esék rám e göröngy?* Darázsok 205. *F'orgósom-atta! nem repülsz odább?* Madarak 1170.

forgótoll: «forgó», Helmbusch. Acharn. 1041.

földművesi élet Béke 562. Lásd *Nyelvör* VIII 346.

föllengek Felhők 1418. Lásd *fellengő*.

fölösb. *hatszáznál fölösb*: hatszáznál több. Madarak 1160.

fölvégi Darázsok 858. Lásd: *alvégi*.

fő'terhölöm: ich packe ihn auf. Acharn. 896.

főtől: az asztalfőn Darázsok 1176. V. ö. *lábtul*.

fránya: hamis. Nők ünnepe 695.

fujsz követ valakivel: egy húron pendülsz valakivel. Lovagok 433. 796. 806.

fú: liheg. Madarak 1035.

fúrakodó: tolakodó. Felhők 439.

furcsálkodás: tréfálódzás. Darázsok 55.

furdál : furdal Lovagok 187.

furócsiga : Bohrwurm, furóféreg. Lovagok 1201.

Furta Lov. 80. biharmegyei helység neve.

fut. *futok Kleonra* : rá megyek, rá esem. Békák 540. *futnak Bocskai uramra* M. hölgy. lev. 171. *lámpát futottál* : részt vettél a lámpás futójátékban. Darázsok 1158. V. ö. *álmot lakomázunk*.

futáskor : meneküléskor. Nőuralom 244. V. ö. *szaladáskor, nagy szaladáskor*. Azt jelenti a szabadkai pór nép szavajárása szerint, hogy *a forradalomban*. Futás (török-, tatár-) : nem pusztán az *elfutás*, hanem sokszor évekig tartó *elbujdosás*. Toldi szer. VI. 23—16. glossar.

fuvóka : Blasinstrument. Lysistr. 1168.

függő : függő ólom, das Loth, kőmiveseknél. Békák 759.

fület ragasztanál : *fület ragasztanál neki Béke* 1174. *csinálj nyelvet* : csinálj neki nyelvet. Béke 1168. V. ö. *hagyj béke-met* = *hagyj nekem békét*. Lásd : *befalt tizenhat szép czipónkat*.

fülreszelő dalok Béke 756.

füstre teszszük : a kéménybe akasztjuk; félre teszszük. Acharn. 261.

Gabnakufár : gabnakereskedő. Lovagok 381.

gajdol : dudál. Békák 353. Nőuralom 889. Annyi is mint : óbégat. Nyelvőr VIII. 469.

galacsin : gölődény Felh. 1071.

galambom többekről mondva. Lásd : *szám*.

galycipelő : ki ünnepkor a szent galyat viszi. Darázsok 516.

galibába keverém magam : *bajba keverém magam* Nők ünnepe 620.

gályavértes harcok Lovagok 523.

Ganajdi Lov. 841. Vörösi 843. Lásd Nyelvőr IX. 509.

gatyás-ölyv : Habicht. Madarak 1095.

gazdász Darázsok 547. Lásd az e vershez való jegyzetet.

gazd'asszonyilag Nőuralom 601. Lásd : *csupa hadvezérileg*.

gazok gaza : Erzhallunk. Béke 183. *rosszak rosszsa* Lov. 1176.

- gazúl** : csúfúl. Plutos 877.
gédelget : dédelget Lovagok 938.
gép-csoda-szörny kereső Béke 747.
golyhó : bolondos, bohó. Lysistr. 842. Nőuralom 90.
gombolyagoz : gombolyagot csinál. Lysistr. 548.
gonddal-gonosz : kitervezetten gonosz. Lysistr. 324. Dar. 451.
gondolkozda : Felhők 96. V. ö. *bölcselde*.
gonosz. *Mi a gonosz lelt engem? ; mi a manó lelt engem?*
 Darázsok 936.
górál : hajigál, szór. Madarak 777. Toldi szer.
górnyakú : hosszú nyakú Béke 746.
göcs : csomó. *ott kiáll a fáklya egy göcse* Darázsok 1323.
gubóbogarazva : gubóbogarakat (Gallwespen) szerepeltetve
 vígjátékaiban. Lovagok 485.
gulászta : a tehén első teje ellés után. Darázsok 672. Béke
 1073. V. ö. *fecstej*.
gumó : *Bolle*. Felhők 191.
gunnyaszthatnám : szunyókálhatnám. Darázsok 5.
gyaluforgács- és tollsikárlás-szerű munka Békák 779.
gyapju-kalmár Békák 1320. *gyapjúpaczal* : wollenes Rinds-
 gekrös, subáról mondvá. Darázsok 1098.
gyarass gyapjut : kämme, krämple die Wolle. Lysistr. 501.
gyémutka Acharn. 734 = *démutka*.
gyerkőcze Felhők 790.
gyomros. *te gyomros!* = du Schmeerbauch! Békák 200.
gyomrozd agyon : «zermürb' ihm den Bauch», üssed gyom-
 morba. Lovagok 422.
gyógygytemplom : Aesculap temploma. Darázsok 125.
gyopár : stoechas citrina. Acharn. 827. Nőuralom 1029. Lásd
 Nyelvőr VII. (1878.) 62—3. lap.
gyönyörédes Lysistr. 512.
gyűléskedni : gyűlésezni. Acharn. 134. Darázsok 31. Felhők
 1011.
gyümölcs sajt : birsalma-sajt, aszú préselt gyümölcs. Béke
 552.

Ha elhagyva. *jobb is, elpusztulsz = jobb is, ha elpusztulsz.*

Felhők 1149. *jobb biz a fiadra, jól ráparancsolsz* Felhők 1209.

habarékdühü. *Átgázolva erős börszagon és habarékdühü fenyegetésen* Béke 721. mit Droysen így fejez ki: *Durchschritt den entsetzlichen Ledergestank und die Schrecken des sprudelnden Zornkoths.*

háborúment: háborútól ment. Béke 409.

hadd elhagyva. *Állj fel; tartsd: pörkölöm le! = hadd pörkölöm le.* Nők ünnepe 235.

hadd helyett had'. *had' adjak* Béke 49. *had' öntözöm meg* Béke 898.

hadd helyett hagy'. *hagy' eljen* Madarak 1271.

hadnagy régebbi magyar értelemben: hadvezér. Béke 431.

hadút: Feldzug. Békák 1217.

hadverő Nők ünnepe 298. V. ö. *egy próbált hadverő.* Csokonai II. 64. *Csaba Bendegúzknak volt hadverő fia.* Vörösm.

hágcsókint. *szöveget vert, hágcsókint, a falba,* azaz úgy hogy hágcsó lett belőle. Darázsok 131. Nyelvtanaink csak olyan példákat ismernek, melyekben a *-kint* az *alany* szerepére vonatkozik, péld. *Lebegj te őrző anygalként fölöttük.* Simonyi Magy. nyelvt. 472. §.

hagymabósz: *«bollenwilt»* Acharn. 493. *hagyma-mérges* Acharn. 166.

hagymakuktalisztkenyérkofák! Lysistr. 429.

hagymáztátok össze Béke 482.

háj. *Ha majd a vén bíró háját eszed* azaz: örökségét. Darázsok 198.

hajlok: hajlék. Plutos 408.

hajnal-járkel-árulkod-biráskod-nyomorú szokás Darázsok 483.

hajószeg-pántolt nagy szavak Békák 784.

hajó-lik a nézésed Acharn. 97. V. ö. *tolvaj a nézése.* Dar. 863.

hajporozva Nőuralom 734.

hajszál-érő. *Vagy loptam egy hajszál-érődöt el!* Békák 576.

hajt : mondogat. Lovagok 21. Béke 67. Plutos 263. Buda halála : *Gyöngyrér ijedez búnevelő gondon*

És hajtja szünetlen : de hiába mondom.

halhatlan : halhatatlan. Ach. 54. Mad. 647. Nők ün. 640. *-halatlan, -hatatlan* helyett elvétele a régiségben s a népdalban is előfordul. *szólhatlan* Adhort. mulierum.

hallj szót! Hör'! Darázsok 1383.

hallva halljon Lysistr. 257. Figura etymologica. Lásd Nyelvőr III. (1874) 387. lap. V. ö. *kérve kéri, adva adják* Vadrózsák 133. *szirva-sirjunk* Darázsok 310.

hallvád s *férjölő részt, miért nem közelgsz?* Békák 1205.

Régi alak : most minden személyre vonatkozólag csak azt mondjuk hogy *hallván*. V. ö. Szilády Régi magy. költ. tára II. 482. lap : *menekedrénk, eltározvánk, bemenvétek, bízájok.*

hámozni a héjját Madarak 636. Lásd Nyelvőr III. 387.

hancúzlik, hancúzroz, hancúzrozik : dévajkodik. *ha régig hancúztuk az éjt* Nők ünnepe 466. V. ö. Fazekas Mihály versei 7. lap : *Mint egy virgontz özetske Fürgén hantúzóom.*

hanem elhagyva. *Nem a más tolla lőtt meg : a magunké.* Madarak 759.

hány. *szemed zöld karikát hány* Darázsok 606. V. ö. szikrát hány.

hara : durva szörpokróc. Béke 345.

harczilag Lysistr. 626. Lásd : *csupa hadrezérileg.*

harczlamankós. A szójáték kedvéért alkotott mel'éknév, mely Lamachos nevére czéloz. *Oh, harcslamankós, háborus zímankó* Acharn. 1017. Droysen így : *Weh über den Feldzug, lahmten lamachütschen!*

harczona, marczona képére alkotott új szó : harczos. Darázsok 1020.

harczolongás Acharn. 515.

harmad magamnak. *Telik ebből a parányi napidijból, Úgy-e, liszt, fa, paszuly, s minden egyéb, harmad magamnak?* Darázsok 300. E tulajdonító esetre más példát nem tudok. V. ö. *ha többet magáról szól.* Bárány Nyelvkönyv 30. lap. Rende-

- sen csak a *vel* ragos kitételek járják: *másod, harmad, többed, sokad magával* (Erdélyi, Népd. II. 259. III. 284. Vadr. 418. Nyelvőr IX. 318.) De itt a *vel* rag az additiót fejezi ki, melynek következtében én vagyok a 2. 3-ik stb. *agarad magammal* Borszem Jankó 1878. apr. 1. oly tréfás kitétel, melynek analogiája a nyelvben nem akad:
- hármasszigonyú:** kinek háromágú szigonya van. Felhők 549. V. ö. Simonyi Magy. nyelvt. 113. §.
- harsányriadva** Béke 374. Lásd az *ajkharapva* czikk idézeteit.
- hasimádóbb** Nők ünnepe 776.
- hász':** hát hiszen Darázsok 599.
- hatékony** Lovagok 1273. Lásd: *bölcsmondalékony*.
- hátrálhatatlan** Béke 241. **hátvakaró** Darázsok 702.
- hava-járó** lunaticus. Felhők 392. a kinek feljő a hava = boldog óra jön rá. Ballagi Példab. 3379. Nyr. VIII. 426.
- havaz** Ach. 1080. Nem a nyelvújítás szava, mint némelyek állítják, hanem a népé. Még a moldvai csángóknál is megvan. Lásd Nyelvőr IX. 489.
- házfeltörő, házfelverő:** éjjeli tolvaj, der einen Einbruch verübt, Räuber. Felhők 1263. Plutos 206. 866.
- hazugság lomblugosa:** kérkedő hazugnak a jelzője. Darázsok 319.
- hegedű:** kéz- és nyakszorító kínzó eszköz, fabékó. *Hurkot vettek a nyakára s hegedűt* Felhők 573. *állítsd hegedűbe* Nők ünnepe 891.
- hékám:** (*megszólításul*) barátom. Nőuralom 802.
- helypénz:** Standgeld. Acharn. 849.
- helyre-tanács:** helyén való, helyes tanács. *mentsd meg szeretett városodat helyre-tanácscsal* Békák 1435. V. ö. *helyre-legény* = derék legény. *nagyba-lány* = még nagyon is lány. Bácsmegeyi kifejezés. Lásd: *felre-dolgát tenni*.
- helyen** Nők ünnepe 733. *helyt* Acharn. 16. Nők ünnepe 815. annyi mint: *helyett*.
- helyére lopni:** *lopva* azaz titkon visszatenni a helyére. Nőuralom 509.

- helytelen** *göyös madár* Madarak 275.
- hencseregve** : henteregve. Békák 507.
- hercze-hurcza** Darázsok 733. *hercze-hurezált* Lovagok 1301.
- hétbikabőrharagú.** a *hétbikabőr* Aias pajzsának a jelzője Homérnál. Békák 966.
- hihetlen** : hihetetlen. Madarak 403. Lásd : *halhatlan*.
- himnélküli** Madarak 654. V. ö. *főnélküli* Arany-Gyulai Nép-költ. gyűjt. I. 144. még ilyet is mondanak : *nélkülemi ottlétéled*. Lásd Nyelvőr VIII. 346 s köv. l.
- hirnök** Madarak 797. stb. *nőhirnök* : női hirnök Nőuralom 835. után. *hirt hirdető* Plutos 270. Figura etymologica. Lásd : *hallva halljon*.
- hólyagtörés.** *Sem evezve, se dárdavetve nem kapott hólyagtörést, azaz : nem hólyagzott fel a keze, sem az evezés, sem a dárdavetés nem törte föl a kezét.* Darázsok 1074.
- hősköltők, úgy-e vissza már,** azaz : bátráltak. Lysistr. 328.
- hon** Békák 187. Madarak 1185. *honfi* Plutos 899 stb. *honol* Nők ünnepe 848. *honos* : honi Felhők 1116. Plutos 47.
- honvéd** Madarak 1092.
- horogujjzatu** : görbe ujjú, karmú. Lovagok 200.
- horpasz** : a borda és csipő közt eső testrész. *Ítni legottan kell neki a két horpasza közé.* Madarak 913.
- hörpöl,** lencsét Darázsok 776. 777.
- hősileg** Acharn. 661. Lovagok 549. Lásd : *csupa hadvezérsileg*.
- hozzávet** : sejt. Lovagok 401. Béke 119. Darázsok 70. *hozzávetőleg* Nőuralom 385. (Lásd Nyelvőr VII. 538. lap.)
- hurkaműves** Lov. 149. = *hurkaszatócs* Lov. 203.
- húros** Acharn. 1050. = *húros rigó* u. o. 1054. = Krammetsvogel.
- húslás** : a bőrről vakart szennyes, nyálkás rész. Acharn. 353.
- hűvös** mint főnév : hús levegő. Plutos 894.
- húzakodni** : czivódni. Felhők 1157. 1285.
- Ibolya-koszorúzta** Lovagok 1222. V. ö. *dalzengte, férjilakozta.* id'a Madarak 207. Lásd : *abb'a*.

ide termett : itt termett. Plutos 870. V. ö. *ide hagy és itt hagy.* ifjonzc Darázsok 649.

igen Darázsok 1130. Felh. 323. Lov. 166.

igénybe vesz Nőuralom 515. *igényel* Békák 736.

ifjász Acharn. 669.

ildomos férfiú Acharn. 919. *ildomos ész* Nőuralom 570.

illa hát! : fuss hát! Nők ünnepe 1145. V. ö. *illára venni a dolgot. illa berek nád a kert.*

illeg Darázsok 1359. V. ö. *bánol* Lov. 1037.

illetetlen : gefeit. Felhők 1339.

ima : imádság Lovagok 158. Felhők 264. Békák 849.

imádat : istent illető hódolat, tisztelet. Felhők 299. *imádatos* Felhők 551. Békák 378. *imádottan* Darázsok 531.

indul. szépen indul : fängt gut an. Béke 323.

infinitivus. *ki városának használni lassu, míg gyors ártani Békák 1362. egyszer felugrik ez rám, és ütni verni engemet! ki-
nozni, fojtogatni!* Felhők 1308. *elbeszélő infinitiv, melyet
így a nép is használ, mondja a fordító. rám bízták Spártával
békét kötni Acharn. 53. téglát vetni meg ha sejtjük, azaz : hogy
téglát vet. Felhők 1072. tudod, hogy' banni ezzel? Acharn.
1001. eltökéltem minden szónokat lebögni. Ach. 37. örzened
rendelte Lov. 965. ajánlom tartani Ach. 750.*

ínyént : valakinek inye szerint. *ámbar nem volt a dolgok
ínyént : inyetekre. Lysistr. 476. Az ént határozó képzőről
Szilády Régi magy. költők tára I. 270. lap. V. ö. azént :
a szerint Kat. leg. 1555 stb. Mátyás Flór. Tört. szót. 147.
lap. ezént : e szerint Vadr. szót. alkalmasint. vérini Toldi sz.
V. 38. szája izént való Nyelvőr II. 222. igazságomént, ártat-
lanságomént Döbr. cod. 7. Józsa. Megkönnyebbülie nagyságod
az bűnlerakással? Balassa M. Igen is, mert előbb másfél szá-
zint roltam, mostan pedig mázsa szekerint vagyok Comoedia
Balassi 1569. IV. r.*

fr : fest. irra fali képeken Acharn. 937.

irmagostul : mindenestül. *pusztuljak irmagostul* Békák 550.
Lásd a következő kitétel.

irúl se lelnél : ritkaságnak sem lelnél. Nők ünnepe 519. ír
irmag és mag synonym jelentésűek. irmag embernek, ál-
latnak utolsó ivadéka, melytől a faj tovább tenyészik. Át-
vitt értelmén kedvencz gyermek és ritkaság. Csokonai II. 35.

íróttör : stílus, a mivel írtak. Darázsok 814.

irtartó edény : Salbentopf. Nőuralom 747. v. ö. *olajtartó* Ma-
darak 1479.

isten az atyám : Gott ist mein Zeuge, bei Gott ! Nők ünnepe
563. Plutos 818. *ist' az atyám* Toldi sz. VIII. 58.

istenadta : *istenadták* Plutos 267. Simonyi Nyelvt. 169. §.

isten bolondja : Nőuralom 790.

istenileg Lysistr. 1174. Lásd: *csupa hadvezérileg*.

istennyilás Béke 42. istennyila-ból melléknév mint *úrdolgás*
úrdolga-ból.

istenuttarcs : istenuccseg. Béke 1152.

ivor : elefántcsont Lovagok 1061.

izzatag acharni lány : glühende acharner Maid. Acharn. 637.

Jaj a keservét! : schwere Noth ! Plutos 386. V. ö. *keservét a*
bajának Lovagok 1.

jajdal : Klagegesang. Madarak 227.

jaj-keserves Acharn. 296. *jajra-búra* Nők ünnepe 971.

java-mulatozás. Acharn. 928. *java-polgár* Acharn. 565.

játszódni : játszani. Nők ünnepe 933. Plutos 1054.

jelentsd közre : hirdesd. Madarak 433.

jellem-rokon Nők ünnepe 543.

jelmez Békák 108.

jó lábon lesztek velünk : ihr werdet mit uns auf gutem Fusse
stehen. Madarak 1482.

jogar : Scepter. Madarak 456. 1430. Czuczorféle szó.

joggal-jogtalan : mit Recht oder Unrecht. Acharn. 344.

jogszerűleg Madarak 1488. Lásd: *csupa hadvezérileg*.

joh latinul : exta, a nemesebb belrészek. Madarak 493. 903.

904. 912. *Bőrét lefeszíték, johait fölmetszék, Nézni a nézőknek*

- oltárra helyezték* Buda halála I. én. 10. lap. Lásd Szilády Régi magy. költ. tára 264. 265. 269. 301. 373. lap.
- jóhír-mondó** Lovagok 568. V. ö. Simonyi Magy. nyelvt. 188. §.
- jól meg van teremve** : meg van adva a módja. Anarch. 895.
- jónilag puhán** Nők ünnepe 162. Lány, kéjes volt az ióniai mindenben. V. ö. Nőuralom 885. Plautus Pseudulus V. 1. 35 *probe perdulici Ionica*. Horatius Od. III. 6. 21. *motus doceri gaudet Ionicos matura virgo*. — A lag-leg képzőről lásd : *csupa hadvezérileg*.
- jósilag Béke** 955. *jóslati mód* Darázsok 981.
- jövény** : jövevény Békák 425.
- juhfürösztlő**. *Legelőbb is, mint gyapjúból a juhfürösztlőn, a szennyet kéne kimosni* Lysistr. 188.
- juh-ölve** Lysistr. 188. Lásd : *ajk-harapra*.
- Kacska kéz** : görbe kéz. Lov. 1005.
- kaczároz** : vihog, vihároz, nevetgél. Nőuralom 851.
- kakas zuzom** : kakas zuzám Darázsok 758.
- kakó** : bohó, esztelen. Anarch. 568. Plutos 1054.
- kákán-csomó-haj-szőrszál-hasgató** Darázsok 1302.
- kallolni** : kallani. Acharn. 294. Lovagok 364.
- kanáli gém** Madarak 1056. *kanalas gém* Madarak 820. Lásd Nyelvőr VIII (1879) 346. s köv. lap.
- kanbab** : nagy bab Béke 1067.
- kancsó ünnepet kell inni** Acharn. 945. A kancsó-ünnep, görögül Choes, az Anthesterion (febr. második fele s márczius első fele) hónap 11. 12. és 13-ik napjára eső Anthesteria virág- azaz tavaszi ünnep középső napja. Leírását adja Mommsen Ágoston Heortologie 356. lap.
- kap fölül** : fölül kerekedik. Béke 215.
- kap evezőre** Lovagok 553. v. ö. *lóra kap. a tűz a hajókba kap.* Ach. 877. *a konyhába kapott (kutyamódra)* Lov. 952.
- kapcsolékony** Lovagok 1271. Lásd *büles-mondalékony*.
- kapczabetyár** : hitvány betyár. Madarak 473.

Kapjon Lov. 81 = *Kaplony* szatmármegyei helynév.

kapva-kapnak Darázsok 481 : *hallva-halljon*.

kapóra : «in den Wurf», eben recht. Nőuralom 78. Toldi sz. XI. 26.

kaptató : meredekség. Lysistr. 276.

kar-fölemelve Nőuralom 297. Lásd : *ajk-harapra*.

karszerető : az énekkar kedvelője. Nők ünnepe 1075.

károgi varjú Madarak 583. V. ö. *játszi, csali mese, ugrí füles*.
oh népfecsegi Kleon Darázsok 334. *tagadi* Felhők 1111. Si-
monyi Magy. nyelvt. 277. §.

károgvá károglak le. Lásd : *orditra orditlak le*.

kártol, **gyapjut** : gyaratol, krämpelt. Plutos 168. Lysistr. 548.

kása-zabálni Nőuralom 688. Lásd : *adó-beszedni*.

kaszaműves Béke egyik személye.

kászolódni : fölkerekedni, fölkészülni. Felhők 1239. Nők
ünnepe 630.

kavarint. *furcsa dolgokat kavarinta házunkhoz valami daemon*
Darázsok 1415.

kecskegolyó-morzsa : «Bockköthelgebröck» Béke 747.

kedvencz Madarak 622.

kedvetek szottyan : kedvetek kerekedik. Madarak 1026.

kegy-osztva Nők ünnepe 931. Tásd : *ajk-harapra*.

kéjdüh. Lysistr. 762. **kéjhölgyszem** Darázsok 994.

kék, kén, kéne : kellenék, kellenc. Felhők 642. Lysistr. 536.
Ach. 911.

kell, hogy. *S a birkaárns a bőrvarga által kell hogy pusztuljon?*
Lovagok 140. Nem latinismus, a mint azt a Nyelvőr több
 ízben (I. 432. II. 127.) állítja. Hogy nem az, bizonyítja a
 nép nyelve. Lásd Nyelvőr I. 475 *felbe kellett hogy hagyjam a*
szorgos dögöm Nyelvőr V. 175. *megkellett hogy haljon* Arany-
Gyulai Népköltési gyűjtemény I. 230. lap. Megjegyzendő,
 hogy a nép soha sem mondja. *kellett hogy meghaljon, kell*
hogy végig szenvedje, hanem: meg kellett hogy haljon, végig kell
hogy szenvedje.

Kellemek : Grácziaák Acharn. 934. Béke 750.

kengyelfutó : Läufer. Darázsok 1160.

kenekedni Felh. 936. *kenődni* 807. Béke 836. *kenődni* Ach. 944.

kenyered : szokásod. *test-gyákorlat nem kenyered* Felhők 411.
Jóka örd.

kenyereztesd magad' : lass dich füttern. Lovagok 751.

kenyért : kenyeret. Acharn. 1061. v. ö. *kosárt* Acharn. 231.

Nőuralom 734. *madárt. Darázsok és darázsak, lódarázsak*

Felhők 913. *ökört* Lov. 607. V. ö. Csokonai II. 36. III. 8.

32. Népk. gy. I. 185. 191. 260.

kényurkodik : zsarnokoskodik. Darázsok 453.

képire másznak : megtámadják. Nőuralom 641.

képes. nem képes : képtelenség, lehetetlen. Béke 1071. Lysistr.
1005. Lásd Vadrózsák 504. lap.

kercze rucza : csörgő kacsa, csörgő récze. Madarak 421.

kerekfil : keréknek. *ötödik kerekül néznek* Darázsok 637.

kereszt kérdéseket tesz : er kreuzt die Fragen. Acharn. 654.

kérgesfonású korbács : kérges azaz kemény bőrből keményen
megfont korbács Acharn. 636. *kérges suba* Felhők 75. Toldi
sz. gloss. *kérges, szívós, tölgykemény Marathon-bajnokok*
Ach. 181.

kertülj belől : gyere be. Nőuralom 950.

kései vetés : amit későn vetettek. Dar. 265. Toldi sz. gloss.

ketté róva : ketté vágva, fűrészelve. Béke 1178.

kétrét : kétrétűleg Lovagok 351. Lásd Egyetemes philol. Közl.
I. 183. lap. Nyelvőr IX. 317.

kevés vártatva : ein Weilchen. Felhők 484. Lásd Nyelvőr
IX. 316.

kétszer-gyermek a vén Felhők 1343.

kezeln : behandeln. Nők ünnepe 736. *kezelő* Lysistr. 460.

kezemben kövecses kosár nominativus absolutus. *leánytársim*
közt állok itt kezemben kövecses kosár Nők ünnepe 974. *mész*
a kezökben Darázsok 222. Lásd Egyet. phil. Közl. I. 260.
lap. Nyelvőr IX. 318.

kezes vagyok azaz olyan mint a *kezes bárány*. Békák 393.

kéz-mosni Madarak 440. Lásd : *adó-beszedni*.

- kézmű** **medencze**: mosdó tál Béke 885.
- kézmű**: kézi mesterség Plutos 903.
- kézvíz**: kézműsásra való víz. Madarak 830.
- ki. nevetség, a ki tudja**: nevetség, ha valaki tudja. Felhők 1184. A relativumnak illeten használatáról Egyet. phil. Közl. II. 393—4. lap. Nyelvőr IX. 170. lap. *úgy kell szárogatni ruhánkat, mint a ki belé vizelt* Lysistr. 373—4. azaz: *mint annak a ki.* — *kik, és az apjok*: kik apjokkal együtt, Békák 655.
- ki tárgyra vonatkozva**. *Van ezer város, ki nekünk az adót köteles évente behozni* Darázsok 669.
- kibabonázza**: babonával kigyógyítsa bajából. Darázsok 119.
- kibotolni**: bottal kiverni, kikergetni Lysistr. 189.
- kifürdesz vagyonomból**: sok fürdéssel elköltöd a vagyonomat. Felhők 808. Droysen így: *verbadest mir Haus und Hof*. V. ö. *kifüröszöttem magamat minden pénzből*. Szász K. Othello 109. l.
- kieszlek az országból . . . én meg hát kiiszlak** Lovagok 648—9.
- kihordani, a titkot**: másoknak elmondani. Nőuralom 442.
- kilel**: kitalál. Nőuralom 491. Lovagok 395.
- kileselkednek**: kikandikálnak. Béke 911.
- kimber-szoknyásan**: kimberféle szoknyában. Lysistr. 45.
- kimosdom**. Madarak 1077.
- kincs-köpfű azaz**: valóságos kincstár. Darázsok 244.
- kipállott**: kisebesedett. Lovagok 842.
- királydinnye**: «solyomszurdancs» Lysistr. 537. *királydinnyés homok* Petőfi. Lásd Nyelvőr VII. 458. lap.
- királyos pártbeli**: királyi pártbeli. Darázsok 456.
- kitörttem**: kifakadtam. Felhők 1305.
- kiválva. mostantól kiválva**: kivéve most. Béke 586.
- kiváncs**: kíváncsiság. Darázsok 341.
- kivisz**: ausführen, zu Stande bringen. Lovagok 857. Felhők 1016 stb.
- kivolt. vékám négy mérczés kivolt azaz kitelt, megvolt a teljes mértéke**. Darázsok 427. *nincs ki az eszed*. Plutos 361.

kivoltam : jó dolgom volt. *S beh kivoltam én, hálrán szemétem, a bástyák mögött Acharn.* 73. V. ö. Toldi sz. IV. 46.

kizé? : micsoda izé? Nők ünnepe 590. *izé, mizé? semmizé Hamlet.*

kobozesztergálypaizsáros Madarak 467.

koczkatörvény : a koczkajátéknál való szokás. Nőuralom 986.

kóficz : zagyvalék, Békák 104. hitvány ember, bikficz. Darázsok 1278. Toldi sz. gloss.

kohol : forral agyában. Darázsok 178. *a rabok felől koholtok s pörölyöztök ott t. i. a rabok kiszabadítása felől.* Lov. 435.

koldusabb Acharn. 393. Lásd : *emberebb.*

kolonc : fityegő valami. Felhők 523.

konya : lefelé konyuló, lóggó. Felhők 522. Nyr VII. 456.

kopácsolni ki a szemét : die Augen aushacken. Acharn. 95.

koppant. *bár a szemem' koppantám vala ki* Felhők 25. Lásd az e vershez való jegyzetet *szemem koppanra* Békák 508. *szeme szája koppan.* Csokonai I. 329.

kopja-csészár : Speerschmied. Béke 434.

korhelyleves Acharn. 260.

kóriándrom : Coriandrum. Lovagok 629.

koronghajtotta Nőuralom 1. V. ö. *dalzengte, férfilakozta, ibolya-koszorúzta.*

korpa-enni Béke 436. Lásd : *aló-beszedni.*

kottabos egy fajátságos itallocesantó játék, melynek leírását a Beckerféle Charikles (Göll-kiad.) II. 366. s köv. lap. olvashatni.

kőív : kapu. Acharn. 417.

könnytele : könnyel tele. Nők ünnepe 982. V. ö. *örömtelen.*

könyedzett : könyezett. Béke 580.

könyörögni : könyörögni. Béke 896.

köpedelem személyről mondva. Acharn. 269.

köpeny : köpönyeg. Madarak 469.

köppöly : köpöly, Schröpfkopf. Béke 522.

körjárat : a hold forgásáról mondva. Felhők 173.

körömgig-gyűrűs-pulya-hajnevelő Felhők 327.

- köröm-hegyén** *sem kell mutatni hogy nő* : sehogy se árulja el, hogy nő. Nőuralom 93.
- körösleg** Felhők 646. Lysistr. 306. Darázsok 419. Béke 724.
Lásd: *csupa hadvezéřileg*.
- korsó-bedugni** Darázsok 889. Lásd: *adó-beszedni*.
- körvonó** : Zirkel. Felhők 179. = **körző Madarak** 931.
- köt.** *azzal kötve beléjek, hogy . . .* : azzal támadván meg őket, hogy . . . Béke 609.
- kötélre fojtva** : erősen megkötve kötéllal. Békák 434.
- közlátvány** Nők ünnepe 646.
- közinkbe** : közénk. Béke 353.
- köz-kotyvalék** Nőuralom 876.
- köz-köpű** Plutos 907.
- krúgás** : krúgatás. Madarak 669.
- kuczorog** : hockt. Béke 163.
- kukojcza** : Heidelbeere. Madarak 588.
- kuksi** : bámész. Lovagok 164.
- kulcsolom a térded** : átkarolom a térded. Béke 1041.
- kunczog** : grunzen. Acharn. 708. Plutos 306.
- kurjancs** : nagytorku, nagy szájú értelemben véve, Grossmaul. Lovagok 138.
- kurta polgár** : Kleinstädter. Lovagok 765. V. ö. *kurta nemes*.
- kürtláncsatorzonbajszú**. Békák 928.
- kushad** : kuksol, bújik, görnyed. Nők ün. 229. 890. Lov. 275.
kushaszd le vállad' : bücke nieder die Achsel. Acharn. 902.
- kutra-járó dal** : mit kútra járva dalolnak. Békák 1236.
- kuttog** : lappang, meghúzza magát. Ach. 317. Darázsok 907.

Lábhegyen. *miért oly lábhegyen?* : miért oly gögösen? Madarak 922.

lábra állítani : értsd : vagyonomban. Felhők 80.

lábtul Darázsok 1189. V. ö. *fűtől*. Széltől Toldi sz. gloss.

lakhely Nőuralom 674. Sem nem új sem nem rossz szó, aminek a Nyelvőr állítja. Eléfordul már a Bécsi codexben

40, 12. Es égbe gulekezének minden kőfalos varasoc zérent es kő falotlan varasokban lac helécben es égeb helécben.

Baróti kisd. szót. 54 **lak'hely** s a hozzávaló jegyzetben: *lakó hely (lak, szép lak, farkas lak)*. **lak** (*hely nélkül*) megvan egy székely népdalban: *kicsin az én lakom, nem nagy vár Erdélyiféle* Népd. III. 66. Végre tudni való, hogy *Lak* maga is helységnév, és hogy sok helységnév *lak*-kal van összetéve. Példákat még az Árpádok korából is idézhetni. Jerney Magy. Nyelvkinccseiben: Asszonylaka 2. lap. Bóllak 20. Csekelaka 24. Lak 82. Nagylak 96. Pócslaka 110. Tótlak 144. Ujlak 147. Ujlak-halász 147. Ujlak-Thalut 148. Egyik másik ezek közül nem egészen bizonyos; de azért a tény maga legkisebb kétséget sem szenved. A *lakos* sem Bartzafalviféle szó amint azt a Nyelvőr I. 95. állítja: már Molnár Albert szótárában is megvan. Egyébiránt a *lakó-hely* a szokottabb.

laktárs Plutos 435.

lángmadár: Flamingo. Madarak 256.

lángnyilú csillag: a villám különös körülírása. Nők ünnepe 992.

lángos: lepény-féle. Kuchen. Ach. 233. Lovagok 767. *loangos-ennyi*. Acharn. 694. Lásd *adó-beszedni*.

lángharagu Ach. 637. **lángörjöggestű zimankó** Felhők 331.

lanka: víz melletti ligetes (olykor) gyümölcsös hely. Másutt szelid emelkedésű hegylejtő. Madarak 1009. Toldi szer. XI. 12. Nyelvőr VIII. 509.

laposat s nagyot köpve Béke 761. Lásd A helyes magyarság elvei 95. lap. Simonyi Magy. nyelvt. 71. §.

lassadán: lassacskán. Darázsok 1069.

lát. *Te lásd* (t. i. *hogyan lesz belőle*) mint a német *Sieh zu: vigyázz*. Plutos 217. *törvényt lát*: törvényt szolgáltat, ítéletet mond. Darázsok 728.

látomány: tünemény. Madarak 1598. Nők ünnepe 663.

lator: kurafi. Lysistr. 107.

lazsnak: Vliess. Lysistr. 865. Békák 411. Plutos 168.

- lázbetegen Acharn. 1097.
- lebernyeg : könnyű nyakbavető ruhaféle. Madarak 674.
- Toldi szer. XII. 32 *nyakbavető*. Csokonai II. 93. jegyz.
- lebókoló : a ki lebókol, lehajolva áll. Felhők 183.
- lebúj-dal. mit lebújakban énekelnek. Békák 1240.
- lecsepül : leront, levág, legyőz. Acharn. 545. *lecsepülte szóval* Lovagok 213.
- lecsorbult szélü csuprocška. Ach. 429.
- lefaru. Darázsok 649. Lásd az e vershez való jegyzetet. *les . . gü* annyi mint nagy lelőggó s . . gü.
- lefőz. három-négy fazék *lencsét lefőzött* (más értelem mint *megfőzött* vagy *összefőzött*) Békák 471. mint a német *abkochen*.
- legevezni : repülni. Béke 92. — *legen* Felh. 200.
- legúszó Madarak Felhők 332.
- legemberebb Béke 52. Lásd : *emberebb*.
- legényes t. i. dolog : Junkerstreich. Darázsok 1159.
- legényül : legényesen, derekasan, Békák 555. Darázsok 1256.
- legmagánfalóbb : von ärgster Selbstgefrässigkeit. Darázsok 886. *legnagyja* Darázsok 992. V. ö. *legnemese* Toldi szer. IX. 47. *legpajzsgyűlöbbike* Béke 629. *legtolvajabb* Nőuralom 27. Lásd Simonyi Magy. nyelvt. 41. lap.
- légtűnettan : meteorologia. Felhők 1226.
- lejt : tánczol. *lejteti kart* Békák 318. V. ö. *tánczot bokáznak* Békák 334. *tánczot roprán* 391. *lejtő szép leányok* Acharn. 1031. *lejtelmei a szóbeli táncznak* Békák 857.
- lelkem többekről mondva. Lásd *szám*.
- lényaló : tányérnyaló Darázsok 1267.
- lenyelvel : letorkol. Acharn. 351.
- leorczátlankodott : orczátlanságban túltett rajtam. Lov. 1098
- lesbiázni Darázsok 1291. Nőuralom 917. *lesbizálni* Békák 1247. A nőknek egymással való fajtalanzkodását a hirhedt lesbosi nőkről nevezték el. Lásd a Becker-féle Charikles Göll kiad. II. 283. lap.
- les-örzeni Acharn. 1012. Lásd *adó-beszédni*.

leszek rá. *nem leszek 'rá* : rá állok, rá nem állok. Felhők 121.

906. Mad. 202. Lys. 122. Nők ün. 1105.

leszónokol : szónoklatával legyőz. Darázsok 513.

letérő mint főnév : letérő hely, hol letér az útról az ember.

Békák 113.

levén *ma népgyűlés* Acharn. 19. v. ö. Lov. 643. 1013. nominativus absolutus. Lásd Egyet. philol. Közl. I. 260. lap.

Simonyi Magy. nyelvt. 52. lap.

levét = levéből. *ha ménta fött levét iszol* Békák 680. Lásd *ad és Nyelvőr* 1. X. 511. sköv. lap.

liba : ostoba. Plutos 910.

libucz : bibicz. Acharn. 828. Madarak 61 előtt.

lile : Regenpfeifer. Madarak 255.

lisztláng-finomul : olyan finomul mint a lisztláng. Felhők 261.

locspocsbugyborékoló Békák 246.

lőgérez : laviroz. Békák 1026.

lohad a szélről mondva : enged. Lovagok 416.

lőhalálban : lőhalálában, lélekszakadva. Madarak 1082.

lőhátas beszéd : fennyen kérkedő beszéd. Békák 781. V. ö.

lőhátról beszél az emberrel.

lombhaju kőrös Madarak 695. *haj* a fa lombjéről mondva.

Hosszú haja árnyát lendíti a fűz is Buda halála 202. lap. E metephoráról Hense, Poetische Personification. Halle 1868. 6 s köv. lap.

lómódra ülven *egy ganajbogáron*, azaz : lovagolván, nyargalván rajta. Béke 81.

loncz : Geisblatt, Lonicera. Felhők 966.

Lopád Lovagok 81. alsófehérmegyei helység neve. Voltakép : *Lapád.*

lósárgaság. *ezért futá el vagyonom' lő-sárgaság*, azaz : a sok lovasdit, (Felh. 28.) a lő-sportot vagyonom sinlette meg. Felhők 77. *lőbetegség* Felh. 243.

lóvá tett Madarak 14. v. ö. *lúddá tesz* Acharn. 411. Plutos 274.

lovatlan : ló nélkül. Felhők 126.

lovaz : lovagol. Felhők 15.

lóvezérlő Felhők 553.

lő : freccsen. *felfuródik hirtelenül (a bendő), és szétpukkanra, szemembe lő egyenest* Felhők 405.

lőtyköldni : lacsni. *lőtyköldve ronda helyt* Lovagok 1179.

luddá teszem v. ö. *lórát tett*.

ludvércz Békák 299 = *lidérc* Békák 287. Nyr. V. 156. 323.

lydizálva azaz lydus énekeseket és tánczosokat léptetve föl. Lovagok 485.

lyukad. *mire lyukad ez a dolog?* Acharn. 334. *mindjárt a halvásárba lyukad ki* Békák 1017. azaz váratlanul ott mutatkozik. *lyukkal nem lyukadunk ki* Darázsok 345.

Madárdühöncz : ki madármániába esett, ki gyönyörből mind azt cselekszi, mit a madár. Madarak 1190.

madárhatnám : madár szeretnék lenni. Madarak 1251. mint *úrhatnám*. Nyelvőr IX. 438.

madártalan madár azaz : ki emberből változott madárrá, nem madártól lett. Madarak 17.

madártej Darázsok 486. *madár teje* Madarak 1560. *madarak teje* Madarak 688. valamint a görög *ὄρνιθος γάλα* közmondás úgy ez is ritka vagy épenséggel lehetetlen dolgot jelent. *Van ott még madártej is* azaz : ott minden, még a legritkébb dolog is megvan. *madári világ* : madárvilág. Madarak 395. Lásd : *földművesi élet*.

madárzimankó. *Huh, egész madárzimankóval jössz a vásárra* : azaz tömérdek sok madárral. Acharn. 829.

magolni : memoriren. Lovagok 334.

magyaltölgy : Stecheiche. Madarak 586.

majd mit mondok Felhők 1310. V. ö. ezzel a népies német kitétellel : *ich hätt' bald was gesagt*. Csokonai II. 134. 142.

makk. Néhol a népnél még ma is vannak fazárok, melyek le-
eső makkjait, azaz *czővekeit*, a szintén fakules makkjai föl-
emelik, s ez által a zárat félre lehet húzni, s az ajtó kinyí-

lik. vigyázz, hogy a zár makkját le ne rájja Darázsok 157.
a makkot ejtsd le a tolóreteszbe. Darázsok 203. most már kapukkal védve jól a hely, zárjában a makk Madarak 1073. rejtélyes kulcsot hordanak magok, lakonit, a mely három makkra jár Nők ünnepe 395.

makkopáncs, tulajdonképen a makknak a kopáncsa. Átvitt értelemben : kicsi valami. *olyan kis görbe makkopáncs* Nők ünnepe 489. csecsemő «testéről» mondva : V. ö. a tündér mind makkopáncsba bú. Szentiván éji álom 155. *Jap. te cseppnyi csepp, te kis göcs, te parányi, te makkopáncs.* u. o. 191. l.

makktyú : die Vorhaut, másképp *fityma*. Felhők 973.

mancsi, manka : a malacz diminutivumai. Acharn. 767.

manóba velők : pokolba velők. Plutos 777.

már mint a német denn : *már ki?* Acharn. 46. *már például kit?* Plutos 865. *már én-vagyok koldus?* Acharn. 564. *már a mi-csodás?* Madarak 605.

maradtjában : maradványában, amennyiben megmaradt. Darázsok 1024.

marczona : vad, szilaj, kegyetlen. Poseidonról mondva. Felhők 550. *marczona hadrész* Békák 1465. *marczona fájdalom* Acharn. 1120. V. ö. Nyelvőr VI. 569.

maró : héjfaféle madár. Madarak 301. Arany össz. költ. I. 312.

martalócz : portyázó, zsákmány után járó. Acharn. 1013.

másfőzte fazék, a mit más főzött meg. Lovagok 694.

másodvívó : ki csak az esetre vív, ha az első vívó legyőzetett Békák 750.

mécsbél. *a nap égő mécsbélét önmagába risszahúzta* Felhők 566.

megagyal : megagyabugyál, agyba-főbe ver. Plutos 874.

megarázni, azaz : koplalni. Acharn. 783. Lásd : *tormázz*.

megakasztalak : zavarba hozlak. Nőuralom 665.

meghicsakol : makacsan megköti magát. Darázsok 692.

megbutykosolt : azzal a «butykos»-sal megadta neked. Békák 1160.

megcsendült a tenger : megcsendesült helyett a szójáték miatt. Békák 298.

- megegresedni** : megmérgesedni. Acharn. 326.
- megfej** : kifoszt. Lov. 894.
- megéríték** : beéríték. Nőuralom 655.
- megfed** : befed. *Mi jól, mi bölcsen megfedéd te a hárad cseréppel* Darázsok 1243.
- megharminczadolni őket**, t. i. a lányokat, kik a harminczéves békét jelképezik. Lovagok 1284. E szójátékos kitétel csak az összefüggésből érthető.
- magpiacztójászöldségkofák** Lysistr. 428.
- megretkelik** : retket vernek az alfelibe. Felhők 1037. A házasságtörőnek a büntetése. Lásd Becker Charikles III. 395. lap.
- megszelelni** : würfeln. *magunk vagyunk tisztára megszelelve.* (polyvának értvén a zselléreket). Acharn. 474.
- megtenyerelt** : megpaskolt. Békák 1045.
- megtetézd a férfiút** : túl tégy rajta, fölül-muld. Felhők 989.
- megül** : ülve marad. *Megkeserülöd, meglásd, a Helenát, ha meg nem ülsz, míg eljő a pryta.* Nők ünnepe 813.
- megvisít** : *hogyan megvisitnak a fűgére, lám!* Acharn. 765. Lásd Simonyi Magy. nyelvt. 80. §.
- megvívni, várat** : ostrommal bevenni. Felhők 469. *vívni* : ostromolni. V. ö. *Sokszor vitták Budát.* Ballagi Példab. 1043.
- mégis** : még mindig. Darázsok 903. Madarak 970.
- megy ki a szó**, azaz : nem marad titokban. Nők ünnepe 445.
- méhnyitó szer** : a mi a szülést könnyíti. Nők ünnepe 477.
- mekkor-tájt** Madarak 1409. V. ö. **akkor-időben.**
- mely** : a mi, *hadd mondok valamit, melyet ha megtanulsz, ember leszel.* Felhők 792. V. ö. M. hölgy. lev. 184. 189. 195. stb.
- melyikönk** Nők ünnepe 760. **melyönk** Lovagok 1171. **melyitek** Felhők 917. **melyőtök** Darázsok 651.
- menhely** Békák 113.
- menőkém van** : ich habe einen kleinen Gang. Lysistr. 383. V. ö. *buvóka* Lov. 805. *mondóka* Acharn. 411. Ilyen képzésű szintén : *járóka* : láb, *látóka* : szem. Baróti Kisd.

- szót. 101. lap. *ivóka*: ivogatásból álló mulatság vagy: pióca. Ballagi, Példab. 1309. stb.
- mentre**: menten. Madarak 1133.
- mennydörgedeimes** *beszéd* Lovagok 575.
- merünk** *ily borzasztó merénnyt*. Nőuralom 106. *ily nem tűrhető merénnyt nem merétek*. Plutos 417. E figura etymologicáról Nyelvőr III. 387. s köv. lap. *merénnyet* Lysistr. 301.
- méreg**: a mi mérget okoz, bosszantó. *Hát nem méreg ez?* Acharn. 126.
- mérleg** Békák 1300.
- merevenség**: *tentigo*. Lysistr. 514. V. ö. *mert hej sokan várnak tirátok vágyva és meredten*. Béke 696.
- merít lelket** Acharn. 361. V. ö. *erőt merit*.
- mersz**: merészség. Lovagok 17. Felhők 884.
- mert**. *mer' nem tiétek a sau*: mintha bizony nem a tiétek volna a só. Acharn. 722. *mer' bion ti nem*: mintha bizony ti nem. Acharn. 723.
- mez**: ruha Plutos 938. Lovagok 1224.
- miatt**. *szél miatt: szélről*. Lovagok 842.
- mlő éjtszaka**: egész éjtszaka. Nőuralom 39. Lásd Toldi szer. gloss. és Nyelvőr VIII. 532.
- mfmelés**: utánzás. Nők ünn. 155.
- mína** = 39 for. 29 kr. Lov. 777.
- mindkét pofára** (*örleni*), mit vollen Backen. Béke 1225.
- mindenha**: mindenkor Felhők 546.
- mindenre semmi** *ember*: semmire való. Acharn 890.
- minden-szerette**: mindenkitől szeretett. Béke 294.
- mindnyájótokat**: mindnyájatokat. Plutos 1107.
- minkbe sem kerül**: semminkbe sem kerül. Plut s 798. *mitse'*: semmitse. Darázsok 74.
- modor** Madarak 850.
- módos**: jómódu. Lovagok 1188. *módosan s ingejezesen* Acharn. 959. *módos annyi is mint szép módu, szerény. de úgy, hogy illedelmes, módos legyen*. Békák 868. *módosan*: szépen.

Darázsok 1166. V. ö. közm. *a ki nagyon takaros, ritka lenne jómódos azaz : szerény.*

moly-ette : schübig. Plutos 320. V. ö. *dalzenyte.*

monnó ; mind a kettő. Nők ünnepe 680. Madarak 609. Régi szó, melyet Hunfalvy Pál használt újra először. Etymologiáját adja Budenz, Nyelvőr VII. 338. Magy. ug. összeh. szót. (629.) 606. lap.

mosódjunk : mosakodjunk. Darázsok 1172.

motyog : csak a szája mozog, de szava nem érthető. Lovagok 334. V. ö. Toldi szer. XI. 44.

múmus-adta dölýfe : mintegy mumussal ijesztgető dölýfe. Lovagok 642. V. ö. *embere !*

múmszkodol : ijesztgetsz. Madarak 1156.

munkás, *a boglárja* : von besonderer Arbeit. Béke 1132.

mustárt pislogott azaz : csipősen, mérgesen. Lovagok 581.

művészleg : művészileg, művésziesen. Felhők 511. Lásd : *csupa hadvezérileg.*

Nagy-bátran Darázsok 518. *nagy-czífrán* Nőuralom 723. *nagy-futva* Nők ünnepe 1157. *nagy-népszerűen* Nőuralom 410. *nagy-siránkozva* Darázsok 535. Lásd Nyelvőr IX. 308. és 318. lap.

nagyolni : csak úgy nagyjából csinálni valamit. Lovagok 364. V. ö. *előregelni a fát* : csak nagyjából vágni a fát.

naphosszanta : naphosszant. Felhők 1007.

napon napolsz Darázsok 734. Figura etymologica. Lásd Nyelvőr III, 285. s köv. lap.

napos-bíró : heliasta. Lovagok 273. Napi díjt kaptak s onnan a magyar nevük.

nászi ágy Béke 787. *nászkötő Héra* : házasságszerző Héra. Nők ünnepe 926. *násztalan Artemis*, azaz : szűz Artemis. Nők ünnepe 118.

nedű-harmatos Békák 1250.

nekem mint dativus ethicus. *Elmenj nekem már.* Acharn. 428.

hol van nekem Kleánym kis fia? Béke 1212. S ezt te nyilván ki mered a szádon nekem bocsátani? Acharn. 286.

neki. *felállott a székről neki.* Békák 748. = székét átakarta neki engedni.

nekihúzázkodván: nekiágaskodván, nekiállván. Acharn. 1101.

nekünk valóbb: inkább nekünk való. Madarak 126.

ne'kül: nélkül Lov. 503 s egyebütt.

nemezz: *nemzeni* imperativusa. Béke 676.

nemlé'tbe dönt: semmiségbe dönt. Béke 373. V. ö. *a nemlé'tel hiv.* Csokonai I. 182.

nemtő: genins. Lysistr. 2.

Népfecsegi-Kleon: Volksbeschwatze-Kleon. Darázsok 334.

népszerűleg Darázsok 825. Lásd: *csupa hadrezérileg.*

nép-végzemény: Volksbeschluss. Nőuralom 1012.

népvezérkedik Békák 397.

névadóját, *csak most áldozom,* azaz: névadási áldozatát, ünnepet. Madarak 853.

néz, *mindez én rám néz:* mindez én rám vár, az én dolgom. Nőuralom 715.

nézlem, nézlelem: vizsgálom. Felhők 226. 670. 672. *nézlet* Békák 934.

nominativus absolutus. «Éjfél után már kezdik hívogatni, mécs a kezökben, és dúdolvá egyre» stb. Darázsok 222. Lásd Egyet. philol. Közl. I. 263. lap és *a levén* cikket.

nőhírnök: Heroldin. Nőuralom 335 előtt.

nősködés: ha valaki nőt játszik, nőnek teteti magát. Nők ünnepe 822.

nővizsla: nöstény vizsla. Béke 1006.

nyájdús Békák 1317. V. ö. *szagdús* Mad. 986. *szellemdús* Darázsok 63.

nyakába varrni Lovagok 407. átvitt értelemben mint: *nyakába akasztani.*

nyakal átv. értelemben. *mentek... tölteni vért, bikavért; s nyakalák, úgy tartom, örömmel,* azaz: itták. Béke 1203.

nyakon kevert: nyakadba tojt. Nőuralom 329.

nyárára Béke 1088. v. ö. *télire*.

nyári vágású fa: mit nyáron vágtak, száraz fa. Béke 1060.

nyárs-lopni Darázsok 347. Lásd *adó-beszedni*.

nyavalya. *mi a nyavalya ez?*: mi a fene ez? Darázsok 1090.
csapjátok el a nyavalyába: a pokolba, a fenébe. Madarak 651.

nyegle Lov. 272. *nyegleség* Ach. 95. *nyegléskedés* Plutos 791.

nyelvcsók Felhők 54. = **nyelvjátszi csók** Acharn. 1128.

nyelve-tört síp Acharn. 648. Az ezen szerkezetű melléknevekről Simonyi Magy. nyelt. 208. §.

nyikkanni: mucksen. Felhők 912.

nyilas: egy osztályrész, görögül kleros. Felhők 204. *nyilhuzatlan* Lovagok 561. A közföldet a polgárság közt nyilas-számra ki kellett osztani. *nyilhuzatlan* tehát azt jelenti, hogy mielőtt ki volna osztva. *a nyilába*: a fenébe. Ach. 576.

nyomon: nyomban. Acharn. 489.

nyugágy Felhők 255. Nők ünnepe 259.

nyulga: nyulánk. *hosszú nyulga karjait* Béke 35. V. ö. *Mig régre győzött nyulga termete* Szent-Iván éji álom III. 2. sz. 189. lap.

nyűgös: alkalmatlan Lovagok 1197. *eszélös vagy, öreg, s nyűgös, de nagyon*. Felhők 877.

Obolus ami pénzünk szerint 6 krajczár. Lásd A római s görög pénzszámítás 7. és 12. lap. *obol, obla, oblos*. Lov. 258. 599.
ocsúdni: zu sich kommen. *De nem bírnék ocsúdni a karajból* Békák 45.

ódonszidonphrünikhosz-ének: Phrynichosféle, Sidon város-emlegető ódonszerű ének. Darázsok 223. Lásd az e vershez való jegyzetet.

ó-gat Darázsok 1464. mint *óhé-gat, jaj-gat* stb.

okhatnám: *okni* szeretnék, azaz kellő ismeretet, jártasságot szerezni magamnak. Felhők 185.

oltári-bohó Nők ünnepe 777. **oltárlési**: áldozatoknál egy kis

lesi-pecsenyéért bohóczkodó. Innen általában aljas bohócz.

Béke 716. Békák 345. 1454.

olyba : *olybá*, oly formán. Darázsok 191.

ont: dönt. *míg a fejökre nem ontod az egész épületet.* Felhők 1411.

ordas: *ordas a mécs hamva*: der Lampendocht ist voll von Diebesschmaddern. Darázsok 263. *Ordas csontok* Arany Bol. Ist. I. 41.

ordítva ordítlak le. — *És károgra károglak le* Lov. 288. Lásd *hallra halljon*.

orgonál: prézsbital, kiabál. Acharn. 907.

orját metszek a hátadból Lovagok 289. (*disznó*) orja szalon-nás hátgerincez.

ormány: Rüssel. Acharn. 706.

orsózni: peregni mint az orsó. *Hogy egész kénynyel orsózzanak itt, csigamódra forogva előttünk.* Darázsok 1458.

orúl: *orcúl*. Békák 351. V. ö. Toldi szer. X. 107. Szász K. Othello 121. lap.

ostorcsapó átvitt értelemben. *Hogy el ne szedjek a fiatalok ostorcsapóját, azaz: potenciáját.* Nőuralom 722. V. ö. *Magok elcsergetik másutt sugárjokat S itthon még csúfolják a szegény lányokat.* Csokonai II. 62. *E sugár* ról Toldi sz. gloss.

osztozik átvitt értelemben: perlekedik (a mivel az osztozás járni szokott.) *Mit osztazol velem?* Nőuralom 927. Szóváltás, azután *perelés* lön: vagy magyarabbúl mondva ki: *osztoztak* stb. Arany Össz. költ. III. 22. Nyelvőr IX. 94.

óta. *mióta itt ülök, hogy veled már jót tegyek.* — *Én meg tizszer mióta, húsz mióta, ezer mióta, régmióta óta.* — *S én várva itt harminczezermióta harajszom régesrégmióta óta.* Lov. 1344—9.

Öböng Felhők 358 = **ödöng** Lysistr. 656. cél nélkül ide-oda jár, ügyeleg.

öklöm beléd, káromkodás. Lovagok 929.

ökör-kifogás ideje azaz: este. Madarak 1396.

ölön fogni: auf den Arm nehmen. Felhők 1315.

öltőbeli: életkorbeli. *Mind jőjön a ki még amaz öltőbeli, azaz: a ki egykorú.* Darázsok 238.

önélczeivel Darázsok 538. *önkezüleg* Lysistr. 264. *önnehezüktől*: saját súlyuktól. Felhők 372. *önütadon*: *tenütadon*. Felhők 26.

őrállani Darázsok 240. Lásd: *adó-beszedni*.

őregel: öregnek tart. Acharn. 938.

őregszerű: öregfajta. Plutos 260.

őr-felosztatás: mikor vége az őrállásnak. Darázsok 2.

őrit: őrültté tesz. Nők ünnepe 531. Nőuralom 963.

örömszaka: öröm ideje. Felhők 306. *örömtele* Lys. 1203. v. ö. *könnytele*.

őrült nem vagyunk. Nők ünnepe 195. Lásd: *sám*.

örv: ürügy. *Minek örrével teszi ezt?* Darázsok 330.

őszebben virítanak *fürteink*. Darázsok 1023. *összöreg* Acharn. 659.

összezsapzott. Lásd: *csapzott*.

összeférünk azaz: megegyezünk. Békák 175. *idővel összeférkezésünk* Felhők 69.

ősz-tusákat küzdeni Béke 836.

összvagyon: Gesamtvermögen. Nőuralom 870.

ötévfordulós tatja van az Ünnepélynek t. i. ötvétenként ülték meg. Béke 815.

ötlyukú bitó Lovagok 968. Lásd: *hegedű*.

Pacsmagol: pacsmaggal dolgozik, mázol. Nők ünnepe 246.

padlás-bíró: ennek van a heliasta Philokleon elnevezve, mert a padlásra bujt. Darázsok 209.

pagony: fiatal erdő. Madarak 229.

páhog: liheg, piheg. Békák 1042.

paizsdobó: Schildabwerfer, görögül rhipsaspis. Béke 1103.

paizs-kupecz: paizs-áros. Béke 434.

papázgat Darázsok 579. v. ö. *atyázgat*.

parancsnok Madarak 1125.

párhagyma: allium porrum. Darázsok 475, Lovagok 629.

- parlag-istennő**: Euripides anyja, ki zöldségkofa volt. Békák 800.
- pászma**: Gebinde, a *motring* (Strähne) egy része. Békák 1283.
- patvardi**: patvarkodó, perlekedő. Felhők 1115.
- pécze**: valami helyet jelölő pózna. *kezdem az induló péczénél*
azaz: a kiinduló ponton. Darázsok 519.
- pénzel**: pénzzel tart. Plutos 143.
- pénz-sülyesztő**: telhetetlen mint egy örvény. Lovagok 251.
- perbeli ügybaj**: peres ügybaj. Felhők 461.
- per-csürcsavar főnév**: per-csürés csavarás. Madarak 1373.
- perzselközni** Nőuralom 726. Hogy mit kell rajta érteni, azt megmagyarázzák a Nők ünnepe 235. s köv. versei.
- Phrynichos-költötte** Felhők 540. *Phrynichos-ugrós*: Phrynichos-táncz. Darázsok 1463.
- piacozni**: a piacon (agorán) gyülekezni. Lysistr. 516.
- pipogya**: bamba. *pipogyán szájtatva* Acharn. 607. Csokonai II. 62. jegyz. szerint; *pipogya, bászli, baszuta, liphecz, kákom-pilli* hasonló értelműek.
- pirinyó**: *pirinkó*, parányi. Felhők 972.
- pislant tormát**: mérgesen néz. Darázsok 441. V. ö. *torma tekintetű* Nőuralom 293 *vaczkor a tekintete*. Béke 1101 *ürmöt pillant a szeme*. Békák 565. *mustárt pislogott*. Lovagok 581. Lásd az Ilias I. 105. vhez való jegyzetemet.
- piszka hal**: Flunder. Lovagok 613.
- piszokdús jelmez** Acharn. 394.
- pityke**. *fa pitykét sem visz ám haza*, *azaz*: semmit. Nőuralom 285.
- pocsok**: pocsék. Béke 1071.
- pocsolya-lubiczkoló**: pocsolyában lubiczkoló. Lovagok 300.
- pofaszj** Darázsok 553. Hogy volt az a fuvalás szájára illesztve, mutatja Rich Illustr. Wörterb. der röm. Alterthümer *tibicen* szó alatt.
- poklodba** *azaz*: telhetetlen gyomrodba. Lovagok 667. V. ö. *kenyér pokla*, ki sok kenyeret eszik. Csallóközi kitétel. Thewr. Józs. gyűjt.

popa : papi (gyermeknyelven), étel. Nők ünnepe 654.
poroszkál : apró gyors lépéssel üget. Madarak 1227.
pörcsavaró Felhők 441. *pörhajhász* Madarak 1326. *pörletek* pereltek, Felhők 598.
pörölyöz : kalapácsol. Lovagok 435.
puffancs : bombastikus. *Adjunk neki valamely puffancs nevet* t. i. az ujonnan alapított városnak. Madarak 771.
puszil : csókol. Acharn. 1133.

Rag- (és képző-)elhagyás. *ezüst-arany*nyal Plutos 805. *nemesbék- s jobbak* Békák 959. *vargák- s timárok*hoz Lov. 689. *más-, — még nyomorultabbá.* Ach, 388. *rózsaberkek- és virágzó szép mezőkre* Békák 420. *férfi- nő és mindenkinck.* Nők ünnepe 646. *gonosztevő- botrányleső- s istentelen erkölcsűeknek.* Nők ünnepe 638. *világos-kereken* Darázsok 597.
 Lásd A helyes magyarság elvei 77. lap.

ragya! Nőuralom 932. v. ö. *rohadt!* Nőur. 886. *te dög!*

ragyoglatos fény Felhők 553.

rágyujt, dalra : dalolni kezd. Plutos 316.

rája-hal : Roche. Darázsok 488. *rája-leső* : rájahal-leső Béke. 758.

rágtodbul : abból, a mit megrágtál. Lovagok 666.

rajtam estek Lov. 269. V. ö. *rajtatör, rajtaüt.*

rakodom : végzem a szükségemet. Felhők 293.

raktár Lov. 177. — **ráleszek.** Lásd : *leszek rá.*

rám bízták, csupán, Spártával békét kötni *istenünk* Acharn. 52.
 = *hogy én kössek békét.*

ravaszdiság : ravaszság. Felhők 1096. Lásd *Nyelvőr IX. 509.*

rávitáz *valakire valamit* : rádisputál, Jemanden etwas weiss machen. Felhők 1275. 1277.

ratérsz magad is : idővel magad is belátod. Békák 104.

régebbi : régiebb. Lov. 469. Lásd *Nyr. VIII. 354.*

réges-régóta Madarak 852. *Figura etymologica.*

rekedni valamibe : belekerülni valamibe. Békák 997.

rengeteg lepény : szörnyű nagy lepény. Lovagok 1111.

- rekeg : brekeg. Békák 252.
 rémkép-vád : ijesztő vád. Lovagok 576.
 repít a szőre : hull a szőrc. Béke 1138. *repít a gabona*, mikor hullatja szemét. Nyelvőr IX. 90.
 retekklé-mérni Béke 1170. Lásd *adó-beszedni*.
 retteneteskép : rettenetesen. Felhők 383.
 ribancz : bitang ember. Madarak 1425.
 rimásan *megsikárlott* (a beretvéával): finomra megborotvált, mint kurafi. Acharn. 806.
 riszálhatnám a farom' : kényeskedve lóbálni szeretném a farom'. Darázsok 1127.
 rocska : vízhordó faedény. Nők ünnepe 602. Nyelvőr IX. 93.
 rohadt! Nőuralom 886. V. ö. *ragya*!
 rókalúd : Fuchsente. Madarak 1201.
 romolhatlan Madarak 648. Lásd : *halhatlan*.
 rongyzat komikusan *rongy* helyett. Acharn. 400.
 ropni, *tánczot ropni* : tánczolni. Békák 323. 361. s egyebütt.
 rögtön-dal : rögtönzött dal. Nők ünnepe 126.
 röpke : vizeszű. Madarak 171.
 rözse-hozni Nők ünnepe 688. Lásd : *adó-beszedni*.
 rudas : a jobbfelül befogott ló. Felhők 124.
 rugkapálni Lysistr. 738. Lásd Nyelvőr IX. 319. lap.
 rút-piszkosan Felhők 889. Lásd *nagy-bátran*.

Sajt-kufár : sajtos. Békák 1305.

sandal : sanda. Darázsok 475.

sarlódat máséba vágta : máséba ártottad magadat, du hast in fremdes Handwerk gefuscht. Lovagok 294.

sárt : sarat. Madarak 1056. Lásd : *kenyért*.

sár-taposni Madarak 793. Lásd : *adó-beszedni*.

sarufűzve Madarak. 468. Lásd : *ajkharapva*.

saslódik : strapacziát áll ki. Madarak 1188. Plutos 329. Régi népies szó. *saslog*-nak is hallottam.

sátor-czimborá : egy sátorbeli. Nők ünnepe. 593.

savát-borsát megadni: kellőképen elkészíteni, megtenni.

Lovagok 330. Közmondásos. Ballagi Példab. 6563.

sebész Darázsok 1380.

segéd Darázsok 980. = *segély* Nőuralom. 659.

selypít valamit: selypítve mond valamit. Darázsok 44.

semmibe néznek: semmibe se vesznek; semminek néznek. Madarak 551.

senki másikat: más senkit. Nők ünnepe 649. senki sincs tanú: senki sem tanúja. Nőuralom 447.

Seregszalasztó Lov. 1069. *Ádázapáju* 1070. Pallas melléknevei.

sibyllás Lovagok 63. azaz: vakbuzgóan szereti a jóslatokat. V. ö. *bibliás*.

sinkó: süveg. Darázsok 431. V. ö. *s e sinkót nyomja be fejébe*.

Kazinczy, a Vályi Nagy Ferenczhez írt epistolájában. Kaz. és Berzs. level. 220. lap. Ballagi teljes szótára szerint a debreczeni deákok magas süvege, mely 1774-ben ment ki a divatból.

sisakforgó-csináló Béke 525. *sisakgorgonos:* gorgós-sisakú, a kinek sisakján Gorgó van. Acharn. 536. *sisakingós:* lobogó sisaktarajú. Békák 778. Szabó István-féle szó. *siskot:* sisakot. Madarak 292.

sívó: sivitó. Béke 992. 993.

soha-meg-nem-fizető *beszéd:* olyan beszéd, mely az adósságot elvitázza. Felhők 245.

sok fából faragó: ravasz. Nők ünnepe 895.

sok lében kanál: kotnyeles. Béke 985.

sok sokat: nagyon sokat. Nők ünnepe 449.

sor: sors, állapot. Plutos 1. 747. 853. 858. Felhők 604. Darázsok 348. 1068.

sors-jelölte: a sorstól kijelölt. Madarak 950. *sors-veder:* Loostopf. Nőuralom 682. *Sorsnők:* Moirak, Paréák. Mad. 1614.

sullog: mintegy lopva kullog. Felhők 497. Darázsok 674.

sunnyog: ravaszkodik. Nőuralom 921. Buda h. I. 9. str.

surgyé v. *surdé:* matracz, szalmazsák. Lysistr. 868.

súlyedjek el Acharn. 151. Darázsok 596. *siedj el* Magy. Nyelvészet VI. 376. átkozódás, mely valamint a görögben, úgy egyebek közt a magyarban is szokásos. Lásd az Ilias VI. 281. vhez való jegyzetemet.

súlyós: fekélyes. Lovagok 849.

sürge: ürge, sürgő-forgó. Felhők 353.

sűrű tömöttre tekerni Lysistr. 546. V. ö. Nyelvőr IX. 314.

sűv: sógor (régí szó). Nők ün. 554 stb. Toldi sz. V. 67.

sykophantáz: sykophantáskodik, úgy tesz mint egy sykophanta (árulkodásból élő). Madarak 1380.

sz': hisz, hiszen Darázsok 443. V. ö. *hász'*.

szájalni: szájaskodni. Felhők 962. s egybeült.

szájaláti: tátott száju. Lovagok 266.

szájongva: szájtátva. Madarak 170. *kik ott szájonganak* Csonkai II. 77.

szakácsi Lovagok 219. *szakácsilag* Acharn. 958. Béke 947.

Lásd csupa hadvezérlégy.

szakájtott anyja: egészen az anyja, egész anyja. Acharn.

745. V. ö. *A szakasztott rilágra éppen ojan, mind az apja.*

Vadr. 360. Így is mondják: *kiköpött anyja* (Pest vidékén).

Ugy hasonlít hézza, mindha a száján töpte vóna ki. Vadr. 360.

szalma-hozni Lovagok 557. Lásd *adó-beszélni*.

szám. *Egyes szám* ilyenekben: *tűrjetek, galambom!* Lysistr. 711.

oh lelkem, asszonyok! Lysistr. 200. *kedvencz írótokat ti mikép*

hagyjátok cserbe, ha vénül. Lovagok 408. «*fügét a mancsinak, hadd egyenek*». Acharn. 767. *hisz nem vagyunk mi ember.*

Madarak. 65. *mi vagyunk a gonosz.* Nők ünnepe 743. *néma*

lettünk Acharn. 648. *örült nem vagyunk* Nők ünnepe 195.

V. ö. *hogy ne legyünk rongyos.* Nyelvőr III. 31. *csak úgy*

leszünk boldog u. o. már jobb vagyunk. Erdélyi embertől hal-

lottam, ki magáról többes számban beszélt. Ugyanilyen ez

a példa is: «Most is szegény vagyok én, Még szegényebb

leszünk.» Erdélyi, Népd. III. 112. lap. De többes számú

alany után is olykor egyes számú az állítmány: Ti se legye-

tek kényes Erdélyi, Népd. II. 329. *minálunk a lányok kényes.*

- u. o. III. 18. *ysa mend ozchuz iarov rogmuc* Halotti besz.
Lásd még Nyelvőr III. 319. Erdélyi, Népd. II. 263. stb.
- szám' se' hűtöm** : ki sem nyitom a számat. *Mert Athaeneről effélékkel a szám' se hűtöm* azaz : mert Athenæről soha effélet nem mondok. Lysistr. 38.
- számadolás** Lovagok 772. *bojtárjával megszámadol*. Főv. Lapok 1874. szept. 18. *számadol helyes alkotásu népies szó*. V. ö. *becsmérel*.
- szárnyas jóslat** : azért szárnyas, mert szárnyról van benne szó. Lovagok 1006.
- szatyor** : összelapítható kétfülű kosár. Ach. 519. Mint gúny-név *rén szatyor* : alte Schachtel. Lysistr. 352.
- százalagos jövedék** : perczentes jövedelem. Darázsok 620.
- százrétű** : Grimmdarm. Lovagok 423.
- szed-vesz** Lovagok 407. Nőuralom 774. *szedni-vedni* Szentiván-éji álom 206. lap.
- szegént**. *hozom szegént* Acharn. 188. Népi szólás, némi dicsekvőbb színnel, mint a *bizony*.
- szegény fejem** : ich armer Narr, ich armer Schlucker. Nőuralom 1091.
- széket ül** : törvényt lát. Darázsok 788. V. ö. Magy. hölgyek levelei 27. 40. 70. 177. lap.
- szélforgatag** : forgósél. Madarak 636.
- szellemdús**. Lásd : *dús* és *nyájdús*.
- széllengette** Mad. 1599. Lásd : *istenadta*.
- szélt fogtak egészen** : egészen betöltik a helyet. Felhők 323.
- szembelevés** : találkozás. *bosszant engem ez a szembelevés* azaz : hogy itt vagyok szemben Euripidessel. Békák 955. V. ö. *mi olta te reled szemben roltam* Magyar hölgyek levelei 18. lap. s egyebütt.
- szemessé tette** : felnyitotta a szemét. Plutos 741.
- szem-behunyva** Darázsok 950. Lásd : *ajk-harapra*.
- szemfűl** : szemfüles. Békák 509.
- szemlét tart** Nőuralom 731.
- szemrefőre** : anzuschauen. *így szemrefőre mily nagy léhűtő vagy*.

- Darázsok** 785. *szemrefőre asszony*: egészen úgy néz ki mint egy asszony. Nők ünnepe 264.
- szemöld**: szemöldök. Acharn. 1006. Felh. 148. Darázsok 617.
- szenfély** Lovagok 935.
- Szeppents** tulajdonnévnek alkotva: félénk. Madarak 66.
- szer emberről** mondva. *bölcs férfi ez, s mindenre szörnyű nagy szer*. Békák 930. V. ö. *gonosz szer, hamis szer ez a gyermek*.
- szénkosár**: szenes kosár. Acharn. 310.
- szerepmondó** t. i. színész. Felhők 525.
- szerzet**. *miféle szerzet ez?*: milyen különös lény, milyen csoda ez? Béke 180. *hát ez miféle szerzet?* Madarak 838. Jóka örd.
- szigorog**: nyomorog, sanyarog. Felhők 358. Béke 350.
- szikkadt pohárszék** t. i. a bortól. Nincs a mi elcsorogjon a pohárszéken. Plutos 836.
- szikráraj**: Funkenschwarm. 638.
- szíjjat nyög**sz Nőuralom 350. V. ö. *mennyi belső tűz s fene üldözések ostorát nyögtek*. Berzs. 174. A helyes magyarság elvei 95. lap.
- színig**: bis zum Rande. Lovagok 762.
- színlég** Lovagok 432. Lásd: *csupa hadvezérlég*.
- szirt-dobálva** Lovagok 577. Lásd: *ajk-harapra*.
- szitált a hódara** Felhők 926. V. ö. *szitál az eső*: permetez, lanyházik. *Nagy bajt szitáltak nekem a nyákamba*: nagy bajba keverték. Nők ünnepe 75.
- szivacs** Nők ünnepe 245. másutt *spongya*.
- szívszeréni édeset lehelsz** Béke 504.
- szív-vágya** *rigjátéki karnak* Acharn. 839. *szívszeréni vágya*. Lovagok 509.
- szívvel-szájjal ráriadtak** Lovagok 621.
- szodé**: torkos, nyalánk, falánk. Béke 939. Madarak 287.
- szolgám**: *fiam-féle megszólítás*. Plutos 819.
- szokott**: *szokott lenni helyett*. *Nem borsokás-e, mint disznó szokott*. Lovagok 360.
- szoknyakergető** Darázsok 1309.
- szólam** Békák 954. Döbrenteiféle szó.

szolgáсан: szolgamód'. Békák 699.

szolgavér: szolgafaj. Plutos 281.

szólni szót Acharn. 451. *Figura etymologica.* Nyelvőr III.

368. IX 486. *kapu elé mingyár' szót szolani küldött.* Buda halála 235. lap. *szólt-szapult*: lehordott. Ach. 351.

szónokabb Nóuralom 113. Lásd: *emberebb.*

szőnyegleség: szájhösködés. Madarak 778.

szopóka kell neki tréfásan a helyett hogy: valami szopni való kell neki. Béke 798.

szöpöffpuffbeszédű: szószátyár. Békák 799. *szöpuff* Madarak 1154. *szószátyárság* Békák 801.

szőrend. *nem megjósoltam?* Acharn. 41. *nem benyelted ez egész Euripidest?* Acharn. 454. *nem kitüntetted-e?* Lovagok 312. *s nem elszalasztád?* Madarak 92. *Nem megérdemelted?* Békák 912. *nem megfizette?* Plutos 1029. *nem visszahivatott?* Békák 1113. *hát nem bebújt a Lábas a kályhába?* Darázs. 800. *s nem megrala már?* Békák 1001. *hát nem lesepült?* Acharn. 545. *hát nem kipállott nektek a sok szél miatt vörösre?* Lovagok 842. *nem színre hozott?* Békák 1028. *miért is harcza nem menék?* Békák 33. *mért oly borúsan jössz ki?* Lysistr. 654. *kinek is ne öröm volna?* Madarak. 1224. *mért a tested volna csa?* verésnek illetlen? Felhők 1339. *nem ajándokot kívinnem illik, sőt behoznom inkább.* Plutos 787. *téglát vetni meg ha sejtjük: ha meg azt sejtjük, hogy téglát vet.* Felhők 1072. *nép fiának, nekem: nekem, nép fiának.* Acharn. 642. *mindent te merészlő: te mindent merészlő.* Felhők 370. Lásd Arany Jánosnak *A szőrend* című cikkét a Nyelvőr II. 7—11. lapjain. *széles e földön* Darázsok 520.

szoros-aljig. *szoros aljáig üres:* leer bis an den Boden. Lovagok 762.

szóveder: szavazatgyűjtő veder. Darázsok 819. Madarak 960.

szóvisszavágás Békák 733.

szökem: ugrás. *mint paripák sugár szökeme* Madarak 856.

szóktiben Ach. 1108. V. ö. *röptében.*

szőnyegen lesz: szóban lesz. Acharn. 62.

szőri-szarva Madarak 834. V. ö. *csontja-bőre*.

szőrszál-hasogatva-ravasz perpatvaros Felhők 963.

szövő-pad: szövő-szék. Nők ünnepe 698.

szuka: nőtény kutya. Darázsok 1348. Átv. értelemben: nő-személy. *De én se láttam csokolnivalóbb szukát.* Lysistrate 1084.

szúnyogcsa: kis szúnyog. Darázsok 344.

szúrj be: tolj be, iktass be. Békák 1156.

születő. a későbben születők: a kik később születnek. Lovagok 905.

szütyő: zsákoeska. Lysistr. 1133. Nőuralom 381. Plutos 676.

Tagadi: a ki szeret tagadni. Felhők 1114. Lásd: *károgi*.

tagad. tagadja rútul, *hogy* színem se' láttá.: mondja, hogy színem se' láttá. Plutos 243. Lásd Simonyi Antibarb. 54. lap. Nyelvőr II. 408.

táglikú Lovagok 589. *táglikúság* Acharn. 802. v. ö. *férfi-rinyó*.

tákol: flickt, schustert. Lovagok 304. 305.

talál. le talál győzni: er konnte mich besiegen. Darázsok 509. *tormát találtam enni*: történetesen tormát ettem. Nők ünnepe 585. V. ö. a görög τρογίστριν hasonló használatával.

talány Darázsok 20. Békák 61.

talentom Lov. 411. A mi pénzünk sznrnt 2357 forint 50 kr.

Lásd Római és gör. pénzszerítés 8. lap.

tan Madarak 649. *mértan, légtünettan* stb.

tanácska Lov. 101. v. ö. *cselecske, tervecske* u. o.

tanít. kemenczének tanítják az eget: kemenczének mondják az eget. Felhők 98.

taraj: sisaktaraj. Béke 385.

tarcsa: Tartsche. Béke 1190.

tarisznyád *vadon gyökérrel, harmatos zöldséggel megrakottat*, azaz: kinek tarisznyád ama dolgokkal rakva. Plutos 297.

tárkony: növény, német neve Bertram. Acharn. 447.

társas városok: szövetséges városok. Darázsok 619. *társkör*

Darázsok 1133. = *társaskör* 1164.

táskarák: Taschenkrebs. Lovagok 558. Darázsok 1461.

tavi gyöngyvér: Strandreiter. Madarak 666.

távoldad: kevéssé távol. Felhők 743.

tekerő: Schraube. Lovagok 494. *tekerő peczek* Darázsok 545.

teknő, *tekneje* Darázsok 241.

teles-teli Plutos 804. *teljes-teli* Arany Össz. költ. I. 308.

telyesíttek: teljesíttek. Darázsok 532.

terhelődznek a komoediában, azaz: terhet vitetnek a komoediában. Békák 15.

terv Madarak 436. — **tésis**: te is Darázsok 443

tengersokfővényszer: «Sand-am-Meere-malerlei» Acharn. 3.

teszem magam: tettetem magam'. Plutos 902. *tegyék ök, amit akarnak*: tegyenek amit akarnak. Lysistr. 459. *tesz-szük a tanácsot*: tanácskozunk. Béke 659. *tettleg* Nők ünnepe 198.

télvíz időn: télen, Lovagok 825. V. ö. népd. *megtanított földön hálni, télvízben meztláb járni.*

terebély-röpü fecske: «flügelspreizende Schwalbe». Madarak 1314.

tér. veszni tért: veszni indult Nőuralom 1101. V. ö. *mostani veszni tért erkölcsöd* Berzs. 115. lap.

tetemes váll: erős nagy váll. Felhők 971.

Theoros hozta thrák hadak Ach. 155. Lásd: *istenadta.*

tilos mint főnév az a hely, a hová nem szabad lépni. *a sziklatetőn épült Akropolis szent tilosa.* Lysistr. 450.

tinhal: Thunfisch. Lovagok 927.

Tizumenos-Phainipp-gaz-Hipparchida. Ach. 573. Lásd az e vershez való jegyzetet.

tisztulj lakomból: takarodjál lakomból. Acharn. 425.

tojás-görgetve Béke 133. Lásd: *ajk-harapra.*

tokány, tokányhús: paprikásféle erdélyi étel. Lovagok 355. 719.

tolárd: tolakodó, befurakodó. Acharn. 441. Békák 80. Szentiván éji álmom 211. lap.

tolvaj a nézése: der Dieb sieht ihm aus dem Auge. Darázsok 863. *tolvajzsákolat*. azaz: a bőrödet, mely tolvajzsák, mert lopottat eszel. Lov. 354.

tompa-morajlatos Felhők 278.

torkára forralom: torkára forrasztom. Darázsok 365.

torma tekintetű Nőuralom 293. Lásd *pisiant tormát*.

tormázz. *tormát találtam enni. No csak ne tormázz!* Nők ünnepe 586. Egy eddig észre nem vett kifejezési mód, mely a szóba hozott tárgy nevéből alkotja a tárgy szóba hozását jelentő igét. Jelen esetben egyszerűen azt lehetett volna mondani: *csak ne beszélj* (tüzetesebben: csak ne beszélj tormáról, *ne emlegesd a tormalistóriát*), *ne fecsegy, ne teketóriázz*, e helyett az van hogy: *ne tormázz*, ami egyúttal szójáték is, minthogy *tormázzni* rendesen azt jelenti hogy, tormával meghinteni. V. ö. *aegyptizáltak* (= ravaszok vagytok mint az aegyptusiak), *lesbiázni*, *megarázni* (azaz éhezni mint a megaraiak Perikles idejében).

torna: palæstra. Békák 684. s egyebütt.

től: tevé. Lov. 1231.

tőlem: miattam, nem bánom. Madarak 801. *Szép ez töletek*: das ist schön von euch. Madarak 375. Megegyez ugyan a némettel; de azért nem germanizmus. A magyar nép régóta mondja: *sok ez gyermektől, elég ez tőlem, csunyaság töletek* s több effélett. *izenre tőlem*: izenve általam. Madarak 1141.

törlekedni: törülni magát. Plutos 814.

törvénybe hurczolt: bíróság elé hurezolt. Acharn. 350. *törvényt tesz*: bíraskodik. Lov. 840.

töve a szobornak Lovagok 498.

trágyalé Acharn. 968.

trón-úr: király. Békák 1224.

tulajdon: der eigentliche. Plutos 84. *tulajdon*: tulajdon maga. Felhők 1304.

Tulajdonító eset. *hossz nyársat a fogolynak, hadd vonom rá.*

Ach. 953. Itt annyi mint a némét *für*. A dativus ethicusról a *nekem* czikk.

turbolyáz. *csak ne turbolyázd a szót nekem!* Lovagok 19. Vágás Euripidesre, hogy anyja zöldségkőfa volt. Droysen is igen sikerülten így: *Nur keinen langen Kohl! Turbolya Kerbel, Körbelkraut, Scandix Cerefolium.*

túróköldökű *lepény* tréfásan *túros lepény* helyett a *Gorgon-köldökű pajzs* mintájára. Acharn. 1062—3.

túsz: kezes. Acharn. 301.

tüczet: tuczat. Békák 1074.

tülkölni: (szarvával) döfni. Béke 837.

tünölgdöm: tünödöm. Lovagok 1184.

tüske-kerítte: tüske-kerítette, tüskétől (körül) kerített. Lysistr. 745.

tyukász: hízeleg. *Hallod-é, hogyan tyukásznak, én királyom és uram?* Béke 381. *Ha ki meg titeket, tyukászra, körér Athenaenak monda.* Acharn. 611.

tyúkhúr: Hühnerdarm. *tyúkhúrleves* Darázsok 242.

Ugyan úgy-e: wahrhaftig? Acharn. 526. 969.

ujdon-szült embermicsodát Acharn. 1100. Droysen így: ein frischgelegtes Häuflein Menschlichkeit.

újít valami gonoszt: valami új gonosszágot követ el. Nőuralom 337. *újitanod kell valamit:* valami új dolgot kell kitalálnod, valami új dologgal kell előállanod. Felhők 987.

újlag Darázsok 977. Lásd: *csupa hadrezérileg.*

uracs Nőuralom 633.

úrdolgot csinálni: szükségét végezni. Nőuralom 371. *urak dögára mén.* Nyelvőr VIII. 461. V. ö. *dolog.*

úrnő Madarak 820. Békák 327.

ustor átv. ért.: csapás. Acharn. 790. Lov. 712.

utczalobor: kupalakú oszlop az utczán. Darázsok 838.

uttarts, uttartson: úgy tartson, mint *uccseg, uccsegen:* úgy segéljen. *Zeus engem uttarcs!* Nőuralom 1043. *Zeus uttartson.* Madarak 446. Jóka örd. Lásd *istenuttarcs.*

útvezér : kalauz. Plutos 1158.

üdv neked! : Heil dir! *légy üdvöz!* Béke 557. Dar. 1124. stb.
üdvlégszellet-úszoma. *kezdő* sort kerestek : afféle «üdvlégszellet-úszomát.» Béke 774. Droysen így : Sie schnappten im Flug Poesie sich auf so Aethergewölkesschwimmenflammen-surium.

üdvösség. *Pusztulj az üdvösségbe láb alól!* Lov. 4043. Euphemismus, a helyett hogy : *pokolba.*

ügyet vet valakire : ügyel, hederít valakire. Plutos 153. Toldi sz. V. 76.

ühm-get. *Hühüm!* — *Mit ühm-getsz?* Nők ünnepe 230.

ünnepély Béke 502. *ünnepkövet* : Festgesandter. Darázsok 1142. *ünnepileg* Béke 1234.

ürög-forog : sürög-forog. Nők ünnepe 229. *ürgetjük-forgatjuk* Csokonai II. 125.

ürmöt pillant a szeme Békák 565. Lásd *pislant tormát.*

ülök népgyűlést : «tartok népgyűlést». Lovagok 699. V. ö. *széket ül.* — *ültében* : a hogy ott ül. Béke 266.

ülő : kakas-ülő. Felhők 1356. Bácsmegyében *ülő* nek ejtik.

üt. *hang üte fülem!* : hangot hallottam. Béke 61.

ütem : taktus. Plutos 753. Lysistr. 1226. *ütemes lábbal s ütemellenesen.* Nők ünnepe 120. *üteny.* *poslé-ütenynyel.* Darázsok 1443.

üzekedni Felhők 343 = *üzödni* Nők ünnepe 50. *férfiról* mondva.

üden sajtólt olaj : frissen sajtólt olaj. Béke 554.

Vaczkor a tekintete Béke 1101. Lásd *pislant tormát.*

vackot vet Plutos 658 mint : *ágyat vet.*

vádlanál, vádlani Felhők 749. V. ö. Ach. 652. *ebédlene.*

vág. *Nem vág, barátom a beszéd!* azaz : nem talál, nem vág össze. Felhők 1357.

vág : *neki vág,* neki megy. Béke 160.

Vakhénæ Lov. 1156. Szójáték Athenæ helyett ; *vak* város.

- vaktetű** : lábviszketeg, fagyás miatt Darázsok 1121.
valószínűleg Dar. 709. Lásd : *csupa hadvezérileg*.
vált : változtat. *hangját vékonyra se váltá*. Felhők 938.
van s nincs : van is, nincs is. Felhők 471.
vápa. Mélyedés, homorú vágás, különösen testen. *kéz', láb', nyak', térd' vápája. izzad a vápám*. Békák 236. *vápamba dugtam*. Lovagok 398. 450. = *alfel*. Lásd Nyelvőr VIII. 37. IX. 515.
vargabetű. Beh félre szaladt ez az *R*, s milyen vargabetű lett. Nők ünnepe 741.
varkocs. «Ez magyar szó volna, mely zopfot jelent.» Darázsok 1217.
varrt *rám sok hitelt* Felhők 56. Szójátékos kitétel, melyet az összefüggés magyaráz.
vár-víva Darázsok 646. Lásd *ajk-harapva és megvív. várvívó* Acharn. 539.
vasvilla ordítással : olyan ordítással, mintha vasvillát hánytak volna felé. Béke 606.
véd : védő. Plutos 1121. *vhez. védisten* Madarak 780. 1422. *védsvétség* Madarak 1501. *védür* Békák 712. *honvéd* Madarak 1092. *üggvéd* Felh. 1042.
vedli tollát : hullatja tollát. Madarak 283. *vedli bőrét* Szentiván éji álom 164. lap. Szótáraink csak a *verbum reflexivumot* ismerik.
vegyíték : vegyítő rész. Lov. 1079.
vékás kenyér : oly kenyér, mely egész vékából sült. Lysistr. 1130.
veleszült és veleszült : veleszületett. Darázsok 1231. 613.
vendéglátó : vendégszerető. Madarak 949.
ver tanyát Plutos 187. V. ö. *ver sátrat*.
véres = *véres hurka* : Blutwurst. Acharn. 1048.
vérnász Békák 810. Vörösmarty-féle szó.
versent *um die Wette*. Lov. 1057.
verset *táncolni valakivel* azaz : versenyezve. Darázsok 1439.
versenyőr : «Kampfspiehlüter.» Plutos 1160.

vérszemet *ves*: Acharn. 304. Nóuralom 433. V. ö. *vérszemet kap*: bátorságot kap.

vért-öltetni: vértet öltetni. Béke 1202. *vért tölteni*-vel szójátékot képez. Lásd: *aló-beszélni*.

vesz. *haragot veszek magamra*: ich mache mir Feinde. Felhők 1159. *vérszemet vesz* lásd fönt. *E siker vérszemet adott a föld népének*. Jókai, A magy. nemz. története 276. lap.

veszékel: jajveszékel. Lysistr. 164.

vesszetthordta Acharn. 819. v. ö. *lánczhordta*.

vésszel-viselés *örvény* Darázsok 996.

vet: szemre hány. *Van, ki nekem azt veti, hogy ...* Darázsok 1233. *magadra vess*; *schreib' es dir selber zu*. Felhők 1358. *vetem föl az összeget*. Felhők 21. V. ö. *számot vet*.

vetéllő: szövő eszköz, Schifflein. Madarak 4.

vetrecze: «a megmaradt pecsenyéből újra készült húsétel.» Darázsok 61. Elkészítése módjáról Nyelvőr II. 556. Szakáts mesterségnek könyvetskéje Nagyszomb. 1785. 62. lap.

vicsog: vigyorog, vicsorog. Darázsok 864. Béke 314.

vígjátész személy: Komiker. Acharn. 466.

vigyázni valamit Lov. 264.

vinnyog: elfojtva nevetgél. Darázsok 940.

világ gyávája: Memme. Felhők 349. V. ö. *világ csúfja*.

világos-kereken *szólani* Darázsok 597. Tulajdonképen annyi mint: *világosan, kereken szólani*. Lásd *ragelhagyás* és Nyelvőr IX. 319.

villámdübörgő Zeus Béke 369.

virány: Flur. Békák 1239. Thewr. Józs. gyűjteménye szerint Buczy Emil-féle szó; de eredetileg melléknév; *virány borostyán* viruló borostyán helyett. Berzsenyi volt az első, ki főnévnek használta. Nincs oly illat egész Tempe virányain. Versei 1860. évi kiad. 138. lap.

visszaforranak: visszatódnak. Lysistr. 1162. Toldi sz. II. 1.

visszakorogni: korgásra korgással felelni. Felhők 291.

viseltes az életről mondva: ha már megszokta az ember, mint a viselt ruhát. Madarak 160.

viszály Acharn. 253.

viszont-verés. *Mirel keresb az én jogom, jövröre a fiaknak új törényül behozni az apák viszont-verését? Felhők 1350.*

vivós. *ha oly vivós vagy: ha annyira kedved vívni. Madarak 1272.*

Vizkannalocska Lovagok 91. *Wasserkrugsalfanzer Voss. Wasserkruchenhasenfuss Droysen.* üres fecsegésü bornemiszának az elnevezése.

víz. *akit háborgat víze, azaz: vizellete. Darázsok 774.*

vízroham szavú: valami olyas rekedt, mégis lármás hangú, mint a hegyről lerohanó víz. Lov. 138.

vízvegy. *egyenlő vízvegyű pohár, melynek fele víz, fele bor, Plutos 1131. V. ö. ércvegy.*

vizsgát tart. Békák 744.

vizslat: (vizsla módra) keresgél. Nőuralom 485.

vontatott: *nem volt előbb ily vontatott, még elüljárt mindig. Darázsok 268.*

vödör-kihúzni Nőuralom 1001. Lásd: *adó beszédni.*

Zabi: zabigyermekek, zabgyerek, fattyugyerek. Béke 645.

zagyvatol: mörsern. Béke 270.

zajongékony Lovagok 1273. Lásd: *bölcsmondalekony.*

zákányos bor: tisztátalan bor. Békák 1095.

Zeus-özöl: istengetsz. Lysistr. 663. M. Nyelvészet VI. 234.

zordúl néz Békák 556.

zúgó: csatornaféle a víz gyűjtésére és leeresztésére. Átvitt értelemben a beszédről: *zúgódat bátran ereszd meg! Békák 954.*

zurbol: (vizet) zavar, kavar. Lovagok 782.

zsarnoki férfi Lov. 1031. Lásd *Nyelvőr VIII. 853.*

zsázsa: Pfefferkraut, Kresse. Felhők 235.

zsákút Felhők 677. *zsákutcza* mintájára.

zsarátnak Acharn. 295. = *zsarát* Felhők 1037. = *parázs.*

zsugorult a vállad: *du bist schmalschulterig.* Felhők 976.

Végül ide iktatjuk a Nőuralom 1165—1168. versebeli óriási összetett szót, mely az eredetiben hetvenkilencz szótagból áll, s német fordítása Vossnak egy napi munkájába került: csigasülthalhusszeletczetvelőmaradtcsipősreszeltaszatleméz-öntvehúrosonrigóvadgalambkokastaréjgerlerostélyosbefőtt-mustbanyúlporeczhallé.

SAJTÓHIBÁK.

<i>Az I. kötetben</i>		<i>e helyett :</i>	<i>olvassd :</i>
XVII. lap	27. sor	nyer-erős	nyers-erős
Lovagok	379. vers	énekelném	énekelnem
"	658. "	prytanni	prytani
"	864. "	sergenyőben	serpenyőben
Felhők	2. "	hosszú	hosszu
"	16. "	húszas	huszas
"	155. "	könnyű	könnyü
"	425. "	teljesítve	telyesítve
Darázsok	302. "	s	is
"	782. "	hőstemplomát	hős templomát
"	1007. "	meggyöngítétek	meggyöngítétek
"	1185. "	szélén	szélin
"	1316. "	fúvolásnőt	fúvolásnöt
"	1254. "	ka zag	kaczag
"	1370. "	kibékülök	kibékülök
301. lap	3. sor	Hizelgő	Hizelgője
Béke	20. vers	közületek	közületek
"	132. "	gyüölködve	gyüölködve
"	1174. v. előtt	ülét	fülét
 <i>A II. kötetben</i>			
3. lap, alul	11. sor	lacedaemonokkal	lacedaemoniakkal
Acharnaebeliek	190. vers	Ajbaj ?	Ajbaj !
"	213. "	és	s
"	221. "	Dob, felé	Dob felé
"	283. "	En	En
"	604. "	késsön	késön
"	692. "	voo'talák	voa'talák
"	738. "	és	es (is)
"	760. "	ees	es
Madarak	181. "	hasznom, ha	hasznom benne, ha
"	195. "	istenek.	istenek :
"	197. "	bocsátják	bocsátjuk
"	287. "	szodé ¹	szodé ²
"	413. "	fogásra	fogasra
"	467. "	kobos	koboz

		<i>e helyett</i>	<i>olvasd :</i>
Madarak	545. vers	dörögjön	dörögjön
"	582. "	éltők hosszút	az éltők hosszút
"	593. "	beszédiben	beszédiden
"	603. "	Jöjének	Jöjetek
"	663. "	szerelmnek	szerelemnek
"	738. "	S megunná	És megunná
"	781. jegyz.	alkalmával	alkalmával Athena istennőnek
"	897. vers	Mi	Mit
"	1180. "	Tisztelne	Tisztelve
"	1475. "	S	És
"	1553. "	néz	néz hát
"	1600. "	Múzsá —	Múzsá-
"	1610. "	Öt	Öt
Békák	79. v. jgy.	hasadt-e ?	hasadt-e ?
"	205. l. alul 6. sor	költő	kettő
"	216. vers	nysbi	nysai
"	330. "	Lobogasd	Lobogtasd
"	383. "	lépted	tépted
"	423. "	Mért	Mert
"	505. "	ha	hogya
"	596. "	No s hát te	No s ha te
"	608. "	XANTHIAS	DIONYSOS
"	1156. "	szúrj	szúrja
"	1162. "	szúrja ki	szúrja bé
Lysistrate	384. l. alul 4. sor	közzhordozása	körülhordozása
"	391 lapon 4-szer	AETHENAEI	ATHENAEI
"	688. vers	Ilithiya	Ilithyia
"	947. sor	tüznél	tüznél-viznél,
"	1207. "	Jé !	Ié !
"	1212. "	Asánát	Aszánát

A III. kötetben

4. lap, fölül	4. sor	Kalligencia	Kalligeneia
5. " "	4. "	MNESICHOLOS	MNESILOCHOS
5. " alul	1. "	esz	lesz
7. " "	2. "	gúnyolják.	gúnyoltatik.
Nők ünnepe	78. vers	ítél.	ítél,
"	148. "	drámaíró,	drámaíró
"	155. "	böngészheti	böngészhetni
"	a 192. "	vége kimaradt.	Javítva így van :

AGATHON.

Te irtad ezt :

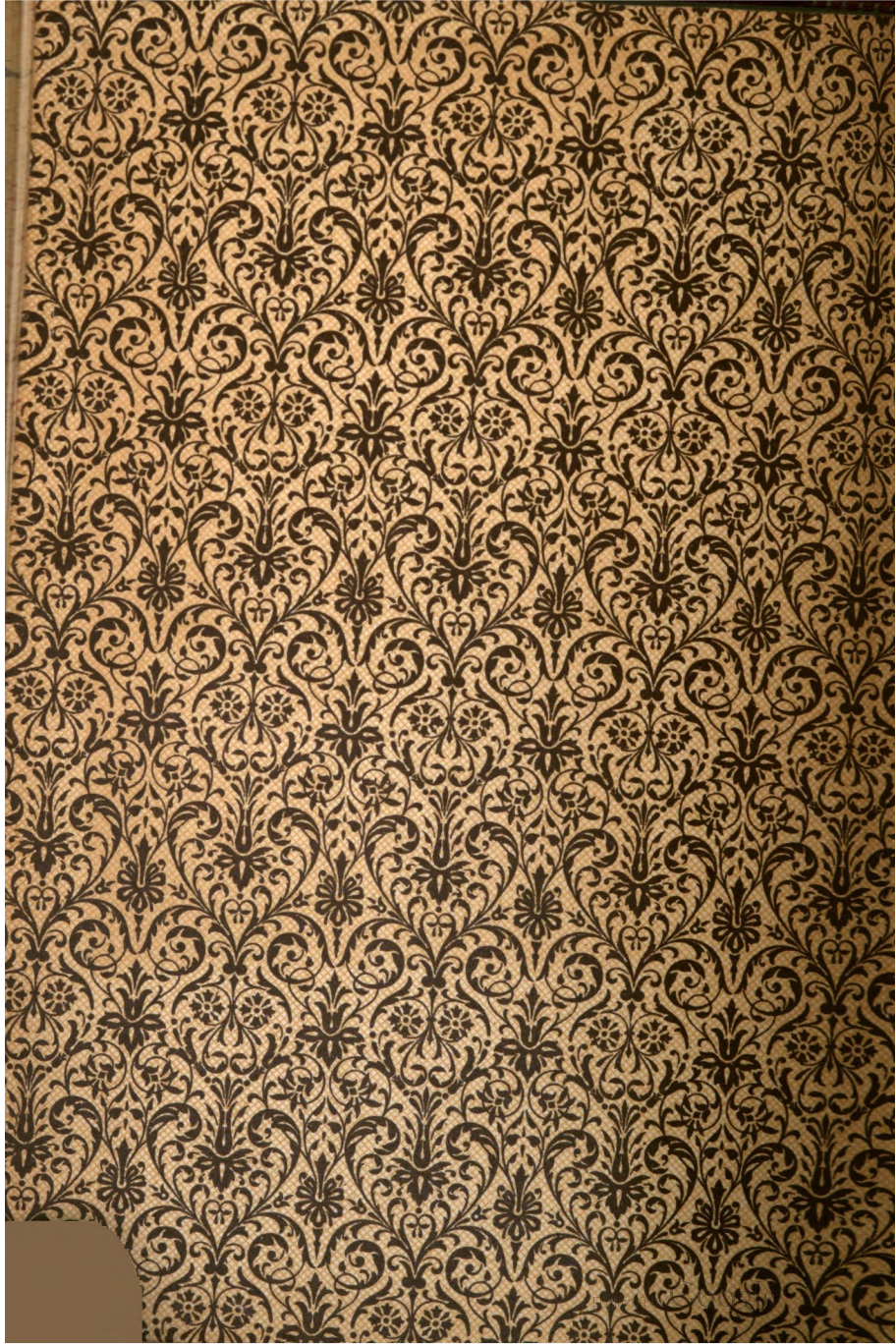
«Örülsz a létnek : azt hiszed atyád nem ?»

"	458. vers	eredj	csak eredj
"	645. "	mind	mint

		<i>e helyett :</i>	<i>olvasd :</i>
Nők ünnepe	746. vers	van.	van,
»	771. »	ki lopott ?	a ki lopott ;
»	771. »	a mit	mit
»	772. »	búzájából	búzájából
»	772. »	a mit	mit
»	780. »	íme	íme
»	886. »	még	míg
»	928. »	S násznak	S a násznak
»	952. »	szóritsak	szoritsak
Nőuralom	306. »	ivóvizet,	ivóvizet
»	580. »	Teve	Téve
»	590. »	s	és
»	603. »	beadják	béadja
»	611. »	eltagadással :	eltagadással ?
»	750. »	von'	vón'
»	921. »	Gondolj	Gajdolj
»	975. »	mi,	mit
»	1099. »	Phryne	Phryne
»	1119. »	elpálorog	elpárológ
»	1148. »	kezembe	kezemben
»	1149. »	miért	mért
Plutos	137. »	ám ?	ám !
»	646. »	jót ?	jót
»	682. »	fazékat	fazekat
»	711. »	Ebből	Előbb
»	942. »	vagyok,	vagyok
	1119. »	csáplárné	csáplárné

A HARMADIK KÖTET TARTALMA.

	Lap
A NÖK ÜNNEPE	1
A NÖUBALOM	85
PLUTOS	171
GLOSSARIUM	265

This book should be returned to
the Library on or before the last
stamped below.

A fine of five cents a day is incurred
by retaining it beyond the specified
time.

Please return promptly.

